

*Printed at the " HANUMAN PRESS " by L. B. Kol
300 Sadashiv Peth, Poona City*

and

*Published by Motilal Ladhaji, 196 Bharami Peth
Poona City.*

PREFACE

This new edition of Hemacandra's Prakrit Grammar is designed to meet the requirements of University Students in Prakrit languages and was undertaken by me at the suggestion and support of Shet Motilal Ladhaji of Poona. There have been two excellent editions of this Grammar, one by Dr. R. Pischel in two volumes with the text, a word-index and notes in German (Halle, Germany, 1877 & 1880), and the other by S. P. Pandit as an appendix to his edition of the *सुभाषितचरित* in the Bombay Sanskrit Series (Bombay 1900). The first of these is in Roman letters with notes in German, and as such, cannot be used by an average student; the second has no helps by way of notes; and both of them are long out of print. I therefore thought of bringing out a new edition of the Grammar in the interest of students in Indian universities who are now taking more and more to the study of Prakrit languages in their relation to modern Indian vernaculars, and Shet Motilal Ladhaji readily undertook to publish it.

Eminent philologists like Sir George Grierson have divided Prakrit grammarians into two schools called Western and Eastern. The Western School is represented by *वाल्मीकि*, his sutras having been commented upon by *शिवशंकर* *सङ्गीधर* and *निहाराज*. Hemacandra belongs to this school and in his *Siddhahemacandra VIII* gives exhaustive treatment of the Prakrit dialects. The Eastern School is headed by Vararuci whose sutras have been commented upon by *मन्व*. Other representatives of this School are *रामचन्द्रचम्पागीश*, the author of *प्राकृतकल्पतरु*, and *नारदचन्द्रचम्पागीश*, the author of *प्राकृतसर्वज्ञ*. There seems to be another old work of the School called *प्राकृतज्ञानधेनु* of *सङ्केत* which is mentioned by *रामचन्द्रचम्पागीश* as his source.

Hemacandra in his grammar treats of six Prakrit dialects, viz., महाराष्ट्री, शौरसेनी, मगधी, वेणवर्षी, कुन्दिहर्षी and अपभ्रंश. By Prakrit he understands महाराष्ट्री which he considers as the base for all other dialects. He also refers to अपभ्रंश Prakrit which is another name for Ardhamagadhi. He devotes the first three padas and major part of the fourth to the treatment of the principal Prakrit and the rest to other dialects.

The notes given here are not exhaustive, but I feel, are sufficient to guide an intelligent student with fair knowledge of the Sanskrit language. In the section on dialects other than the principal Prakrit they are more numerous, and the tabulation of the principal characteristics of the different dialects which the student is recommended to study more carefully, and my full and word for word rendering in Sanskrit with an English translation of the Apabhramsa verses, would go a long way to help the student to master the subject systematically. I have however reserved fuller treatment of Apabhramsa and its dialects for another work : A Manual of the Apabhramsa Dialects with illustrative texts - which I have in preparation. I hope that this work would be out next winter.

I must make grateful acknowledgements to the soul of Dr. R. Pischel for the liberal use that I have made of his edition, the critical apparatus, the word-index and notes as also of his " Materialien zur Kenntnis des Apabhramsa. " I should like also to acknowledge the help that I received from two of my pupils, Mr. A. N. Upadhye, B. A. (Hons) and Mr. R. G. Marathe of the Willingdon College in the preparation of this edition. I regret that the scholastic character of the book is considerably impaired on account of the want of accented English and Sanskrit type in the

necessary corrections in the text from the Errata before he begins to use the book.

Willingdon College, Sangli.
23rd October 1928.

P. L. VAIDYA

शुद्धिपत्रम्.

शुद्धम् पंक्तिः	अशुद्धम्	शुद्धम्.
३१२	अनन्तत्वेन	अ पञ्चत्वेन
११२५	वा भवति	समृद्धि इत्येवमादिषु शब्देष्व्वादेशकारस्य शेषो वा भवति ।
१११२४	अच्छरिज्जं	अच्छरिज्जं
१२११	अच्छरिज्जं	अच्छरिज्जं
१५१२२	ब्रह्मवयं चः	ब्रह्मवयं चः
१७१२५	शुद्धि... ध्वम्	पयि... ध्वम्
२११२१	पहिन-अर	पहीन-अरनेणा
२७११	सुन्द। रया	सुन्दारया
२८११४	उधोपे	ऊधोपे
३२१२४	नावगात्सः	नावगात्सः
३८११	इत्वे सिद्धम्	इत्वेव सिद्धम्
३८१७	८१२१२५४	८१११२५४
३८१२४	अन्यत्र अमरो	अन्यत्र अमरो
३९११५	अतयोर्वत्स्य	अतयोर्वत्स्य
४२१११	अतुम्भारात्	अतुम्भारात्
४३१११	अधत्स्य	अधत्स्य
४८१२	आमिन्	आमिन्
७०११४	दिम्भतो	दिम्भतो
७२१११	निषण्णनिर्घंदा	निषण्णनिर्घंदा
७७११३	जम्-जमोर्दिष्ट	जम्-जमोर्दिष्ट
७४२११	एत् वच्छे	एत् वच्छे
९६१७	एत् एत्ना वा	एत् एतो वा
९६१८	कययन्त्यस्य	कययन्त्यस्य
१३११६	कययत्	कययत्
१३११७	न्य-न्य प्र-थां ज्ञः	न्य-न्य प्र-थां ज्ञः
१४११८	अहिमन्तु	अहिमन्तु
१४४१११	हिमान्हे	हिमान्हे
	राजं च ताव ताके	राजं च ताव ताके

१४६।६	कम-बटर	कस-बटर
१४६।११	निअय-सर	निअय-सर
१५०।१६	अक्खणह	अक्खणउ
१५१।२३	कपिअइ	कपिअइ
१५३।१२	अय	आय
१५४।१	सहि एसो	सहिए सो
१५४।१२	ममइ	ममर
१५६।२२	तुइ	तुहु
१५६।१४	विलिअइ	वि लिअइ
१६०।१५	गिलिगिलि	गिलि गिलि
१६०।२१	सवधु	सवधु
१६०।२३	सवधु	सवधु
१६०।२७	पाणीउ	पाणिउ
१६२।४	भण	भणु
१६४।२१	पण पण-हाह	पण-पण-हाह
१६५।१	नयण सर	नयण-सर
१६५।८	मअल-जलहु मु	सीअल-जलहु धुमु
१६५।१२	बलनि	बलनि
१६५।१३	उअइ	उअइ
१६६।१९	बालिउ गलइ सुअम्पडा	बालिउ गलइ सु अम्पडा
१६६।१६	अउउ	दुअउ
१६६।२३	नइेनाहि	नइेनाहि
१६७।२९	कइअइ	कइअइ
१६८।३	पर	पर
१६८।८	जोएदिहरि . तो वि	जोएदि हरि... तो वि देदि
१६८।१२	पगविअइ	पगविअइ
१७०।२१	अइअ न	अइअग
१७२।२६	बारि... निअणुअ	बारि... विअणुअ
१७३।९	पग-कणु	पग-कणु
१७३।१६	अम्हादि	अम्हाइ
१७३।१८	ने	ने
१७३।१९	अडोडिउ	अडोडिउ
१७६।९	ओ	ओ

ॐ अहम् ।

कलिकालसर्वज्ञश्रीहेमचन्द्राचार्यविरचितं प्राकृतव्याकरणम् ।

अथ प्राकृतम् ॥ ८ । १ । १ ॥

अथशब्द आनन्तर्यायौऽधिकारायथ ॥ प्रकृतिः संस्कृतम् । तत्र भवं
तत्र आगतं वा प्राकृतम् । संस्कृतानन्तरं प्राकृतमधिक्रियते ॥ संस्कृतानन्तरं
च प्राकृतस्यानुशासनं सिद्धसाध्यनानभेदसंस्कृतयोर्नरेव तस्य लक्षणं न
देशस्य इति ज्ञापनार्थम् । संस्कृतसमं तु संस्कृतलक्षणैरेव गनार्थम् ।
प्राकृते च प्रकृतिप्रत्ययलिङ्कारकसनाससंज्ञादयः संस्कृतवद्वेदितव्याः ॥
लोकाद् इति च वर्तते । तेन ऋ-ऌ-ॠ-ॡ-ए-औ-इ-उ-श-य-
विसर्जनीय-प्सुतवर्जो वर्णसनाज्ञायो लोकादवगन्तव्यः । इदं स्रवर्ण-
संयुक्तं भवत एव । ऐदीर्ता च केषांचिन् । कैवन् । कैअव । सान्द-
र्यन् । सौअरिअं ॥ कौरवाः । कौरवा ॥ तथा अस्वरं व्यञ्जनं द्विवचनं
चतुर्थीवहुवचनं च न भवति ॥ १ ॥

बहुलम् ॥ ८ । १ । २ ॥

बहुलम् इत्याधिकृतं वेदितव्यम् आ शाब्दपरिमर्माणः ॥ ततश्च । ऋचिन्
प्रकृतिः क्वचिदप्रकृतिः क्वचिद् विनाषा क्वचिद् अन्यदेव भवति । तत्र
यथास्थानं दर्शयिष्यामः ॥ २ ॥

आर्यम् ॥ ८ । १ । ३ ॥

आर्याणाम् इदम् आर्यम् । आर्यं प्राकृतं बहुलं भवति । तदति यथा-
स्थानं दर्शयिष्यामः । आर्यं हि सर्वे विधयो विकल्प्यन्ते ॥ ३ ॥

दीर्घ-इर्षो भिधो घृत्तो ॥ ८ । १ । ४ ॥

घृत्तौ समासे स्वराणा दीर्घइर्ष्यौ बहुलं भवतः । मिथः परस्परम् ॥ त
 ह्रस्वस्य दीर्घः । अन्तर्वन्दिः । अन्ता-वेई ॥ सप्तविंशतिः । सत्तार्वासा
 कचिन्न भवति । जुषइ-अणो ॥ कचिद् विकल्पः । वारी-मई । वार्
 मई ॥ मुञ्जयन्त्रम् । मुआ-यन्तं मुअ-यन्तं ॥ पतिगृहम् । पई-हरं पइ-हरं
 वेरु-वणं वेनुवणं ॥ दीर्घस्य ह्रस्वः । निअम्ब-सिल-सल्लिम-वीइ-मालम्भ
 कचिद् विकल्पः । जँउण-यई जँउणा-यइ । नइ-सोचं नई-मोचं । गो
 हरं गोरी-हरं । बहु-मुहं वह-मुहं ॥ ४ ॥

पदयोः संधिर्वा ॥ ८ । १ । ५ ॥

संस्कृतोक्तः संधिः सर्वः प्राकृते पदयोर्ध्वस्थितविभाषया भवति
 वासेसी वासइसी । विसमायवो विसम-आयवो । दहिईसरो दहीसरो
 साऊअयं साउ-उअयं ॥ पदयोरिति किम् । पाओ । पई । कथाओ
 मुद्दाइ । मुद्दाए । महइ । महए ॥ बहुलाधिकारात् कचिद् एकपदेऽपि
 काहिइ काही । विइओ वीओ ॥ ५ ॥

न युवर्णस्यास्रे ॥ ८ । १ । ६ ॥

इवर्णस्य उवर्णस्य च अस्वे वर्णे परे संधिर्न भवति ॥ न वेरि
 वगे वि अवयासो । वन्दामि अङ्ग-वइरं ।

दणुइन्द-इहिर-डिचो सइइ उइन्दो नइप्पहावन्ति-अरुणो ।

संज्ञा-यहु-अवऊढो णव-शरिहरो व्व विञ्जुलापडिभिन्नो ॥

युवर्णस्येति किम् ।

गूढोअर-तामरसागुसारिणी भमर-यन्ति व्व ॥

अस्य इति किम् । पुहवीसो ॥ ६ ॥

एदोतोः स्वरे ॥ ८ । १ । ७ ॥

एकारओकारयोः स्वरे परे संधिर्न भवति ॥

बहुआइ नहुसिहणे आयन्धन्तीणं कञ्चुअं अहं ।

मथरद्वय-सर-धोरणि-धारा-हेज 'व्व' दीसन्ति ॥

उवनासु अपञ्जतेम-कळम-दन्तावहासमूर्जुअं ।

तं चैव मलिअ-विस-दण्ड-विरसनाठक्खिमो एण्हि ॥

अहो अच्छरिअं ॥ एदोत्तोरिति किम् ।

अरयालोअण-तरला इयर-कईणं भमंन्ति बुद्धीओ ।

अत्य धेअ निरारम्ममेन्ति हिअर्यं कइन्द्राणं ॥ ७ ॥

स्वरस्योद्धृते ॥८१८॥

व्यञ्जनसंपृक्तः स्वरो व्यञ्जने लृप्ते योऽवशिष्यते स उद्धृत इहोच्यते ।
स्वरस्य उद्धृते स्वरे परे सन्धिर्न भवति ॥

विससिञ्जन्त-महा-पनु-दंसण-संमम-परोप्पाराद्धा । १७२

गयणे चिय गन्वउडि कुणन्ति तुह कउळ-णारीओ ॥ निसा-अरो ।

निसि-अरो रयणी-अरो । मणुअत्तं ॥ बहुलाधिकारात् कचिद् विकल्पः ।

कुम्भ-आरो कुम्भारो । सु-उरिसो सूरिसो ॥ कचिद् संधिरेव । सांलाहणो ।

चक्काओ ॥ अत एव प्रतिषेधात् समासेऽपि स्वरस्य संधौ भिन्नपदत्वम् ॥८॥

त्यादेः ॥८१९॥

तिशादीनां स्वरस्य स्वरे परे सन्धिर्न भवति ॥ भवति इह । होइ
इह ॥ ९ ॥

लृक् ॥८११०॥

स्वरस्य स्वरे परे बहुलं लृग् भवति ॥ त्रिदशेयः । तिअसीसो ॥ निः-
श्वासोच्छ्वासो । नीसानुसासा ॥ १० ॥

अन्त्यव्यञ्जनस्य ॥८१११॥

शब्दानां यद् अन्त्यव्यञ्जनं तस्य लृग् भवति ॥ जाव । ताव । जसो ।
तमा । जम्नो ॥ समासे तु वाक्यविभक्त्यपेक्षायाम् अन्त्यत्वम् अनन्त्यत्वं
च । तेनोभयमपि भवति । सद्दिनुः । समिक्खू । सञ्जनः । सञ्जगो ॥
एतद्गुणाः । एअ-गुणा ॥ तद्गुणाः । तग्गुणा ॥ ११ ॥

न भद्रोः ॥ ८।१।१३ ॥

भद्र उद् इत्येवमन्वयव्यञ्जनस्य भद्रं न भवति ॥ भद्रोऽयं । सङ्गा ।
उत्तमो । उत्तमो ॥ १३ ॥

निर्दुःखो ॥ ८।१।१४ ॥

निर् दुर् इत्येवमन्वयव्यञ्जनस्य वा सुम् न भवति ॥ निन्द्यते । नीम
दुग्मदो दुग्मदो । दुग्मिभो दुग्मिभो ॥ १४ ॥

इत्यन्वय ॥ ८।१।१४ ॥

भन्तरो निर्दुःखान्वयव्यञ्जनस्य स्वरं चो सुम् न भवति ॥ भन्तस्यात् ॥
निन्द्यते । निरवभेभे ॥ दुग्मरे । दुग्मगले ॥ कनिद् भवति । भन्तो-
रि ॥ १४ ॥

त्रिषामाक्षिणः ॥ ८।१।१५ ॥

त्रिषो वर्तमानस्य सप्तम्यान्वयव्यञ्जनस्य आत्मे भवति त्रिगुण्यन्ते वर्त-
यित्वा । सुगपवादः ॥ सदिद् । सदिआ ॥ मदिद् । पादिकभा ॥ संपद् ।
संपभा ॥ बहुदाविचाराद् ईत्पृष्टन्त्यन्त्युत्तिरपि । मयिवा । पादिकः ।
सपया ॥ अविद्युत् इति किम् । विग्जू ॥ १५ ॥

सो रा ॥ ८।१।१६ ॥

त्रिषो वर्तमानस्यान्वयस्य रेकस्य रा इत्यादेशो भवति । आत्वापवादः
गिरा । पुरा । पुरा ॥ १६ ॥

क्षुधो हा ॥ ८।१।१७ ॥

क्षुध्वाब्दस्यान्वयव्यञ्जनस्य हादेशो भवति ॥ क्षुहा ॥ १७ ॥

शरदादेरत् ॥ ८।१।१८ ॥

शरदादेरन्वयव्यञ्जनस्य अत् भवति ॥ शरद् । सरओ ॥ भिषक्
भिसओ ॥ १८ ॥

दिक्-त्रावृषोः सः ॥ ८।१।१९ ॥

एतयोरेन्वयव्यञ्जनस्य सो भवति ॥ दिसा । पाउसो ॥ १९ ॥

आयुरप्सरसोर्वा ॥ ८ । १ । २० ॥

एतयोरेत्यव्यञ्जनस्य लो वा भवति ॥ दीहाऽलो दीहाऽः । अच्छरसा
अच्छरा ॥ २० ॥

ककुमो हः ॥ ८ । १ । २१ ॥

ककुम्शब्दस्यान्त्यव्यञ्जनस्य हो भवति ॥ कउहा ॥ २१ ॥

घनुषो वा ॥ ८ । १ । २२ ॥

धनुःशब्दस्यान्त्यव्यञ्जनस्य हो वा भवति ॥ घणुहं घणू ॥ २२ ॥

मोनुस्वारः ॥ ८ । १ । २३ ॥

अन्यमकारस्यानुस्वारो भवति ॥ जलं फलं वच्छं गिरिं पेच्छ ॥ क्वचिद्
अनन्त्यम्यापि । वणम्भि । वर्णनि ॥ २३ ॥

वा स्वरे मश्च ॥ ८ । १ । २४ ॥

अन्यमकारस्य स्वरं परेऽनुस्वारो वा भवति । पक्षे लुगपवादो मस्य
मकारश्च भवति ॥ वन्दे उममं अजिअं । उममनाजिअं च वन्दे ॥ बहु-
लाधिकाराद् अन्यम्यापि व्यञ्जनस्य मकारः । साज्ञान् । सक्त्रं ॥ यन् ।
जं ॥ तन् । तं ॥ विन्वक् । वानुं ॥ पृथक् ॥ पिहं ॥ सन्वक् । सम्मं ॥
इहं । इहयं । आउट्टुअं इत्यादि ॥ २४ ॥

ह-अ-ण-नो व्यञ्जने ॥ ८ । १ । २५ ॥

ह अ ण न इत्येतेषां स्थाने व्यञ्जने परे अनुस्वारो भवति ॥ ह ।
पङ्क्तिः । पंता ॥ पराङ्मुत्तः । परंमुहो ॥ अ । कञ्चुकः । कञ्चुओ ॥
लाञ्छनन् । लंछणं ॥ ण । पञ्चुत्तः । छंमुहो ॥ उत्कण्ठा । उकंठा ॥ न ।
सन्ध्या । संज्ञा ॥ विन्ध्यः । विज्ञो ॥ २५ ॥

वक्रादावन्तः ॥ ८ । १ । २६ ॥

वक्रादिषु मयादर्शने प्रथमादेः स्वरस्य अन्त आगमनस्योऽनुस्वारो भवति ॥
वकं । संसं । अंमुं । मंस । पुंछं । गुंछं । मुंछा । पंम् । वुंयं । कंकोडो ।
कुंमं । देसनं । विंछिओ । गिंछो । मंजरो । पृष्ठाद्यस्य ॥ वदंनो ।

मणंसी । मणंसिणी । मणंसिला । पडंमुआ । णु द्वितीयम् ॥ अवरि ।
 अणित्तंथं । अड्मुंतथं । अनयोस्सृतीप्रस्य ॥ वरु । व्यम् । अथु । इमथु ।
 पुच्छ । गुच्छ । मूदंन् । पशुं । बुध्न । ककॉट । कुट्मळ । दग्नन ।
 श्रुधिक । गृष्टि । मार्जार । वयस्य । मनन्निन् । मनन्निनी । मनःनिला ।
 प्रतिश्रुन् । उपरि । अतिमुक्तक । इत्यादि ॥ कचिच्छन्दःपूरणेऽपि । देव-
 नाग—मुवण्ण ॥ कचिन्न भवति । गिट्ठी । मग्जारो । मणसिला । मणा-
 सिला ॥ आपे मणोसिला । अड्मुत्तयं ॥ २६ ॥

क्त्वा—स्यादेर्ण—स्वार्वा ॥ ८।१।२७ ॥

क्त्वायाः स्यादीनां च यी णस् तयोरनुस्वारोन्तो वा भवति ॥ क्त्वा ।
 काऊणं । काऊण । काउआणं काउआण ॥ स्यादि । वच्छेणं वच्छेण ।
 वच्छेसुं वच्छेसु ॥ णस्वोरिति किम् । करिअ । अभिणो ॥ २७ ॥

विंशत्यादेर्लुक् ॥ ८।१।२८ ॥

विंशत्यादीनाम् अनुस्वारस्य लुग् भवति । विंशतिः । बीसा ॥ त्रिंशत् ।
 तीसां ॥ संस्कृतम् । सक्रयं ॥ संस्कारः । सकारो इत्यादि ॥ २८ ॥

मांसादेर्वा ॥ ८।१।२९ ॥

मासादीनामनुस्वारस्य लुग् वा भवति मासं मंसं । मासलं मंसलं । कामं ।
 कंसं । पासू पंसू । कह कहं । एव एवं । नूण नूणं । इआणि इआणिं ।
 दाणि दाणिं । कि करेमि कि करेभि । समुहं समुहं । केषुअं किमुअं ।
 सीहो सिधो । मांस । मांसल । कांस्य । पांसु । कथम् । एवम् । नूनम् ।
 इदानीम् । किम् । संमुख । किशुक । सिंह इत्यादि ॥ २९ ॥

वर्गेन्त्वी वा ॥ ८।१।३० ॥

अनुस्वारस्य वर्गे परे प्रत्यासत्तेस्तस्यैव वर्गस्यान्त्यो वा भवति ॥ पङ्को ।
 पङ्को । सङ्को संसो । अङ्गणं अंगणं । लङ्गणं लंगणं । कन्वुओ कंवुओ ।
 लञ्छणं लंछणं । अञ्जिअं अंजिअं । सञ्ज्ञा संज्ञा । कण्टओ कंटओ ।
 उकण्ठा उकंठा । कण्डं कंडं । सण्डो संदो । अन्तरं अंतरं । पन्थो पंथो ।

चन्द्रो चंद्रो । बन्धवो बंधवो । कम्पद् कंपद् । बम्फद् बंफद् । कलम्बो कलंबो । आरम्भो आरंभो ॥ वर्ग इति किम् । संसओ । संहरद् । नित्यमिच्छन्त्यन्ये ॥ ३० ॥

प्रावृद्-शरत्तरणयः पुंसि ॥ ८।१।३१ ॥

प्रावृप् शरत् तरणि इत्येते शब्दाः पुंसि पुल्लिङ्गे प्रयोक्तव्याः ॥ पाउसो । सरओ । पस तरणी ॥ तरणिशब्दस्य पुंस्त्रीलिङ्गत्वेन नियमार्थमुपादानम् ॥ ३

स्तमदाम-शिरो-नमः ॥ ८।१।३२ ॥

दामन्शिरोस्तनमस्वर्जितं सकारान्तं नकारान्तं च शब्दरूपं पुंसि प्रयोक्तव्यम् ॥ सान्तम् । जसो । पओ । तनो । तेओ । उरो ॥ नान्तम् । जम्भो । नम्भो । नम्भो ॥ अदामशिरोनम इति किम् । दामं । सिरं । नई । यच्च सैथं वयं सुमणं सम्भं चम्भनिति दृश्यते तद् बहुलाधिकारात् ॥ ३२ ॥

वाङ्मर्थ-वचनाद्याः ॥ ८।१।३३ ॥

अभिपर्याया वचनादयश्च शब्दाः पुंसि वा प्रयोक्तव्याः ॥ अङ्ग्यर्थाः । अञ्जवि सा सवद् ते अच्छी । नञाविद्याईं तेणम्ह अच्छीईं ॥ अञ्जल्यादिपाठादक्षिशब्दः स्त्रीलिङ्गेषु । पसा अच्छी । चक्खू चक्खूईं । नयणा नयणाईं । लोअणा लोअणाईं ॥ वचनादि । वयणा वयणाईं ॥ विञ्जुणा विञ्जुण् । कुलो कुलं । छन्दो छन्दं । माहप्पो माहप्पं । दुक्खा दुक्खाईं ॥ मायणा मायणाईं । इत्यादि । इति वचनादयः ॥ नेता नेताईं । क्मळा क्मळाईं इत्यादि तु संस्कृतवदेव सिद्धम् ॥ ३३ ॥

गुणाद्याः क्लीबे वा ॥ ८।१।३४ ॥

गुणादयः क्लीबे वा प्रयोक्तव्याः ॥ गुणाई गुणा । विद्देहि गुणाईं मग्गन्ति । देवाणि देवा । विन्दूईं विन्दुणो । सन्नं सन्नो । मण्डलमं मण्डलम्भो । कररहं कररहो । रक्खाईं रक्खा । इत्यादि । इति गुणादयः ॥ ३४ ॥

वेमाञ्जल्याद्याः स्त्रियाम् ॥ ८।१।३५ ॥

इमान्ता अञ्जल्यादयश्च शब्दाः स्त्रिया वा प्रयोक्तव्याः ॥ एसा गरिमा
एस गरिमा । एसा महिमा एस महिमा । एसा निलग्निसा एस निल
ग्निसा । एसा धुत्तिमा एस धुत्तिमा । अञ्जल्यादि । एसा अञ्जली ए
अञ्जली । पिट्टी पिट्टे । पृष्ठमित्ते वृत्ते स्त्रियामेवेत्यन्ये । अच्छी अच्छ
पण्हा पण्हो । चोरिसा चोरिसं । एवं कुच्छी । बली । निही विही
रस्सी । गण्ठी । इत्यञ्जल्यादयः ॥ गङ्गा गङ्गो इति तु संस्कृतवदेव सिद्धम्
इमेति तन्त्रेण त्वादेशस्य डिमा इत्यस्य पृथ्वीदीप्तश्च संग्रहः । त्वादेशस्य
स्त्रीत्वमेवेच्छन्त्येके ॥ ३५ ॥

बाहोरात् ॥ ८।१।३६ ॥

बाहुशब्दस्य स्त्रियामाकारोन्तादेशो भवति ॥ बाहाए जेण धरिअं
एक्काए ॥ स्त्रियामित्येव । वामेअरो बाहू ॥ ३६ ॥

अतो डो विसर्गस्य ॥ ८।१।३७ ॥

संस्कृतलक्षणोत्पन्नस्यातः परस्य विसर्गस्य स्थाने डो इत्यादेशो भवति ।
सर्वतः । सब्वओ । पुरतः । पुरओ ॥ अम्रतः । अग्गओ ॥ मार्गतः
मग्गओ ॥ एवं सिद्धावस्थापेक्षया । भवतः । भवओ ॥ भवन्तः । भवन्तो
सन्तः । सन्तो ॥ कुतः । कुदो ॥ ३७ ॥

निष्प्रती ओत्परी माल्य-स्थोर्वा ॥ ८।१।३८ ॥

निर् प्रति इत्येतौ माल्यशब्दे स्थाघातौ च परे यथासंख्यं ओत् पर्
इत्येवंरूपौ वा भवतः । अभेदनिर्देशः सर्वादेशार्थः ॥ ओमालं । निम्मलं
ओमालयं वहइ । परिट्टा पइट्टा । परिट्टिअं । पइट्टिअं ॥ ३८ ॥

आदेः ॥ ८।१।३९ ॥

आदेरित्यधिकारः ' कगचञ० ' [८-१-१७७] इत्यादिसूत्रात्
प्राग्विशेषे वेदितव्यः ॥ ३९ ॥

त्यदाघव्ययात् तत्स्वरस्य लुक् ॥ ८।१।४० ॥

त्यदादेरव्ययाच्च परस्य तयोरेव त्यदाघव्यययोरादेः स्वरस्य बहुलं लुक्

भवति ॥ अन्धेन्य अन्धे ण्य । जहमा जह इमा । जहं जह अहं ॥४०॥

पदादपेर्वा ॥८।१।४१॥

पदान् परस्य अपेर्ग्ययम्यादेर्दुग् वा भवति ॥ नं पि तनवि । किं पि किमवि । केण वि केणावि । कं पि कन्मवि ॥ ४१ ॥

इतः स्वगत तथ द्विः ॥८।१।४२॥

पदान् परस्य इतरेर्देर्दुग् भवति म्वरात् परश्च तकारो द्विर्भवति ॥ किं ति । जं नि । दिट्टं ति । न जुत्तं नि ॥ म्वरात् । तद् धि । इति । पिओ ति । पुरिमो ति ॥ पदादित्येव । इअ विन्द-गुदा-निल्याण ॥ ४२ ॥

लुप्त-य-र-त्र-श-प-सां श-प-सां दीर्घः ॥ ८ । १ । ४३ ॥

प्राकृतलक्षणवशाद्गुमा याथा उपर्यथो वा येषां शकारपकारसकाराणां तेषामादेः स्वरस्य दीर्घो भवति ॥ शस्य यलोपे । पश्यति । पासइ ॥ कश्यपः । कासवो ॥ आवश्यकं । आवासयं ॥ रलोपे । विश्राम्यति । वीसमइ ॥ विश्रामः । वीसामो ॥ मिश्रम् । मांसं ॥ संस्पर्शः । संफासो ॥ बलोपे । अश्वः । आसो ॥ विश्रसिति । वीससइ ॥ विश्वासः । वीसासो ॥ शलोपे । दुश्शासनः । दूसासणो ॥ मनःशिला । मणासिला ॥ पस्य यलोपे । शिष्यः । सीसो ॥ पुष्यः । पूसो ॥ मनुष्यः । मणूसो ॥ रलोपे । कर्षकः । कासओ ॥ वर्षाः । वासा ॥ वर्षः । वासो ॥ बलोपे । विष्वाणः । वीसाणो ॥ विष्वक् । वीसुं ॥ पलोपे । निष्यक्तः । नीसत्तो ॥ सस्य यलोपे । सस्यम् । सासं ॥ कस्यचिन् । कासइ ॥ रलोपे । उषः । ऊसो ॥ विसम्भः । वीसम्भो ॥ बलोपे । विकस्वरः । विकासरो ॥ निःस्वः । नीसो ॥ सलोपे । निस्तहः । नीसहो ॥ ' न दीर्घानुस्वारात् ' (८-२-९२) इति प्रतिषेधात् सर्वत्र 'अनादौ शोभोदेशयोर्द्वित्वम्' (८-२-८९) इति द्वित्वाभावः ॥४३॥

अतः समृद्ध्यादां वा ॥ ८।१।४४ ॥

वा भवति ॥ साभिद्धी समिद्धी । पासिद्धी पसिद्धी । पायडं पयडं । पाडिवआ पडिवआ । पासुचो पसुचो । पाडिसिद्धी पडिसिद्धी । सारिच्छो सारिच्छो ।

माणंसी मणंसी । माणंसिणी मणंसिणी । आहिआई . अहिआई । पारो
 परोहो । पावाम् पवाम् । पाडिप्फद्धी पडिप्फद्धी ॥ समृद्धि । प्रसिद्धि । प्रकट
 प्रतिपत् । प्रमुन । प्रतिसिद्धि । सदृश । मनस्विन् । मनस्विनी । अभियाति
 परोह । प्रवासिन् । प्रतिस्पर्द्धिन् ॥ आकृतिगणोऽयम् । तेन । अस्पर्शः
 आफंसो ॥ परकीयम् । पारकेरं । पारकं ॥ प्रयचनम् । पावयणं ॥ चतु
 न्तम् । चाउरन्तम् । इत्याद्यपि भवति ॥ ४४ ॥

दक्षिणे हे ॥ ८११४५ ॥

दक्षिणशब्दे अदेरतो हे परे दीर्घो भवति ॥ दाहिणो ॥ ह इति किम्
 दक्षिणो ॥ ४५ ॥

इः स्वप्नादेशे ॥ ८११४६ ॥

स्वप्न इत्येवमादिषु अदेरस्य इत्वं भवति ॥ सिविणो । सिमिणो ॥ अ
 उकारोपि । मुमिणो । ईसि । वेडिसो । विलिअं । विअणं । मुडुअं
 किरिणो । उतिमो । मिरिअं । दिण्णं ॥ बहुलाधिकाराण्णत्वाभावे न भवति
 इत्वं । देवदतो ॥ स्वप्न । ईयन् । वेतम । व्यलोक । व्यजन । मृद्व
 कृष्ण । उत्तम । मरिच । दत्त । इत्यादि ॥ ४६ ॥

पञ्चाङ्गार-ललाटे वा ॥ ८११४७ ॥

पञ्चाङ्गार इत्वं वा भवति ॥ पिकं पकं । इङ्गालो अङ्गारो । णिउ
 णशब्दं ॥ ४७ ॥

मध्यम-कृतमे द्वितीयस्य ॥ ८११४८ ॥

मध्यमशब्दे कृतमशब्दे च द्वितीयस्यात् इत्वं भवति ॥ मज्झिमं
 कइमो ॥ ४८ ॥

मनस्यो वा ॥ ८११४९ ॥

मनस्यो द्वितीयस्यात् इत्वं वा भवति ॥ छतिवणो छत्तवणो ॥ ४९

मयदुइयां ॥ ८११५० ॥

मयदुइयां अदेरतः स्थाने अइ इत्यादेशो भवति वा ॥ विमयः ।
 विमदुइयो विमदुइयो ॥ ५० ॥

ईहरे वा ॥ ८।१।५१ ॥

हरशब्दे आदेरत् ईर्वा भवति ॥ हीरो हरो ॥ ५१ ॥

ध्वनि—विष्वचोरुः ॥ ८।१।५२ ॥

अनयोरादेरस्य उत्वं भवति ॥ झुणी । वीसुं ॥ कथं सुणओ । शुनक
ते प्रकृत्यन्तरस्य ॥ ध्वनशब्दस्य तु सा साणो इति प्रयोगौ भवतः ॥५२॥

वन्दु—खण्डिते णा वा ॥ ८।१।५३ ॥

अनयोरादेरस्य णकारेण सहितस्य उत्वं वा भवति ॥ वुद्रं वन्दं ।
डिओ खण्डिओ ॥ ५३ ॥

गवये वः ॥ ८।१।५४ ॥

गवयशब्दे वकाराकारस्य उत्वं भवति ॥ गउओ । गउआ ॥ ५४ ॥

प्रथमे प—योर्वा ॥ ८ । १ । ५५ ॥

प्रथमशब्दे पकारयकारयोरकारस्य युगपत् क्रमेण च उकारो वा भवति ॥
दुमं पुदमं पदुमं पदमं ॥ ५५ ॥

ज्ञो णत्वेभिज्ञादां ॥ ८ । १ । ५६ ॥

अभिज्ञ एवंप्रकारेषु ज्ञस्य णत्वे कृते ज्ञस्यैव अत् उत्वं भवति ॥
अहिणू । सव्वणू । कयणू । आगणू ॥ णत्व इति किम् । अहिज्जो ।
सव्वज्जो ॥ अभिज्ञादाविति किम् । प्राज्ञः । पण्णो ॥ येषां ज्ञस्य णत्वे उत्वं
दृश्यते ते अभिज्ञादयः ॥ ५६ ॥

एच्छय्यादां ॥ ८ । १ । ५७ ॥

शय्यादिषु आदेरस्य एत्वं भवति ॥ सेज्जा । सुन्देरं । गेन्दुअं । एत्थ ॥
शय्या । सौन्दर्यं । कन्दुक । अत्र ॥ आपं पुरेकम्मं ॥ ५७ ॥

वल्ल्युत्तर—पर्यन्ताथर्ये वा ॥ ८ । १ । ५८ ॥

एषु आदेरस्य एत्वं वा भवति ॥ वेही वही । उहेरो उहरो । परन्तो
परन्तो । अच्छेरं अच्छरिअं अच्छअरं अच्छरिज्जेअच्छरिज्जे अच्छरीअं
॥ ५८ ॥

ब्रह्मचर्यचः ॥ ८ । १ । ५९ ॥

ब्रह्मचर्यशब्दे चस्य अत एत्वं भवति ॥ ब्रह्मचरं ॥ ५९ ॥

तोन्तरि ॥ ८ । १ । ६० ॥

अन्तरशब्दे तस्य अत एत्वं भवति ॥ अन्तःपुरम् । अन्तेउरं ॥ अन्त-
शारी । अन्तेआरी ॥ क्वचिन्न भवति । अन्तमायं । अन्तो-वीसम्भ-
निरोमिआणं ॥ ६० ॥

ओत्पन्ने ॥ ८ । १ । ६१ ॥

पद्मशब्दे आदेस्त ओत्वं भवति ॥ पौम्नं ॥ 'पद्मछन्नं' [८-२-११२]
इति विभेगे न भवति । पउमे ॥ ६१ ॥

नमस्तार-परस्परं द्वितीयस्य ॥ ८ । १ । ६२ ॥

ननयोर्द्वितीयस्य अत ओत्वं भवति ॥ नमोकारो । परोप्परं ॥ ६२ ॥

घाणं ॥ ८ । १ । ६३ ॥

आपनी धातो आदेरस्य ओत्वं वा भवति ॥ ओप्येइ अप्येइ । ओप्यिअं
अप्यिअं ॥ ६३ ॥

स्वगापुल्ल ॥ ८ । १ । ६४ ॥

स्वगापनी धातो आदेरस्य ओत् उत् च भवति ॥ सोषइ ।
पुषइ ॥ ६४ ॥

नाम्नुर्यादाइ वा ॥ ८ । १ । ६५ ॥

नत्र पंश पुन शब्दे आदेरस्य आ आइ इत्यादेर्ना वा भवनः ॥ न
उत् न उषाइ । पंश । न उषा । न उषी । केवदस्यापि हृदयने ।
पुषइ ॥ ६५ ॥

वालाव्यस्ये लुह ॥ ८ । १ । ६६ ॥

ब्रह्मचर्यशब्दे आदेरस्य लुग् वा भवति । लाउं अयाउं । लाउ
अयाउ । लुह आयाउं । अत इत्येव । आयाउ-कृत्तगे व्य वेर्तनी ॥ ६६ ॥

वायस्येवाताशरगतः ॥ ८ । १ । ६७ ॥

वायस्ये उम्भर्तितु च शब्दे आदेरस्य अइ वा भवति

प्रत्यय । जद् जडा । तद् तदा । अद् अद्या । व वा ॥ ह हा । ह्यादि ।
 उग्वानादि । उक्त्वायं उक्त्वायं । चमरो चामरो । कलओ कालओ । टविओ
 टविओ । परिट्टविओ परिट्टविओ । मंटाविओ मंटाविओ । पय्यं पाय्यं ।
 तल्लेण्टं ताल्लेण्टं । तल्लोण्टं ताल्लोण्टं । हलिओ हालिओ । नराओ ।
 नाराओ । वल्ल्या वलाया । कुमरो कुमरो । म्हरं म्हारं ॥ उग्वान ।
 चामर । कालक । स्थापित । प्राकृत । ताल्लुन्त । हालिक । नाराच ।
 वलाका । कुमार । स्वादिर इत्यादि ॥ केचिद् द्राक्षणपूर्वाहयोरर्पाच्छन्ति ।
 द्रक्षणो द्राक्षणो । पुळ्ळण्टो पुळ्ळण्टो ॥ ददन्ती । दावन्ती । चद् चद् ।
 इति शब्दभेदान् मिद्वन् ॥ ६७ ॥

पञ्चवृद्धेर्वा ॥ ८ । १ । ६८ ।

पञ्चनिमित्तो यो वृद्धिरूप आकारस्तस्यादिभूतस्य अद् वा भवति ॥
 पदरो पदारो । पदरो पदारो । पयरो पयरो । प्रकारः प्रचारो वा । पयरो
 पयरो ॥ कश्चित् भवति । रागः । गओ ॥ ६८ ॥

महागोष्ट्र ॥ ८ । १ । ६९ ॥

महाराष्ट्रशब्दे आदेगकारस्य अद् भवति ॥ महष्ट्रं । महष्ट्रो ॥ ६९ ॥

मांसादिष्वनुसारे ॥ ८ । १ । ७० ॥

मांसप्रकारेषु अनुसारे स्ति आदेगतः अद् भवति ॥ मंसं । पन् ।
 पन्तो । मंसं । मन्तिओ । मन्तिओ पन्तो मन्तिओ । मन्तिओ ॥
 अनुसारे इति किम् । मंसं । पन् ॥ मंसं । पन् । पन्त । मन्त्य ।
 मन्तिक । मन्तिक । मन्तिक । मन्तिक । मन्तिक । इत्यादि ॥ ७० ॥

इयानाके सः ॥ ८ । १ । ७१ ॥

इयानाके सस्य आसः अद् भवति ॥ मन्तो ॥ ७१ ॥

इः मदारो वा ॥ ८ । १ । ७२ ॥

मदारो इत्येतेषु अद् इति वा भवति ॥ मद् मद् । मन्तिओ
 मन्तिओ । मन्तिओ । मन्तिओ ॥ ७२ ॥

आचार्ये चेष ॥ ८।१।७३ ॥

आचार्यशब्दे चस्य आत् इत्वम् अत्वं च भवति ॥ आइरिओ । आय
रिओ ॥ ७३ ॥

ईः स्त्यान्-खल्वाटे ॥ ८।१।७४ ॥

स्त्यानखल्वाटयोरद्वेरात् ईर्भवति ॥ ठाणं । थाणं । थिण्णं । खल्लीडो
संसायम् इति तु 'समः स्यः खा' (८-४-१५) इति सादेशे सिद्ध
॥७४॥

उः सास्ना-स्तावके ॥ ८।१।७५ ॥

अनयोरादेरात् उत्वं भवति ॥ सुप्हा । युवओ ॥ ७५ ॥

उडासारे ॥ ८।१।७६ ॥

आमारशब्दे आदेरात् ऊद् वा भवति ॥ उत्सारे । आसारो ॥ ७६ ॥

आर्यायां र्यः श्श्वास् ॥७।१।७७॥

आर्याशब्दे श्श्वां वाच्याया र्यस्यात् उर्भवति ॥ अज्जू ॥ श्श्वामिति
किम् । अज्जा ॥ ७७ ॥

एद् ग्राधे ॥८।१।७८॥

प्राघनशब्दे आदेरात् एद् भवति ॥ मेज्जं ॥ ७८ ॥

द्वारे वा ॥ ८।१।७९ ॥

द्वारशब्दे आत् एद् वा भवति ॥ देरं । पशे । दुआरं दारं बारं ॥ कथं
नेग्ओ नाग्ओ । नैरपिकनारकिक्कशब्दयोर्मवित्यति ॥ आर्ये अन्यत्रापि ।
पश्टेकर्म । अमष्टेज्ज देवापुरा ॥ ७९ ॥

पारापते रे वा ॥८।१।८०॥

पारापनशब्दे र्यस्यात् एद् वा भवति ॥ पारेवओ पारावओ ॥८० ॥

मापटि वा ॥८।१।८१॥

मावद्वय्यवे आत् एद् वा, भवति ॥ एत्तिअमेत्तं । एत्तिअमेत्तं ॥ बहु
काणिकागतं ॥ विन्मावशब्देपि । भोअण-मेत्तं ॥८१॥

शियिलेङ्गुदे वा ॥८।१।८९॥

अनशोरादेरितोद् वा भवति ॥ सद्विलं । पसद्विलं । सिद्विलं । ... इत्
अङ्गुभे । इङ्गुभे ॥ निर्मितशब्दे तु वा आत्वं न विधेयम् । निर्मित-
शब्दशब्दाभ्यामेव सिद्धेः ॥ ८९ ॥

तित्तिरो रः ॥८।१।९०॥

तित्तिरिशब्दे रभ्येतोद् भवति ॥ तित्तिरो ॥ ९० ॥

इतो तो वाक्यादौ ॥८।१।९१॥

वाक्यादिभूते इतिशब्दे यस्तस्तसंबन्धिन इकारस्य अकारो भवति ॥
इअ जम्भिभावसाणे । इअ विअसिअ-कुमुम-सरो ॥ वाक्यादाविति किम् :
पिभो ति । पुग्भो ति ॥ ९१ ॥

ईजिह्वा-सिंह-त्रिंशद्विंशतो त्या ॥८।१।९२॥

जिह्वादिषु इकारस्य तिशब्देन सह ईर्भवति ॥ जीह्वा । सीहो । तीस
कीमा ॥ बहुलाधिकारात् क्वचित् भवति । सिंह-दणो । सिंह-राओ ॥९

लुकि निरः ॥८।१।९३॥

निर उपगमस्य रेफलोपे सति इत् ईकारो भवति ॥ नीसरइ । नीसारं
द्वैतं किम् । निरगो । निरदाइ अत्राइ ॥ ९३ ॥

द्विन्योः ॥८।१।९४॥

द्विशब्दे तावृत्तं च इत् उद् भवति ॥ द्वि । दु-मणो । दु-आ
दु-द्वि । दु-द्वो । दु-वृत्तं । बहुलाधिकारात् क्वचित् विकल्पः । दु-उ
द्वि-गो । दु-गो द्वि-गो ॥ क्वचित् भवति । द्विजः । द्विगो ॥ द्विज
द्वि-गो ॥ क्वचित् भवति । दो-वृत्तं ॥ नि । पुम-द्वि । पुम-द्वि
क्वचित् भवति । निव-द्वि ॥ ९४ ॥

प्रवर्गाद्यौ ॥ ८ । १ । ९५ ॥

अनशोरादेरित् इत् भवति ॥ प्रवर्गाद्यौ । उद् ॥ ९५ ॥

युःसिद्धौ वा ॥ ८ । १ । ९६ ॥

युःसिद्धौ इत् इत् वा भवति ॥ अद्द्वि । अदिद्वि ॥ ९६ ॥

ओञ द्विधाकृगः ॥८११९७॥

कृगुधातोः प्रयोगे इत ओञ्चं चकारादुन्वं च भवति ॥ दोहा-
ना-किञ्जद ॥ दोहा-इअं । दुहा-इअं ॥ कृग इति किम् ।
चिन् कदलम्यापि । दुहावि सो मुर-बहु-मन्यो ॥ ९७ ॥

वा निर्झरे ना ॥८११९८॥

कारेण सह इत ओकारो वा भवति ॥ ओञ्जरो निञ्जरो ॥९८॥
हरीतक्यामीनाम् ॥८११९९॥

जादेरीकारस्य अद् भवति ॥ हरदई ॥ ९९ ॥
आन्कर्मारे ॥८११९००॥

इत आद् भवति ॥ कम्हारा ॥ १०० ॥

पानीयादिष्वित् ॥८११९०१॥

पञ्चेषु इत इद् भवति ॥ पाणिअं । अलिअं । जिअद् ।
कर्मिणे । निग्मिणे । दुइअं । तद्अं । गरिअं । उद-

पलिदिअं । ओनिअन्नं । पणिअ । गरिअं । रग्निअं
अलीक ॥ जीवति । जीवतु । ईतिटि । बगीष ।
गुनीत । गर्गीत । उपरीत । आनीत । प्रदोति ।

गुहीत । वल्लीक । तदानीम् । इति पानीयद्वयः ॥
रिदिअं इविद् विरग्मः । तित । पानीअं । अनीअं ।

पानीअं । इतिटि निञ्जरे ॥ १०१ ॥
उज्जीअं ॥ ८११९०२ ॥

इति ॥ दुग्म-दुग्म ॥ इविट भवति । तिदिअं अं अ-

निर्वीति वा ॥ ८११९०३ ॥

भवति ॥ इतिटि तिदिअं । तिदिअं । इतिटि ॥ तिदिअं
भवति ॥ १०३ ॥

शिष्येद्भुदे वा ॥८१॥८९॥

अनयोरादेशितोद् वा भवति ॥ सदिळं । पसदिळं । सिदिळं । पसिदिळं ।
अङ्गुअं । इङ्गुअं ॥ निर्मितशब्दे तु वा आत्वं न विधेयम् । निर्मितशब्दाभ्यामेव सिद्धेः ॥ ८९ ॥

तिचिरी रः ॥८१॥९०॥

तिचिरिशब्दे स्मेतोद् भवति ॥ तिचिरो ॥ ९० ॥

इतो तो वाक्यादी ॥८१॥९१॥

वाक्यादिभूते इतिशब्दे मस्तस्तत्संबन्धिन इकारस्य अकारो भवति
इअ जम्पिआवसाणे । इअ विअसिअ-कुमुअ-सरो ॥ वाक्यादाविति किम्
पिओ चि । पुरिमो चि ॥ ९१ ॥

ईमिहा-सिह-त्रिंशद्विंशतो त्या ॥८१॥९२॥

मिहादितु इकारस्य तिशब्देन सह ईर्भवति ॥ जीहा । सीहो । तीसा
वीगा ॥ बहुलाधिकारान् क्वचित् भवति । सिह-दचो । सिह-राओ ॥९२॥

सुंकि निरः ॥८१॥९३॥

निर उगमस्य रेफलोपे सति इत इकारो भवति ॥ नीसरइ । नीसामो
सुंकीनि किम् । निणओ । निम्महाइ अत्राइ ॥ ९३ ॥

द्विन्योहन् ॥८१॥९४॥

द्विशब्दे नागुमस्य च इत उद् भवति ॥ द्वि । दु-मणो । दु-आई
दु-ईओ । दु-नेहो । दु-वणो । बहुलाधिकारान् क्वचिद् विकल्पः । दु-उणो
चि उणो । दुइओ चिइओ ॥ क्वचित् भवति । द्विन. । दिओ ॥ द्विरदः
दिगओ ॥ क्वचिद् भो-वमणि । दो-वण ॥ नि । णुमअइ । णुमओ
क्वचित् भवति । निवइइ ॥ ९४ ॥

प्रवामीथो ॥ ८१॥९५॥

अनयोरादेशिन उन्वे भवति ॥ पावाणुओ । उन्वइ ॥ ९५ ॥

वृथीष्टो वा ॥ ८१॥९६॥

वृथीष्टशब्दे अनयोरादेशिन उन्वे वा भवति ॥ वृथीष्टो । वृथीष्टो ॥ ९६ ॥

तीर्थे हे ॥ ८।१।१०४ ॥

तीर्थशब्दे हे सति ईत ऊत्वं भवति ॥ तूहं ॥ ह इति क्ति
तित्थं ॥ १०४ ॥

एत्पीयूषापीड-विभीतक-कीदृशेदृशे ॥ ८।१।१०५ ॥

एषु ईत एत्वं भवति ॥ पेऊसं । आमेलो । बहेडओ । केरिं
एरिसो ॥ १०५ ॥

नीड-पीठे वा ॥ ८।१।१०६ ॥

अनयोरीत एत्वं वा भवति ॥ नेडं नीडं । पेडं पीडं ॥ १०६ ॥

उतो मुकुलादिष्वन् ॥ ८।१।१०७ ॥

मुकुल इत्येवमादिषु शब्देषु आदेरुतोत्वं भवति ॥ मउळं । मउं
मउरं । मउडं । अगरुं । गरुई । जहुट्टिलो । जहिट्टिलो । सोअम
गुओई ॥ मुकुल । मुकुर । मुकुट । अगुरु । गुधी । युधिष्ठिर । सौकुम
गुइपी । इति मुकुलादयः ॥ कचिदाकारोपि । विदुत । विदाओ ॥ १०७ ॥

वोपरी ॥ ८।१।१०८ ॥

उपराकुतोद् वा भवति ॥ अवरिं । उवरिं ॥ १०८ ॥

गुरी के वा ॥ ८।१।१०९ ॥

गुरी स्वार्थे के सति आदेरुतोद् वा भवति ॥ गरुओ गुरुओ ॥
इति किम् । गुरू ॥ १०९ ॥

इर्धुहृत्तौ ॥ ८।१।११० ॥

मुकुटावादेरुत् इभं भवति ॥ भिउडी ॥ ११० ॥

पुरो रोः ॥ ८।१।१११ ॥

पुराशब्दे रोः इभं भवति ॥ पुरिमो । पउरिभं ॥ १११ ॥

ईः धुने ॥ ८।१।११२ ॥

धुनशब्दे आदेरुत् इत्वं भवति ॥ धीअं ॥ ११२ ॥

उन्मुमग-मुमले वा ॥ ८।१।११३ ॥

अनयोर्गोः उद् वा भवति ॥ मूहयो मुहओ । मूमलं मुमलं ॥ ११३ ॥

अनुत्साहोत्सन्ने त्सच्छे ॥ ८।१।११४ ॥

साहोत्सन्नवर्जिते शब्दे यौ त्सच्छौ तयोः परयोरादेस्त ऊद् भवति ॥
ऊनुओ । ऊसवो । ऊसितो । ऊसरइ ॥ छ । उद्गताः शुका यस्मात्
ऊनुओ । ऊससइ ॥ अनुत्साहोत्सन्न इति किम् । उच्छाहो ।
ता ॥ ११४ ॥

लुकि दुरो वा ॥ ८।१।११५ ॥

रूपसर्गस्य रेफस्य लोपे सति उत ऊत्वं वा भवति ॥ दूसहो
। दूहवो दुहवो ॥ लुकीति किम् । दुस्तडो विरहो ॥ ११५ ॥

ओत्संयोगे ॥ ८।१।११६ ॥

योगे परे आदेस्त ओत्वं भवति ॥ तोण्डं । मोण्डं । पोक्खरं । कोट्टिमं ।
मो । लोद्धओ । मोत्था । भोगरौ । पोमालं । कोण्डो । कान्तो ।
तं ॥ ११६ ॥

कुत्तहले वा न्हस्वश्च ॥ ८।१।११७ ॥

कुत्तहलशब्दे उत ओद् वा भवति तत्संनियोगे न्हस्वश्च वा ॥ कौउहलं
हलं कौउहलं ॥ ११७ ॥

अदूतः सूक्ष्मे वा ॥ ८।१।११८ ॥

सूक्ष्मशब्दे ऊतोद् वा भवति ॥ सण्हं सुण्हं ॥ आपं । सुहुमं ॥ ११८ ॥
दुक्कले वा लश्च द्विः ॥ ८।१।११९ ॥

दुक्कलशब्दे ऊकारस्य अत्वं वा भवति तत्संनियोगे च लकारो द्विर्भवति ॥
इं दुक्कलं ॥ आपं दुगुलं ॥ ११९ ॥

ईर्वोद्ध्यूडे ॥ ८।१।१२० ॥

ईर्वोद्ध्यूडशब्दे ऊत् ईत्वं वा भवति ॥ उर्वीढं । उव्वूढं ॥ १२० ॥
उर्ध्व-हनूमत्कण्डूय-त्रातूले ॥ ८।१।१२१ ॥

पु उत एत्वं भवति ॥ मुमया । हगुमन्तो । कण्डुअइ । वाउलो ॥ १२१ ॥
मधूकेः वा ॥ ८।१।१२२ ॥

मधूकशब्दे ऊत उद् वा भवति ॥ महुअं महअं ॥ १२२ ॥

इदेती नूपुरे वा ॥ ८।१।१२३ ॥

नूपुरशब्दे उक्त इत् एत् इत्येतौ वा भवतः ॥ निउरं नेउं
नूउरं ॥ १२३ ॥

ओल्हूष्माण्डी-नूणीर-हूर्पर-थूल-तामूल-गुडूची-मूल्ये ॥ ८।१।

ण्यु उक्त ओद् भवति ॥ कोहण्डी कोहली । तोणीरं । कोप्परं
तम्बोलं । गलोई । मोलं ॥ १२४ ॥

स्थूणा-तूणे वा ॥ ८।१।१२५ ॥

अनयोक्त ओत्वं वा भवति ॥ थोणा थूणा । तोणं तूणं ॥ १

क्ततोन् ॥ ८।१।१२६ ॥

आदेर्ककारस्य अन्वं भवति ॥ घृतम् । घयं । सृणम् ॥ तणं ॥ कृ
कवं ॥ वृमः । वमहो ॥ मृगः । मओ ॥ घृष्टः । घृष्टो ॥ दुहाइ
हृषादिपाठान् ॥ १२६ ॥

आहृशा-मृदूक-मृदुत्ये वा ॥ ८।१।१२७ ॥

ण्यु आदेर्कत्वात् आद् वा भवति ॥ वासा कित्ता । माउकं म
माउकं मउणो ॥ १२७ ॥

इहृषादी ॥ ८।१।१२८ ॥

हृषा इत्यादिषु शब्देषु आदेर्कत्वात् इन्वं भवति ॥ किया । द्वियवं
गं एव । अन्यत्र मृष्टं । दिष्टं । दिष्टी । मिष्टं । मिष्टी । मिण्डी । मि
मिऊ । मिओ । मिआगं । मिआरो । मिआयो । पिणा । पु
किइकई । मिमिदी । इदी । गिदी । निमो । किमाणू । मि
किच्छे । निप्यं । किमिओ । निगो । किच्चा । किई । पिई ।
किदिमो । किवाणं । विन्नुमो । विन । विनी । दिभं । वदिपं
दिमो । विमी । इमी । विण्णो । ठिदा । मर । उकिष्टं । नि
वदिपं भवति । गिदी ॥ हृषा । हृदय । मृष्ट । इष्ट । इष्टि ।
मृष्ट । मृष्टि । मृषी । मृगु । मृत्र । मृत्रार । मृत्रार ।
मृत्रा । मृत्त । मृदकवि । मृद्वि । कृदि । मृदि । मृग ।

हरं । पिउ-हरं । माउ-सिआ । पिउ-तिआ । पिउ-वणं । पिउ-वई ॥ १३४ ॥

मातुरिडा ॥ ८।१।१३५ ॥

मानुशब्दस्य गौणस्य ऋत इद् वा भवति ॥ माइ-हरं । माउ-हरं ।
कचिदगौणस्यापि । माईणं ॥ १३५ ॥

उद्दोन्मृषि ॥ ८।१।१३६ ॥

मृषाशब्दे ऋत उत् ऊत् ओच्च भवति ॥ मुमा । मूमा । मोसा ।
मुमा-याओ । मूमा-याओ । मोसा-याओ ॥ १३६ ॥

इदुतीं वृष्ट-वृष्टि-वृष्टि-मृदङ्ग-नप्तुके ॥ ८।१।१३७ ॥

एषु ऋत इकारोकारौ भवतः ॥ विष्टो वुष्टो । मिष्टी वुष्टी । पिष्टं पुष्टं
मिष्टो मुष्टो । नतिओ नत्तुओ ॥ १३७ ॥

वा वृहस्पती ॥ ८।१।१३८ ॥

वृहस्पतिशब्दे ऋत इदुती वा भवतः ॥ विष्टुप्फई वुष्टुप्फई । पसे । व
फई ॥ १३८ ॥

इदोदुन्ते ॥ ८।१।१३९ ॥

वृत्तशब्दे ऋत इत् एत् ओच्च भवन्ति ॥ विष्टं वेष्टं वोष्टं ॥ १३९ ॥

रिः केवलस्य ॥ ८।१।१४० ॥

केवलस्य व्यञ्जनेनामृत्कस्य ऋतो रिरादेशो भवति ॥ रिद्धी रिच्छो
॥ १४० ॥

ऋणर्णमर्णो वा ८।१।१४१ ॥

ऋणऋणुऋणमऋणुऋणितु ऋनो रिरा भवति ॥ रिणं अर्णं । रि
उण्णु । रिमहो उमहो । रिऊ उऊ । रिती इती ॥ १४१ ॥

दणः किर्-टम्पकः ॥ ८।१।१४२ ॥

दिर् टक् मक् इत्येवदन्तस्य दणोर्णानोर्णनो रिरादेशो भव
मटक् । मरि-वणो । मरि-वयो । मरि-वन्दीणं ॥ सट्णः । सति
मट्णः । मरिच्छो ॥ एवम् ष्कारिणो । मवारिणो । जारिणो । तारि
बेगिणो । ष्मिणो । अवारिणो । अष्हारिणो । सुष्हारिणो । टवमम्

त 'त्यदाद्यन्यादि (हे० ५-१-१५२.) सूत्रविहितः क्विविह गृह्यते
१४२ ॥

आद्यते द्विः ॥ ८।१।१४३ ॥

आद्यतशब्दे ऋतो द्विरादेशो भवति ॥ आद्यिभो ॥ १४३ ॥

अग्निर्द्विः ॥ ८।१।१४४ ॥

द्वनशब्दे ऋनोरिगदेशो भवति ॥ दरिभो । दरिअ-सीहेण ॥ १४४ ॥

लत इलिः कलस-वल्लभे ॥ ८।१।१४५ ॥

अनयोर्लत इलिरादेशो भवति ॥ किलित्त-कुमुनोवयारेसु ॥ धारा-
किलित्त-वत् ॥ १४५ ॥

एत इडा वेदना-चपेटा-देवर-केसरे ॥ ८।१।१४६ ॥

वेदनादिषु एत इत्त्वं वा भवति ॥ विअणा वेअणा । चविडा । विअड-
वेडा-विणोआ । दिअरो देवरो ॥ महमाहिअ-दसण-किसरं । केसरं ॥
हिडा मेहला इति तु महिलामहेलाम्यां शब्दाम्यां सिद्धन् ॥ १४६ ॥

ऊः स्तने वा ॥ ८।१।१४७ ॥

स्तने एत उद् वा भवति ॥ धूणो धेणो ॥ १४७ ॥

एत एन् ॥ ८।१।१४८ ॥

ऐकारस्यादां वर्तमानस्य एत्त्वं भवति ॥ सेडा । तडुक्कं । एरावणो ॥
कडासो । वेज्जो । केदवा । वेहञ्चं ॥ १४८ ॥

इत्सिन्धव-शूनश्चरे ॥ ८।१।१४९ ॥

एतयोरित इत्त्वं भवति ॥ सिन्धवं । सणिच्छरो ॥ १४९ ॥

सिन्ये वा ॥ ८।१।१५० ॥

सिन्यशब्दे एत इद् वा भवति ॥ सिन्नं सेन्नं ॥ १५० ॥

अइदँत्यादां च ॥ ८।१।१५१ ॥

सिन्यशब्दे दँत्य इत्येवनादिषु च ऐतो अइ इत्यादेशो भवति । एत्वा-
वाद् ॥ सइन्नं । दइच्चो । दइन्नं । अइसरिअं । मइरवो । वइजवणो ।
वइवअं । वइआलीअं । वइएसो । वइएहो । वइदब्भो । वइस्ताणरो ।

कइअवं । वइसाहो । वइसालो । सइरं । चइसं ॥ दैत्य । दैन्य । ऐध
 भैरव । वैजवन । वैवत । वैतालीय । वैदेग । वैदेह । वैदर्भ । वैभान
 कैतव । वैशाख । वैशाल । स्वैर । चैन्य । इत्यादि ॥ विभेये न मवा
 चैत्यम् । चेइअं ॥ आपं । चैन्यवन्दनम् । ची-वन्दनं ॥ १५१ ॥

वैरादी वा ॥ ८।१।१५२ ॥

वैरादिषु ऐत. अइरादेशो वा भवति । वइरं वेरं । कइलासो केलास
 कइरवं केरवं । वइसवणो वेसवणो । वइसम्पायणो । वेसम्पायणो । वइ
 लिओ वैभालिओ । वइसिअं वेसिअं । चइचो चेतो ॥ वैर । कैलास
 केरव । वैश्रवण । वैशम्पायन । वैतालिक । वैशिक । चित्र ॥ इत्यादि ॥ १५२ ॥

एच्च देवे ॥ ८।१।१५३ ॥

देवगण्डे ऐत एत् अइश्वादेशो भवति । देव्य दइव्वं दइवं ॥ १५३ ॥

उच्चैर्नीचैस्त्रयः ॥ ८।१।१५४ ॥

अनयोरेतः अअ इत्यादेशो भवति ॥ उच्चअं । नीचअं । उच्चनीच
 के सिद्धम् । उच्चैर्नीचैस्तोस्तु रूपान्तरनिवृत्त्यर्थं वचनम् ॥ १५४ ॥

ईद्वैयं ॥ ८।१।१५५ ॥

धैर्यशब्दे ऐत ईद् भवति ॥ धीरं हरद् विसाओ ॥ १५५ ॥

ओतोढान्योन्य-प्रके।ष्टातोद्य-शिरोवेदना-मनोहर-

सरोरुहे क्षोथ वः ॥ ८।१।१५६ ॥

एषु ओतोत्व वा भवति तःसंनियोगे च यथासंभवं ककारतकारयं
 देशः ॥ अन्नलं अन्नलं । पवटो पउटो । आवज्ज आवज्जं । सिर-विः
 सिरो-विभ्रणा । मणहरं मणोहरं । सरोरुहं सरोरुहं ॥ १५६ ॥

ऊन्सोच्छ्वासे ॥ ८।१।१५७ ॥

सोच्छ्वासशब्दे ओत ऊद् भवति ॥ सोच्छ्वास । सूसासो ॥ १५७ ॥

गव्यउ-आत्रः ॥ ८।१।१५८ ॥

गोशब्दे ओतः अउ आज इत्यादेशो भवति ॥ गउओ । गउआ
 गाओ । हरम्म एमा गाई ॥ १५८ ॥

औत औत् ॥ ८।१।१५९ ॥

औकारस्यादेशोद् भवति ॥ कौनुदी । कौनुई ॥ यौवनम् । जौञ्चणं ।
कौस्तुभः । कौन्धुशो ॥ कौशाम्बी । कौसम्बी ॥ कौञ्चः कौञ्चो ॥
कौशिकः । कौसिओ ॥ १५९ ॥

उत्सौन्दर्यादी ॥ ८।१।१६० ॥

सौन्दर्यादिषु शब्देषु औत उद् भवति ॥ सुन्देरं सुन्दरिअं । मुञ्जायणो
मुण्डो । मुदोअगी । दुवारिओ । सुगन्धत्तणं । पुलोमी । सुवण्णिओ ॥
सौन्दर्यं । सौञ्जायन । शौण्ड । शौद्धोदनि । दौवारिक । सौगन्ध्यं ।
सौलोमी । सौवर्णेकः ॥ १६० ॥

कौक्षेयके वा ॥ ८।१।१६१ ॥

कौक्षेयकशब्दे औत उद् वा भवति ॥ कुच्छेअयं । कोच्छेअयं ॥ १६१ ॥
अउः पौरादी च ॥ ८।१।१६२ ॥

कौक्षेयके पौरादिषु च औत अउरादेशो भवति ॥ कउच्छेअयं ॥
गौरः । पउरा । पउर-जणो ॥ कौरवः । कउरवो ॥ कौशलम् । कउसलं ॥
गौरुपम् । पउरिसं ॥ सौषम् । सउहं ॥ गौहः । गउडो ॥ मौलिः । मउली ॥
मौनिम् । मउणं ॥ सौराः । सउरा ॥ कौलाः । कउला ॥ १६२ ॥

आच्च गौरवे ॥ ८।१।१६३ ॥

गौरवशब्दे औत आच्चन् अउश्च भवति ॥ गारवं । गउरवं ॥ १६३ ॥
नाव्यावः ॥ ८।१।१६४ ॥

नौशब्दे औत आवादेशो भवति ॥ नावा ॥ १६४ ॥

एचयोदशादी स्वरस्य सस्वरव्यञ्जनेन ॥ ८।१।१६५ ॥

तयोदश इत्येवंप्रकारेषु संख्याशब्देषु आदेः स्वरस्य परेण सस्वरेण
व्यञ्जनेन सह एद् भवति ॥ तेह् । तेवीसा । तेतीसा ॥ १६५ ॥

स्थविर-विचकिलायस्कारे ॥ ८।१।१६६ ॥

एषु आदेः स्वरस्य परेण सस्वरव्यञ्जनेन सह एद् भवति ॥ थेगे ।
द्वेहं । सुद्ध-विअद्ध-पन्थणपुञ्जा इत्यपि दृश्यन्ते । एक्कारे ॥ १६६ ॥

वा कदले ॥ ८।१।१६७ ॥

कदलशब्दे आदे. स्वरस्य परेण सम्बन्धजननेन सह ण् वा भवति
केलं कयल । केली कयली ॥ १६७ ॥

वेतः कर्णिकारे ॥ ८।१।१६८ ॥

कर्णिकारे इत. सम्बन्धजननेन सह ण् वा भवति ॥ कण्ठेणे कर्णि
आरो ॥ १६८ ॥

अर्था वन ॥ ८।१।१६९ ॥

अधिगच्छे आदे. स्वरस्य परेण सम्बन्धजननेन सह णेद् वा भवति
णे वीहेमि । अइ उम्मसिण् । वचनादिकारम्यापि प्राकृते प्रयोग ॥ १६९

ओत्तर-चदर-नवमालिका-नवकलिका-सूगकले ॥ ८।१।१७० ॥

पूतरादिषु आदे स्वरस्य परेण सम्बन्धजननेन सह ओद् भवति ॥ पोरं
वोरं । वोरि । नोमालिका । नोहलिका पोप्फलं । पोप्फली ॥ १७० ॥

न वा मयूख-लरग-चतुर्गुण-चतुर्थ-नतुर्दश-चतुर्वार-सुकुमार-

कुतूहलोदूखलोदूखले ॥ ८।१।१७१ ॥

मयूखादिषु आदेः स्वरस्य परेण सम्बन्धजननेन सह ओद् वा भवति
मोहो मऊरो । लोणं । इअ लवगुग्गना । चोगुणो चउगुणो । चो
चउथो । चोथी चउथी । चोइह । चउइह । चोइसी चउइसी
चोव्वागे चउव्वागे । सोमालो सुकुमारो । कोइलं कोउहलं । सह
कोइल्लिण् । ओइलो उऊइलो । ओव्वलं । उऊइलं । मोरो मऊरो इति तु मे
मयूरशब्दाभ्यां सिद्धम् ॥ १७१ ॥

अवपाने ॥ ८।१।१७२ ॥

अवपपोल्पसर्गपोरुत इति विकल्पार्थनिपाने च आदेः स्वरस्य पं
सम्बन्धजननेन सह ओद् वा भवति ॥ अर । ओअइअवनइ । ओआ
अवपामो ॥ अर । ओमरइ । अरसरइ । ओमारिअं अवमारिअं ॥ उ
ओ वर्ग । ओ घगो । उअ वणं । उअ घगो ॥ कचिअ भवति । अवगं
अवमहो । उअ रवी ॥ १७२ ॥

उच्ये ॥ ८।१।१७३ ॥

४

उपशब्दे आदेः स्वरस्य परेण सस्वरव्यञ्जनेन सह ऊन् ओच्चादेशो वा भवतः ॥ ऊहसिञ्चं ओहसिञ्चं उवहसिञ्चं । ऊञ्जाओ ओञ्जाओ उवञ्जाओ । ऊआओ ओआओ उवआओ ॥ १७३ ॥

उमो निपण्णे ॥ ८।१।१७४ ॥

निपण्णशब्दे आदेः स्वरस्य परेण सस्वरव्यञ्जनेन सह उम आदेशो वा भवति ॥ गुनण्णो । णिसण्णो ॥ १७४ ॥

प्रावरणे अङ्गवाऊ ॥ ८।१।१७५ ॥

प्रावरणशब्दे आदेः स्वरस्य परेण सस्वरव्यञ्जनेन सह अङ्ग आउ इत्येतावादेशो वा भवतः ॥ पङ्गुरणं पाउरणं पावरणं ॥ १७५ ॥

स्वरासंयुक्तस्यानादेः ॥ ८।१।१७६ ॥

अधिकारोयम् । यदित ऊर्ध्वमनुक्रमिष्यामस्तस्वरात्परम्यासंयुक्तस्यानादेर्भवतीति वेदितव्यम् ॥ १७६ ॥

क-ग-च-ज-त-द-प-य-वां प्रायो लुक् ॥ ८।१।१७७ ॥

स्वरापरिषामनादिभूतानामसंयुक्तानां कंगचजतदपयवानां प्रायो लुक् भवति ॥ क । तित्ययरो । लोओ । सयदं ॥ ग । नओ । नयरं । मयङ्को ॥ च । सई । कय-गङ्गो ॥ ज । रययं । पयावई । गओ ॥ त । विआणं । रसा-यलं । जई ॥ द । गया । मयणो ॥ प । रिऊ । सुजरिसो ॥ य । दयालू । नयणं । विओओ ॥ व । लायणं । विउहो । वलयाणलो ॥ प्राथोमं दृणात्कचिन्न भवति । मुकुमुमं । पयागजलं । सुगओ । अगलू । सचावं । विजणं । सुतारं । विदुरो । सपावं । समवाओ । देवो । द्राणवो ॥ स्वरादित्येव । संकरो । संगमो । नकंचरो । घणंजओ । विसंतवो । पुरं-दुरो । संवुडो । संवरो ॥ असंयुक्तस्थेन्येव । अङ्को । वण्णो । अचो । वञ्जं । युत्तो । उद्दामो । विण्यो । कञ्जं । सञ्चं ॥ कचिन्मंयुक्तस्यापि । नकंचरः नकंचरो ॥ अनादेरित्येव । कालो । गन्वो । चंगे । जागे । कालू । दवो । पावं । वण्णो । यकागम्य तु जन्वम आदौ वक्ष्यते । मनामं

तु वाक्प्रविभक्त्यपेक्षया भिन्नपदन्वमपि विवञ्चते । तेन तत्र यथादशेननु-
मयमपि भवति । सुहृत्सो सुहृत्सो । आगमिञो आयमिञो । जलचरो
जलयरो । बहुतरो बहुअरो । सुहृत्सो । सुहृत्सो । इत्यादि ॥ क्विदिदिरपि ।
स पुनः । स उण ॥ स च । सो अ । विङ् । इन्ध ॥ क्विद्यस्य ज. ।
पिशाची । पिशाजी ॥ एकत्वम् । एगत्वं ॥ एकः । एगो ॥ अतुकः ।
अमुगो ॥ अमुक. । अमुगो ॥ श्रावकः । सावगो । आकार. । आगारो ॥
तीर्थकर. तिथ्यगगे ॥ आर्क्यः । आगरिमो ॥ लोग्मञ्जीअगरा । इत्यादिषु
तु 'व्यत्ययश्च' (८-४-४४७) इत्येव कस्य गत्वम् ॥ आपे अन्यदपि
दृश्यते । आकुञ्चनं । आउण्टणं । अत्र चम्य टन्वम् ॥ १७७ ॥

यमुना-चामुण्डा-कामुकातिमुक्तके भौनुनामिकश्च ॥ ८।१।१७८ ॥

एषु मस्य लुग् भवति लुकि च सति मस्य स्थाने अनुनासिको भवति ॥
अँउणा । अँउण्डा । कौउओ । अणित्तप ॥ क्वचित् भवति । अट्मुन्तयं ।
अहमुत्तयं ॥ १७८ ॥

नावर्णात्यः ॥ ८।१।१७९ ॥

अवर्णात्यरम्यानादे. पस्य लुग् न भवति ॥ सवशो । सावो ॥ अनादे-
रित्येव । परउट्रो ॥ १७९ ॥

अवर्णो यश्चुतिः ॥ ८।१।१८० ॥

कत्रचजेत्यादिना लुकि सति शेष. अवर्णं अवर्णात्परो लघुप्रयत्नतर-
यकारश्चुतिर्भवति ॥ तिथ्यसो । सयट् । नयरं । मयङ्को । कयण्डो ।
काय-मणी । रययं । पयावई । रसायलं । पाथालं । मयणी । गथा ।
नयगं । दयाल् । लायण्ण ॥ अवर्णं इति किम् । सउणो । पउणो । पउरं ।
राईवं । निहृओ । निनओ । वाऊ । कई । अवर्णादित्येव ॥ लोअस्म ।
देअरो ॥ क्विद् भवति । पियद् ॥ १८० ॥

कुञ्ज-कपि-कीडे कः स्वोपुष्ये ॥ ८ । १ । १८१ ॥

) एषु कस्य स्वो भवति पुम चेत कुञ्जाभिधेय न भवति ॥ लु

स्रप्यरं । श्वालओ ॥ अपुष्य इति किन् । बंधेडं कुञ्जव-ममूर्णं । आपंन्य-
 प्राप्ति । कासितं । स्वासितं । कसितं । म्निअं ॥ १८१ ॥

मरकत-मद्रकले गः कन्दुके न्वादः ॥ ८।१।१८२ ॥

अनयोः कस्य गो भवति कन्दुकं त्वाद्यस्य कस्य ॥ मरगर्थं । मयगलो ।
 गेन्दुअं ॥ १८२ ॥

किगते चः ॥ ८।१।१८३ ॥

किराने कस्य चो भवति ॥ बिलाओ ॥ पुलिन्द प्वायं विधिः । कान-
 म्पिणि तु नेन्यते । नमिमो हर-किगर्थं ॥ १८३ ॥

शोकरे म-हो वा ॥ ८।१।१८४ ॥

शोकरे कस्य महो वा भवतः ॥ मीभरो सीहरो । पडे । मीअरो ॥
 ॥ १८४ ॥

चन्द्रिकायां मः ॥ ८।१।१८५ ॥

चन्द्रिकामब्दे कस्य मो भवति ॥ चन्द्रिमा ॥ १८५ ॥

निकम-स्फटिक-चिहुरे हः ॥ ८।१।१८६ ॥

एषु कस्य हो भवति ॥ निहमो । फलिहो । चिहुरो । चिहुरमब्दः
 संसृतेरि इति दुर्गः ॥ १८६ ॥

स-प-थ-थ-भाम ॥ ८।१।१८७ ॥

स्वराक्षरेषामसंयुक्तानामनादिभूतानां स प थ थ म इत्येतेषां चर्माणां
 प्राये हो भवति ॥ स । सास । सुहं मेहला । लिह ॥ प । मेहो ।
 अहमं । माहो । लाह ॥ थ । नाहो । अरवरो । सिहुरं । कहर ॥
 थ । माह । राहो । बहिरो । माह । एन्-एन् ॥ म । मरा । मराहो ।
 नहं । मराहो । मोह ॥ म्मदिहो । मंरो । मंरो । कंया । वेरो ।
 मंरो ॥ इमंयुक्तमेषैः । अन्वः । अन्व । कथर । सिहुरो ।
 कन्थ । लब्धः ॥ अन्वदिहो । मन्वरो मे मेव ॥ मन्वरो मन्वः ॥
 मन्व इत्येव । मन्वदिहो । मन्वरो । अन्वो । सिहुरो ।
 पदार्थ-मन्वः ॥ मन्व ॥ १८७ ॥

पृथक् शो वा ॥ ८।१।१८८ ॥

पृथक्शब्दे गम्य शो वा भवति ॥ पिंथं पुंथं । पिंइं पुंइं ॥ १८८ ॥

शृङ्गले सः कः ॥ ८।१।१८९ ॥

शृङ्गले सम्य को भवति ॥ सङ्गलं ॥ १८९ ॥

पुत्राग-प्रागिन्योर्गो मः ॥ ८।१।१९० ॥

अनयोर्गत्य गो भवति ॥ पुत्रामार्दं वसन्ते । मानिणी ॥ १९० ॥

छागे लः ॥ ८।१।१९१ ॥

छागे गस्य लो भवति ॥ छालो । छाली ॥ १९१ ॥

ऊत्वे दुर्भग-सुभगे वः ॥ ८।१।१९२ ॥

अनयोरूत्वे गस्य वो भवति ॥ दूहवो । सूहवो ॥ ऊत्त इति किम्
दुहवो । सुहवो ॥ १९२ ॥

सूचित-पिशाचयोश्चः स-श्रौ वा ॥ ८।१।१९३ ॥

अनयोश्चस्य यथासंख्यं स छ इत्यादेशौ वा भवतः ॥ ससिञ्जो सइञ्जो
पिसिञ्जो पिसाञ्जो ॥ १९३ ॥

जटिले जो शो वा ॥ ८।१।१९४ ॥

जटिले जस्य शो वा भवति ॥ जडिलो जडिलो ॥ १९४ ॥

टो ङः ॥ ८।१।१९५ ॥

स्वरात्परस्थार्संयुक्तानादेशस्य ङो भवति ॥ नडो । मडो घडो ॥
घडइ ॥ स्वरादित्येव । घंटा ॥ असंयुक्तस्तेत्येव । खट्टा । अनादिरित्येव ।
टङ्को ॥ क्वचिन्न भवति । अटति । अटइ ॥ १९५ ॥

सटा-शकट-कैटभे ङः ॥ ८।१।१९६ ॥

एषु टस्य ङो भवति ॥ सटा । सयडो । केडवो ॥ १९६ ॥

स्फटिके लः ॥ ८।१।१९७ ॥

स्फटिके टस्य लो भवति ॥ फलिहो ॥ १९७ ॥

चपेटा-पाटी वा ॥ ८।१।१९८ ॥

चपेटाशब्दे व्यन्ते च पाटिधाती टस्य लो वा भवति ॥ चविला चवि
काट्टेइ ॥ १९८ ॥

ठो ढः ॥ ८ । १ । १९९ ॥

स्वरात्परस्यासंयुक्तस्थानादेष्टस्य ढो भवति ॥ मढो । सढो । कमढो ।
हृदारो । पढइ ॥ स्वरादित्येव । वेकुंठो ॥ असंयुक्तस्थेत्येव । चिट्टइ ॥
मनादेरित्येव । हिअए ठाइ ॥ १९९ ॥

अङ्कोठे छः ॥ ८ । १ । २०० ॥

अङ्कोठे ठस्य द्विरुक्तो लो भवति ॥ अङ्कोठसेल-तुप्पं ॥ २०० ॥

पिठरे हो वा रथ ढः ॥ ८ । १ । २०१ ॥

पिठरे ठस्य हो वा भवति तत्सन्नियोगे च रथ ढो भवति ॥ पिहडो
पिठरो ॥ २०१ ॥

ढो लः ॥ ८ । १ । २०२ ॥

स्वरात्परस्यासंयुक्तस्थानादेर्ढस्य प्रायो लो भवति ॥ वडवामुत्तम् । वल्ल्या-
मुइ ॥ गल्लो । तल्लं । कौलइ ॥ स्वरादित्येव । मोंडं । कोंडं ॥
असंयुक्तस्थेत्येव । खग्गो ॥ अनादेरित्येव । रमइ डिम्मो ॥ प्रायोमहणात्
कंचिद् विकल्पः । वल्लिमं वडिमं । दालिमं दाडिमं । गुल्लो गुडो । णाली
णाली । णलं णडं । अमेलो आवेडो ॥ कचिन्न भवत्येव । निविडं ।
गडडो । पीडिअं । नीडं । उडू । तडी ॥ २०२ ॥

वेणी णो वा ॥ ८ । १ । २०३ ॥

वेणी णस्य लो वा भवति ॥ वेणू वेणू ॥ २०३ ॥

तुच्छे तथ-ह्यो वा ॥ ८ । १ । २०४ ॥

तुच्छशब्दे तस्य च छ इत्यादेशौ वा भवतः ॥ चुच्छं छुच्छं ।
तच्छं ॥ २०४ ॥

तगर-त्रसर-तूवरे टः ॥ ८ । १ । २०५ ॥

एषु तस्य टो भवति ॥ टगरो । टसरो । तूवरो ॥ २०५ ॥

प्रत्यादाँ ढः ॥ ८ । १ । २०६ ॥

प्रत्यादिषु तस्य ढो भवति ॥ पडिवन्नं । पडिहासो । पडिहारो । पाडि-
हदी । पाडिसारो । पाडिनिअत्तं । पाडिमा । पाडिवया । पडंमुआ । पाडि-

पृथक्कि घो वा ॥ ८।१।१८८ ॥

पृथक्शब्दे यस्य घो वा भवति ॥ पिंथं पुंथं । पिंहं पुंहं ॥ १८८ ॥

शृङ्खले सः कः ॥ ८।१।१८९ ॥

शृङ्खले स्वस्य को भवति ॥ सङ्खलं ॥ १८९ ॥

पुत्राग-भागिन्योर्गो मः ॥ ८।१।१९० ॥

अनयोर्गत्य मो भवति ॥ पुत्रामां वसन्ते । भाभिणी ॥ १९० ॥

छागे लः ॥ ८।१।१९१ ॥

छागे गस्य लो भवति ॥ छालो । छाळी ॥ १९१ ॥

ऊत्वे दुर्भग-सुभगे वः ॥ ८।१।१९२ ॥

अनयोर्ऊत्वे गस्य वो भवति ॥ दूहवो । सूहवो ॥ ऊत्त्व इति किम्
दुहवो । सुहवो ॥ १९२ ॥

सुचित्र-पिशाचयोश्चः स-ह्यौ वा ॥ ८।१।१९३ ॥

अनयोश्चस्य यथासंख्यं स ह्य इत्यादेशौ वा भवतः ॥ ससिओ सद्वो
पिसंहो पिसाओ ॥ १९३ ॥

जटिले जो शो वा ॥ ८।१।१९४ ॥

जटिले जस्य शो वा भवति ॥ शडिलो जडिलो ॥ १९४ ॥

टो ङः ॥ ८।१।१९५ ॥

स्वरात्परम्यासंयुक्तानादेशस्य ङो भवति ॥ नङो । मङो घङो
घङइ ॥ स्वरादित्येव । घंटा ॥ असंयुक्तस्येतेषु । खट्टा । अनदिरित्येव
टङो ॥ कचित्र भवति । अटति । अटइ ॥ १९५ ॥

सटा-शकृ-कैटभे ङ ॥ ८।१।१९६ ॥

ण्यु टम्य ङो भवति ॥ सटा । सयटो । केटवो ॥ १९६ ॥

फट्टिके लः ॥ ८।१।१९७ ॥

फट्टिके टस्य लो भवति ॥ फलिटो ॥ १९७ ॥

चपेटा-पाटी वा ॥ ८।१।१९८ ॥

चपेटाशब्दे ष्यन्ते च पटिषातौ टम्य लो वा भवति ॥ चविला चविडा ।
पाटेइ पाटेइ ॥ १९८ ॥

टो ङः ॥ ८ । १ । १९९ ॥

स्वरात्परस्यासंयुक्तस्यानादेष्टस्य ङो भवति ॥ भटो । भटो । कभटो ।
कुटारो । पढइ ॥ स्वरादिभ्येव । वेकुंठो ॥ असंयुक्तस्येभ्येव । चिहुइ ॥
अनादेरित्येव । हिअण् ठाइ ॥ १९९ ॥

अङ्कोष्ठे छः ॥ ८ । १ । २०० ॥

अङ्कोष्ठे ठस्य द्विरुक्तो लो भवति ॥ अङ्कोष्ठतेल-तुप्यं ॥ २०० ॥

पिठरे हो वा रथ ङः ॥ ८ । १ । २०१ ॥

पिठरे ठस्य हो वा भवति तल्लद्विभोगे च रस्य हो भवति ॥ पिहडो
पिठरो ॥ २०१ ॥

ढोलः ॥ ८ । १ । २०२ ॥

स्वरात्परस्यासंयुक्तस्यानादेष्टस्य प्रायो लो भवति ॥ वडवानुस्रन् । वल्या-
सुई ॥ गढडो । तट्टां । कौण्डइ ॥ स्वरादिभ्येव । मोंडं । कौंडं ॥
असंयुक्तस्येभ्येव । लनां ॥ अनादेरित्येव । रनइ डिम्भो ॥ प्रायोमहणान्
कौचिद् विकल्पः । वळिमं वडिमं । दाळिमं दाडिमं । गुलो गुडो । पाडी
गाडी । णळं णडं । आनेलो आवडो ॥ कचिल्ल भवत्येव । निविडं ।
गडडो । पीडिअं । नीडं । लडू । तडी ॥ २०२ ॥

वेर्णा णो वा ॥ ८ । १ । २०३ ॥

वेर्णा णस्य लो वा भवति ॥ वेन्नु वेणू ॥ २०३ ॥

तुच्छे तश्च-र्त्तो वा ॥ ८ । १ । २०४ ॥

तुच्छमञ्जे तस्य च छ इत्यादेशौ वा भवतः ॥ चुच्छं छुच्छं ।
तुच्छं ॥ २०४ ॥

तगर-त्रसर-तूवरे टः ॥ ८ । १ । २०५ ॥

ण्यु तस्य टो भवति ॥ टगरो । टसरो । टूवरो ॥ २०५ ॥

प्रत्यार्द्धा ङः ॥ ८ । १ । २०६ ॥

प्रत्यादिषु तस्य ङो भवति ॥ पडिवन्नं । पडिहासो । पडिहारो । पाडि-
दो । पडिसारो । पडिनिअत्तं । पडिना । पडिवन्ना । पडंनुआ । पडि-

करइ । पहुडि । पाहुडं । वावडो । पडाया । बहेडओ । हरडई । मडयं ।
 ओषं । दुष्कृतम् । दुकडं ॥ सुकृतम् । सुकडं ॥ आहतम् । आहडं ।
 अवहतम् । अवहडं । इत्यादि ॥ प्राय इत्येव । प्रतिसमयम् । पइसमयं
 प्रतीपम् । पईवं ॥ संप्रति । संपइ ॥ प्रतिष्ठानम् । पइठ्ठाणं ॥ प्रतिष्ठा
 पइठ्ठा ॥ प्रतिष्ठा । पइष्णा ॥ प्रति । प्रभृति । प्राभृत । व्याभृत । पताका
 बिभीतक । हरीतकी । मृतक । इत्यादि ॥ २०६ ॥

इत्वे वेतसे ॥ ८ । १ । २०७ ॥

वेतसे तस्य डो भवति इत्वे सति ॥ वेडिसो ॥ इत्व इति किम्
 वेममो ॥ 'इः स्वभासी' (८-१-४६) इति इकातो न भवति इत्व इति
 व्यावृत्तिबलान् ॥ २०७ ॥

गर्भितानिमुक्तके षः ॥ ८ । १ । २०८ ॥

अनयोस्तस्य णो भवति ॥ गम्भिणो । अणित्तथं ॥ कचित्र भवत्यपि
 अश्मुत्तथं ॥ कयम् परावणो । परावणशब्दस्य । परावओ इति तु पर
 वत्स्य ॥ २०८ ॥

रुदिने दिना षः ॥ ८ । १ । २०९ ॥

रुदिने दिना सह तस्य द्विरुक्तो णो भवति ॥ रुष्णं ॥ अत्र केचि
 कृत्वादिषु द इत्याख्यवन्तः । स तु शौरमेनीभागधीविषय एव हस्य
 इति नोच्यते । प्राहृते हि । कृतुः । रिऊ । उऊ ॥ रजनम् । रययं
 एनइ । एभं ॥ गतः । गओ ॥ आगत । आगओ ॥ सापनम् । संपयं
 यतः । जओ ॥ नतः । तओ ॥ कृतम् । करे ॥ हतम् । हयं ॥ हताश
 हयओ ॥ श्रुतः । मुओ ॥ आहृतिः । आकिइ ॥ निवृत्तः । निवृओ
 नानः । नाओ ॥ कतरः । कयगे । द्विर्नायः । दुइओ । इत्यादयः प्रयो
 षः भवन्ति । न पुनः उद् इत्यदिभ्यादि ॥ कचिन् भवेति 'व्यत्ययश्च
 (८-४-४४०) इति निद्रम् ॥ दिही इत्येवार्थं तु 'पृथेदिदिः
 (२-१-३१) इति वक्ष्यते ॥ २०९ ॥

सप्तर्ता रः ॥ ८ । १ । २१० ॥

सप्तर्ता तस्य रो भवति ॥ सचरी ॥ २१० ॥

अवसी-सातवाहने लः ॥ ८ । १ । २११ ॥

अनयोस्तस्य लो भवति ॥ अलसी । सातवाहणो । सातवाहणो ।
वाहणो मासा ॥ २११ ॥

पलिते वा ॥ ८ । १ । २१२ ॥

पलिते तस्य लो वा भवति ॥ पलितं । पलितं ॥ २१२ ॥

पीते वो ले वा ॥ ८ । १ । २१३ ॥

पीते तस्य वो वा भवति स्वार्थलकारे परे ॥ पीतलं । पीतलं ॥ ल
किम् । पीतं ॥ २१३ ॥

वितस्ति-वसति-भरत-कातर-मातुलिङ्गे हः ॥ ८ । १ । २१४ ॥

एषु तस्य हो भवति ॥ विहर्था । वसर्हा ॥ बहुलाधिकारान् कृत्स्नि
ते । वसई । भरहो । काहलो । मातुलिङ्गं । मातुलिङ्गशब्दस्य तु मातुलिङ्गं
२१४ ॥

मेधि-शियिर-शियिल-प्रयमे यस्य ङः ॥ ८ । १ । २१५ ॥

एषु यस्य हो भवति । हापवादः ॥ मेदी । सिदिलो । सिदिडो ।
दी ॥ २१५ ॥

निशीथि-शुथिव्योर्वा ॥ ८ । १ । २१६ ॥

अनयोस्तस्य दो वा भवति ॥ निशीथो । निशीथो । पुद्वी । पुद्वी
१६ ॥

दस्य-दस्य-दस्य-दोला-दण्ड-दर-दाह-दम्म-दर्म-कदन-दोहदे
दो वा ङः ॥ ८ । १ । २१७ ॥

दस्य हो वा भवति ॥ दसणं । दसणं । दट्टो दट्टो । दट्टो दट्टो । डोलो
दण्डो दण्डो । डरो दरो । दाहो दाहो । दम्मो दम्मो ।
दर्मो । कदणं कदणं । दोहलो दोहलो ॥ दरशब्दस्य च मयार्थ-

दंश-दहोः ८।१।२१८ ॥

अनयोर्धात्वोर्दस्य हो भवति ॥ डसइ । डहइ ॥ २१८ ॥

संख्या-गद्गदे रः ॥ ८।१।२१९ ॥

संख्यावाचिनि गद्गदशब्दे च दस्य रो भवति ॥ एआरहं
तेरह । गम्गरं ॥ अनादेरित्येव । ते दस ॥ असंयुक्तस्यैर्त्वं ।
॥ २१९ ॥

कदल्यामद्गुमे ॥ ८।१।२२० ॥

कदलीशब्दे अद्गुमवाचिनि दस्य रो भवति ॥ कदली ॥ अ
किम् । कदली । केली ॥ २२० ॥

प्रदीपि-दोहदे लः ॥ ८।१।२२१ ॥

मूर्ध्वे दीप्यती धातौ दोहदशब्दे च दस्य लो भवति ॥ पठिविइ
दोहलो ॥ २२१ ॥

कदम्बे वा ॥ ८।१।२२२ ॥

कदम्बशब्दे दस्य लो वा भवति ॥ कदम्बो कयम्बो ॥ २२२

दीप्यो धो वा ॥ ८।१।२२३ ॥

दीप्यती दस्य धो वा भवति ॥ दिप्यइ । दिप्यइ ॥ २२३ ।

कदर्थिने वः ॥ ८।१।२२४ ॥

कदर्थिने दस्य वो भवति ॥ कदर्थिओ ॥ २२४ ॥

ककुदे हः ॥ ८।१।२२५ ॥

ककुदे दस्य हो भवति ॥ ककुइ ॥ २२५ ॥

निधे धो ङः ॥ ८।१।२२६ ॥

निधे धस्य धो भवति ॥ निधो ॥ २२६ ॥

ओधे ॥ ८ । १ । २२७ ॥

ओधे धस्य हो वा भवति । ओमइ । ओमइ ॥ २२७ ॥

नो ङः ॥ ८।१।२२८ ॥

स्वर्गात्प्राप्तमनुष्मन्नादेनेष्य ङो भवति ॥ कयरे । मयणो

अं-नाणइ । आंषं । आरनाळं । अनिलो । अनच्छेः । इच्छा-
वे ॥ २२८ ॥

वादी ॥ ८ । १ । २२९ ॥

असंयुक्तस्यादी वर्तमानस्य नस्य णो वा भवति ॥ णरो णरो । णइ
। णेइ नेइ ॥ असंयुक्तस्येव ॥ न्यायः । नाओ ॥ २२९ ॥

निम्ब-नापिते ल-हं वा ॥ ८ । १ । २३० ॥

अनयोर्नस्य ल ष्ट इत्येतौ वा भवतः ॥ ङिभ्यो निम्बो । ष्टाविभो
वेओ ॥ २३० ॥

पौ वः ॥ ८ । १ । २३१ ॥

स्वरात्परस्यासंयुक्तस्यानादेः पस्य प्रावो वो भवति ॥ सवहो-सवो ।
सग्नो । पईवो । कासवो । पावं । उवना । कविळं । कुणवं । कलावो ।
ळं । महि-वालो । गो-वइ । तवइ ॥ स्वरादित्येव । कम्पइ ॥ अ-
क्तस्येव । अप्पनत्तो ॥ अनादेरित्येव । सुहेण पढइ ॥ प्रायइत्येव । कई ।
॥ एतेन पकारस्य प्रातयाळोपवकारयोश्चिन् । कृते श्रुतिमुत्तमुत्पद्यते
उत्र कार्यः ॥ २३१ ॥

पाटि-परुय-परिघ-परिखा-पनस-पारिमद्रे फः ॥ ८।१।२३२ ॥

प्यन्ते पटिघांतौ परुयादिषु च पस्य फो भवति ॥ फालेइ फाडेइ ।

ओ । फलिहो । फलिहा । फणसो । फालिहो ॥ २३२ ॥

प्रमूते वः ॥ ८।१।२३३ ॥

प्रमूते पस्य वो भवति ॥ बहुत्तं ॥ २३३ ॥

नीपापीडे मो वा ॥ ८।१।२३४ ॥

न्योः पस्य मो वा भवति ॥ नीमो नीवो । आमेलो आवडे ॥ २३४ ॥

पापर्द्धी रः ॥ ८।१।२३५ ॥

पार्द्धावपदादौ पकारस्य रो भवति ॥ पारद्धो ॥ २३५ ॥

फो म-हो ॥ ८।१।२३६ ॥

स्वरात्परस्यासंयुक्तस्यानादेः फस्य भहो भवतः । कचिद् मः । रेफः । रेमो ॥

सिका । सिमा ॥ कचित्तु हः । मुताहलं ॥ कविदुंभावपि । सभर्त्त
 सेमालिआ सेहालिआ । समरीसहरी । गुमइ गुहइ ॥ स्वीरदित्येव ।
 असंयुक्तस्येत्येव । पुण्कं ॥ अनादेरित्येव । चिट्टइ फणी ॥ पाय
 कसण-फणी ॥ २३६ ॥

वो वः ॥ ८ । १ । २३७ ॥

स्वरात्परस्यासंयुक्तस्यानादेर्वस्य वो भवति ॥ अठावू ।
 अलाऊ ॥ शबळः । सवळो ॥ २३७ ॥

विसिन्यां मः ॥ ८ । १ । २३८ ॥

विसिन्यां वस्य मो भवति ॥ विसिणी ॥ स्त्रीलिङ्गनिर्देशादिह ।
 विम-वन्तु-रीठवाणं ॥ २३८ ॥

कमेन्धे म-यी ॥ ८ । १ । २३९ ॥

कमेन्धे वस्य मयी भवति ॥ कमन्धो कयन्धो ॥ २३९ ॥

केट्ठमे भो वः ॥ ८ । १ । २४० ॥

केट्ठमे भेभ्य वो भवति ॥ केट्ठयो ॥ २४० ॥

विपमे मो दो वा ॥ ८ । १ । २४१ ॥

विपमे मस्य दो वा भवति ॥ विपदो । विपमो ॥ २४१ ॥

मन्मथे वः ॥ ८ । १ । २४२ ॥

मन्मथे मस्य वो भवति ॥ मन्मथो ॥ २४२ ॥

वाभिमन्थी ॥ ८ । १ । २४३ ॥

अभिमन्थुजब्धं मो वो वा भवति ॥ अदिवन्तू अदिवन्तू ॥ २४३ ॥

भमो गो वा ॥ ८ । १ । २४४ ॥

भमो मस्य गो वा भवति ॥ भमलो भमरो ॥ २४४ ॥

आदेर्यो जः ॥ ८ । १ । २४५ ॥

आदेर्येभ्य ओ भवति ॥ जयो । जमो । जाइ ॥ आदेरिति
 अजलो । जियथो ॥ बहुवचनकारात् संज्ञमर्थव्यानादेरपी ।

गो । अयजसो ॥ कचिन्न भवति । पओओ ॥ आपं लोपोऽपि । यथा-
नम् । अहकन्नायं ॥ यथाजातम् । अदाजायं ॥ २४५ ॥

युष्मद्यर्थपरे तः ॥ ८ । १ । २४६ ॥

युष्मच्छब्देऽर्थपरे यस्य तो भवति ॥ तुम्हारिसो । तुम्हकेरो ॥ अर्थपर-
किम् । जुम्हदम्ह-परणं ॥ २४६ ॥

यष्ट्यां लः ॥ ८ । १ । २४७ ॥

यष्ट्यां यस्य लो भवति ॥ लट्टी । वेगु-लट्टी । उच्चु-लट्टी । महु-
॥ २४७ ॥

वोत्तरीयानीय-तीय-कृद्ये ज्ञः ॥ ८ । १ । २४८ ॥

उत्तरीयशब्दे अनीयतीयकृद्यप्रत्ययेषु च यस्य द्विरुक्तो लो वा भवति ॥
रेज्जं उत्तरीअं ॥ अनीय । करणिज्जं करणीअं । विन्ध्यणिज्जं विन्ध-
अं । जवणिज्जं जवणीअं ॥ तीय । विइज्जो वीओ ॥ कृद्य । पेज्जा
॥ २४८ ॥

छायायां होक्कान्ता वा ॥ ८ । १ । २४९ ॥

अकान्ता वर्तमाने छायाशब्दे यस्य हो वा भवति ॥ वच्छस्स छाही
स्स छाया । आतपामावः । सच्छाई सच्छायं ॥ अकान्ताविति किम् ॥
छाया । कान्तिरित्यर्थः ॥ २४९ ॥

डाह-वी कतिपये ॥ ८ । १ । २५० ॥

कतिपये यस्य डाह व इत्येतौ पर्यायेण भवतः ॥ कइवाइ । कइ-
॥ २५० ॥

किरि-भेरे रो ङः ॥ ८ । १ । २५१ ॥

अन्यो रस्य ङो भवति ॥ किडी । भेडो ॥ २५१ ॥

पयणि डा वा ॥ ८ । १ । २५२ ॥

पयणि रस्य डा इत्यादेशो वा भवति ॥ पढायणं पढाणं ॥ २५२ ॥

करवीरे णः ॥ ८ । १ । २५३ ॥

करवीरे प्रथमस्य रस्य णो भवति ॥ कणवीरो ॥ २५३ ॥

हरिद्रादी लः ॥ ८।१।२५४ ॥

हरिद्रादिषु शब्देषु असंयुक्तस्य रस्य लो भवति ॥ हलिदी । दलिदी । दलिदी । दालिद् । हलिदी । जहुट्टिडी । सिद्धिलो । मुहलो । वसुणो । कसुणो । इनालो । सकालो । सोमालो । चिलाओ । फलिहो । फालिहो । काहओ । लुको । अवदाळं । भसलो । बढलो । निट्टुलो ॥ बहुलाधिकाराच्चरणशब्दस्य पादार्यवृत्तेरेव । चरण-करणं ॥ अमरे ससंनियोगे ण्व । अन्यत्र अमरो ॥ तथा । बढरो । निट्टुरो इत्याद्यपि ॥ हरिद्रा । दरिद्राति । दरिद्र । हस्दि । युधिष्ठिर । शिथिर । मुखर । चरण । वरुण । करुण । सन्कार । सकुमार । किरात । पारिखा । परिष । पारिमद्र । रण । अपद्वार । अमर । जठर । बठर । निष्ठुर । इत्यादि ॥ आपे सत्रे इत्याद्यपि ॥ २५४ ॥

स्थूले लो रः ॥ ८।१।२५५ ॥

स्थूले लस्य रो भवति ॥ थोरं ॥ कथं शूलभदो । स्थूरस्य हरिद्रा भावेत्यति ॥ २५५ ॥

लाहल-लाङ्गल-लाङ्गूले वादणः ॥ ८।१।२५६ ॥

ण्यु आदिलस्य णो वा भवति ॥ णाहलो । लाहलो । णङ्गळं । णङ्गळं । लङ्गळं ॥ २५६ ॥

ल्लाटे च ॥ ८।१।२५७ ॥

ल्लाटे च आदिलस्य णो भवति ॥ चकार आदेरनुवृत्त्यर्थः ॥ णडाळं ॥ २५७ ॥

शवरे वो मः ॥ ८।१।२५८ ॥

शवरे वस्य मो भवति ॥ समरो ॥ २५८ ॥

स्यम-नीत्योर्वा ॥ ८।१।२५९ ॥

अनायोर्वस्य मो वा भवति ॥ मिमिगो । सिमिगो । वा ॥ २५९ ॥

श-पोः सः ॥ ८।१।२६० ॥

शकारपकारयोः सो भवति ॥ श । सद्दो । कुसो । निसंसो । वंसो । सामा ।
पुद्रं । दस । सोहइ । विसइ ॥ ५ । सण्डो । निहसो । कस्ताओ ।
धोसइ ॥ उमयोरपि । सेसो । विसेसो ॥ २६० ॥

स्तुपायां ष्हो न वा ॥ ८।१।२६१ ॥

स्तुपाशब्दे पस्य ष्हः णकाराकान्तो हो वा भवति ॥ मुण्हा मुसा
॥ २६१ ॥

दश-पापाणे हः ॥ ८।१।२६२ ॥

दशशब्दे पापाणशब्दे च शपोर्ययादर्शनं हो वा भवति ॥ दहमुहो
दस-मुहो । दहबलो दस-बलो । दह-रहो दस-रहो । दह दस ।
एवारह चारह । तेरह । पाहाणो पासाणो ॥ २६२ ॥

दिवसे सः ॥ ८।१।२६३ ॥

दिवसे सस्य हो वा भवति ॥ दिवहो । दिवसो ॥ २६३ ॥

हो घोऽनुस्वारात् ॥ ८।१।२६४ ॥

अनुस्वरात्परस्य हस्य घो वा भवति ॥ सिंघो । सीहो ॥ संघारो ।
संहारो । कचिदननुस्वारादपि । दाहः । दाघो ॥ २६४ ॥

पद्-शमी-शाव-मुघा-सप्तपर्णेन्वादेश्छः ॥ ८।१।२६५ ॥

एषु आदेश्वर्णस्य छो भवति ॥ छट्टो । छट्टी । छप्पओ । छंमुहो ।
छमी । छावो । छुवो । छुहा । छत्तिवण्णोः ॥ २६५ ॥

शिरायां वा ॥ ८।१।२६६ ॥

शिराशब्दे आदेश्छो वा भवति ॥ छिरा शिरा ॥ २६६ ॥

लुग् भाजन-दनुज-राजकुले जः सस्वरस्य न वा ॥ ८।१।२६७ ॥

एषु सस्वरजकारस्य लुग् वा भवति ॥ भाणं । मायणं । दणु-बहो ।
दणु-अ-बहो । रा-उलं । राय-उलं ॥ २६७ ॥

व्याकरण-प्राकारागते कगोः ॥ ८।१।२६८ ॥

एषु को गश्च सस्वरस्य लुग् वा भवति ॥ वारणं वायरणं । पारो
पारो ॥ आओ आगओ ॥ २६८ ॥

य-ठारस्यन्दे ॥ ८।२।९ ॥

सन्दाभाववृत्ती म्भो स्तस्य यठी भवतः ॥ यम्भो । ठम्भो । ...
ते । यम्भिञ्ज् । ठम्भिञ्ज् ॥ ९ ॥

रक्ते गो वा ॥ ८ । २ । १० ॥

रक्तशब्दे संयुक्तस्य गो वा भवति ॥ रग्गो रत्तो ॥ १० ॥

शुल्के ङो वा ॥ ८।२।११ ॥

शुल्कशब्दे संयुक्तस्य ङो वा भवति ॥ सुङ्गं सुङ्गं ॥ ११ ॥

कृत्ति-चत्वरे चः ॥ ८।२।१२ ॥

अनयोः संयुक्तस्य चो भवति ॥ किर्त्ती । चत्वरं ॥ १२ ॥

त्योर्वेत्ये ॥ ८।२।१३ ॥

चेत्यवर्जिते त्यस्य चो भवति ॥ सद्यं पद्यभो ॥ अद्येत्य इति किं
चइत्तं ॥ १३ ॥

उच्छो । कच्छो । छोत्रं छीरं । सारिच्छो । वच्छो । मच्छिञ्जा । छिपं ।
 छुहा । दच्छो । कुच्छो । वच्छं । छुग्गो । कच्छा । छारो । कुच्छेज्यं ।
 छुरो । उच्छा । छयं । सारिच्छं ॥ अक्षि । इक्षु । लक्ष्मी । कक्ष । छुन ।
 क्षीर । सक्ष । वृक्ष । नक्षिका । क्षेत्र । क्षुप् । दक्ष । कुक्षि । वक्षम् ।
 क्षुग्ग । कक्षा । क्षार । कौक्ष्यक । क्षुर । उक्षन् । क्षन । साक्ष्य ॥
 कविन् स्वमित्तद्वन्द्वेपि । छद्वं ॥ आपं । इक्षु । क्षीरं । ॥१०॥
 निन्याद्यपि दृश्यते ॥१७॥

क्षमायां कौ ॥ ८।२।१८ ॥ ३१ ॥

कौ पृथिव्यां वर्तमाने क्षमाशब्दे संयुक्तस्य ॥ १८ ॥

लाक्षणिकस्यापि क्षमादेशस्य भवति । क्ष्मा । विमंशुष्टं ॥ ३२ ॥

क्षान्ति ॥ १८ ॥

वा ॥ ८।२।३३ ॥

क्षमेवति । छेपं । क्षेपं । चउटो । चउटो ।

क्षमाशब्दे संयुक्तस्य पदम् ॥

क्षिप्सो ॥ १९ ॥

क्ष्यानुरेष्टसंदष्टे ॥ ८।२।३४ ॥

क्षितिर्वा

क्षीदिर्वादिषु षस्य ऐ भवति ॥ कृष्टी । कृष्टी । विष्टी । मिष्टी । पुष्टी ।

। सुष्टी । इष्टी । अविष्टी ॥ अनुष्टेष्टसंदष्ट इति क्विप् । उष्टी । इष्टा-

ति । व । संदष्टो ॥ ३४ ॥

क्षि

क्षौ टः ॥ ८।२।३५ ॥

क्षौशब्दे संयुक्तस्य टो भवति । टावदाटः ॥ गृष्टो । गृष्टो ॥ ३५ ॥

क्षुम्भ-विश्वि-विच्छि-च्छि-क्षुम्भ-मर्दिने षस्य ॥ ८।२।३६ ॥

क्षुम्भु षस्य टव भवति ॥ गम्भु । विश्वि । विच्छि । उच्छि ।

क्षुम्भु । गम्भु । गम्भु । गम्भु ॥ ३६ ॥

क्षि

गर्दिने वा ॥ ८।२।३७ ॥

गर्दिने षस्य टो वा भवति ॥ गृष्टी । गृष्टी ॥ ३७ ॥

क्षुम्भु-विश्वि-विच्छि-च्छि-क्षुम्भु-मर्दिने षः ॥ ८।२।३८ ॥

क्षुम्भु-विश्वि-विच्छि-च्छि-क्षुम्भु-मर्दिने षस्य टो भवति ॥ गृष्टी । गृष्टी ॥ ३८ ॥

अतो रिञ्ज-रिञ्ज-रीञ्जं ॥८।२।६७॥

आश्रये अकारात्परस्य यस्य रिञ्ज अर रिञ्ज रीञ्ज इत्येते आदेशा
न्ति ॥ अच्छरिञ्जं अच्छरं अच्छरिञ्जं अच्छरीञ्जं ॥ अत इति किम् ।
छेरं ॥६७॥

पर्यस्त-पर्याण-साकुमार्ये लुः ॥ ८।२।६८ ॥

एषु यस्य हो भवति ॥ पर्यस्तं पल्लटं पल्लयं । पल्लायं । सोअमल्लं ॥
हो इति च पल्लयद्वाञ्छस्य यलोपे द्वित्वे च ॥ पल्लिअहो इत्यपि चौर्य-
वात् ॥ ६८ ॥

बृहस्पति-वनस्पत्योः सो वा ॥ ८।२।६९ ॥

अनयोः संयुक्तस्य सो वा भवति ॥ बृहस्पतिं । बृहस्पतिं । मयस्पतिं
पतिं । वणस्पतिं वणस्पतिं ॥ ६९ ॥

वाये होश्रुणि ॥८।२।७०॥

वायश्च संयुक्तस्य हो भवति अश्रुणमिधेये ॥ वाहो नेत्रजलम् ॥
गीति किम् ॥ वप्तो ऊन्मा ॥ ७० ॥

कार्पापणे ॥ ८।२।७१ ॥

कार्पापणे संयुक्तस्य हो भवति ॥ काहावणो ॥ कथं कहावणो ।
त्रः संयोगे ' (८-१-८४) इति पूर्वमेव ह्रस्वत्वे पश्चादादेशे ।
पश्चत्स्य वा भवित्यति ॥ ७१ ॥

दुःख-दक्षिण-तीर्थे वा ॥८।२।७२ ॥

दुःखं संयुक्तस्य हो वा भवति ॥ दुहं दुक्त्वं । पर-दुक्त्वे दुक्त्वा
। दाहिणो दक्षिणो । तूहं तिथं ॥ ७२ ॥

कृमाण्ड्यां प्पो लस्तु षो वा ॥ ८।२।७३ ॥

कृमाण्ड्यां प्पो इत्येतस्य हो भवति षड इत्यस्य तु वा लो भवति ॥
हृण्डी ॥ ७३ ॥

स्म-श्म-श्म-स्म-श्मां-म्हः ॥ ८।२।७४ ॥

स्म-श्म-श्म-श्म-श्मां-म्हः संयुक्तस्य श्मन्मन्मन्मन् च नकाराकान्तो इकार

उ । उल्का । उक्ता ॥ वल्कलम् । वक्त्रं ॥ व । शब्दः । सहो ॥
 अहो ॥ लुब्धकः । लोद्धो ॥ र । अर्कः । अक्रो ॥ वर्गः ।
 अघः । शृङ्गम् । सण्डं ॥ विह्वः । विक्रवो ॥ पक्म् । पकं
 स्वस्तः । धत्यो ॥ चक्रम् । चकं ॥ ग्रहः । गहो ॥ रात्रिः ।
 अत्र द्व इत्यादिसंयुक्तानामनुमयप्रार्ता यथादर्शनं लोपः ॥ क्वचिद्-
 द्विमः । उन्विमो ॥ द्विगुणः । वि-उणो ॥ द्वितीयः । वीओ ॥
 । कम्मसं ॥ सर्वम् । सञ्चं ॥ शुल्बम् । मुञ्चं ॥ क्वचित्त्ववः ।
 । कञ्चं ॥ कुल्या । कुह्या ॥ माल्यम् । मल्लं ॥ द्विपः । द्विओ ॥
 । दुआई ॥ क्वचित्पर्यायेण । द्वारम् । वारं । दारं ॥ उद्विमः ।
 । उन्विणो ॥ अवन्द्र इति किन् । वन्द्रं । संस्कृतसमोयं प्राकृत-
 अत्रोत्तरेण विकल्पोपि न भवति निषेधसामर्थ्यात् ॥७९॥

द्रे रो न वा ॥ ८ । २ । ८० ॥

द्रे रेफस्य वा लुग् भवति ॥ चन्द्रो चन्द्रो । र्हो र्हो । मद्रं मद्रं ।
 मुद्रो ॥ ह्रदशब्दस्य स्थितिपरिवृत्तौ द्रह इति रूपम् । तत्र द्रहो
 क्वचिद् रलोपं नेच्छन्ति । द्रहशब्दमपि कश्चित् संस्कृतं मन्दते ॥
 अस्तु तरुणपुरुषादिवाचका नित्यं रेफसंयुक्ता देस्या एव । सिक्त्वन्तु
 । वोद्रह-द्रहमि पाडिआ ॥ ८० ॥

धान्याम् ॥ ८ । २ । ८१ ॥

धान्याब्दे रस्य लुग् वा भवति ॥ घर्त्ता । ह्रन्वात् प्रागेव रलोपे धाई ।
 ॥ ८१ ॥

तीक्ष्णे णः ॥ ८ । २ । ८२ ॥

तीक्ष्णाब्दे णस्य लुग् वा भवति ॥ तिक्त्वं । तिष्णं ॥ ८२ ॥

त्रो अः ॥ ८ । २ । ८३ ॥

अप्यन्धिना अस्य लुग् वा भवति । जाणं णाणं । सञ्चञ्जो सञ्चण्णु ।
 अप्यण्णु । दइवञ्जो दइवण्णु । इक्किअञ्जो इक्किअण्णु । मणोञ्जं
 अहिञ्जो अहिण्णु । पञ्जा पण्णा । अञ्जा आणा । संजा
 क्वचित् भवति । विष्णाणं ॥ ८३ ॥

मध्याह्ने हः ॥ ८।२।८४ ॥

मध्याह्ने हस्य लुग् वा भवति ॥ मज्जतो मज्जण्हो ॥ ८४ ॥

दशार्हे ॥ ८।२।८५ ॥

पृथम्योगाद्विति निवृत्तम् । दशार्हे हस्य लुग् भवति ॥ दसारो ॥ ८५ ॥

आदेः श्मथु-श्मशाने ॥ ८।२।८६ ॥

अनयोरादेर्लुग् भवति ॥ मानू मंसू मस्सू ॥ मसाणं । आषे श्म
शब्दस्य सीआणं सुसाणमत्यपि भवति ॥ ८६ ॥

श्वो हरिश्चन्द्रे ॥ ८।२।८७ ॥

हरिश्चन्द्रशब्दे श्व इत्यस्य लुग् भवति ॥ हरिश्चन्दो ॥ ८७ ॥

रात्री वा ॥ ८।२।८८ ॥

रात्रिशब्दे संयुक्तस्य लुग् वा भवति ॥ राई रत्ती ॥ ८८ ॥

अनादी शेषादेशयोर्द्वित्वम् ॥ ८।२।८९ ॥

पदस्यानादी वर्तमानस्य शेषस्यादेशस्य च द्वित्वं भवति ॥ शेष ।
तत् । मुत्तं । दुद्धं । नमो । उक्ता । अक्को । मुक्खो ॥ आदेश । इ
अक्खो । रग्गो । किष्ठी । रूप्पी ॥ क्वचिज् भवति । कसिणो ॥ अ
विति किम् । मल्लिअं । धेरो । स्वभो ॥ द्वयोस्तु द्वित्वमस्त्येवेति न
विन्नुभो । भिण्डिवालो ॥ ८९ ॥

द्वितीयतुर्ययोरपरि पूर्वः ॥ ८।२।९० ॥

द्वितीयतुर्ययोर्द्वित्वप्रसङ्गे उपरि पूर्वा भवतः ॥ द्वितीयस्योपरि प्रथमस्य
स्यापरि तृतीय इत्यर्थः ॥ शेष । वक्खाणं । वग्घो । मुच्छा । निस्स
कट्टं । निव्वं । निव्वणो । गुण्कं । निव्वरो ॥ आदेश । अक्खो
नाम्नि ॥ अच्छी । मज्जं । पट्ठी बुद्धो । हत्थो । आडिद्धो ।
निम्मट्टो ॥ 'नेयादी' (८-२-९८) द्वित्वे ओक्खळं ।
(८-२-९९) नक्खा । नदा ॥ ममामे । कइ-द्वभो कइ-धइ
इत्थं । माओ ॥ ९० ॥

दीर्घे वा ॥ ८।२।९१ ॥

दीर्घशब्दे शेषस्य षस्य उपरि पूर्वा वा भवति ॥ दिग्घो दीदी

न दीर्घानुस्वारात् ॥ ८।२।९२ ॥

दीर्घानुस्वाराम्बां लक्षणिकाम्बामलक्षणिकाम्बां च परयोः शेषादेशयो-
रं न भवति ॥ छूदो । नीसासो । फासो ॥ अलाक्षणिक । पार्श्वम् ।
॥ शीर्षम् । सीसं ॥ ईश्वरः । ईसरो ॥ द्वेष्यः । वेसो ॥ लास्यम् ।
॥ आस्यम् । आसं ॥ प्रेष्यः । पेसो ॥ अवमाल्यम् । ओमालं ॥
॥ आणा ॥ आज्ञप्तिः । आणत्ती ॥ आज्ञपनं । आणवणं ॥ अनुस्वा-
॥ व्यम् । तंसं ॥ अलाक्षणिक । संज्ञा । विज्ञो । कंतालो ॥ ९२ ॥

र-होः ॥ ८।२।९३ ॥

रेफहकारयोर्द्वित्वं न भवति ॥ रेफः शेषो नास्ति ॥ आदेश । मुन्देरं ।
चेरं । परन्तं ॥ शेषस्य हस्य । विहलो ॥ आदेशस्य । कदावणो ॥ ९३ ॥

घृष्ट्युम्ने णः ॥ ८।२।९४ ॥

घृष्ट्युम्नशब्दे आदेशस्य णस्य द्वित्वं न भवति ॥ घट्ट्युणो ॥ ९४ ॥

कर्णिकारे वा ॥ ८।२।९५ ॥

कर्णिकारशब्दे शेषस्य णस्य द्वित्वं वा न भवति ॥ कणिवारो कणि-
रो ॥ ९५ ॥

दत्ते ॥ ८।२।९६ ॥

दत्तशब्दे शेषस्य द्वित्वं न भवति ॥ दरिअ-संहिण ॥ ९६ ॥

समासे वा ॥ ८।२।९७ ॥

शेषादेशयोः समासे द्वित्वं वा भवति ॥ नइ-ग्गामो नइ-ग्गामो । कुमुम-प्पयरो
मुम-प्पयरो । देव-स्युई । देव-सुई । हर-क्त्तन्दा हर-क्त्तन्दा । आणाळ-क्त्तम्भो
णाळ-क्त्तम्भो । बहुलाधिकारादेशेषादेशयोरपि । स-पिवासो स-प्पिवासो ।
र-फलो वद-प्पलो । मलय-सिहर-क्त्तण्डं मलय-सिहर-क्त्तण्डं ।
दि ॥ ९७ ॥

तेलादौ ॥ ८।२।९८ ॥

तेलादौ यथादर्शनमन्यम्यानन्यस्य च व्यञ्जनस्य

भवति ॥ सेहं । मण्डुभे । वेहं । उञ्जु । विष्ठा । महुते ॥
 सोहं । वेभं । जुज्वं ॥ अर्षे । बडिसोभो । वि
 मडूक । विचकिल । ऋजु । धीडा । प्रभूत । भोनम् । मेवत् ।
 इत्यादि ॥ ९८ ॥

सेवादी वा ॥ ८।२।९९ ॥

सेवादिषु अनादी यथादर्शनमन्त्यस्यानन्त्यस्य च द्वित्वं वा मर्
 सेवो ॥ नेहं नीडं । नवसा नहा । निदिषो निदिओ । वादिषो
 माउकं माउअं । एको णओ । कोउहलं कोउहलं । वाउओ
 भोरो । हुत्त ह्अं । दइव्वं दइवं । तुप्पिओ तुप्पिओ । मुहं
 खण्णू खण्णू । यिण्णं थिणं ॥ अनन्त्यस्य । अम्हकेरं अम्हकेरं ।
 तं वेअ । सो च्चिअ सो चिअ ॥ सेवा । नीडं । नव । निहित
 मूदुकं । एक । कुतूहल । व्याकुल । यूत्तं । ह्त । देव ।
 मूक । स्याणु । स्याण । अस्मदीयं । वेअ । चिअ । इत्यादि ।

शाङ्गे ज्ञात्पूर्वात् ॥ ८।२।१०० ॥

शाङ्गे ज्ञात्पूर्वं अकारो भवति ॥ साङ्गं ॥ १०० ॥

स्मा-स्त्राया-रत्नेन्त्यव्यञ्जनात् ॥ ८।२।१०१ ॥

एषु संयुक्तस्य यदन्त्यव्यञ्जने तस्मात्पूर्वो भवति ॥ उमा
 रयणं । आर्षे सूक्ष्मेपि । सुहंमं ॥ १०१ ॥

सिद्धाभ्यांवा ॥ ८।२।१०२ ॥

अनयोः संयुक्तस्यान्त्यव्यञ्जनात्पूर्वोकारो वा भवति ॥
 अगणो अग्या ॥ १०२ ॥

पुष्पे लात् ॥ ८।२।१०३ ॥

पुष्पशब्दे संयुक्तस्यान्त्यव्यञ्जनात्पूर्वो भवति ॥

हं-थी-ही-कृत्स्न-क्रिया-दिष्ट्यास्विन् ॥ ८।२।

एषु संयुक्तस्यान्त्यव्यञ्जनात्पूर्वं इकारो भवति ॥ हं । अरिहइ
 गरिहा । बरिहो ॥ थी । सिरी । ही । हिरी ॥ हीतः ।

। अहिरीओ ॥ कृत्तः । कसिणो ॥ क्रिया । किरिआ ॥ अपं तु
णं क्रिया-हीणं ॥ दिष्टा । दिष्टिआ ॥ १०४ ॥

शै-र्य-तप्त-वज्रे ॥ ८।२।१०५ ॥

पयोस्ततवज्रयोश्च संयुक्तस्थान्त्यव्यञ्जनात्पूर्वं इकारो वा भवति ॥ शै ।
सो आर्यसो । सुदरिसणो सुदंसणो । दरिसणं दंसणं ॥ र्प । वरिसं
वरिसा वासा । वरिस-सयं वाससयं ॥ व्यवस्थितविभाषया कचि-
। परामरिसो । हरिसो । अमरिसो ॥ तप्त । तपिओ तप्तो ॥ वज्र ।
ञ ॥ १०५ ॥

लात् ॥ ८।२।१०६ ॥

युक्तस्थान्त्यव्यञ्जनात्पूर्वं इद् भवति ॥ किलिन्नं । किलिट्टं । सिलिट्टं
। पिलोसा । सिलिन्हो । सिलेसो । मुकिलं । मुइलं । सिलोओ ।
। अभिलं । गिलाइ । गिलाणं । मिलाइ । मिलाणं । किलम्मइ ।
। कचिन्न भवति ॥ कसो । पवो । पिप्पवो । मुक्क-पक्तो ॥
पति । उप्पावेइ ॥ १०६ ॥

स्थाद्-भव्य-चेत्य-चौर्यसमेपु यात् ॥ ८।२।१०७ ॥

। आदिपु चौर्यशब्देन समेपु च संयुक्तस्य यात्पूर्वं इद् भवति ॥
। सिआ-वाओ । भविओ । चेइअं ॥ चौर्यसमं । चोरिअं । थेरिअं ।
। गम्भारिअं । गहारिअं । आयरिओ । मुन्दरिअं । सौरिअं ।
। वरिअं । सूरिओ । धोरिअं । बब्बचरिअं ॥ १०७ ॥

स्वमे नात् ॥ ८।२।१०८ ॥

मशब्दे नकारात्पूर्वं इद् भवति ॥ सिविणो ॥ १०८ ॥

स्निग्धे वादिता ॥ ८।२।१०९ ॥

निग्धे संयुक्तस्य नात्पूर्वा अदिता वा भवतः ॥ सणिद्धं सिणिद्धं । पक्ष
॥ १०९ ॥

कृष्णे वर्णे वा ॥ ८।२।११० ॥

कृष्णे वर्णवाचिनि संयुक्तस्थान्त्यव्यञ्जनात्पूर्वा अदिता वा भवतः ॥

कसणो कसिणो कण्हो ॥ वर्ण इति किम् ॥ विष्णी कण्हो ॥ ११० ॥
उच्चारितः ॥ ८।२।१११ ॥

अर्हत्-शब्दे संयुक्तस्यान्त्यव्यञ्जनात्पूर्वं उत् अदितौ च
अदितौ च भवतः ॥ अह्हो अह्हो अरिहो । अह्हन्तो अह्हन्तो
हन्तो ॥ १११ ॥

पन्न-छम्-मूर्ख-डारे वाँ ॥ ८।२।११२ ॥

एषु संयुक्तस्यान्त्यव्यञ्जनात्पूर्वं उद् वा भवति ॥ पउमं पोमं
छम्मं । मुक्खसो मुक्खो । दुवारं । पक्षे । वारं । देरं । दारं ॥ ११२ ॥

तन्वीतुल्येषु ॥ ८।२।११३ ॥

उकारान्ता ङीप्रत्ययान्तास्तन्वीतुल्याः । तेषु ङु
उकारो भवति ॥ तणुवी । लहुवी । गुरुवी । बहुवी । पुहुवी ।
कचिदन्यत्रापि । सुन्नम् । सुरुधं ॥ आषं । सूक्ष्मम् । सुहुमं ॥ ११३ ॥

एकस्वरे षः-स्वे ॥ ८।२।११४ ॥

एकस्वरे पदे षी श्वस् स्व इत्येतौ तयोस्तन्त्यव्यञ्जनात्पूर्वं उद्
श्वः कृतम् । सुवे कथं ॥ स्वे जनाः । सुवे जणा । एकस्वर
स्व-जनः । स-यणो ॥ ११४ ॥

ज्यायामीत् ॥ ८।२।११५ ॥

ज्याशब्दे अन्त्यव्यञ्जनात्पूर्वं ईद् भवति ॥ जीआ ॥ ११५ ॥

करेणू-वाराणस्यो र-णोर्ध्वत्ययः ॥ ८।२।११६ ॥

अनयो रेफणकारयोर्ध्वत्ययः स्थितिपरिवृत्तिर्मवति ॥ कणेरू
रसी ॥ खीलिङ्गनिर्देशान्पुंसि न भवति । एसो करेणू ॥ ११६ ॥

आलाने लनोः ॥ ८।२।११७ ॥

आलानशब्दे लनोर्ध्वत्ययो भवति ॥ आणालो ।
णो ॥ ११७ ॥

अचरपुरे ष-लोः ॥ ८।२।११८ ॥ ११८

अचरपुरशब्दे षकारलकारयोर्ध्वत्ययो भवति ॥ अलचपुर

महाराष्ट्रे ह-रोः ॥ ८।२।११९ ॥

महाराष्ट्रशब्दे हरोर्ञ्यत्ययो भवति ॥ भरहट्टं ॥ ११९ ॥

इदे ह-रोः ॥ ८।२।१२० ॥

इदशब्दे हकारदकारयोर्ञ्यत्ययो भवति ॥ द्रहो ॥ आपे । हरण मह-
रिण ॥ १२० ॥

हरिताले र-लोर्न वा ॥ ८।२।१२१ ॥

हरितालशब्दे रकारलकारयोर्ञ्यत्ययो वा भवति ॥ हलिमारो हरि-
प्रे ॥ १२१ ॥

लघुके ल-होः ॥ ८।२।१२२ ॥

लघुकशब्दे षस्य हत्वे कृते लहोर्ञ्यत्ययो वा भवति ॥ हलुअं । लहुअं ॥
। व्यत्यये कृते पदादित्वात् हो न प्राप्नोतीति हकरणम् ॥ १२२ ॥

ललाटे ल-होः ॥ ८।२।१२३ ॥

ललाटशब्दे लकारडकारयोर्ञ्यत्ययो भवति वा ॥ णडालं । णलाडं ।
लाटे च' (८-१-२५७) इति आदेशस्य णन्वविधानादिह द्वितीयो
स्थानी ॥ १२३ ॥

द्ये सोः ॥ ८।२।१२४ ॥

द्यशब्दे हकारयकारयोर्ञ्यत्ययो वा भवति ॥ सुद्धन् । सुय्यं । सुय्यं ॥
। सय्यो सज्जो ॥ १२४ ॥

स्तोकस्य थोक-थोव-थेवाः ॥ ८।२।१२५ ॥

स्तोकशब्दस्य एते त्रय आदेशा भवन्ति वा ॥ थोकं थोवं थेवं । पत्ते ।
पे ॥ १२५ ॥

दुहितृ-भगिन्योर्धृञ्-बहिष्वा ॥ ८।२।१२६ ॥

दुहितृ-भगिन्योर्धृञ् वा भवतः ॥ धृञ् दुहिञ् । बहिष्वा भृष्वा ॥ १२६ ॥

धृञ्-क्षिप्तयोर्धृञ्-रुक्त्व-दृष्टौ ॥ ८।२।१२७ ॥

धृञ्-क्षिप्तयोर्धृञ् रुक्त्व दृष्टौ वा भवतः ॥ रुक्त्वो
। दृष्टं क्षिप्तं । उन्मृष्टं । उन्मिष्टं ॥ १२७ ॥

वनिताया विलया ॥ ८।२।१२८ ॥

वनिताशब्दस्य विलया इत्यादेशो वा भवति ॥ विलया व. ५-
विलयेतिसंस्मृतेपीति केचिन् ॥ १२८ ॥

गौणस्येपतः कूरः ॥ ८।२।१२९ ॥

ईपच्छब्दस्य गौणस्य कूर इत्यादेशो वा भवति ॥ विशेषे त्वं पू-
पक्षे । ईप्ति ॥ १२९ ॥

स्त्रिया इत्थी ॥ ८।२।१३० ॥

स्त्रीशब्दस्य इत्थी इत्यादेशो वा भवति ॥ इत्थी थी ॥ १३० ॥

धृतेर्दिहिः ॥ ८।२।१३१ ॥

धृतिशब्दस्य दिहिरित्यादेशो वा भवति ॥ दिही धिई ॥ १३१ ॥

मार्जारस्य मञ्जर-वञ्जरी ॥ ८।२।१३२ ॥

मार्जारशब्दस्य मञ्जर वञ्जर इत्यादेशौ वा भवतः ॥ मञ्जरो
पक्षे । मञ्जारो ॥ १३२ ॥

वैदूर्यस्य वेरुलिअं ॥ ८।२।१३३ ॥

वैदूर्यशब्दस्य वेरुलिअ इत्यादेशो वा भवति ॥ वेरुलिअं
॥ १३३ ॥

एष्णि एत्ताहे इदानीमः ॥ ८।२।१३४ ॥

अस्य एतावादेशो वा भवतः ॥ एष्णि । एत्ताहे । इआणि ॥ १

पूर्वस्य पुरिमः ॥ ८।२।१३५ ॥

पूर्वस्य स्थाने पुरिम इत्यादेशो वा भवति ॥ पुरिमं पुवं ॥ १

प्रस्तस्य हित्य-तट्टी ॥ ८।२।१३६ ॥

प्रस्तशब्दस्य हित्य तट्ट इत्यादेशो वा भवतः ॥ हित्यं तट्टं तत्थं ॥ १

बृहस्पतौ बहो मयः ॥ ८।२।१३७ ॥

बृहस्पतिशब्दे बह इत्यस्यावयवस्य मय इत्यादेशो वा
मयप्फर्दं मयप्फर्दं ॥ पक्षे । बहस्सई । बहप्फर्दं । बहप्फर्दं ॥ ५

(८-१-१३८) इति इकारे उकारे च विहस्सई । विहप्फर्दं । विह
हस्सई । बुहप्फर्दं । बुहप्फर्दं ॥ १३७ ॥

श्लोमय-शुक्ति-शुभाग्र्य-पदानेर्मदन्नाग्रह-मिषि-छिन्ना-टन-पादकः
॥२१३८॥

मलिनादीनां पद्यागम्यं मश्टादय आदेशा वा भवन्ति ॥ मलिन ।
मलिनं ॥ उमय । अवहं । उवहमिन्वपि केचित् । अवहोआमं ।
वहं । आर्ष । उमयोकालं ॥ शुक्ति । मिष्ठा मुत्ती ॥ छ्न । छिन्ना
॥ आग्र्य । आदना आग्र्यो ॥ पदानि । पादवो पवादं ॥ १३८ ॥

दंष्ट्राया दादा ॥ ८।२।१३९ ॥

पृथग्योनाद्वेति निवृत्तम् । दंष्ट्राशब्दस्य दादा इत्यादेशो भवति ॥ दादा ।
संमृतेपि ॥ १३९ ॥

बाहिसो बाहि-बाहिर ॥ ८।२।१४० ॥

बाहिःशब्दस्य बाहि बाहिर इत्यादेशो भवतः ॥ बाहि बाहिरं ॥ १४० ॥

अवसो हेट्ट ॥ ८।२।१४१ ॥

अवसुशब्दस्य हेट्ट इत्ययनादेशो भवति ॥ हेट्ट ॥ १४१ ॥

मातृ-पितुः स्वसुः सिआ-छा ॥ ८।२।१४२ ॥

मातृपितृभ्यां परस्य स्वसुशब्दस्य सिआ छा इत्यादेशो भवतः ॥ मात-
रा । मात-च्छा । पित-सिआ । पित-च्छा ॥ १४२ ॥

तिर्यक्पित्तिरिच्छिः ॥ ८।२।१४३ ॥

तिर्यक्शब्दस्य तिरिच्छिस्त्विादेशो भवति ॥ तिरिच्छि पेच्छइ ॥ आर्ष
रेआ इत्यादेशोपि । तिरिआ ॥ १४३ ॥

गृहस्य घरोपरो ॥ ८।२।१४४ ॥

गृहशब्दस्य घर इत्यादेशो भवति पतिशब्दश्चेन् परो न भवति ॥ घरो ।
सामी । राय-हरं ॥ अपताविति किम् । गह-वई ॥ १४४ ॥

शीलाघर्यस्वरः ॥ ८।२।१४५ ॥

शीलघर्षसाध्यर्थं विहितस्य प्रत्ययस्य हर इत्यादेशो भवति ॥ हसनृशीठः
शरो । राविरो । लज्जिरो । जम्पिरो । वेविरो । भनिरो । क्तसिरो ।

केचित् तृण पञ्च इरमाहुर्भनेषा नमिग्गामिगदयो न सिञ्चन्ति । तृणो
रादिना बाधितत्वात् ॥ १४५ ॥

क्वन्त्यस्तुमन्तृण-तुआणाः ॥ ८।२।१४६ ॥

क्वन्त्याप्रत्ययस्य तुअ अत तृण तुआण इत्येते आदेशा भवन्ति ॥ तुम्
दट्टु । मोत्तु ॥ अत् । भमिअ । गमिअ ॥ तृण । घेतृण । काउण ।
तुआण । भेतुआण । सोउआण ॥ वन्दिन्तु इत्यनुस्वारलोपान् ॥ वन्दिन्त
इति सिद्धसंस्कृतस्यैव बलोपेन ॥ कट्टु इति तु आर्षे ॥ १४६ ॥

इदमर्थस्य केरः ॥ ८।१।१४७ ॥

इदमर्थस्य प्रत्ययस्य केर इत्यादेशो भवति ॥ युष्मदीय । तुम्हकेरो ।
अम्मदीयः । अम्हकेरो ॥ न च भवति । मईअ-पक्खे । पाणिणीआ ॥ १४७ ॥

पर-राजभ्यां क-डिकौ च ॥ ८।२।१४८ ॥

पर राजन् इत्येताभ्यां परस्येदमर्थस्य प्रत्ययस्य यथामग्न्य सयुक्तौ को
डित् इफश्चादेशो भवतः । चकारात्केरश्च ॥ परकीयम् । पारक । परक ।
राजकीयम् । राइक । रायकेरं ॥ १४८ ॥

युष्मदस्मदोअ एच्चयः ॥ ८।२।१४९ ॥

परस्येदमर्थस्याअ एच्चय इत्यादेशो भवति ॥ युष्माकमिदं यौष्मा-
एवम् । एवम् अम्हेच्चयं ॥ १४९ ॥

वतेर्जः ॥ ८।२।१५० ॥

डिक्रुको यो भवति ॥

सर्वाङ्गादीनस्येकः ॥ ८।

सर्वादेः पण्यञ्ज (हे० १०)

इत्यादेशो भवति ॥

पयो णस्येक

नित्यं णः पण्यञ्ज (हे० १०)

इकट् भवति ॥ पण्यः ।

इयस्यात्मनो णयः ॥ ८।२।१५३ ॥

आत्मनः परस्य इयस्य णय इत्यादेशो भवति ॥ आत्मीयम् । अप्पणबं
॥ १५३ ॥

त्वस्य डिमा-त्तणी वा ॥ ८।२।१५४ ॥

त्वप्रत्ययस्य डिमा त्तण इत्यादेशौ वा भवतः ॥ पीणिमा । पुष्किमा ।
पीणत्तणं । पुष्कत्तणं । पक्षे । पीणत्तं । पुष्कत्तं ॥ इन्ः पृथ्वादिपु नियत-
त्वात् तदन्यप्रत्ययान्तेषु अस्य विधिः ॥ पीनता इत्यस्य प्राकृते पीणया इति
भवति । पीणदा इति तु मायान्तरे । तेनेह तलो दा न क्रियते ॥ १५४ ॥

अनङ्कोठात्तलस्य डेल्लः ॥ ८।२।१५५ ॥

अङ्कोठवर्जिताच्छब्दात्परस्य तैलप्रत्ययस्य डेल्ल इत्यादेशो भवति ॥
सुरदि-जलेण कट्टण्डं ॥ अनङ्कोठादिति किम् । अङ्कोठतेलं ॥ १५५ ॥

यत्तदेतदोतोरित्तिअ एतल्लुक् च ॥ ८।२।१५६ ॥

एभ्यः परस्य डावादेरतोः परिणामार्थस्य इत्तिअ इत्यादेशो भवति एतदो
उक् च ॥ यावन् । जित्तिअं ॥ तावन् । तित्तिअं ॥ एतावन् । इत्तिअं
॥ १५६ ॥

इदंकिमश्च डेत्तिअ-डेत्तिल-डेहहाः ॥ ८।२।१५७ ॥

इदंकिम्यां यत्तदेतद्भयश्च परस्यातोडावनोर्वा डित एत्तिअ एत्तिल एहह
इत्यादेशा भवन्ति एतल्लुक् च ॥ इयन् । एत्तिअं । एत्तिलं । एहहं ॥
क्रियन् । केत्तिअं । केत्तिलं । केहहं ॥ यावन् । जेत्तिअं । जेत्तिलं । जेहहं ॥
तावन् । तेत्तिअं । तेत्तिलं । तेहहं ॥ एतावन् । एत्तिअं । एत्तिलं ।
एहहं ॥ १५७ ॥

कृत्वसो हुत्तं ॥ ८।२।१५८ ॥

‘‘धारं कृत्वम्’’ (हे० ७-२-१०९) इति यः कृत्वम् विहितस्त्वस्य
यादेशो भवति ॥ सप्रहुत्तं । सहस्सहुत्तं ॥ कथं विद्यानिमुत्तं
नियं । अभिमुत्तार्थेन हुत्तशब्देन भविष्यति ॥-१५८ ॥

आत्विल्लोछाल-वन्त-मन्तेतेर-मणा मतोः ॥ ८।२।१५९ ॥

आञ्ज इत्यादयो नव आदेशा मतोः स्थाने यथाप्रयोगं भवन्ति ॥ आञ्ज
नेहाल् । दयाल् । ईसाल् । लज्जाञ्जुआ ॥ इह । सोहिहो । छाइहो ।
जामइहो ॥ उह । विआह्लो । मंमुहो । दम्पुहो ॥ आळ । सहालो ।
जडाळो । फडाळो । रसालो । जोण्डालो ॥ वन्त ॥ घणवन्तो । मति-
वन्तो ॥ मन्त । हणुमन्तो । सिरिमन्तो । पुण्णमन्तो ॥ इत्त । कव्वइत्तो ।
माणइत्तो ॥ इर । गंविरो । रेहिरो ॥ मण । घणमणो ॥ केचिन्मादेश-
मपीच्छन्ति । हणुमा ॥ मतोरिति किम् । घणी । अत्थिओ ॥ १५९ ॥

चो दो तसो वा ॥ ८।२।१६० ॥

तसः प्रत्ययस्य स्थाने चो दो इत्यादेशौ वा भवतः ॥ सञ्चतो सञ्चदो ।
एकतो एकदा । अन्नतो अन्नदो । कतो कदो । जतो जदो । ततो तदो ।
इचो इदो । पक्षे । सञ्चओ । इत्यादि ॥ १६० ॥

त्रपो हि-ह-त्थाः ॥ ८।२।१६१ ॥

त्रप्रत्ययस्य एते भवन्ति ॥ यत्त । जहि । जह । जत्थ ॥ तत्र । तहि ।
तह । तत्थ ॥ कुत्त । कहि । कह । कत्थ ॥ अन्यत्त । अन्नहि । अन्नह ।
अन्नत्थ ॥ १६१ ॥

वेकइः सि सिअं इआ ॥ ८।२।१६२ ॥

एकशब्दात्परस्य दाप्रत्ययस्य सि सिअं इआ इत्यादेशा वा भवन्ति ॥
एकदा । एकसि । एकसिअं । एकइआ । पक्षे । एगया ॥ १६२ ॥

ठिल्ल-इहो भवे ॥ ८।२।१६३ ॥

भवेर्धे नाम्नः परी इह उह इत्येती द्विती प्रत्ययो भवतः ॥ गामिहिआ ।
पुरिहं । हेट्टिहं । उवरिहं । अप्पुहं ॥ आस्वालावपीच्छन्त्यन्थे ॥ १६३ ॥

स्वार्धे कथ वा ॥ ८।२।१६४ ॥

स्वार्धे कश्चकारादिलोहो द्विती प्रत्ययो वा भवतः ॥ क । कुह ।
रथं । चन्दभो । गयणयन्मि । घरणोहर-वक्त्तुवन्तयं । दुहियं ।
दिवयं । इरयं । अट्टेट्टुअं । आत्तेट्टुमित्थमः ॥ द्विभि भवति ।

कृकारोधारणं पेशाविक्रमार्थम् । यथा । वननके वननकं समप्येतून ॥
 हृष्ट । निष्क्रिआसोअ-पदविच्छेप । पुरिडो । पुरा पुरो वा ॥ उड्ड । मह
 विड्डओ । मुहुडं । ह्युड्डा । पडे । चन्द्रो । गद्यणं । इह । आड्डुं ।
 वृडु । बहुअं । मुहं । ह्यवा ॥ कुत्सादिविशिष्टे तु संसृत्वदेव कप् सिद्धः ॥
 यावादिच्छापः कः प्रतिनियतविषय एवेति वचनम् ॥ १६४ ॥

छो नर्वकादा ॥ ८।२।१६५ ॥

आम्यां स्वार्थे संयुक्तो छो वा भवति ॥ नवडो । एकडो ॥ सेवादि-
 त्वात् कस्य द्विवे एकडो ॥ पडे । नवो । एडो । एओ ॥ १६५ ॥

उपरः संज्याने ॥ ८।२।१६६ ॥

संज्यानेर्थे वर्त-ानादुपरिशब्दात् स्वार्थे छो भवति ॥ अवरिडो ॥
 संज्यान इति किम् । अवरि ॥ १६६ ॥

मुनो मया डमया ॥ ८।२।१६७ ॥

शुशब्दात्स्वार्थे मया डमया इत्येता प्रत्ययो भवतः ॥ मुनया ।
 मनुया ॥ १६७ ॥

शर्मसो डिअम् ॥ ८।२।१६८ ॥

शर्मशब्दात्स्वार्थे डिअम् भवति ॥ सणिजनवगुडो ॥ १६८ ॥
 मनाको न वा ह्यं च ॥ ८।२।१६९ ॥

मनाशब्दात्स्वार्थे ह्यन् डिअम् च प्रत्ययो वा भवति ॥ मणयं ।
 मणियं । पडे । मणा ॥ १६९ ॥

मिथाहालिअः ॥ ८।२।१७० ॥

मिथशब्दात्स्वार्थे हालिअः प्रत्ययो वा भवति ॥ नीसाडिअं । पडे ।
 नीसे ॥ १७० ॥

रो दीर्घात् ॥ ८।२।१७१ ॥

शब्दात्स्वार्थे रो वा भवति ॥ दीर्घं दीर्घं ॥ १७१ ॥
 त्वादेः सः ॥ ८।२।१७२ ॥

वि त्व-त्त (ह० ७-१-५५) इत्यादिना विच्छिदात्त्वदेः सः

स्वार्थे स एव त्वादिर्वा भवति ॥ मृदुक्त्वेन । मउअतयाइ ॥ आतिश
कात्त्वातिशायिकः संस्कृतवदेव सिद्धः । जिट्टयरो । कणिट्टयरो ॥ १७०

विद्युत्पत्र-पीतान्घाल ॥ ८।२।१७३ ॥

एभ्यः स्वार्थे लो वा भवति ॥ विञ्जुडा । पचले । पीचले । पीअ
अन्धलो । पक्षे । विञ्जू । पचं । पीअं । अन्यो ॥ कथं जमले ।
लमिति संस्कृतशब्दाद् भविष्यति ॥ १७३ ॥

✓ गोणादयः ॥ ८।२।१७४ ॥

गोणादयः शब्दा अनुक्तप्रकृतिप्रत्ययलोपागमवर्णविकारा बहुलं नि
त्यन्ते ॥ गीः । गोणो । गावी ॥ गावः । गावीओ ॥ बलीवदः । बर
आपः । आऊ ॥ पञ्चपञ्चाशत् । पञ्चावण्णा । पणपत्ता ॥ त्रिपञ्चाशत्
तेयण्णा । त्रिचत्वारिंशत् । तेआलीसा ॥ व्युत्सर्गः । विउसम्मो । व्युत्
नम् । वोसिरणं ॥ बहिर्मेयुनं वा । बहिद्दा । कार्यम् । णामुकसि
कचित् । कथइ ॥ उद्वहति । मुव्वहइ ॥ अपम्मरः । वन्हलो ॥ उस्स
कन्दुई ॥ थिक्थिक् । छिछि । द्विद्धि ॥ थिगस्तु । थिरत्तु । प्रतिस्स
पडिसिद्धी । पाडिसिद्धी ॥ स्थासकः । चच्चिकं ॥ निलयः । निहेरणं
मघवान् । मघोणो ॥ साक्षी । सक्खिणो ॥ जन्म । जम्मणं ॥ महा
महन्तो ॥ भवान् । भवन्तो ॥ आशीः । आसीसा । कविन् ।
इभौ । वृहत्तरम् । वड्डयरं ॥ हिमोरः । भिमैरो ॥ लस्य ड्डः । सुल्ल
सुल्लओ ॥ धोपाणाममेतनो गायन । घायणो ॥ वड । वडो ॥ ककु
ककुपं ॥ अफाण्डम् । अत्थकं ॥ लज्जावती । लज्जालुइणी ॥ कुत्तल
कुत्तं ॥ चूतः । मायन्दो । माकन्दशब्दः संस्कृतेपीत्यन्ये ॥ विष्
मड्डिओ ॥ श्मशानम् । करसी ॥ असुराः । अगया ॥ सेलम् । मे
पौष्यं रजः । तिक्किच्छि ॥ दिनम् ॥ अलं ॥ समर्थः । पकलो ॥
णेळच्छो ॥ कर्पासः । पलही ॥ बली । उज्जलो ॥ ताम्बूल^{दापि}
पुथली । ठिठई ॥ शाखा । साडुली । इत्यादि ॥ वाधिकारं
दर्शनं गउओ इत्यादि भवति ॥ गोलो गोभावरी इति ल^{मां}

स्यां सिद्धम् ॥ मायागन्धार्थ । आहिन्य । लङ्क । विद्धिर । पञ्चद्विज ।
 हड । मट्फर । पट्टिच्छिर । अट्टनट्ट । विहट्फर । उज्जल । हल्ल-
 इत्यादयो महाराष्ट्रविद्वान्दिदेशप्रसिद्धा लोकनोवगन्तव्याः ॥ क्रिया-
 गथ । अवयासइ । फुम्फुल्लइ । उप्फालेइ । इत्यादयः । अत एव च
 -वृष्ट-वाक्य-विद्वन्-वाचस्पति-विष्टरश्रवन्-प्रचनन्-प्रोक्त-प्रोतादीनां
 ादिप्रत्ययान्तानां च अभिहितोमनुस्मृत्युल्लेख्यादीनां पूर्वैः कविमिर-
 कानां प्रतीतिवैषम्यपरः प्रयोगो न कर्तव्यः शब्दान्तरैरेव तु -तदर्थो-
 यः । यथा कृष्टः कुशलः । वाचस्पतिगुरुः । विष्टरश्रवा हरिस्तियादि ॥
 शब्दस्य तु सोपसर्गस्य प्रयोग इष्यत एव । मन्द्र-यड-परिचट्टं ।
 अस्त-निहट्टाणह इत्यादि ॥ आपं तु यथादर्शनं सर्वमविरुद्धम् । यथा ।
 । मट्टा । विट्टसा । मुञ्ज-यञ्जणानुसारेण । वकन्तरेसु अ पुणो
 ादि ॥ १७४ ॥

अव्ययम् ॥ ८।२।१७५ ॥

अधिकारोयन् । इतः परं ये वक्ष्यन्ते आपादसमाप्तेस्तेष्वयसंज्ञा
 न्याः ॥ १७५ ॥

तं वाक्योपन्यासे ॥ ८।२।१७६ ॥

तमिति वाक्योपन्यासे प्रयोक्तव्यम् ॥ तं तिञ्जस-वन्दि-भोक्त्वं-॥ १७६ ॥

आम अम्युपगमे ॥ ८।२।१७७ ॥

आमेत्यभ्युपगमे प्रयोक्तव्यम् ॥ आम बहुव्रीह्या वर्णोऽर्थी ॥ १७७ ॥

णवि वैपरीत्ये ॥ ८।२।१७८ ॥

णवीति वैपरीत्ये प्रयोक्तव्यम् ॥ णवि हा वर्णे ॥ १७८ ॥

पुणरुत्तं कृतकरणे ॥ ८-२-१७९ ॥

पुणरुत्तमिति कृतकरणे प्रयोक्तव्यम् ॥

सुप्पट् पंनुलि णोसहोहि अट्टोहि पुणरुत्तं ॥ १७९ ॥

विपाद-विकल्प-पश्चानाप-निश्चय-सत्यं ॥ ८।२।१८० ॥

विपादादिषु प्रयोक्तव्यम् ॥

हन्दि चळणे णओ सो न माणिओ हन्दि हुग्ग एवाहे ।
 हन्दि न होही माणिरी सा सिज्जइ हन्दि तुइ कज्जे ॥
 हन्दि । सत्यमित्यर्थः ॥ १८० ॥

हन्द् च गृहाणार्थे ॥ ८।२।१८१ ॥

हन्द् हन्दि च गृहाणार्थे मयोक्तव्यम् ॥ हन्द् पठोण्णु इमं । हन्दि ।
 गृहाणेत्यर्थः ॥ १८१ ॥

मिक् पिक् विक् छ्वक् विक् श्वाये वा ॥ ८।२।१८२ ॥

एते इवार्थे अव्ययसंज्ञकाः प्राकृते वा प्रयुज्यन्ते ॥ कुमुअं ति
 चन्द्रणं पिक् । हंसो मिक् । साअसो छ्व् सीरोओ । सेसस्तक् विम्पोओ ।
 कमळं विक् । पक्के । नीलप्लड-भाळा इव ॥ १८२ ॥

जेण तेण लक्षणे ॥ ८।२।१८३ ॥

जेण तेण इत्येती लक्षणे मयोक्तव्यौ ॥ ममर-रुअं जेण कमळववं ।
 ममर-रुअं तेण कमळ-वणं ॥ १८३ ॥

णइ चेअ विअक् अक्धारणे ॥ ८।२।१८४ ॥

एतेवधारणे मयोक्तव्याः ॥ गर्हणं णइ । जं चेअ मउळणं छोअणं
 णणुवदं तं विअ कामिणीजं ॥ सेवादित्वाद् द्वित्वमपि । ते विअ षण्णं
 चेअ सुपुरिआ । च । स च य रूपेण । स च सीळेअ ॥ १८४ ॥

बळे निर्धारण-निश्चययोः ॥ ८।२।१८५ ॥

बळे इति निर्धारणे निश्चये च मयोक्तव्यम् ॥ निर्धारणे । बळे पुनि
 अओ सतिआणं ॥ निश्चये । बळे मीहो । सिंह एवायम् ॥ १८५ ॥

किरेर हिर किलार्थे वा ॥ ८।२।१८६ ॥

किर इर हिर इत्येते किलार्थे वा मयोक्तव्याः ॥ काळं किर सरी
 । तस्त इर । मिअ-इयसो हिर । पळे । एवं किळ तेण ।
 आ ॥ १८६ ॥

णवर केवळे ॥ ८।२।१८७ ॥

वळार्थे णवर इति मयोक्तव्यम् ॥ णवर विआइ ह ।
 ॥ १८७ ॥

आनन्तर्ये षवरी ॥ ८।२।१८८ ॥
आनन्तर्ये षवरीति प्रयोक्तव्यम् ॥ षवरी अ ने रु-वदना ॥ के
वदानन्तर्यार्थयोगवर्षवरी इत्येकेनैव सूत्रं कुर्वते तन्मते उभावप्यु
ते ॥ १८८ ॥

अलाहि निवारणे ॥ ८।२।१८९ ॥
अलाहीति निवारणे प्रयोक्तव्यम् ॥ अलाहि किं वाइपुण ल्हेण ॥ १८९ ॥
अण पाइं नजये ॥ ८।२।१९० ॥

अण पाइं इत्येती नजये प्रयोक्तव्या ॥ अणवित्तिजनमुनन्ती ।
पाइं करेति रोमं ॥ १९० ॥

माइं माये ॥ ८।२।१९१ ॥
माइं इति माये प्रयोक्तव्यम् ॥ माइं कर्हीअ रोमं । मा कापीइ
रोमं ॥ १९१ ॥

हदी निवेदे ॥ ८।२।१८२ ॥
हदी इत्यन्यपनमद निवेदात् हापिश्चुव्यादेतो वा निवेदे प्रयोक्तव्यम् ॥
हदीहदी । हा पाइयाह ॥ १९२ ॥

वेजे मय-वारण-विपादे ॥ ८।२।१९३ ॥
मयवारणविपादे तु वेजे इति प्रयोक्तव्यम् ॥
वेजेति मये वेजेति वारणे इत्ये अ वेजेति ।

अणवित्तिं वि तुं वेजेति मयच्छि किं वेजे ॥
किं उणवेन्तीं उअ इत्येतीं किं तु मीज्या ।
उणवेत्तिं वेजेति तीं मयिअं न विस्मिती ॥ १९३ ॥

वेजे च आनन्तर्ये ॥ ८।२।१९४ ॥
वेजे च आनन्तर्ये प्रयोक्तव्ये ॥ वेजे नते । वेजे इत्येते
वेजे ॥ १९४ ॥

माने हला इति मय्या वा ॥ ८।२।१९५ ॥
माने हला इति मय्या वा प्रयोक्तव्यम् ॥ माने मन्तिमय्या वि

ओ सूचना-पश्चात्तापे ॥ ८ । २ । २०३ ॥

ओ इति सूचनापश्चात्तापयोः प्रयोक्तव्यम् ॥ सूचनायाम् । ओ अवि-
य-तत्तिष्ठे ॥ पश्चात्तापे । ओ न मए छाया इतिआए ॥ विकल्पे तु
तादेशेनैवाकारेण सिद्धम् ॥ ओ विरएमि नहयले ॥ २०३ ॥

अञ्चो सूचना-दुःख-संभाषणापराध-विस्मयानन्दादर-मय-
खेद-विपाद-पश्चात्तापे ॥ ८ । २ । २०४ ॥

अञ्चो इति सूचनादिषु प्रयोक्तव्यम् ॥ सूचनायान् । अञ्चो दुःखरयारय ।
दुःखे । अञ्चो दलन्ति हिययं ॥ संभाषणे । अञ्चो किमिणं किमिणं ॥
अपराधविस्मययोः ।

अञ्चो हरन्ति हिययं तहवि न वेसा हवन्ति जुवईण ।

अञ्चो किपि रहस्सं मुणन्ति घुत्ता जणम्मइआ ॥

आनन्दादरमयेषु ।

अञ्चो सुपहायमिणं अञ्चो अज्जन्ह सप्फळं जीअं ।

अञ्चो अइअग्मि तुमे नवरं जइ सा न जूरिहिइ ॥

सेदे । अञ्चो न जामि छेत्तं ।

विपादे ।

अञ्चो नासेन्ति दिहिं पुलयं वट्टेन्ति देन्ति रणरणयं ।

एण्हि तस्सेअ गुणा ते च्चिअ अञ्चो कइ णु एअं ॥

पश्चात्तापे ।

अञ्चो तह तेण कया अहयं जइ कस्य साहेमि ॥ २०४ ॥

अइ संभावने ॥ ८ । २ । २०५ ॥

संभावने अइ इति प्रयोक्तव्यम् ॥ अइ दिअर किं न पेच्छसि ॥ २०५ ॥

वणे निश्चय-विकल्पानुकम्प्ये च ॥ ८ । २ । २०६ ॥

वणे इति निश्चयादौ संभावने च प्रयोक्तव्यम् ॥ वणे देमि । निश्चयं
शामि ॥ विकल्पे । होई वणे न होइ । भवति वा न भवति ॥ अनु-
कम्प्ये दासो वणे न नुचइ । दासानुकम्प्यो न त्यज्यते ॥ संभावने ।
धिः णे जं न देइ विहि-परिणानो । संभाव्यते एतदित्यर्थः ॥ २०६ ॥

व्यं वि अहं

वीप्सात्स्यादेवस्थि स्वरं मो वा ॥ ८।३।१ ॥

वीप्सार्थात्पदात्परस्य स्यादेः स्थाने स्वरादौ वीप्सार्थे पदे परे
भवति ॥ एकैकन् । एकमेकं । एकमेकेण । अत्रे अत्रे । अत्रमत्रभि ।
एकेकमिन्यादि ॥ १ ॥

अतः सेडोः ॥ ८।३।२ ॥

अकारान्तात्त्राज्ञ. परस्य स्यादेः सेः स्थाने डो भवति ॥ वच्छो ॥

वैतत्तदः ॥ ८।३।३ ॥

एतत्तदोकारात्परस्य स्यादेः सेडो वा भवति ॥ एसो एस । सो ।
स णरो ॥ ३ ॥

जम्-शमोर्लुक् ॥ ८।३।४ ॥

अकारान्तात्त्राज्ञ. परयोः स्यादिसंबन्धिनोर्जस्-शमोर्लुग् भवति ॥
ए. वच्छे पेच्छ ॥ ४ ॥

अमोस्य ॥ ८।३।५ ॥

अतः परस्य मोकारस्य लुग् भवति ॥ वच्छं पेच्छ ॥ ५ ॥

टा-आमोर्णः ॥ ८।३।६ ॥

अतः परस्य टा इत्येतस्य षष्ठीबहुवचनस्य च आमो णो
वच्छेण । वच्छाण ॥ ६ ॥

मिमो हि हि*हि ॥ ८।३।७ ॥

अतः परस्य मिम स्थाने केवडः सानुनामिकः सानुस्वारश्च ॥
वच्छेहि । वच्छेहि* । वच्छेहि कया छादी ॥ ७ ॥

इमेम मो-दो-दु-दि-दिन्नो-दुकः ॥ ८।३।८ ॥

अतः परस्य इमे मो दो दु हि दिन्नो लुक् इत्येते वडादेव
वच्छन्तो । वच्छाभो । वच्छाड । वच्छादि । वच्छादिन्नो
दकारकर्तृ मपान्तगर्थम ॥ ८ ॥

न्यस्य सो दो दृ हि द्विन्तो मुन्नो ॥ ८ । ३ । ९ ॥

अतः परस्य न्यसः न्यसे सो दो दृ हि द्विन्तो मुन्नो इत्येवमि
ति ॥ इत्येभ्यः । वच्छसो । वच्छासो । वच्छास । वच्छाहि । वच्छेहि ।
वच्छिन्तो । वच्छेद्विन्तो । वच्छामुन्नो । वच्छेमुन्नो ॥ ९ ॥

द्वसः ससः ॥ ८ । ३ । १० ॥

अतः परस्य द्वसः संवृत्तः सो नवति ॥ द्विसस । पेषसस । उवृत्तं
सम् । उवृत्तस्य सौवृत्तस्य ॥ १० ॥

दे स्मि देः ॥ ८ । ३ । ११ ॥

अतः परस्य देद्विन् पृक्कः संवृत्तो निश्च नवति ॥ वच्छे । वच्छन्ति ॥
त । देवन्ति । तम् । तन्नि । अत्र ' द्विर्न्यानुवृत्तयोः सदर्शा '
८-३-१३५) इत्यन्तो विः ॥ ११ ॥

वम-रुम-दमि-सो-शो-दामि दीर्घः ॥ ८ । ३ । १२ ॥

पृष्ठ अतो दीर्घो नवति ॥ वसि शसि च । वच्छा ॥ वसि । वच्छा-
ः । वच्छास । वच्छाहि । वच्छाद्विन्तो । वच्छा ॥ सोदोदुत्तु । इत्येभ्यः ।
वच्छो । ' वृत्तः संयोगे ' (८-१-८४) इति इत्यः ॥ वच्छालो ।
वच्छास ॥ वसि । वच्छान् ॥ इतिरेव सिद्धे सोदोदुत्तुत्तं न्यसि
वसवस्यम् ॥ १२ ॥

न्यसि वा ॥ ८ । ३ । १३ ॥

न्यसद्वेरे परे अतो दीर्घो वा नवति ॥ वच्छाद्विन्तो वच्छेद्विन्तो ।
वच्छामुन्नो वच्छेमुन्नो । वच्छाहि वच्छेहि ॥ १३ ॥

यान-रुमेवन् ॥ ८ । ३ । १४ ॥

यानेरे वे इमे च परे अन्य पृक्करो नवति ॥ यान । वच्छेन ॥
वे किन् । वसना । वसथिका । वसवद्वय ॥ इम् । वच्छे
त् ॥ १४ ॥

निसस्यसुनि ॥ ८ । ३ । १५ ॥

निसस्यसुनि नवति ॥ निम् । वच्छेहि । वच्छेहि । वच्छेहि ॥ न्यम् ।
वच्छेद्विन्तो । वच्छेमुन्नो ॥ सुम् । वच्छेत् ॥ १५ ॥

इदुतो दीर्घः ॥ ८ । ३ । १६ ॥

इकारस्य उकारस्य च भिन्म्यम्मुप्सु परेषु दीर्घो भवति ॥
 गिरीराह । बुद्धीर्हि । दहीर्हि । तरुर्हि । घेणूर्हि । महूर्हि इति ।
 गिरीओ । बुद्धीओ । दहीओ । तरुओ । घेणूओ । महूओ आत्मने
 गिरीडिन्तो । गिरीमुन्तो आगओ इत्याचपि ॥ सुप् । गिरीवु ।
 दहीसु । तरुसु । घेणूसु । महूसु ठिअं ॥ कचिन्न भवति । दि
 दाणजलोल्लिआड ॥ इदुत इति किम् । वच्चेर्हि । वच्चेमुन्तो ।
 भिन्म्यम्मुर्पीत्येव । गिरिं तरु पेच्छ ॥ १६ ॥

चतुगो वा ॥ ८ । ३ । १७ ॥

चतुर् इदन्तस्य भिन्म्यम्मुप्सु परेषु दीर्घो वा भवति ॥
 चउटि । चऊओ चउओ । चऊसु । चउसु ॥ १७ ॥

लुमे शामि ॥ ८ । ३ । १८ ॥

इदना शामि लुमे दीर्घो भवति ॥ गिरी । बुद्धी । तरु ।
 लु इति किम् । गिरिओ । तरुओ पेच्छ ॥ इदुत इत्येव । वच्चे
 जग शग ॥ ८ । ३ । १९ ॥ इत्यादिना शामि दीर्घस्य
 शाम । लु इति लु शवि मनिप्रगवाप्येण्डकानिदृत्वर्थम् ॥ १८ ॥

महीषं गो ॥ ८ । ३ । १९ ॥

इदनाशाम लुमेदीर्घो भवति ॥ गिरी । बुद्धी
 मपु ॥ महीष इति किम् । वटि । मट्ट ॥ शविति किम् । गिरि ।
 तरु । मपु ॥ कोवपु दीपन विवक्ष्य तदभावात्ते येषां
 मगि । मट्टि । वाडे । विट्टु ॥ १९ ॥

पुमि जगो हड हत्रा वा ॥ ८ । ३ । २० ॥

इदुत इति हड हत्रायेन भवत्येव ॥ इदुत. पाम्य जगः पुमि
 इत्यादिनां शिरी वा भवति ॥ भागड भागओ । वायड वायणइ
 क्रे । अडिओ । वाडओ ॥ जेपे मन्तापशाशु भगी । वा
 डिम् । बुद्धीओ । कंजुओ । दहीई । महई ॥ जग इति किम् ।

णे । वाऊ । वाउणो पेच्छइ ॥ इदुत इत्येव । वच्छा ॥ २० ॥

वोतो ड्यो ॥ ८ । ३ । २१ ॥

दन्तात्परस्य जसः पुंसि ङित् अवो इत्यादेशो वा भवति ॥ साहवो ।

साहओ । साहउ । साहू । साहुणो ॥ उत इति किम् । वच्छा ॥

मेव । धेणू । महूइं ॥ जस इत्येव । साहू । साहुणो पेच्छ ॥ २१ ॥

जस-शसोर्णो वा ॥ ८।३।२२ ॥

दुतः परयोर्जस्-शसोः पुंसि णो इत्यादेशो वा भवति ॥ गिरिणो ।

रेहान्ति पेच्छ वा । पक्षे । गिरी । तरू ॥ पुंसीत्येव । दहीइं ।

॥ जस्-शसोरिति किम् । गिरिं । तरुं ॥ इदुत इत्येव । वच्छा ।

॥ जस्-शसोरिति द्वित्वमिदुत इत्यनेन यथासंख्याभावार्थम् । एव-

त्सूत्रेपि ॥ २२ ॥

डसि-डसोः पुं-क्लीबे वा ॥ ८।३।२३ ॥

पुंसि क्लीबे च वर्तमानादिदुतः परयोर्डसिडसोर्णो वा भवति ॥ गिरिणो ।

णो । दहिणो । महुणो आगओ विआरो वा । पक्षे । डसेः । गिरीओ ।

णोड । गिरीहिन्तो । तरूओ । तरूउ । तरूहिन्तो ॥ हिलुकौ

वेत्स्येते ॥ डसः । गिरिस्त । तरूस्त ॥ डसिडसोरिति किम् । गिरिणा ।

णा कयं ॥ पुंक्लीब इति किम् । बुद्धीअ । धेणूअ लद्धं समिद्धी वा ॥

त इत्येव । कमलाओ । कमलस्त ॥ २३ ॥

टो णा ॥ ८ । ३ । २४ ॥

पुंक्लीबे वर्तमानादिदुतः परस्य टा इत्यस्य णा भवति ॥ गिरिणा ।

गणिणा । खलपुणा । तरुणा । दहिणा । महुणा ॥ ट इति किम् ।

गिरी । तरू । दहिं । महुं ॥ पुंक्लीब इत्येव । बुद्धीअ । धेणूअ कयं ॥

त इत्येव । कमलेण ॥ २४ ॥

क्लीबे स्वरान्म् सेः ॥ ८।३।२५ ॥

वर्तमानात्स्वरान्तात्रान्नः सेः स्थाने म् भवति ॥ वणं । पेम्मं ।

॥ दहि महु इति तु सिद्धापेक्षया ॥ केचिदनुनासिकमपीच्छ-

न्ति । दहिं महुं ॥ क्रीच इति किम् । बालो । बाला । स्वरादिति
निवृत्त्यर्थम् ॥ २५ ॥

जम्-शम् ई-ई-णयः सप्राग्दीर्घाः ॥ ८।३।२६ ॥

क्रीचि वर्तमानात्प्राप्तः परयोर्जस्-शसोः स्थाने सानुनासिकसानु-
विकारो णिच्चादेशा भवन्ति सप्राग्दीर्घाः । एषु सत्सु पूर्वस्वरस्य व
विधीयते इत्यर्थः ॥ ई । जाई वयणाई अम्हे ॥ ई । उम्मीलन्ति व
पेच्छ वा निवृन्ति । दहीई जेम वा हुन्ति महुई मुध वा ॥ णि । कु
पह्याणि गेरु वा । हुन्ति दहीणि जेम वा । एवं महुणि ॥ क्रीच इ
कच्छा वच्छे ॥ जम्-शम् इति किम् । मुहं ॥ २६ ॥

श्रियामुदोनौ वा ॥ ८।३।२७ ॥

श्रियां वर्तमानात्प्राप्तः परयोर्जस्-शसोः स्थाने प्रत्येकम् उन्
इत्येनौ सप्राग्दीर्घौ वा भवतः ॥ वचनभेदो यथासंख्यनिवृत्त्यर्थः ॥ म
मा शभो । बुद्धीउ बुद्धीओ । महीउ महीओ । धेणूउ धेणूओ ।
वदूओ । पशे । माला । बुद्धी । मही । धेणू । वदू ॥ श्रियामिति णि
वच्छा । जम्-शम् इत्येव । मालाए कये ॥ २७ ॥

ईतः गेश्रा वा ॥ ८।३।२८ ॥

श्रियां वर्तमानादीकारान्नाम् गेश्रम्-शसोश्च स्थाने आकारो वा भव
एमा हगन्तीया । गौरीया निवृन्ति पेच्छ वा । पशे । हगन्ती
गौरीओ ॥ २८ ॥

टा-डम्-डेटादिदेडा तु डमेः ॥ ८।३।२९ ॥

श्रियां वर्तमानात्प्राप्तः पेश्रा टाडग्दीर्घा स्थाने प्रत्येकम् अन्
इत् एत् इत्येते चकार आदेशाः सप्राग्दीर्घा भवन्ति । डमेः पुनरेते
द्वौ वा भवन्ति ॥ मुदात्र । मुदाइ । मुडाए कये मुद्रे णि
कयन्ते तु मुद्रेत्रात्र । मुद्रेत्राइ । मुद्रेत्राए ॥ कमलि ।
जट । कर्त्तव्यत्र ॥ कुटीत्र । कुटीत्रा । कुटीइ । कुटीए ।
द्वित्रे वा ॥ मरीत्र । मरीत्रा । मरीइ । मरीए कये वरमदु ।

वेगूळ । धेगूआ । धेगूइ । धेगूण । कयं दुद्धं ठिअं वा ॥ वहूअ । वहूआ ।
 वूइ । वूण कयं मवणं ठिअं वा ॥ वसेन्तु वा । मुद्धाअ । मुद्धाइ ।
 मुद्धाण । बुद्धीअ । बुद्धीआ । बुद्धीइ । बुद्धीण ॥ सहीअ । सहीआ ।
 सहीइ । सहीण ॥ धेणूअ । धेणूआ । धेणूइ । धेणूण ॥ वदूअ । वदूआ ।
 वदूइ । वदूण आगओ । पओ । मुद्धाओ । मुद्धाउ । मुद्धाहिन्तो ॥ रईओ ।
 रईउ । रईहिन्तो । धेणूओ । धेणूउ । धेणूहिन्तो । इत्यादि ॥ 'शुपेदन्तवत्'
 (८-३-१२४) अतिदेशात् 'जम्-शम्-हसितो-दो-हामि-दीर्घः'
 (८-३-१२) इति दीर्घत्वं मक्षेपि भवति ॥ न्वियामित्येव । वच्छेण ।
 वच्छस्स । वच्छाम्भि । वच्छाओ ॥ टादीनामिति किम् । मुद्धा । बुद्धी ।
 मदी । धेणू । वहू ॥ २९ ॥

नात् आन् ॥ ८।३।३० ॥

न्वियां वर्तमानादादन्तात्ताम्नः परेषां टाड्स्डिट्सीनामादादेशो न
 भवति ॥ माळाअ । माळाइ । माळाण कयं मुहं ठिअं आगओ वा ॥ ३० ॥

प्रत्यये हीर्न वा ॥ ८।३।३१ ॥

अणादिमुत्रेण (हे० २-४-२०) प्रत्ययनिमित्तो यो हीरुक्तः स न्वियां
 नानानात्ताम्नो वा भवति ॥ साहणा । कुरुचरी । पओ । आन् (हे०
 १-४-१८) इत्याप् । साहणा । कुरुचरा ॥ ३१ ॥

अज्ञातेः पुंसः ॥ ८।३।३२ ॥

अज्ञानिवाचिनः पुट्टिहात् न्वियां वर्तमानात् टीर्वा भवति ॥ नीर्दी
 टिआ । कारी काला । हसनाणी हसनाणा । मुप्पण्ही मुप्पणहा ।
 इमाण् इमाण् । इमाण् इमाण् । एण्ण एजाण् । एण्ण एजाण् ॥ अज्ञात-
 णि किम् । करिणो । अया । एणया ॥ अज्ञाते विनास्यम् । तेन गोरी
 इति इत्यादौ संसृजतवन्त्यमेव टीः ॥ ३२ ॥

कि-यत्तदोत्पमामि ॥ ८।३।३३ ॥

अजन्तान्प्रातिने स्यादौ पर एण्यः न्वियां दीर्घं नदति ॥ काओ ।
 काण् । काण् । काण् । काण् । काण् । काण् । काण् । काण् ।

आरः स्यादौ ॥ ८ । ३ । ४५ ॥

स्यादौ परे ऋत आर इत्यादेशो भवति ॥ भत्तारो । भत्तारा । भत्तारे । भत्तारेण । भत्तारेहि ॥ एवं ङस्यादिषूदाहार्यम् ॥ लुप्तस्याद्यप्येभ्यो भत्तार-विहिञ्चं ॥ ४५ ॥

आ अरा मातुः ॥ ८ । ३ । ४६ ॥

मातृसम्बन्धिन ऋतः स्यादौ परे आ अरा इत्यादेशो भवतः ॥ माअरा । माआउ । माआओ । माअराउ । माअराओ । माअं । माअम् इत्यादि ॥ बाहुलकाज्जनन्यर्थस्य आ देवतार्थस्य तु अरा इत्यादेशः । आप् कुच्छीप् । नमो माअराण ॥ ' मातुरिद्वा ' (८-१-१३५) इति मार्शेण इति भवति ॥ ' ऋतामुद् ' (८-३-४४) इत्यादिना उत्त्वे तु मत्तस्य समनिञ्चं वन्दे इति ॥ स्यादावित्येव । माइदेवो । माइ-गणो ॥ ४६ ॥

नाम्न्यरः ॥ ८ । ३ । ४७ ॥

ऋदन्तस्य नाभि संज्ञायां स्यादौ परे अर इत्यन्तादेशो भवति ॥ पिअरं । पिअरे । पिअरेण । पिअरेहि । जामायरा । जामायरं । जामायरे । जामायरेण । जामायरेहि । मायरा । मायरं । मायरे । मायरेण । मायरेहि ॥ ४७ ॥

आ सौ न वा ॥ ८ । ३ । ४८ ॥

ऋदन्तस्य सौ परे आकारो वा भवति ॥ पिआ । जामायाः । कया । पशे । पिअरो । जामायरो । मायरो । कत्तारो ॥ ४८ ॥

गत्रः ॥ ८ । ३ । ४९ ॥

गत्रो नञोपेन्यस्य आत्वं वा भवति सौ परे ॥ राया । हे राया । अणदिने । रायाओ ॥ हे राया । हे रायमिति तु शौरमेन्याम् । अयं । हे अय ॥ ४९ ॥

जम्-शम्-डामि-डमां णो ॥ ८ । ३ । ५० ॥

गत्रनञ्जन्त्येषां णो इत्यादेशो वा भवति ॥ जम् । राया । पशे । राया ॥ शम् । रायाओ पेश्ट । पशे । राया । राय ॥ ५० ॥

अप्पाणो । अप्पाणा । अप्पाणं । अप्पाणे । अप्पाणेण । अप्पाणेहि ।
 णाओ । अप्पाणासुन्तो । अप्पाणस्स । अप्पाणाण । अप्पाणम्मि ।
 अप्पाण-कयं । पक्षे । राजवत् । अप्पा. । अप्पो । हे अप्पा । हे
 अप्पाणो चिट्ठन्ति । अप्पाणो पेच्छ । अप्पाणा । अप्पेहि ।
 अप्पाओ । अप्पाउ । अप्पाहि । अप्पाहिन्तो । अप्पा. ।
 अप्पणो धणं । अप्पाणं । अप्पे । अप्पेसु ॥ रायाणो ।
 रायाणं । रायाणे । रायाणेण । रायाणेहि । रायाणाहिन्तो ।
 रायाणाणं । रायाणम्मि । रायाणेषु । पक्षे । राया । इत्यादि । एवं
 जुयाण-जणो । जुआ ॥ बम्हाणो । बम्हा ॥ अद्दाणो । अद्दा ॥
 उच्छाणो । उच्छा । गावाणो । गावा ॥ पूसाणो । पूसा ॥
 लक्खा ॥ मुद्दाणो । मुद्दा ॥ श्वन् । साणो । सा ॥ सुकम्मव
 सुकम्माणे पेच्छ । निण्ण कह सो सुकम्माणे । पश्यति कथं स
 र्मण इत्यर्थं ॥ पुंसीनि किम् । शर्म । सम्मं ॥ ५६ ॥

आत्मनष्टो णिआ णइआ ॥ ८।३।५७ ॥

आत्मनः परम्वाष्टाया. स्थाने णिआ णइआ इत्यादेशौ वा
 अप्पणिआ पाउमे उवगयम्मि । अप्पणिआ य विअट्ठि स्वाणिआ ।
 णइआ । पक्षे । अप्पाणेण ॥ ५७ ॥

अनः मर्रादेर्देर्जसः ॥ ८।३।५८ ॥

मर्रादेर्गज्जात्यग्भ्य अनः डिन् ष् इत्यादेशो भवति ॥ सखे ।
 जे । ने । के । एके । कयोरे । इयोरे । एण् ॥ अन इति किम् ।
 गिर्दाओ ॥ अन इति किम् । मत्त्वम् ॥ ५८ ॥

हे म्मि-म्मि-न्या ॥ ८।३।५९ ॥

मर्रादेर्गज्जात्यग्भ्य हे स्थाने म्मि म्मि म्म एते आदेशा मर्रा
 म्मि । मत्त्वम् । मत्त्वम् ॥ मत्त्वम् । मत्त्वम् । मत्त्वम् ॥ ५
 अन इत्येव । अनुम्मि । ५९ ॥

जीसे । जीअ । जीआ । जीइ । जीए ॥ तिस्तां । तीसे । तीअ
तीइ । तीए ॥ ६४ ॥

केडीहि डाला ह्या काले ॥ ८ । ३ । ६५ ॥

कियत्तद्रूपः कालेभिधेये डेः स्थाने आहे आला इति डितौ
अ आदेशा वा भवन्ति । दिस्तिभित्थानामपवादः । पले सेपि
काहे । काला । कडवा ॥ जाहे । जाला । जइआ ॥ ताहे ।
तइआ ॥

ताला जाअन्ति गुणा जाला ते सट्टिमण्हि घेप्पन्ति ।

पसे । कहि । कस्ति । कम्मि । कत्थ ॥ ६५ ॥

हसेर्हा ॥ ८।३।६६ ॥

किमत्तद्रूपः परस्य हसेः स्थाने म्हा इत्यादेशो वा भवति ।
अम्हा । तम्हा । पसे । कामो । जाओ । तांओ ॥ ६६ ॥

तदो डोः ॥ ८।३।६७ ॥

तदः परस्य हसेर्हो इत्यादेशो वा भवति ॥ तो । तम्हा ॥

किमो डिणो-डीसो ॥ ८।३।६८ ॥

किमः परस्य हसेर्हिणो डीम इत्यादेशो वा भवतः ॥ किमो
कम्हा ॥ ६८ ॥

इदमेगन्कि-पत्तद्रूपथे डिणा ॥ ८।३।६९ ॥

एभ्यः मवादिभ्योकारान्तेभ्यः परस्याष्टायाः स्थाने डिर् इण
वा भवति ॥ इमिणा । इमेण ॥ एदिणा । एरेण ॥ किण
त्रिणा । त्रेण ॥ निणा । तेण ॥ ६९ ॥

तदो ण स्यादी कचिन् ॥ ८।३।७० ॥

तदो स्थाने स्यादी णे ण आदेशो भवति कचिन्
ण एभ्यः । ण परस्यवर्षे ॥ सोअइ अ ण रहुवई । तमिन्वर्षे
वर्षे । ह्युत्तराभिअ मुदी ण निअइ । तां त्रिअरेत्यर्थः ॥ ले
नेअ अस्तिनाभिन्वर्षे ण जेण कअ-यउ-ट्टिआ । तेनेत्यर्थः ।

अमेणम् ॥ ८।३।७८ ॥

इदमोमा साहित्य स्थाने इणम् इत्यादेशो वा मयति ॥ इणं पणे । इमं ॥ ७८ ॥

ऋषि स्यमेदमिणमो च ॥ ८।३।७९ ॥

नपुमकादित्रे वर्तमानभ्येदमः स्यभ्यां साहित्य इदम् इणमो ३-
नित्यमादेशा भवन्ति ॥ इदं इणमो इणं षणं निट्टुद पेच्छ वा ॥ ७९

किमः किं ॥ ८।३।८० ॥

किम. ऋषि वर्तमानस्य स्यभ्यां सह किं मयति ॥ किं इमं
किं किं ते पडिहाइ ॥ ८० ॥

वेदं-तदेतदो ङसाम्भ्यां से-सिर्मा ॥ ८।३।८१ ॥

इदम् तद् एतद् इत्येतेषां स्थाने ङस् आम् इत्येताभ्यां सह स
से, सिम् इत्यादेशौ वा भवतः ॥ इदम् । से सीङ्गम् । से गुणा ।
शीलं गुणा वेत्यर्थः ॥ सि उच्छाहो । एषाम् उन्माह इत्यर्थः ॥ तद्
सीलं । तस्य तस्या वेत्यर्थः ॥ सि गुणा । तेषां तासां वेत्यर्थः ॥ ए
से अहिअं । एतस्याहितमित्यर्थः ॥ सि गुणा । सि सीलं । एतेषां गुणा
वेत्यर्थः । पक्षे । इमस्स । इमेसि । इमाण ॥ तस्स । तेसि । ताण ॥ ए
एषसि । एआण । इदंतदोरामापि सेआदेशं कश्चिदिच्छति ॥ ८१ ॥

वेतदो ङसेस्तो चाहे ॥ ८।३।८२ ॥

एतदः परस्य ङसे स्थाने चो चाहे इत्येतावादेशौ वा भवतः ॥ ए
एचाहे । पक्षे । एआओ । एआउ । एआहि । एआहिन्तो । एआ-

त्ये च तस्य लुक् ॥ ८।३।८३ ॥

एतदस्त्ये परे चकारात् चो चाहे इत्येतयोश्च परयोस्तस्य लुक् षणं
एत्थ । एत्तो । एत्ताहे ॥ ८३ ॥

एरदीतो म्मो वा ॥ ८।३।८४ ॥

एतद एकारस्य ङघादेशे म्मो परे अदीतो वा भवतः ॥
इयम्भि । पक्षे । एअम्भि ॥ ८४ ॥

युष्मदस्तं तुं तुवं तुह तुमं सिना ॥ ८ । ३ । ९० ॥

युष्मदः सिना सह तं तुं तुवं तुह तुमं इत्येते षष्ठादेशा भवन्ति ।
तुं तुवं तुह तुमं दिष्टो ॥ ९० ॥

मे तुम्भे तुम्भ तुम्ह तुम्हे उम्हे जसा ॥ ८ । ३ । ९१ ॥

युष्मदो जसा सह मे तुम्भे तुम्भ तुम्ह तुम्हे उम्हे इत्येते
भवन्ति ॥ मे तुम्भे तुम्भ तुम्ह तुम्हे उम्हे चिट्ठो । 'भो
(३-१०४) इति वचनात् तुम्हे । तुम्भे । एवं चाष्टरूप्यम् ॥ ९१ ॥

तं तुं तुमं तुवं तुह तुमे तुए अमा ॥ ८ । ३ । ९२ ॥

युष्मदोमा सह एते सप्तादेशा भवन्ति ॥ तं तुं तुमं तुवं तुह
वन्दामि ॥ ९२ ॥

वो तुम्भ तुम्भे तुम्हे उम्हे मे शसा ॥ ८ । ३ । ९३ ॥

युष्मदः शसा सह एते षडादेशा भवन्ति ॥ वो तुम्भ तुम्भे ।
म्हज्ज्ञो वा' इति वचनात् तुम्हे तुम्भे तुम्हे उम्हे मे पेच्छामि ॥ ९३ ॥

मे दि दे ते तइ तए तुमं तुमइ तुमए तुमे तुमाइ टा ॥ ८ । ३ । ९४ ॥

युष्मदष्टा इत्यनेन सह एते एकादशादेशा भवन्ति ॥ मे दि दे
तए तुमं तुमइ तुमए तुमे तुमाइ जम्भिअं ॥ ९४ ॥

मे तुम्भेहिं उम्भेहिं उम्हेहिं तुम्भेहिं उम्हेहिं भिसा ॥ ८ । ३ । ९५ ॥

युष्मदो भिसा सह एते षडादेशा भवन्ति ॥ मे । तुम्भेहिं ।
म्हज्ज्ञो वा' इति वचनात् तुम्भेहिं तुम्भेहिं उम्भेहिं उम्हेहिं तुम्भेहिं
भुवं । एवं चाष्टरूप्यम् ॥ ९५ ॥

तइ-तुव-तुम-तुह-तुम्भा हसो ॥ ८ । ३ । ९६ ॥

युष्मदो हसो षष्ठ्येकवचने परत एते षष्ठादेशा भवन्ति ।

सोदोदुहिदिन्तोसुको यथामासमेव ॥ तइचो । तुवचो । तुमचो ।

तुम्भचो । 'भो म्हज्ज्ञो वा' इति वचनात् तुम्भचो । तुम्भचो ॥ एवं

न्तोसुद्वेप्युदाहार्यम् ॥ तचो इति तु त्वत् इत्यस्य षष्ठ्ये सति ॥

तु-तुव-तुम-तुह-तुम्मा हौ ॥ ८।३।१०२ ॥

युष्मदो हौ परत एते पञ्चादेशा भवन्ति । हेस्तु ययाप्राप्तमेव । तुभि
तुवम्भि । तुमम्भि । तुहम्भि । तुम्भम्भि । 'ब्रमो म्ह-ज्झी वा' इति
तुम्हम्भि । तुम्झम्भि । इत्यादि ॥ १०२ ॥

सुपि ॥ ८।३।१०३ ॥

युष्मदः सुपि परतः तु-तुव-तुम-तुह-तुम्मा भवन्ति ॥ तुसु । तुंसु
तुमेसु । तुहेसु । तुम्बेसु ॥ 'ब्रमो म्ह-ज्झी वा' इति वचनात् तुहेसु ।
केचित्तु सुप्येत्वविकल्पमिच्छन्ति । तन्मते तुवसु । तुमसु ।
तुम्भसु । तुम्हसु । तुम्झसु ॥ तुम्भस्यात्वमपीच्छत्यन्यः ।
तुम्हामु । तुम्झामु ॥ १०३ ॥

ब्रमो म्ह-ज्झी वा ॥ ८।३।१०४ ॥

युष्मदादेशेषु यो द्विरुक्तो मस्तस्य म्ह ज्झ इत्येतावादेशौ वा भवते
पक्षे स एवास्ते । तथैव चोदाहृतम् ॥ १०४ ॥

अस्मदो म्मि अम्भि अम्हि हं अहं अहयं सिना ॥ ८।३।

अस्मद. सिना सह एते षडादेशा भवन्ति ॥ अत्र म्मि हामिआ
तेण ॥ उन्नम न अम्भि कुविआ । अम्हि करेमि । जेण हं विदा ।
पन्दुट्टुम्भि अहं । अहयं कय-प्पणामो ॥ १०५ ॥

अम्ह अम्हे अम्हो मो वयं मे जसा ॥ ८।३।१०६

अम्मदो जसा सह एते षडादेशा भवन्ति ॥ अम्ह अम्हे अम्हो
मे मणामो ॥ १०६ ॥

णे णं मि अम्मि अम्ह मम्ह मं ममं मिमं

अहं अमा ॥ ८।३।१०७ ॥

अस्मदोमा सह एते दशादेशा भवन्ति ॥ णे णं मि अम्मि
मं ममं मिमं अहं पेच्छ ॥ १०७ ॥

अम्हे अम्हो अम्ह णे शमा ॥ ८।३।१०८ ॥

अम्मद. शमा सह एते चत्वार आदेशा भवन्ति ॥ अम्हे
णे पेच्छ ॥ १०८ ॥

षट्शं । पंचशं छशं । सवशं । अट्शं । नवशं । दसशं । पञ्चर-
सशं दिवसाणं । अष्टारसशं समण-साहस्राणं ॥ कर्तात्तान् । कइशं ॥
बहुलाधिकाराद्, विशत्यादेर्न भवति ॥ १२३ ॥

श्रेपेदन्तवत् ॥ ८ । ३ । १२४ ॥

उपयुक्तादन्यः शेषस्तत्र स्यादिविधिरदन्तवदितिदिश्यते । येन्वाकाराद्यन्तेषु
पूर्वं कादाणि नोक्तानि तेषु 'जम्-शसोरुक्' (८-३-४) इत्यादीनि
अदन्वाधिकारविहितानि कार्याणि भवन्तीत्यर्थः ॥ तत्र 'जम्शसोरुक्'
इत्येतत्कार्यातिदेशः । माला गिरी गुरू सही बहू रेहन्ति पेच्छ वा ॥
'अमोस्य' (८-३-५) इत्येतत्कार्यातिदेशः । गिरिं गुरुं सहिं बहुं गाननि
'सट्शुं पेच्छ ॥ 'टा-श्रामोर्णः' (८-३-६) इत्येतत्कार्यातिदेशः । हाहाण
क्यं । मालाण गिरीण गुरूण सहीण बहूण धनं । टायाशु । 'टा पा'
(८-३-२४) ॥ 'टा-हम्-हन्दादिदेशा तु हन्तेः' (८-३-२९) इति
विधिरुक्तः ॥ 'मितो हि हि हिं' (८-३-७) इत्येतत्कार्यातिदेशः ।
मालाहि गिरीहि गुरूहि सहीहि बहूहि क्यं । एवं सानुनामिकानुस्वा-
प्योरपि ॥ 'टमेम् चो-दो-हि-हिनो-रुक्ः' (८-३-८) इत्ये-
तत्कार्यातिदेशः । मालाओ । मालाउ । मालाहिनो ॥ रुढाओ । रुढाउ ।
रुढाहिनो ॥ धेजूओ । धेजूउ । धेजूहिनो आगओ । हिउकां तु मनि-
स्म्येते (८-३-१२७, १२६) 'भ्यसम् नो दो दु हि हिनो मुन्तो'
(८-३-९) इत्येतत्कार्यातिदेशः । मालाहिनो । मालामुन्तो । हिमु
रुक्स्म्येते (८-३-१२७) । एवं गिरीहिनो । इत्यादि ॥ 'हसः स्मः'
(८-३-१०) इत्येतत्कार्यातिदेशः । गिरिस्म । गुरस्म । दहिस्म ।
शुस्म ॥ मियां तु 'टा-हम्-होः' (८-३-२९) इत्याद्युत्तम् ॥
'मि हो' (८-३-११) इत्येतत्कार्यातिदेशः । गिरिमि । गुरमि ।
दहमि । महुमि । हेसु निरुक्स्म्येते (८-३-१२८) । मियां तु
'टा-हम्-होः' (८-३-२९) इत्याद्युत्तम् ॥ 'जम्-शसु-शानि-
'दो-शामि दीपः' (८-३-१२) इत्येतत्कार्यातिदेशः । गिरिं गुरू

चेष्टन्ति । गिरीओः गुरुओ आगओ । गिरीणं गुरुणं घञं ॥ 'भ्यसि
(८-३-१३) इत्येतत्कार्यातिदेशो न प्रवर्तते 'इदुतो दीर्घः' (८-३-१४)
इति नित्यं विधानात् ॥ 'टाण-शस्येत्' (८-३-१४) ।
(८-३-१५) इत्येतत्कार्यातिदेशस्तु निषेत्स्यते (८-३-१२९) ॥ १२३

न दीर्घो णो ॥ ८ । ३ । १२५ ॥

इदुदन्तथोर्याञ्जस्-शसुडस्यादेशे णो इत्यस्मिन् परतो दीर्घो न भवति
अग्निणो । वाउणो ॥ णो इति किम् । अग्नी । अग्नीओ ॥ १२५ ॥

डसेर्लुक् ॥ ८ । ३ । १२६ ॥

आकारान्तादिभ्योदन्तवत्प्राप्तो डसेर्लुक् न भवति ॥ मालाओ । माला
मालाउ । मालाहिनो आगओ ॥ एवं अग्नीओ । वाऊओ । इत्यादि ॥ १२६ ॥

भ्यसश्च हिः ॥ ८ । ३ ॥ १२७ ॥

आकारान्तादिभ्योदन्तवत्प्राप्तो भ्यसो डमेश्च हिर्न भवति ॥
हिनो । मालामुन्नो । एवं अग्नीहिनो । इत्यादि ॥ मालाओ । माला
मालाहिनो ॥ एवम् अग्नीओ । इत्यादि ॥ १२७ ॥

हेर्हेः ॥ ८ । ३ । १२८ ॥

आकारान्तादिभ्योदन्तवत्प्राप्तो हेर्हे न भवति ॥ अग्निभिः ।
दहिभिः । मनुभिः ॥ १२८ ॥

णत् ॥ ८ । ३ ॥ १२९ ॥

आकारान्तादीनामर्थान् टाणभ्यिभ्यस्सुप्सु पणोदन्तवद्
भवति ॥ दाटाण कय ॥ मालाओ पेच्छ ॥ मालादि कयं ॥
मालामुन्नो आगओ ॥ मालामु द्विभं ॥ एवं अग्निणो ।
इत्यादि ॥ १२९ ॥

द्विवचनस्य कृत्प्रत्ययम् ॥ ८ । ३ । १३० ॥

सर्वमा विनन्दीनां प्यदीनां त्यादीनां च द्विवचनस्य स्याने
भवति ॥ दोष्णि कृत्प्रत्ययः । दुक् कृत्प्रत्ययः । दोहि । दोहिनो ।
दोम् । दौष्वा । पावा । यत्रवा । नयत्रा ॥ १३० ॥

चतुर्थ्याः पृष्ठा ॥ ८ । ३ । १३१ ॥

चतुर्थ्याः स्थाने पृष्ठा भवति ॥ सुनिम्न । सुनील देह ॥ नमो देवस्य ।
वाय ॥ १३१ ॥

नादप्येष्ट्या ॥ ८ । ३ । १३२ ॥

नादप्येष्ट्या देहस्युत्पत्त्येष्ट्या च भवति ॥ देवस्य
वाय । देवार्थमित्यर्थः ॥ वेगिति किम् । देवान् ॥ १३२ ॥

वशाद्वाद्य वा ॥ ८ । ३ । १३३ ॥

वशाद्वाद्यस्य नादप्येष्ट्या आहः पृष्ठा च वा भवति ॥ वहाइ
इत्य वहाय । देवार्थमित्यर्थः ॥ १३३ ॥

कचिद् द्वितीयादेः ॥ ८ । ३ । १३४ ॥

द्वितीयादीनां विनशीनां स्थाने पृष्ठा भवति कचिद् ॥ सीमावरस्य
दे । विष्ठा सुहृत्स्य मरिणां । अत्र द्वितीयायाः पृष्ठा ॥ धनस्य उद्यो ।
तेन उच्य इत्यर्थः । विष्णु मुक्ता । विष्णु सुहृत्स्यर्थः । वेगित्येष्ट्या-
ग्यं । वेगित्येष्ट्या । अत्र तृतीयायाः ॥ चौरस्य वीहइ । चौरादि-
त्यर्थः । इत्येष्ट्या प्रायः सुहृत्स्येष्ट्या पादन्तिनिष्ठ-सहिजाय । पादा-
न्ति सहितस्य इत्येष्ट्या । अत्र पञ्चम्याः ॥ चिद्वाय । केस-मरि । अत्र
म्याः ॥ १३४ ॥

द्वितीया-तृतीयायोः ममनी ॥ ८ । ३ । १३५ ॥

द्वितीयातृतीयायोः स्थाने कचिद् ममनी भवति ॥ गाने वसामि । नद्ये
जामि । अत्र द्वितीयायाः ॥ नइ वेदिरात् सञ्जिवाइ ॥ तिनु तेनु अञ्-
ज्या पुहवी । अत्र तृतीयायाः ॥ १३५ ॥

पञ्चम्यास्तृतीया च ॥ ८ । ३ । १३६ ॥

पञ्चम्याः स्थाने कचिद् तृतीयास्तृतीया भवतः ॥ चौरस्य वीहइ । चौरा-
न्तीत्यर्थः ॥ अन्तेरे रमित्तागत्रां राया । अन्तःपुराद् रन्तागत
वियः ॥ १३६ ॥

सप्तम्या द्वितीया ॥ ८ । ३ । १३७ ॥

सप्तम्याः स्थाने कचिद् द्वितीया भवति ॥ विष्णुञ्जोयं- मरइ छे
आपे तृतीयापि दृश्यते । तेणं कालेणं । तेणं समणं । तस्मिन्
तस्मिन् समये इत्यर्थः ॥ प्रथमाया अपि द्वितीया दृश्यते । चञ्चोमं
जिणवरा । चतुर्विंशतिरपि जिनवरा इत्यर्थः ॥ १३७ ॥

क्यङ्कोर्यलुक् ॥ ८ । ३ । १३८ ॥

क्यङन्तस्य क्यङ्पन्तस्य वा सम्बन्धिनो यस्य लुक् भवति ॥ गुरु
गरुआअइ । अगुरुर्गुरुर्भवति गुरुखाचरति वेत्यर्थः ॥ क्यङ्प् । . .
इमदमाअइ ॥ छोहिआइ । छोहिआअइ ॥ १३८ ॥

त्यादीनामाद्यत्रयस्याद्यस्येचेचौ ॥ ८ । ३ । १३९ ॥

त्यादीनां विभर्त्तानां परस्मैपदानामात्मनेपदानां च संबन्धिनः . .
त्रयस्य यदाद्यं वचनं तस्य स्थाने इच् एच् इत्येतावादेशौ भवतः ॥ -
हमण् । वेवइ । वेवण् । चकारौ ' इवेचः ' (८-४-३१८) ;
विशेषणार्थो ॥ १३९ ॥

द्वितीयस्य मि से ॥ ८ । ३ । १४० ॥

त्यादीनां परस्मैपदानामात्मनेपदानां च द्वितीयस्य त्रयस्य . .
वचनस्य स्थाने मि से इत्येतावादेशौ भवतः ॥ हससि । हससे ।
वचने ॥ १४० ॥

तृतीयस्य मिः ॥ ८ । ३ । १४१ ॥

त्यादीनां परस्मैपदानामात्मनेपदानां च तृतीयस्य त्रयस्याद्यस्य
स्थाने निगदेशो भवति ॥ हमामि । वेवामि ॥ बहुलाधिकारः
स्थानीयस्य मेरिकाग्नोपथ ॥ बहु-जाणय रुमिउं सर्क ।
न प्र । न श्रिये इत्यर्थः ॥ १४१ ॥

बहुवाचस्य नि न्ने हो ॥ ८ । ३ । १४२ ॥

त्यादीनां परस्मैपदानामात्मनेपदानामाद्यत्रयसम्बन्धिनो बहु
वचनस्य स्थाने नि न्ने हो इत्यादिना भवन्ति ॥ हमन्ति ।

मुकारस्याग्रहणादप्रयोग एव तस्यैव्यवसीयते । पञ्चे अत्थि अहो ।
अत्थि अम्हो ॥ ननु च सिद्धावस्थार्या 'पद्म-इम ८
(८-२-७४) इत्यनेन न्हादेशो न्हो इति सिध्यति । सन्त्यम् ।
विमक्तिविधौ प्रायः साध्यमानावस्थाङ्गीक्रियते । अन्यथा वच्छेपः ।
सञ्चे । जे । ते । के इत्याद्यर्थे सूत्राप्यनारम्भणीयानि स्युः ॥ १४७ ॥

अत्थिस्त्यादिना ॥ ८ । ३ । १४८ ॥

अस्तेः स्थाने ल्यादिभिः सह अत्थि इत्यादेशो भवति ॥ अत्थि-
अत्थि ते । अत्थि तुमं । अत्थि तुम्हे । अत्थि अहं । अत्थि अहे ॥

णेरदेदावावे ॥ ८ । ३ । १४९ ॥

णेः स्थाने अन् एत् आव आवे एते चत्वार आदेशा भवन्ति ।
सद् । कारेद् । करावद् । करावेद् ॥ हासेद् । हसावद् । हसावेद् ।
सामेद् । उवसमावद् । उवसमावेद् ॥ बहुलाधिकारात् कश्चित्
जाणावेद् ॥ कश्चिद् आवे नास्ति । पाण्ड् । मावेद् ॥ १४९ ॥

गुर्वादिर्विर्वा ॥ ८ । ३ । १५० ॥

गुर्वादिर्भेः स्थाने अवि इत्यादेशो वा भवति ॥ शोपितम् ।
सोमिअं ॥ तोपितम् । तोसविअं । तोसिअं ॥ १५० ॥

अमेराडो वा ॥ ८ । ३ । १५१ ॥

अमेः परस्य णेराड आदेशो वा भवति ॥ भमाड् । ममाडे
मामेड् । ममावद् । ममावेद् ॥ १५१ ॥

सुगावी क्त-भाव-कर्ममु ॥ ८ । ३ । १५२ ॥

णेः स्थाने लुक् आवि इत्यादेशो भवति । क्त-भावकर्मविहिते
पत्तः ॥ कागिअं । कगाविअं ॥ हागिअं । हमागिअं ॥ म्यागिअं
विअं ॥ भावकर्मणोः । कागीअद् । कगावीअद् । कारिअद् ।
हामीअद् । हमावीअद् । हागिअद् । हमागिअद् ॥ १५२ ॥

अदेहस्यादगत आः ॥ ८ । ३ । १५३ ॥

अदेहस्यादगतेषु अदेहकागम्य आ भवति ॥ अनि । पाड् ।

कारस्यामहृणात्प्रयोग एव तस्येन्यवसीयते । पक्षे अत्थि अह्राअत्थि अत्थि
 अत्थि अत्थो ॥ ननु च सिद्धावस्थायां 'पह्म-म्म-म्म-म्म-म्हां म्ह
 (८-२-७४) इत्यनेन म्हादेने म्हो इति सिध्यति । सत्यम् । किं
 मक्तिविधौ प्रायः साध्यमानावस्थाङ्गीक्रियते । अन्यथा वच्छेण । वच्छेसु
 ज्ये । जे । ते । के इत्याद्यर्थं सूत्राण्यनारम्भणीयानि स्युः ॥ १४७ ॥

अत्थिस्त्यादिना ॥ ८ । ३ । १४८ ॥

अस्ते स्थाने त्यादिभिः सह अत्थि इत्यादेशो भवति ॥ अत्थि सौ
 अत्थि ते । अत्थि तुमं । अत्थि तुम्हे । अत्थि अहं । अत्थि अम्हे ॥ १४८ ॥
 णेरदेदावावे ॥ ८ । ३ । १४९ ॥

णेः स्थाने अन् एन् आव आवे एते चत्वार आदेशा भवन्ति ॥ दरि
 इ । कारेइ । करावइ । करावेइ ॥ हासेइ । हसावइ । हसावेइ ॥ उव
 मिइ । उवममावइ । उवसमावेइ ॥ बहुलाधिकारात् कचिदेत्तामि
 णावेइ ॥ कचिद् आवे नास्ति । पाण्ड । मावेइ ॥ १४९ ॥

गुर्वादेरिवर्त्ता ॥ ८ । ३ । १५० ॥

गुर्वादेर्णेः स्थाने अवि इत्यादेशो वा भवति ॥ गोपिनम् । मोमवित्रं
 तमित्रं ॥ तोपिनम् । तोमवित्रं । तोमित्रं ॥ १५० ॥

अमेराडो वा ॥ ८ । ३ । १५१ ॥

अमेः परम्य णेराड आदेशो वा भवति ॥ ममाडइ । ममादेइ । पक्षे
 मिड । ममावइ । ममावेइ ॥ १५१ ॥

लुगार्वा क्त-भाव-कर्मणु ॥ ८ । ३ । १५२ ॥

णेः स्थाने लुक् आवि इत्यादेशो भवति ॥ क्त भावकर्मविहिते च प्रत्यये
 त्तः ॥ कार्गित्रं कर्गावित्रं ॥ हात्रित्रं । हमात्रित्रं ॥ म्वात्रित्रं । हर्ना
 त्तं ॥ भावकर्मणोः । कार्गित्रइ । कर्गावित्रइ । कार्गित्रइ । कर्गावित्रइ ।
 हात्रित्रइ । हमात्रित्रइ । हात्रित्रइ । हमात्रित्रइ ॥ १५२ ॥

अदेहृक्पादेऽग्न आः ॥ ८ । ३ । १५३ ॥

अदेहृक्पादेऽग्न आः ॥ अग्नि । पाण्ड । माण्ड ॥

एति । कारेड् । ग्वामेड् ॥ लुकि । कारिअं । स्वामिअं । कारीअड् ।
 नमीअड् । कारिज्जड् । ग्वाभिज्जड् ॥ अदेहुकीनि किम् । कगाविअं ।
 कगादीअड् । कगाविज्जड् ॥ जादेरिति किम् । संगामेड् । इद् व्यवहितस्यै
 ना मृत् ॥ कारिअं । इलान्दम्य मा मृत् । अत इति किम् । दूमेड् ॥
 क्वचित्तु ओवेआब्बादिशयोरप्यादेरत आत्वमिच्छन्ति । कारोवेड् । हासाविओ
 अनो मामटोण ॥ १५३ ॥

मां वा ॥ ८ । ३ । १५४ ॥

अत आ इति वतने । अदन्तादानोर्मां परे अत आत्वं वा भवति ॥
 हामानि । हमानि ॥ जाणामि । जाणमि । टिहामि । टिहमि ॥ अत इत्येव ।
 होमि ॥ १५४ ॥

इष मो-मु-मे वा ॥ ८ । ३ । १५५ ॥

अकारान्तादातोः परेषु मोमुमेषु अत इत्वं चकाराद् आत्वं च वा
 नवतः ॥ मणिमो मणानो । मणिमु मणानु । मणिम मणाम । पङ्गे ।
 मणमो । मणमु । मणन ॥ 'वर्तमाना-पञ्चमी-शतृषु वा' (८-३-१५८)
 इत्येव तु मणेनो । मणेमु । मणेन ॥ अत इत्येव । ठामो ।
 होमो ॥ १५५ ॥

क्ते ॥ ८ । ३ । १५६ ॥

क्ते परतोत इत्वं भवति ॥ हसिअं । पदिअं । नविअं । हासिअं ।
 गिदिअं ॥ गयं नयमित्यादि तु सिद्धावस्थापेक्षणान् ॥ अत इत्येव । ज्ञायं ।
 ह्यं । ह्यं ॥ १५६ ॥

एच्च क्त्वा-तुम्-नय्य-मविष्यन्सु ॥ ८ । ३ । १५७ ॥

क्त्वातुम्तत्रेषु मविष्यत्कालविहिते च प्रत्यये परतोत एकारश्चकारा-
 दिकारश्च भवति ॥ क्त्वा । हसेअ्य । हसिअ्य ॥ तुम् । हसेअं । हसिटां ।
 अय्य । हसेअय्यं । हसिअय्यं ॥ मविष्यत् । हसेहिद् । हसिहिद् ॥ अत
 इत्येव । काअ्य ॥ १५७ ॥

वर्तमाना-पञ्चमी-शतृषु वा ॥ ८ । ३ । १५८ ॥

वर्तमानापञ्चमीशतृषु परत अकारस्य स्थाने एकारो वा भवति ॥ वर्तमाना । हसेइ हसइ । हसेम हसिम । हसेमु हसिमु ॥ पञ्चमी । हसेहसइ । हसेउ मुणेउ ॥ शतृ । हसेन्तो हसन्तो ॥ क्वचित् भवति । उद्यत् क्वचिदात्वमपि । मुणाउ ॥ १५८ ॥

जा-जे ॥ ८ । ३ । १५९ ॥

जा ज् इत्यादेशयोः परयोरकारस्य एकारो भवति ॥ हसेजा । हसेज् । अन इत्येव । होजा । होज् ॥ १५९ ॥

इअ-इजा क्यस्य ॥ ८ । ३ । १६० ॥

विजिप्रभृतीनां भावकर्मविधि वक्ष्यामः । येषां तु न वक्ष्येते तेषां संज्ञानिदेशात्प्रानस्य क्यस्य स्थाने ईअ इज् इत्येतावदेशी भवतः ॥ हसीअ । हसिज् । हसीअन्तो । हसिज्जन्तो । हसीअनाणो । हसिज्जनाणो । पदं अइ । पदिज् । दोईअइ । दोइज् ॥ बहुटाधिकारान् क्वचित् स्तं विकल्पेन भवति । मए नवेज्ज मए नविजेज्ज । तेण छहेज्ज । तेण छीजेज्ज । तेण अच्छेज्ज । तेण अच्छीजेज्ज । तेण अच्छीअइ ॥ १६० ॥

दीम-दीम-दुच्चं ॥ ८ । ३ । १६१ ॥

दोषवन्धे परस्य क्यस्य स्थाने यथार्थस्य दीम दुच्च इत्यादेशी भवति ॥ दीमइ कुच्चइ ॥ १६१ ॥

मी ही हीअ मूनार्थस्य ॥ ८ । ३ । १६२ ॥

मूनर्थे विहितोचनन्यादि. प्रत्ययो मूनार्थ. तस्य स्थाने सी ही इत्यादेशो भवन्ति ॥ उत्तरत्र व्यञ्जनादीभविधानान् स्वतन्त्रादेशार्थं निःकार्मी । काही । काहीअ । अकार्मीन् । अकार्गोन् । चकार वेवर्ष । अमी । अमी । अमीअ ॥ आर्षे । देविन्दो इणमन्ववी इत्यादी निःकार्षणान् अन्वय्याः प्रयोगः ॥ १६२ ॥

व्यञ्जनादीत्रः ॥ ८ । ३ । १६३ ॥

व्यञ्जनादीत्रोः परस्य मूनार्थस्याचनन्यादिप्रत्ययस्य ईअ इत्यादेशो भवति ॥

अ । अभून् । अभवन् । वमुवेत्यर्थः ॥ एवं अच्छीअ । आसिष्ट ।
 व । आनांचिके वा ॥ गेष्ठीअ । अमदीन् । अगृह्णान् । जमाह
 ॥ १६३ ॥

तेनास्नेगम्यहेमी ॥ ८ । ३ । १६४ ॥

अस्नेर्धानोस्नेन भूनार्थेन प्रत्ययेन सह आसि अहेसि इत्यादेशो भवतः ॥
 से सो तुमं अहं वा । जे आसि । ये आसन्नित्यर्थः । एवं अहेसि ॥ १६४ ॥

ज्जान्त्समम्या इया ॥ ८ । ३ । १६५ ॥

समम्यादेशात् ज्ञान्पर इया प्रयोक्तव्यः ॥ भवेत् । होज्जइ ।
 ज ॥ १६५ ॥

भविष्यति हिगादिः ॥ ८ । ३ । १६६ ॥

भविष्यदर्थं विहिते प्रत्यये परे तस्यैवादिर्हिः प्रयोक्तव्यः ॥ होहिइ ।
 ष्यति भविता वेत्यर्थः ॥ एवं होहिन्ति । होहिसि । होहित्या ।
 हिइ । काहिइ ॥ १६६ ॥

मि-मो-मु-मे स्ता हा न वा ॥ ८ । ३ । १६७ ॥

भविष्यत्यर्थे मिमोमुमेषु तृतीयत्रिकादेशेषु परेषु तेषामेवादी स्ता हा
 ता वा प्रयोक्तव्या । हेरपवादी ॥ पक्षे हिरपि ॥ होस्सामि होहामि ।
 सामो होहामो । होस्सामु होहामु । होस्साम होहाम ॥ पक्षे । होहिमि ।
 हेमो । होहिमु । होहिम ॥ क्वचित्तु हा न भवति । हसिस्सामो ।
 हिमो ॥ १६७ ॥

मो-मु-मानां हिस्सा हित्या ॥ ८ । ३ । १६८ ॥

धातोः परा भविष्यति काले मोमुमानां स्थाने हिस्सा हित्या इत्येता
 प्रयोक्तव्या ॥ होहिस्सा । होहित्या । हसिहिस्सा । हसिहित्या । पक्षे ।
 मो । होस्सामो । होहामो । इत्यादि ॥ १६८ ॥

मेः स्सं ॥ ८ । ३ । १६९ ॥

धातोः परा भविष्यति काले म्यादेशस्य स्थाने स्सं वा प्रयोक्तव्यः ॥
 हसिस्सं । कित्तइस्सं । पक्षे । होहिमि । हो

॥ १६९ ॥

कृ-दो हं ॥ ८ । ३ । १७० ॥

करोतेर्ददातेश्च परो भविष्यति विहितस्य म्यादेशस्य स्थाने हं वा प्र
कृत्वः ॥ काहं । दाहं । करिष्यामि दास्यामीत्यर्थः ॥ पशे । काहिमि
दाहिमि । इत्यादि ॥ १७० ॥

शु-गामि-रुदि-विदि-दधि- मुचि-वचि-छिदि-मिदि-भुजां सोच्छं गच्छं
रोच्छं वेच्छं दच्छं मोच्छं वोच्छं छेच्छं भेच्छं मोच्छं ॥ ८ । ३ । १७१ ॥

भ्यादीनां धातूनां भविष्यद्विहितम्यन्तानां स्थाने सोच्छमित्यादयो नि
ग्यन्ते ॥ सोच्छे । शोष्यामि ॥ गच्छं । गमिष्यामि ॥ संगच्छं । संगम्ये
रोच्छे । रोदिष्यामि ॥ विद ज्ञाने । वेच्छं । वेदिष्यामि ॥ दच्छे द्रव्यादि
मोच्छं । मोक्ष्यामि । वोच्छे । वक्ष्यामि ॥ छेच्छं । छेत्स्यामि ॥ भेच्छं
भेक्ष्यामि ॥ भोष्ये ॥ १७१ ॥

सोच्छादय इजादिषु हितुक् च वा ॥ ८ । ३ । १७२ ॥

भ्यादीनां स्थाने इजादिषु भविष्यदादेशेषु यथासंख्यं सोच्छान्
भवन्ति । ते एवादेशा अन्यस्वराद्यवयववर्जा इत्यर्थः । हितुक् च
भवन्ति ॥ सोच्छिद् । पशे । सोच्छिद्दिद् । एवं सोच्छिन्ति । सोच्छि
द्विन्ति । सोच्छिमि । सोच्छिद्विमि । सोच्छिन्था । सोच्छिन्ति
मोच्छिद् । मोच्छिद्दिद् । सोच्छिमि । सोच्छिद्विमि । सोच्छिन्था
मोच्छिद्वानि । मोच्छिम्मं । सोच्छं । सोच्छिमो । सोच्छिदिमो । सोच्छि
म्यम्भो । मोच्छिद्वामो । मोच्छिद्विम्मा । सोच्छिद्वित्था । एवं मुच्येते
वच्छिद् । वच्छिद्दिद् । वच्छिन्ति । वच्छिद्विन्ति । वच्छिमि । वच्छि
गच्छिन्था । गच्छिद्वित्था । गच्छिद् । गच्छिद्दिद् । गच्छिमि । गच्छि
गच्छिन्था । गच्छिद्वानि । गच्छिम्मं । गच्छं । गच्छिमो । गच्छि
गच्छिम्म्यम्भो । गच्छिद्वामो । गच्छिद्विम्मा । गच्छिद्वित्था । एवं
॥ एवं एतादीनामनुशास्यम् ॥ १७२ ॥

दृ मु मु विष्यादिष्वेच्चर्मिण्यनाम् ॥ ८ । ३ । १७३ ॥

विष्यादिष्वेच्चर्मिण्यनाम् ॥ ८ । ३ । १७३ ॥

यासंभ्यं दु सु मु इत्येते आदेशा भवन्ति ॥ हसउ सा । हससु तुमं ।
मासु अहं ॥ पेच्छउ । पेच्छसु । पेच्छासु ॥ दकारोच्चारणं भाषा-
व्यर्थम् ॥ १७३ ॥

सोर्हिवा ॥ ८ । ३ । १७४ ॥

पूर्वसूत्रविहितस्य सोः स्थाने हिरादेशो वा भवति ॥ देहि देसु ॥ १७४ ॥

अत इज्जस्विज्जहीज्जे-लुको वा ॥ ८ । ३ । १७५ ॥

अकारात्परस्य सोः इज्जसु इज्जहि इज्जे इत्येते लुक् च आदेशा वा
भवन्ति ॥ हसेज्जसु । हसेज्जहि । हसेज्जे । हस । पसे । हससु ॥ अत
ति किम् । होसु । ठाहि ॥ १७५ ॥

बहुषु न्तु ह सो ॥ ८ । ३ । १७६ ॥

विध्यादिपुत्रानां बहुष्वर्थेषु वर्तमानानां त्रयाणां त्रिकाणां स्थाने यथा-
स्यं न्तु ह सो इत्येते आदेशा भवन्ति ॥ न्तु । हसन्तु । हसन्तु हसे-
र्वा ॥ ह । हसह । हसत । हसेत वा ॥ सो । हसामो । हसाम । हसेम
। ॥ एवं तुवरन्तु । तुवरह । तुवरानो ॥ १७६ ॥

वर्तमाना-भविष्यन्त्योश्च ज्ञ ज्ञा वा ॥ ८ । ३ । १७७ ॥

वर्तमानाया भविष्यन्त्याश्च विध्यादिषु च विहितस्य प्रत्ययस्य स्थाने
ज्ञ ज्ञा इत्येतावादेशौ वा भवतः ॥ पक्षे यथाप्राप्तम् ॥ वर्तमाना ।
सेज्ज । हसेज्जा । पदेज्ज । पदेज्जा । मुणेज्ज । मुणेज्जा ॥ पक्षे ।
दिहिइ ॥ विध्यादिषु । हसेज्ज । हसिज्जा । हसन्तु । हसेद्वा इत्यर्थः ।
ज्ञे । हसउ ॥ एवं सर्वत्र । यथा तृतीयत्रये । अइवाणज्जा । अइवाया-
ज्जा । न समणुजाणामि । न समणुजाणेज्जा वा ॥ अन्ये त्वन्यामानर्पा-
ठन्ति । होज्ज । भवति । भवेन् । भवतु । जमवन् । जमूत् । बमूव ।
मात् । भविता । भविष्यति । जमविष्यद्वेत्यर्थः ॥ १७७ ॥

मध्ये च स्वरान्ताद्या ॥ ८ । ३ । १७८ ॥

स्वरान्ताद्वातोः प्रकृतिप्रत्यययोर्मध्ये चकारान्प्रत्ययानां च स्थाने ज्ञ ज्ञा
पेता वा भवतः वर्तमानान्भविष्यन्त्योर्विध्यादिषु च ॥ वर्तमाना । होज्ज ।

होज्जाइ । होज्ज । होज्जा । पक्षे । होइ ॥ एवं होज्जसि । होज्ज
होज्जा । होसि । इत्यादि ॥ भविष्यन्ती । होज्जहिइ । होज्जहि
होज्ज । होज्जा । पक्षे । होहिइ ॥ एवं होज्जहिसि । होज्ज
हिसि । होज्ज । होज्जा । होहिसि । होज्जहिमि । होज्जाहिमि । होज्ज
स्सामि । होज्जहामि । होज्जस्सं । होज्ज । होज्जा । इत्यादि ॥ विद्यादि
होज्जउ । होज्जाउ । होज्ज । होज्जा । भवतु भवेद्वेत्यर्थः । पक्षे । होउ ।
स्वरान्तादिति किम् । हसेज्ज । हसेज्जा । तुवरेज्ज । तुवरेज्जा ॥ १७९ ॥

क्रियातिपत्तेः ॥ ८ । ३ । १७९ ॥

क्रियातिपत्तेः स्थाने ज्ज्जावादेशौ भवतः ॥ होज्ज । होज्जा । अ-
विष्यदित्यर्थः । जइ होज्ज वण्णणिज्जो ॥ १७९ ॥

न्त-माणौ ॥ ८ । ३ । १८० ॥

क्रियातिपत्तेः स्थाने न्तमाणौ आदेशौ भवतः ॥ होन्तो । होमाणो । अ-
भविष्यदित्यर्थः ॥

हरिण-ट्टाणे हरिणइ जइ सि हरिणाहिवं निवेसन्तो ।

न सहन्तो भिअ तो राहुपरिहवं से जिअन्तस्स ॥ १८० ॥

शत्रानशः ॥ ८ । ३ । १८१ ॥

शत्रुआनश् इत्येतयोः प्रत्येकं न्त माण इत्येतावादेशौ भवतः ॥ श-
हसन्तो हसमाणो ॥ आनश् । वेवन्तो वेवमाणो ॥ १८१ ॥

ई च स्त्रियाम् ॥ ८ । ३ । १८२ ॥

स्त्रियां वर्तमानयोः शत्रानशोः स्थाने ई चकारात् न्तमाणौ च भवन्ति
हसई । हसन्ती । हसमाणी । वेवई । वेवन्ती । वेवमाणी ॥ १८२ ॥

इत्याचार्यश्रीहेमचन्द्रविरचितायां सिद्धहेमचन्द्रामिधानस्योपज्ञशब्द-
शासनश्रुतां अष्टमस्याध्यायस्य तृतीयः पादः ॥

ऊर्ध्वे स्वर्गनिकेतनादपि तले पातालमूलादपि
त्वत्कीर्तिर्भमति शितीधरमणे पारे पयोधरेपि ।

तेनास्याः प्रमदास्वभावमुलभैरुच्चावचैश्चापलै-
स्ते वार्चयमदृत्तयोपि मुनयो मौनवन स्याज्जिनाः ॥ १ ॥

सर्वावेदे नमः ॥

अहं ॥

इदितो वा ॥ ८ । ४ । १ ॥

सूत्रे ये इदितो धातवो दृश्यन्ते तेषां ये आदेशान्ते विकल्पेन भवन्तीति वेदितव्यम् । तत्रैव चोदाहरिष्यते ॥ १ ॥

कथेर्वज्जर-पञ्जरोष्पाल-पिमुण-सद्य-बोह्य-चव-जम्प-

सीस-साहाः ॥ ८।४।२॥

कथेर्धातोर्वज्जरादयो दशादेशा वा भवन्ति ॥ वज्जराइ । पञ्जराइ । उष्पाराइ । पिमुणाइ । सद्यइ । बोह्यइ । चवइ । जम्पइ । सीसइ । साहाइ । उञ्जुइ इति तृत्पूर्वस्य वृत्तः भाषणे इत्यस्य । पञ्जे । कइइ ॥ एते चान्ये-
दंश्रीषु पठिता अपि अस्माभिर्धात्वादेशोक्तता विविधेषु प्रत्ययेषु प्रतिष्ठन्ता-
निति ॥ तथा च । वज्जरीओ कथितः । वज्जरीञ्ज कथयित्वा । वज्जरेण
कथनम् । वज्जरन्तो कथयन् । वज्जरीञ्च कथयित्वायमिति रूपसहस्राणि
मिथ्यन्ति । संसृष्टधानुवच्च प्रत्ययलोपागमादिविधिः ॥ २ ॥

दुःखे णिञ्चरः ॥ ८ । ४ । ३ ॥

दुःखविषयस्य कथर्णिञ्चर इत्यादेशो वा भवति ॥ णिञ्चरइ । दुःखे
कथयतीत्यर्थः ॥ ३ ॥

जुगुप्सेर्ण-दुगुच्छ-दुगुच्छाः ॥ ८ । ४ । ४ ॥

जुगुप्सेरते त्रय आदेशा वा भवन्ति ॥ जुणइ । दुगुच्छइ । दुगुच्छइ ।
पञ्जे । जुगुच्छइ ॥ गलोपे । दुउच्छइ । दुउच्छइ । जुउच्छइ ॥ ४ ॥

बुमुक्षि-वीज्योर्णारिव-वोञ्जो ॥ ८।४।५॥

बुमुक्षेराचारकिञ्चन्तस्य च वीजेर्वधासंख्यमेतावादेशो वा भवतः ॥
णारिवइ । बुहुक्खइ । वोञ्जइ । वीजइ ॥ ५ ॥

घ्या-गोक्षी-गां ॥ ८।४।६॥

अनयोर्वधासंख्यं ज्ञा गां इत्यादेशौ भवतः ॥ ज्ञाइ । ज्ञाइ ।
णिज्जाइ । णिज्जाअइ । निपूर्वो दर्शनार्थः । गाइ । गायइ । ज्ञाणं ।
गाणं ॥ ६ ॥

ज्ञो जाण-मुणो ॥८।४।७॥

जानातेजाण मुण इत्यादेशो भवतः ॥ जाणइ । मुणइ ॥ बहुकारणं
प्रत्ययविद्विक्लृपः । जाणिअं । णायं । जाणिऊण । णाऊण । जाणवं ।
जाणं । मणइ इति तु मन्यतेः ॥ ७ ॥

उदो ध्मो धुमा ॥८।४।८॥

उद. परम्य ध्मो धातोर्धुमा इत्यादेशो भवति । उद्दुमाइ ॥ ८ ॥

अदो धो दहः ॥८।४।९॥

अद परम्य दधातेर्दह इत्यादेशो भवति ॥ सदहइ । सदहन्तो
जीवो ॥ ९ ॥

पिरेः पिज्ज-डल्ल-पट्ट-घोटाः ॥८।४।१०॥

पिरेनेने चत्वार आदेशा वा भवन्ति ॥ पिज्जइ । डल्लइ । पट्टइ ।
घोटाइ । पिअइ ॥ १० ॥

उद्धानेगेरुम्मा वमुआ ॥८।४।११॥

उद्धानेगेरुम्मा वमुआ इत्येतावादेशो वा भवतः ॥ ओ-
म्माइ । वमुआइ । उव्याइ ॥ ११ ॥

निद्रानेगेहीगेही ॥ ८।४।१२॥

निद्रानेगेहीगेही उद्घ इत्यादेशो वा भवतः ॥ ओहीइ । उद्घ-
निद्घइ ॥ १२ ॥

आघेगइयः ॥८।४।१३॥

आघेगइय इत्यादेशो वा भवति ॥ आइयइ । अघ्याइ ॥ १३ ॥

आनेरुम्भुलः ॥८।४।१४॥

आनेरुम्भुल इत्यादेशो वा भवति ॥ अरुम्भुलइ । आइ ॥ १४ ॥

ममः म्यः म्माः ॥ ८।४।१५॥

मपूर्वम्य म्यायन म्मा इत्यादेशो भवति ॥ ममाइ । म्माये ॥ १५ ॥

म्यत्र यच्च निद्रु निग्ग्याः ॥८।४।१६॥

म्यत्र यच्च निद्रु निग्ग्याः ॥ ८।४।१६ ॥

म्यत्र यच्च निद्रु निग्ग्याः ॥ ८।४।१६ ॥

उट्टिओ । पट्टाचिओ । उट्टादिओ । मग्द । चिट्टुइ । चिट्टिऊग । निग्प्यइ
 बहुटाधिकारान् क्वचित् भवन्ति । धिअं । धाणं । पन्धिओ । उधिओ
 वाऊय ॥१६॥

उदष्ट-कृष्टुर्ग ॥८।४।१७॥

उदः परम्यनिष्ठेनः ट कृष्टुर इत्यादेशो भवति ॥ उदृइ । उदृष्टुरइ ॥१७॥

म्लैर्वा-पञ्चार्वा ॥८।४।१८॥

म्लायनेर्वा पञ्चाय इत्यादेशो वा भवति ॥ वाइ । पञ्चायइ । मिलाइ ॥१८॥

निर्मो निम्माण-निम्मर्वा ॥८।४।१९॥

निर्पूर्वस्य निर्मातेरेतावादेशो भवति ॥ निम्माणइ । निम्मवइ ॥१९॥

क्षिण्णिज्जगे वा ॥८।४।२०॥

क्षयतेर्णिज्जर इत्यादेशो वा भवति ॥ णिज्जरइ । पछे । क्षिज्जइ ॥२०॥

छट्ठेर्ण्णुम-नुम-सन्नम-दक्कांम्याल-पञ्चालाः ॥८।४।२१॥

छट्ठेर्ष्यन्तस्य ण्णे पडादेशो वा भवन्ति ॥ णुमइ । नुमइ । णत्वे

णुमइ । सन्नमइ । दक्कइ । ओम्यालइ । पञ्चालइ । छायइ ॥ २१ ॥

नित्रिपत्योणिहोडः ॥८।४।२२॥

निवृगः पतेश्च प्यन्तस्य णिहोड इत्यादेशो वा भवति ॥ णिहोडइ

पंअ । निवारइ । पाट्टेइ ॥ २२ ॥

दूहो दूमः ॥८।४।२३॥

दूहो प्यन्तस्य दूम इत्यादेशो भवति ॥ दूमइ मज्झ हिअयं ॥ २३ ॥

धवल्लदुमः ॥८।४।२४॥

धवल्लयतेर्ष्यन्तस्य दुमादेशो वा भवति ॥ दुमइ । धवल्लइ ॥ 'स्वराण-

स्वरा' (बहुलम्) (८-४-२३८) इति दीर्घत्वमपि । दूमिअ । धवल्लिता

मित्यर्थः ॥ २४ ॥

तुलेरोहामः ॥ ८ । ४ ।

तुलेर्ष्यन्तस्य ओहान इत्यादेशो वा भवति ॥ ओहामइ । तुलइ ॥२५॥

विरिचैरोलुण्डोलुण्डं-पल्हत्याः ॥ ८ । ४ । २६ ॥

विरचयतेर्ष्यन्तस्य ओलुण्डादयस्त्रय आदेशा वा भवन्ति ॥ ओलुण्डइ ।
लुण्डइ । पल्हत्यइ । विरेअइ ॥ २६ ॥

तडेराहोड-विहोडौ ॥ ८ । ४ । २७ ॥

तडेर्ष्यन्तस्य एतावादेशौ वा भवतः ॥ आर्होडइ । विहोडइ । प्ने ।
आडेइ ॥ २७ ॥

मिथेर्वीसाळ-मेळवौ ॥ ८ । ४ । २८ ॥

मिथयनेर्ष्यन्तस्य वीसाळ मेळव इत्यादेशौ वा भवतः ॥ वीसाळइ ।
मेळवइ । मिस्ताइ ॥ २८ ॥

उधूलेर्गुण्डः ॥ ८ । ४ । २९ ॥

उधूलेर्ष्यन्तस्य गुण्ड इत्यादेशो वा भवति ॥ गुण्डइ । प्ने ।
उधूलेइ ॥ २९ ॥

अमेस्तालिअण्ट-तमाडौ ॥ ८ । ४ । ३० ॥

अमयनेर्ष्यन्तस्य तालिअण्ट तमाड इत्यादेशौ वा भवतः ॥ तालिअण्टइ ।
तमाडइ । मामेइ । ममाडेइ । ममावेइ ॥ ३० ॥

नशेर्विउड-नामव-हारव-विपगाल-पलावाः ॥ ८ । ४ । ३१ ॥

नशेर्ष्यन्तस्य एते पञ्चादेशा वा भवन्ति ॥ विउडइ । नासवइ । हारवइ ।
विपगालइ । पलावइ । प्ने । नामइ ॥ ३१ ॥

दशेर्दाव-दंम-दकमवाः ॥ ८ । ४ । ३२ ॥

दशेर्ष्यन्तस्य एते त्रय आदेशा वा भवन्ति ॥ दावइ । दंमइ । दकमवइ ।
दमिइ ॥ ३२ ॥

उट्टेर्गुण्डः ॥ ८ । ४ । ३३ ॥

उट्टेर्ष्यन्तस्य गुण्ड इत्यादेशो वा भवति ॥ उट्टइ ।
उट्टाटइ ॥ ३३ ॥

मृदः मिदः ॥ ८ । ४ । ३४ ॥

मृदोर्ष्यन्तस्य मिद इत्यादेशो भवति ॥ मिदइ ॥ ३४ ॥

संभावेरासङ्घः ॥ ८ । ४ । ३५ ॥

संभावयतेरासङ्घ इत्यादेशो वा भवति ॥ आसङ्घइ । संभावइ ॥ ३५ ॥

उन्नमेस्त्यहप्रोल्लाल-गुलुगुञ्जोपेलाः ॥ ८ । ४ । ३६ ॥

उत्पूर्वस्य नमेर्णान्तस्य एते चत्वार आदेशा वा भवन्ति ॥ उत्थङ्घइ ।

उल्लालइ । गुलुगुञ्जइ । उपेलइ । उन्नावइ ॥ ३६ ॥

प्रस्योपेः पट्टव पेण्डर्वा ॥ ८ । ४ । ३७ ॥

प्रपूर्वस्य तिष्ठतेर्ष्यन्तस्य पट्टव पेण्डव इत्यादेशौ वा भवतः ॥ पट्टवइ ।

पेण्डवइ । पट्टावइ ॥ ३७ ॥

विन्नपेर्वोक्तावुक्ता ॥ ८ । ४ । ३८ ॥

विपूर्वस्य जानातेर्ष्यन्तस्य वोक्ता अवुक्ता इत्यादेशौ वा भवतः ॥ वोक्ताइ ।

अवुक्ताइ । विण्णवइ ॥ ३८ ॥

अर्पेराल्लिव-चच्चुप्प-पणामाः ॥ ८ । ४ । ३९ ॥

अर्पेर्ष्यन्तस्य एते त्रय आदेशा वा भवन्ति ॥ अल्लिवइ । चच्चुप्पइ ।

पणामइ । पण्णे । अप्पेइ ॥ ३९ ॥

याप्तेर्जवः ॥ ८ । ४ । ४० ॥

यातेर्ष्यन्तस्य जव इत्यादेशो वा भवति ॥ जवइ जावेइ ॥ ४० ॥

श्रवरोम्वाल-पञ्चाली ॥ ८ । ४ । ४१ ॥

श्रवतेर्ष्यन्तस्य एतावादेशौ वा भवतः ॥ ओम्वालइ । पञ्चालइ ।

पावेइ ॥ ४१ ॥

विकोशेः पक्खोडः ॥ ८ । ४ । ४२ ॥

विकोशयतेर्नामघातोर्ष्यन्तस्य पक्खोड इत्यादेशो वा भवति ॥ पक्खो-

डइ । विकोसइ ॥ ४२ ॥

रोमन्ये रोग्गाल-वग्गोली ॥ ८ । ४ । ४३ ॥

रोमन्येर्नामघातोर्ष्यन्तस्य एतावादेशौ वा भवतः ॥ ओग्गालइ । वग्गो-

लीइ । रोमन्यइ ॥ ४३ ॥

कमेर्णिहुवः ॥ ८ । ४ । ४४ ॥

कमेः स्वार्थेष्यन्तस्य णिहुव इत्यादेशो वा भवति ॥ णिहुवइ । कामेइ ॥ ४४ ॥

प्रकाशेर्णुव्यः ॥ ८ । ४ । ४५ ॥

प्रकाशेर्ष्यन्तस्य णुव्य इत्यादेशो वा भवति ॥ णुव्यइ । पयासेइ ॥ ४५ ॥

कम्पेर्विच्छोलः ॥ ८ । ४ । ४६ ॥

कम्पेर्ष्यन्तस्य विच्छोल इत्यादेशो वा भवति ॥ विच्छोलइ । कम्पेइ ॥ ४६ ॥

आरोपेर्वलः ॥ ८ । ४ । ४७ ॥

आरोपेर्ष्यन्तस्य वल इत्यादेशो वा भवति ॥ वलइ । आरोपेइ ॥ ४७ ॥

दोले र्होलः ॥ ८ । ४ । ४८ ॥

दोलेः स्वार्थेष्यन्तस्य र्होल इत्यादेशो वा भवति ॥ र्होलइ । दोलेइ ॥ ४८ ॥

रञ्जेरावः ॥ ८ । ४ । ४९ ॥

रञ्जेर्ष्यन्तस्य राव इत्यादेशो वा भवति ॥ रावेइ । रञ्जेइ ॥ ४९ ॥

घटेः परिवाडः ॥ ८ । ४ । ५० ॥

घटेर्ष्यन्तस्य परिवाड इत्यादेशो वा भवति ॥ परिवाडेइ । घटेइ ॥ ५० ॥

वेष्टेः परिआलः ॥ ८ । ४ । ५१ ॥

वेष्टेर्ष्यन्तस्य परिआल इत्यादेशो वा भवति ॥ परिआलेइ । वेष्टेइ ॥ ५१ ॥

क्रियः किणो वेस्तु के च ॥ ८ । ४ । ५२ ॥

णेशिनि निवृत्तम् । क्रीणाने किण इत्यादेशो भवति । वेः पम्ब तु द्विरुक्तं केशकारात्किणश्च भवति ॥ किणइ । विकेइ । विकिणइ ॥ ५२ ॥

भियो मा-वीहो ॥ ८ । ४ । ५३ ॥

विभेनेगतावादेशी भवन ॥ भाइ । भाइभं । वीहइ । वीहिभं ॥ ५३ ॥
नायिकागद् भीभो ॥ ५३ ॥

अर्लीडोर्ली ॥ ८ । ४ । ५४ ॥

अर्लीयने अर्ली इत्यादेशो भवति ॥ अर्लीयइ । अर्लीणो ॥ ५४ ॥

निर्वाहोपिलोत्र-पिन्दुक-पिगिन्य-दुव-न्द्रि-न्द्रिषाः ॥ ८।४।५५ ॥
 निर्वाहोपिलोत्रे पदादेशो वा भवति ॥ पिन्दुषट् । पिन्दुषट् । पिगिन्वट् ।
 पिगिन्वट् । पिगिन्वट् ॥ ५५ ॥

निर्वाहोपिलोत्र ॥ ८।४।५६ ॥

निर्वाहोपिलोत्र इत्यादेशो वा भवति ॥ पिगिन्वट् । पिगिन्वट् ॥ ५६ ॥

स्त्रि-रुद्र-रुद्राः ॥ ८।४।५७ ॥

स्त्रि-रुद्रादेशो वा भवति ॥ रुद्रट् । रुद्रट् । रुद्रट् ॥ ५७ ॥

श्रुतोरुपः ॥ ८।४।५८ ॥

श्रुतोरुप इत्यादेशो वा भवति ॥ रुपट् । रुपट् ॥ ५८ ॥

धुवोर्धुवः ॥ ८।४।५९ ॥

धुवोर्धुव इत्यादेशो वा भवति ॥ धुवट् । धुवट् ॥ ५९ ॥

धुवोर्धुव-दुव-दुवाः ॥ ८।४।६० ॥

धुवो धातोर्धुवो हुव हव इत्येते आदेशा वा भवन्ति ॥ होट् । होन्ति ।
 हुवट् । हुवन्ति । हवट् । हवन्ति ॥ पञ्च । भवट् । परिहीण-विह्वो ।
 विह्वो । पमवट् । पमिवट् । ममवट् ॥ कचिदन्यदपि । उष्मु-
 ट् । मत् ॥ ६० ॥

अविति दुः ॥ ८।४।६१ ॥

अविति-दु-सुवो दु इत्यादेशो वा भवति ॥ हुन्ति । भवन् । हुन्तो ।
 विनाति किम् । होट् ॥ ६१ ॥

पृथक्-स्पष्टे णिव्वट् ॥ ८।४।६२ ॥

पृथक्-स्पष्टे च कर्तरि सुवो णिव्वट् इत्यादेशो भवति ॥ णिव्वट् ।
 पृथक्-स्पष्टो वा भवतीत्यर्थः ॥ ६२ ॥

प्रमां हृष्यो वा ॥ ८।४।६३ ॥

प्रमुक्तृकस्य सुवो हृष्य इत्यादेशो वा भवति ॥ प्रमुक्त्वं च प्रपूर्वस्यैवार्थः ।
 प्रमां हृष्यो वा ॥ ६३ ॥

के हः ॥ ८।४।६४ ॥

भुवः कप्तत्ये ह्रादेशो भवति ॥ ह्रं । अणुह्रं । पृहं ॥ ६४ ॥

कृगेः कुणः ॥ ८।४।६५ ॥

कृग. कुण इत्यादेशो भवति ॥ कुणइ । करइ ॥ ६५ ॥

काणेक्षिते णिआरः ॥ ८।४।६६ ॥

काणेक्षितविषयस्य कृगो णिआर इत्यादेशो वा भवति ॥ णिआरइ ।
काणेक्षितं करोति ॥ ६६ ॥

निष्टम्भावष्टम्भे णिट्टुह-संदाणं ॥ ८।४।६७ ॥

निष्टम्भविषयस्यावष्टम्भविषयस्य च कृगो यथासंख्यं णिट्टुह संदाण इत्यादेशो वा भवति ॥ णिट्टुहइ । निष्टम्भं करोति । संदाणइ । अवष्टम्भं करोति ॥ ६७ ॥

अमे वावम्फः ॥ ८।४ ॥ ६८ ॥

अमविषयस्य कृगो वावम्फ इत्यादेशो वा भवति ॥ वावम्फइ । अमे करोति ॥ ६८ ॥

मन्युनाष्टमालिन्ये णिव्वोळः ॥ ८।४।६९ ॥

मन्युना कणेन यदोष्टमालिन्यं तद्विषयस्य कृगो णिव्वोळ इत्यादेशो वा भवति ॥ णिव्वोळइ । मन्युना ओष्ठं मठिनं करोति ॥ ६९ ॥

शैथिल्य-लम्भने पयल्लः ॥ ८।४।७० ॥

शैथिल्यविषयस्य लम्भनविषयस्य च कृगो पयल्ल इत्यादेशो वा भवति ॥ पयल्लइ । शैथिल्यमवति लम्भने वा ॥ ७० ॥

नियताच्छोटे णीत्तुच्छः ॥ ८।४।७१ ॥

नियतनविषयस्य आच्छोटनविषयस्य च कृगो णीत्तुच्छ इत्यादेशो वा भवति ॥ णीत्तुच्छइ । नियतनि । आच्छोटयति वा ॥ ७१ ॥

शुभे कम्मः ॥ ८।४।७२ ॥

शुभविषयस्य कृगो कम्म इत्यादेशो वा भवति ॥ कम्मइ । शुभं करोति ॥ ७२ ॥

आइडेः सन्नामः ॥ ८ ॥ ४ ॥ ८३ ॥

आद्रियतेः सन्नाम इत्यादेशो वा भवति ॥ सन्नामइ । आदरइ ॥ ८३ ॥

प्रहृगोः सारः ॥ ८ ॥ ४ ॥ ८४ ॥

प्रहरतेः सार इत्यादेशो वा भवति ॥ सारइ । पहरइ ॥ ८४ ॥

अवतरेरोह-ओरसौ ॥ ८ ॥ ४ ॥ ८५ ॥

अवतरते ओह ओरस इत्यादेशौ वा भवतः ॥ ओहइ । ओरस
ओअरइ ॥ ८५ ॥

शकेश्वय-तर-तीर-पाराः ॥ ८ ॥ ४ ॥ ८६ ॥

शक्नोतेरेते चत्वार आदेशा वा भवन्ति ॥ चयइ । तरइ । तीर
पारइ । सकइ ॥ त्यजतेरपि चयइ । हानिं करोति ॥ तरतेरपि
तीर्यतेरपि तीरइ ॥ पारयतेरपि पारेइ । कर्म समाप्नोति ॥ ८६ ॥

फकस्थकः ॥ ८ ॥ ४ ॥ ८७ ॥

फक्नेम्थक इत्यादेशो भवति ॥ थकइ ॥ ८७ ॥

स्लाघः सलहः ॥ ८ ॥ ४ ॥ ८८ ॥

स्लाघने. सलह इत्यादेशो भवति ॥ सलहइ ॥ ८८ ॥

स्वनेर्वेअडः ॥ ८ ॥ ४ ॥ ८९ ॥

स्वनेर्वेअड इत्यादेशो वा भवति ॥ वेअडइ । स्वचइ ॥ ८९ ॥

पचेः सोल्ल-पडल्ल ॥ ८ ॥ ४ ॥ ९० ॥

पचने सोल्ल पडल्ल इत्यादेशौ वा भवतः ॥ सोल्लइ । पच
पयड ॥ ९० ॥

मुचेच्छुवायहेड-मेहोस्मिफ-रेअव-गिन्नुच्छ-धंमाडाः ॥ ८ ॥ ४ ॥ ९१ ॥

मुचनेमे समदिना वा भवन्ति ॥ छइ । अवहेडइ । मेहइ ।
इ । रेअवइ । गिन्नुच्छइ । धंमाडइ । पक्षे । मुअइ ॥ ९१ ॥

दुःप्ने गिञ्चलः ॥ ८ ॥ ४ ॥ ९२ ॥

दुःप्नद्विषयस्य मुचेः गिञ्चल इत्यादेशो वा भवति ॥ गिञ्चलइ ।
मुचनन्यर्थ ॥ ९२ ॥

पञ्चदेहव-वेद्य-दृग्गोमन्त्राः ॥ ८ । ४ । ९३ ॥

पञ्चदेहेषु अक्षर आदेशा वा भवन्ति ॥ वेद्यः । वेद्यः । दृग्गः ।
दृग्गः । दृग्गः ॥ ९३ ॥

स्यंगन्नाहाय-विद्विहाः ॥ ८ । ४ । ९४ ॥

स्यंगन्नेषु अक्षर आदेशा वा भवन्ति ॥ उगन्नाह । उगन्नाह । विद्वि-
हाः । विहाः ॥ ९४ ॥

समास्येभ्यश्च-भार्य-भार्य-वेत्यायाः ॥ ८ । ४ । ९५ ॥

समास्येभ्ये अक्षर आदेशा वा भवन्ति ॥ उगन्नाह । भार्यः । भार्य-
याः । वेत्यायाः । वेत्यायाः ॥ ९५ ॥

मिथः मिथ-मिथो ॥ ८ । ४ । ९६ ॥

मिथेभ्यो अक्षर आदेशा वा भवन्ति ॥ मिथः । मिथः । मिथो ॥ ९६ ॥

पुच्छः पुच्छः ॥ ८ । ४ । ९७ ॥

पुच्छेः पुच्छादेशो भवति ॥ पुच्छः ॥ ९७ ॥

गर्जेर्दुषः ॥ ८ । ४ । ९८ ॥

गर्जेर्दुषे इत्यादेशो वा भवति ॥ दुषः । गर्जः ॥ ९८ ॥

दृष टिक्कः ॥ ८ । ४ । ९९ ॥

दृषकृत्कस्य गर्जेर्दुषे इत्यादेशो वा भवति ॥ टिक्कः । दृषभो
भवति ॥ ९९ ॥

गजेभ्य-उज्ज-मह-भार-वेहाः ॥ ८ । ४ । १०० ॥

गजेभ्ये अक्षर आदेशा वा भवन्ति ॥ उज्जः । उज्जः । महः । महः ।
भारः । भारः ॥ १०० ॥

सप्तशत-मिदृ-बुद्ध-बुद्धाः ॥ ८ । ४ । १०१ ॥

सप्तशतेषु अक्षर आदेशा वा भवन्ति ॥ अक्षरः । मिदृः । बुद्धः । बुद्धः ।
बुद्धाः । बुद्धाः ॥ १०१ ॥

पुत्रेभ्य-वर्माणा ॥ ८ । ४ । १०२ ॥

पुत्रेभ्यो अक्षर आदेशा वा भवन्ति ॥ वर्माणाः । वर्माणाः । पुत्रेभ्यः ॥ १०२ ॥

लज्जेर्जीहः ॥ ८ । ४ । १०३ ॥

लज्जेर्जीह इत्यादेशो वा भवति ॥ जीहइ । लज्जइ ॥ १०३ ॥

तिज्जेरोमुक्कः ॥ ८ । ४ । १०४ ॥

तिज्जेरोमुक्क इत्यादेशो वा भवति ॥ जोमुक्कइ । तेअण ॥ १०४ ॥

मृज्जेरुपुम-लुञ्छ-पुञ्छ-पुंस-कुस-पुस-लुह-हुल-रोसाणाः ॥ ८ । ४ । १०५ ॥

मृज्जेरेते नवादेशा वा भवन्ति ॥ उगुमइ । लुञ्छइ । पुञ्छइ । पुंस
कुमइ । पुमइ । लहइ । हुलइ । रोसाणइ । पसे । मज्जेइ ॥ १०५ ॥

मज्जेरेमय-मुमुमूर-मूर-मूर-सूड-विर-पविरञ्ज-करञ्ज-

नीरञ्जाः ॥ ८ । ४ । १०६ ॥

मज्जेरेते नवादेशा वा भवन्ति ॥ वेमषइ । मुमुमूरइ । मूरइ । मूर
गूइ । विइ । पविरञ्जइ । करञ्जइ । नीरञ्जइ । मज्जइ ॥ १०६ ॥

अनुव्रजेः पडिअग्गः ॥ ८ । ४ । १०७ ॥

अनुव्रजेः पडिअग्ग इत्यादेशो वा भवति ॥ पडिअग्गइ । अनुव्रजइ ॥ १०७ ॥

अज्जेर्विड्वः ॥ ८ । ४ । १०८ ॥

अज्जेर्विड्व इत्यादेशो वा भवति ॥ विड्वइ । अज्जइ ॥ १०८ ॥

मुजो जुञ्ज-जुञ्ज-जुप्पा. ॥ ८ । ४ । १०९ ॥

मुजो जुञ्ज जुञ्ज जुप्पा इत्यादेशा भवन्ति ॥ जुञ्जइ । जुप्प
जुप्पइ ॥ १०९ ॥

मुजो मुत्र-जिम-जेम-कम्माह-ममाग-चमह-चट्टाः ॥ ८ । ४ । ११० ॥

मुजो मुत्र जिम जेम कम्माह ममाग चमह चट्टा इत्यादेशा भवन्ति ॥ मुत्रइ । जिमइ । जेमइ । कम्माह
ममागइ । चमहइ । चट्टाइ ॥ ११० ॥

कम्मव ॥ ८ । ४ । १११ ॥

कम्मव इत्यादेशो वा भवति ॥ कम्मवइ । कम्मवइ ॥ १११ ॥

वट्ठम ॥ ८ । ४ । ११२ ॥

वट्ठम इत्यादेशो वा भवति ॥ वट्ठमइ । वट्ठमइ ॥ ११२ ॥

समा गलः ॥ ८ । ४ । ११३ ॥

सम्पूर्वस्य घटतेर्गल इत्यादेशो वा भवति ॥ संगलइ । संघडइ ॥ ११३ ॥

हासेन स्फुटेर्मुः ॥ ८ । ४ । ११४ ॥

हासेन करणेन यः स्फुटिस्तस्य मुरादेशो वा भवति ॥ मुरइ । हासेन
कुटाति ॥ ११४ ॥

मण्डेधिञ्च चिञ्चअ-चिञ्चिल्ल-रीड-टिविडिकाः ॥ ८ । ४ । ११५ ॥

मण्डेरेते पञ्चादेशा वा भवन्ति ॥ चिञ्चइ । चिञ्चअइ । चिञ्चिल्लइ ।
रीडइ । टिविडिकाइ । मण्डइ ॥ ११५ ॥

तुडेस्ताड-तुड-खुड-खुडोक्खुडोडुक-णिलुक-लुकौल्लूराः ॥ ८ । ४ । ११६ ॥

तुडेरेते नवादेशा वा भवन्ति ॥ तोडइ । तुडइ । खुडइ । खुडइ ।
खुडइ । उलुकइ । णिलुकइ । लुकइ । उलूरइ । तुडइ ॥ ११६ ॥

घूर्णां घुल-घोल-घुम्म-पहल्लाः ॥ ८ । ४ । ११७ ॥

घूर्णरेते चत्वार आदेशा भवन्ति ॥ घुलइ । घोलइ । घुम्मइ । पह-
ल्लाइ ॥ ११७ ॥

विवृतेढंसः ॥ ८ । ४ । ११८ ॥

विवृतेढंस इत्यादेशो वा भवति ॥ ढंसइ । विवृटइ ॥ ११८ ॥

कथेरट्टः ॥ ८ । ४ । ११९ ॥

कथेरट्ट इत्यादेशो वा भवति ॥ अट्टइ । कट्टइ ॥ ११९ ॥

ग्रन्थो गण्टः ॥ ८ । ४ । १२० ॥

ग्रन्थेर्गण्ट इत्यादेशो भवति ॥ गण्टइ । गण्टी ॥ १२० ॥

मन्धेर्घुसल-विरोर्ला ॥ ८ । ४ । १२१ ॥

मन्धेर्घुसल विरोल इत्यादेशो वा भवतः ॥ घुसलइ । विरोलइ । मन्धइ । १२१ ॥

ह्लादेरवअच्छः ॥ ८ । ४ । १२२ ॥

ह्लादतेर्प्यन्तस्याप्यन्तस्य च अवअच्छ इत्यादेशो भवति ॥ अवअच्छइ ।

अदते । ह्लादयति वा ॥ इकारो प्यन्तम्यापि परिग्रहार्थः ॥ १२२ ॥

लज्जेर्जीहः ॥ ८ । ४ । १०३ ॥

लज्जतेर्जीह इत्यादेशो वा भवति ॥ जीहइ । लज्जइ ॥ १०३ ॥

तिजेरोमुकः ॥ ८ । ४ । १०४ ॥

तिजेरोमुक इत्यादेशो वा भवति ॥ ओसुकइ । तेअण ॥ १०४ ॥

मृजेरुम्वुम-लुञ्छ-पुञ्छ-पुंम-मुस-पुस-लुह-हुल-रोसाणाः ॥ ८ । ४ । १०५ ॥

मृजेरेते नवादेशा वा भवन्ति ॥ उम्वुसइ । लुञ्छइ । पुंञ्छइ । पुंम
कुसइ । पुसइ । लुहइ । हुलइ । रोसाणइ । पशे । मज्जइ ॥ १०५ ॥

मञ्जेर्वेमय-मुसुमूर-मूर-मूर-सूड-विर-पविरञ्ज-करञ्ज-

नीरञ्जाः ॥ ८ । ४ । १०६ ॥

मञ्जेरेते नवादेशा वा भवन्ति ॥ वेमयइ । मुसुमूरइ । मूरइ । सूड
विरइ । पविरञ्जइ । करञ्जइ । नीरञ्जइ । मज्जइ ॥ १०६ ॥

अनुव्रजे पडिअगः ॥ ८ । ४ । १०७ ॥

अनुव्रजे पडिअग इत्यादेशो वा भवति ॥ पडिअगइ । अनुववइ ॥ १०७ ॥

अर्जेर्विद्वः ॥ ८ । ४ । १०८ ॥

अर्जेर्विद्व इत्यादेशो वा भवति ॥ विद्वइ । अज्जइ ॥ १०८ ॥

मुजो जुञ्ज-जुञ्ज-जुप्पाः ॥ ८ । ४ । १०९ ॥

मुजो जुञ्ज जुञ्ज जुप्प इत्यादेशा भवन्ति ॥ जुञ्जइ । जुप्प
मुप्पइ ॥ १०९ ॥

मुत्रो मुत्र-जिम-जेम-कम्माण्ह-ममाण-चमड-चट्टाः ॥ ८ । ४ । ११० ॥

मुत्र एतेऽद्यादेशा भवन्ति ॥ मुत्रइ । जिमइ । जेमइ । कम्मे
अण्हइ । ममाणइ । चमडइ । चट्टइ ॥ ११० ॥

वोपेन कम्मरः ॥ ८ । ४ । १११ ॥

उपेन कुन्दस्य मुत्रे कम्मव इत्यादेशो वा भवति ॥ कम्मवइ । उ
वुषइ ॥ १११ ॥

षट्ठेगंडः ॥ ८ । ४ । ११२ ॥

षट्ठेगंड इत्यादेशो वा भवति ॥ गण्डइ । षडइ ॥ ११२ ॥

ममा गलः ॥ ८ । ४ । ११३ ॥

सम्पूर्वम्य घटंशोऽङ्ग इत्यादेशो वा भवति ॥ मगलः । संघट्ट ॥ ११३ ॥

हासेन स्फुटमूर्धः ॥ ८ । ४ । ११४ ॥

हासेन कारणेन यः स्फुटिभ्यः शुभंशो वा भवति ॥ मुरद । हासेन
इति ॥ ११४ ॥

मण्डेधिअ चिअअ-चिअिअ-रिअ-टिअिअिअः ॥ ८ । ४ । ११५ ॥

मण्डेने पञ्चादेशा वा भवन्ति ॥ चिअद । चिअअद । चिअिअद ।
इद । टिअिअिअद । मण्डद ॥ ११५ ॥

हेसोड-तुड-खुड-खुडोक्खुडोक्खु-णिलुफ-खुडोल्खुडः ॥ ८ । ४ । ११६ ॥

तुडंशे नवादेशा वा भवन्ति ॥ तोडद । तुडद । खुडद । खुडद ।
खुडद । उलुफद । णिलुफद । लुफद । उलुखुडद । तुडद ॥ ११६ ॥

घूर्णा घुल-पोल-घुम्म-पहल्लाः ॥ ८ । ४ । ११७ ॥

घूर्णंशे चत्वार आदेशा भवन्ति ॥ घुलद । पोलद । घुम्मद । पह-
॥ ११७ ॥

विवृतेदंसः ॥ ८ । ४ । ११८ ॥

विवृतेदंस इत्यादेशो वा भवति ॥ दंसद । विवदद ॥ ११८ ॥

कथेरदुः ॥ ८ । ४ । ११९ ॥

कथेरदु इत्यादेशो वा भवति ॥ अदद । कदद ॥ ११९ ॥

ग्रन्थो गण्टः ॥ ८ । ४ । १२० ॥

ग्रन्थो गण्ट इत्यादेशो भवति ॥ गण्टद । गण्टी ॥ १२० ॥

मन्थेघुसल-विरोल्ला ॥ ८ । ४ । १२१ ॥

मन्थेघुसल विरोल्ला इत्यादेशो वा भवतः ॥ घुसलद । विरोल्लाद । मन्थद ॥ १२१ ॥

ह्लादिरअच्छः ॥ ८ । ४ । १२२ ॥

ह्लादिरअच्छ इत्यादेशो भवति ॥ अवअच्छद ।

इति । ह्लादयति वा ॥ इकारो ष्यन्तस्यापि परिग्रहार्थः ॥ १२२ ॥

नेः सदो मज्जः ॥ ८।४।१२३ ॥

निपूर्वस्य सदो मज्ज इत्यादेशो भवति ॥ अंतां एत्थणुमज्जइ ॥ १२३ ॥

छिदेर्दुहाव-णिच्चल्ल-णिज्झोड-णिव्वरं-णिल्लर-ल्लाः ॥ ८।४।१२४ ॥

छिदेरेने पडादेशा वा भवन्ति ॥ दुहावइ । णिच्चल्लइ । णिज्झोडइ ।

णिव्वरइ । णिल्लरइ । ल्लाइ । पक्षे । छिन्दइ ॥ १२४ ॥

आडा ओअन्दोहाली ॥ ८।४।१२५ ॥

आडा युक्तस्य छिदेरोअन्द उहाल इत्यादेशो वा भवतः ॥ ओअन्द
उहालइ । अच्छिन्दइ ॥ १२५ ॥

मृदा मल-मड-परिहइ-खइ-चइ-मइ-पन्नाडाः ॥ ८।४।१२६ ॥

मृदातेरेने ममादेशा भवन्ति ॥ मलइ । मडइ । परिहइ । म्हा
चइ । मइ । पन्नाडइ ॥ १२६ ॥

स्पन्दे चुलुचुलः ॥ ८।४।१२७ ॥

स्पन्दे चुलुचुल इत्यादेशो वा भवति ॥ चुलुचुलइ । फन्दइ ॥ १२७ ॥

निरः पदेर्वलः ॥ ८।४।१२८ ॥

निपूर्वस्य पदेर्वल इत्यादेशो वा भवति ॥ निव्वलइ । निष्वलइ ॥ १२८ ॥

विमंवेर्विअइ-विज्झोइ-फंसाः ॥ ८।४।१२९ ॥

विमंवेरेने त्रय आदेशा वा भवन्ति ॥ विअइ । विज्झोइ । विज्झो
फंसाइ । विमंवेइ ॥ १२९ ॥

शदो सड-पम्पोडा ॥ ८।४।१३० ॥

शार्थनेमावादेशो भवतः ॥ सडइ । पम्पोडाइ ॥ १३० ॥

आकन्देणीइ ॥ ८।४।१३१ ॥

आकन्देणीइ इत्यादेशो वा भवति । णीहरइ । अकन्दइ ॥ १३१ ॥

मिदेर्ह-विमूर्ग ॥ ८।४।१३२ ॥

मिदेर्हावादेशो वा भवतः ॥ जूरइ । विमूर्गइ । मिअइ ॥ १३२ ॥

हेवण्यइ ॥ ८।४।१३३ ॥

हेवण्यइ इत्यादेशो वा भवति ॥ ऊवणइ । ऊवइ ॥ १३३ ॥

निषेधर्हः ॥ ८।४।१३४ ॥

निषेधनेर्ह इत्यादेशो वा भवति ॥ हण्ट । निसेहट ॥ १३४ ॥

कृधेर्जः ॥ ८।४।१३५ ॥

कृधेर्ज इत्यादेशो वा भवति ॥ जृट । कृज्जट ॥ १३५ ॥

जना जा-जम्मा ॥ ८।४।१३६ ॥

जायेनेर्जा जम्म इत्यादेशो भवति ॥ जाअः जम्मट ॥ १३६ ॥

तनेस्तट-तट-तट्ट-विगृह्याः ॥ ८।४।१३७ ॥

तनेनेते चत्वार आदेशा वा भवन्ति ॥ तट्ट । तट्टट । तट्टवट ।

ट्ट । तण्ड ॥ १३७ ॥

तृप्स्थिष्पः ॥ ८।४।१३८ ॥

तृप्थनेस्थिष्प इत्यादेशो भवति ॥ थिष्पट् ॥ १३८ ॥

उपसर्पेरष्टिअः ॥ ८।४।१३९ ॥

उपसर्पस्य स्त्रेः कृतगुणस्य अष्टिअ इत्यादेशो वा भवति ॥ अष्टिअट् ।

अष्पट् ॥ १३९ ॥

संतपेर्झट्टः ॥ ८।४।१४० ॥

संतपेर्झट्ट इत्यादेशो वा भवति ॥ झट्टवट् । पञ्जे । संतप्पट् ॥ १४० ॥

व्याप्तेरोअग्गः ॥ ८।४।१४१ ॥

व्याप्तेरोअग्ग इत्यादेशो वा भवति ॥ ओअग्गट् । वावेट् ॥ १४१ ॥

समापेः समाणः ॥ ८।४।१४२ ॥

समाप्तेः समाण इत्यादेशो वा भवति ॥ समाणट् । समाविट् ॥ १४२ ॥

क्षिपेर्गलत्याट्टक्ख-सोह-पेह-णोह-हुह-हुल-परी-घत्ताः ॥ ८।४।१४३ ॥

क्षिपेरेते नवादेशा वा भवन्ति ॥ गलत्थट् । अट्टक्खट् । सोहट् । पेहट् ।

हट् । हुहट् । हुलट् । परीट् । घत्तट् । खिवट् ॥ १४३ ॥

क्षिपेर्गुलगुञ्जेत्यद्वाहृत्योऽभुत्तोस्सिक-हक्खुत्ताः ॥ ८।४।१४४ ॥

उत्पूर्वस्य क्षिपेरेते षडादेशा वा भवन्ति ॥ गुलगुञ्जट् । उन्धट् ।

उत्थट् । उवमुत्तट् । उस्सिकट् । हक्खुवट् । उक्खिवट् ॥ १४४ ॥

आद्यो रम्य इति ॥ ८।४।१५६ ॥

आद्यः पश्यते रम्य इति ॥ ८।४।१५६ ॥ आद्यः पश्यते । आद्यः पश्यते ॥ १५६ ॥

उपायमेवेति ॥ ८।४।१५७ ॥

उपायमेवेति इत्य आदेशात् वा भवन्ति ॥ ८।४।१५७ ॥ उपायमेवेति । उपायमेवेति ॥ १५७ ॥

अर्थमेवेति ॥ ८।४।१५८ ॥

अर्थमेवेति इत्यादेशो भवति ॥ ८।४।१५८ ॥ अर्थमेवेति । अर्थमेवेति ॥ १५८ ॥

भागप्रदाने नमेवेति ॥ ८।४।१५९ ॥

भागप्रदाने नमेवेति इत्यादेशो भवति ॥ ८।४।१५९ ॥ भागप्रदाने । भागप्रदाने ॥ १५९ ॥

विश्वमेवेति ॥ ८।४।१६० ॥

विश्वमेवेति इत्यादेशो वा भवति ॥ ८।४।१६० ॥ विश्वमेवेति । विश्वमेवेति ॥ १६० ॥

आद्यमेवेति इत्यादेशो वा भवन्ति ॥ ८।४।१६१ ॥

आद्यमेवेति इत्यादेशो वा भवन्ति ॥ ८।४।१६१ ॥ आद्यमेवेति । आद्यमेवेति ॥ १६१ ॥

अर्थमेवेति इत्यादेशो वा भवन्ति ॥ ८।४।१६२ ॥

अर्थमेवेति इत्यादेशो वा भवन्ति ॥ ८।४।१६२ ॥ अर्थमेवेति । अर्थमेवेति ॥ १६२ ॥

अर्थमेवेति इत्यादेशो वा भवन्ति ॥ ८।४।१६३ ॥

अर्थमेवेति इत्यादेशो वा भवन्ति ॥ ८।४।१६३ ॥ अर्थमेवेति । अर्थमेवेति ॥ १६३ ॥

अर्थमेवेति इत्यादेशो वा भवन्ति ॥ ८।४।१६४ ॥

अर्थमेवेति इत्यादेशो वा भवन्ति ॥ ८।४।१६४ ॥ अर्थमेवेति । अर्थमेवेति ॥ १६४ ॥

अवञ्जसइ । उक्कुसइ । अक्कुसइ । पचइ । पच्छन्दइ । जिम्मइ । जीणइ । जीण्डइ । पदअइ । रम्मइ । परिअसइ । वीळइ । परिअसइ । गिरिणासइ । जिवहइ । अवमेहइ । अवहरइ । पक्षे । गच्छइ ॥ एष्य-
जिहम्मइ । जीहम्मइ । आहम्मइ । पहम्मइ इत्येते तु हम्म गतौ
स्यैव भविष्यन्ति ॥ १६२ ॥

आडा अहिपच्युअः ॥ ८।४।१६३ ॥

आडा सहितस्य गमेः अहिपच्युअ इत्यादेशो वा भवति ॥ अहि-
पच्युअइ । पक्षे । आगच्छइ ॥ १६३ ॥

समा अभिडः ॥ ८।४।१६४ ॥

समा युक्तस्य गमे अभिड इत्यादेशो वा भवति ॥ अभिड-
संगच्छइ ॥ १६४ ॥

अभ्याडोम्मन्थः ॥ ८।४।१६५ ॥

अभ्याड्भ्या युक्तस्य गमेः उम्मन्थ इत्यादेशो वा भवति ॥ उम्मन्थ-
अभ्यागच्छइ । अभिमुष्ममागच्छतीत्यर्थः ॥ १६५ ॥

पन्याडा फ्लोट्टः ॥ ८।४।१६६ ॥

पन्याड्भ्या युक्तस्य गमेः फ्लोट्ट इत्यादेशो वा भवति ॥ फ्लोट्ट-
पन्यागच्छइ ॥ १६६ ॥

समे पडिगा परिमार्मा ॥ ८।४।१६७ ॥

समेनावादेशो वा भवति ॥ पडिगाइ । परिमार्माइ । समइ ॥ १६७ ॥

समे गम्पुइ-संशुञ्जमाइ-किन्किञ्च-कोट्टम-मोडाय-प्रीमा-

वेडि ॥ ८।४।१६८ ॥

समेनावादेशो वा भवति ॥ गम्पुइ । संशुञ्जमाइ । कोट्टमइ । मोडायइ ।
प्रीमाइ । वेडिइ । समइ ॥ १६८ ॥

सुम्प्याड्भ्या गन्दुमाडुमाडुगुमाडोम्माः ॥ ८।४।१६९ ॥

सुम्प्याड्भ्या गन्दुमाडुमाडुगुमाडोम्माः इत्यादेशो वा भवति ॥ गन्दुमाडुमाडु-
गुमाडोम्माइ । सुम्प्याडुइ । सुम्प्याडुइ । सुम्प्याडुइ ॥

त्वग्स्तुवर-जअर्दी ॥ ८ । ४ । १७० ॥

नेरेतावादेशो भवतः ॥ तुवरइ । जअर्इ । तुवरन्तो । जअर्न्तो ॥ १७० ॥

न्यादिश्रुतस्वरः ॥ ८ । ४ । १७१ ॥

त्वग्नेत्यादी शतरि च तूर इत्यादेशो भवति । तूरइ । तूरन्तो ॥ १७१ ॥

तुरेन्यादी ॥ ८ । ४ । १७२ ॥

त्वग्नेत्यादी तुर आदेशो भवति ॥ तुरिओ । तुरन्तो ॥ १७२ ॥

क्षरः खिर-क्षर-पञ्जर-पञ्चड-णिचल-णिदुहाः ॥ ८ । ४ । १७३ ॥

क्षरेते पङ् आदेशो भवन्ति ॥ खिरइ । क्षरइ । पञ्जरइ । पञ्चडइ ।
णिचलइ । णिदुहाइ ॥ १७३ ॥

उच्छल उत्थलः ॥ ८ । ४ । १७४ ॥

उच्छलतस्त्थल इत्यादेशो भवति ॥ उत्थलइ ॥ १७४ ॥

विगलस्थिप-णिदुहा ॥ ८ । ३ । १७५ ॥

विगलनेरेतावादेशो वा भवतः ॥ थिपइ । णिदुहाइ । विगलइ ॥ १७५ ॥

दलि-बल्योर्विसट्ट-वम्फा ॥ ८ । ४ । १७६ ॥

दलेवलेश्च यथासंख्यं विसट्ट वम्फ इत्यादेशो वा भवतः ॥ विसट्टइ ।

वम्फइ । पङ् । दलइ । वलइ ॥ १७६ ॥

अंग्रेः फिट-फिट्ट-फुड-फुड्ड-चुक-भुल्लाः ॥ ८ । ४ । १७७ ॥

अंग्रेते पडादेशो वा भवन्ति ॥ फिटइ । फिट्टइ । फुडइ । फुड्डइ । चुकइ ।

भुल्लइ । पङ् । मंसइ ॥ १७७ ॥

नशेर्णिरणाम-णिवहावसंह-पडिसा-सेहावहगः ॥ ८ । ४ । १७८ ॥

नशेरेते पडादेशो वा भवन्ति ॥ णिरणामइ । णिवहइ । अवसेहइ ।

पडिसाइ । सेहइ । अवहरइ । पङ् । नस्सइ ॥ १७८ ॥

अवात्काशो वासः ॥ ८ । ४ । १७९ ॥

अवात्परस्य काशो वास इत्यादेशो भवति ॥ ओवासइ ॥ १७९ ॥

संदिशेरप्पाहः ॥ ८ । ४ । १८० ॥

संदिशतेरप्पाह इत्यादेशो वा भवति ॥ अप्पाहइ । संदिसइ

दशो निअच्छ-पेच्छावयच्छावयज्ज-वज्ज-सन्वव-ने. ...
अक्ख-पुलोअ-पुलअ-निअंवाआस-पासाः ॥ ८ । ४ । १८१ ॥

दशेरेते पञ्चदशादेशा भवन्ति ॥ निअच्छइ । पेच्छइ ।
अवयज्जइ । वज्जइ । सन्ववइ । देक्खइ । ओअक्खइ । अवक्खइ । अक्खइ । पुलोअइ । पुलअइ । निअइ । अवआसइ । पासइ ॥ निअक्खइ इति तु निध्यायते स्वरादत्यन्ते भविष्यति ॥ १८१ ॥

सृश. फास-फंस-फरिस-छिव-छिहालुइखालिहाः ॥ ८ । ४ । १८२ ॥
सृशतेरेते सप्त आदेशा भवन्ति ॥ फासइ । फंसइ । फरिसइ । छिवइ । छिहइ । आलुइखइ । आलिहइ ॥ १८२ ॥

प्रविशे रिअः ॥ ८ । ४ । १८३ ॥

प्रविशेः रिअ इत्यादेशो वा भवति ॥ रिअइ । पविसइ ॥ १८३ ॥

प्रान्मृश-मुपोर्हुसः ॥ ८ । ४ । १८४ ॥

प्रान्परयोर्मुशतिमुष्णात्योर्हुस इत्यादेशो भवति ॥ पम्हुसइ । प्रमुष्णी । प्रमुष्णानि वा ॥ १८४ ॥

पिपेर्णिवह-गिरिणास-गिरिणज्ज-रोच्च-चट्टाः ॥ ८ । ४ । १८५ ॥

पिपेर्णे पञ्चादेशा भवन्ति वा ॥ पिपेहइ । गिरिणाम । गिरिणज्जइ । रोच्चइ । चट्टाइ । पक्षे । पीमइ ॥ १८५ ॥

मपेर्मुक्कः ॥ ८ । ४ । १८६ ॥

मपेर्मुक्क इत्यादेशो वा भवति ॥ मुक्कइ । ममइ ॥ १८६ ॥

कृपे कट्ट-माअट्टाअणअट्टायच्छाइअट्टा ॥ ८ । ४ । १८७ ॥

कृपेर्णे पञ्चादेशा वा भवन्ति ॥ कट्टइ । साअट्टइ । अट्टइ । अणअट्टइ । आअट्टइ । पक्षे । करिमइ ॥ १८७ ॥

अमावस्फोटः ॥ ८ । ४ । १८८ ॥

अभिविषयस्य कृपेस्फोट इत्यादेशो भवति ॥ अस्फोटेइ । अस्फोटेत्कर्षदन्त्ययः ॥ १८८ ॥

गवेपेरेण्टुष्टा-टुष्टाल-गभेम-घनाः ॥ ८।४।१८० ॥

गवेपेरेते चत्वार आदेशा वा भवन्ति ॥ टुष्टालट् । गभेमट् ।

घनट् । गवेमट् ॥ १८० ॥

किथ्येः सामगावयाम-परिश्रन्ताः ॥ ८ । ४ । १९० ॥

किथ्येतेरेते त्रय आदेशा वा भवन्ति ॥ सामगाट् । अवयामट् । परि-

श्रन्ट् । गिलेमट् ॥ १९० ॥

म्रशेथोष्पटः ॥ ८ । ४ । १९१ ॥

म्रशेथोष्पट इत्यादेशो वा भवति ॥ चोष्पट् । मफयट् ॥ १९१ ॥

काट्शेरेगहादिल्लहादिल्लह-वच-वम्फ-मह-सिह-विलुम्पाः ॥ ८।४।१९२ ॥

काट्शेरेतेरेतेषादेशा वा भवन्ति ॥ आहट् । अदिल्लहट् । अदिल्लहट् ।

वगट् । वम्फट् । महट् । सिहट् । विलुम्पट् । कहट् ॥ १९२ ॥

प्रतीक्षेः सामय-विहीर-विरमालाः ॥ ८ । ४।१९३ ॥

प्रतीक्षेतेरेते त्रय आदेशा वा भवन्ति ॥ सामयट् । विहीरट् । विरमालट् ।

वटिकवट् ॥ १९३ ॥

तक्षेस्तच्छ-चच्छ-रम्प-रम्फाः ॥ ८ । ४ । १९४ ॥

तक्षेरेते चत्वार आदेशा वा भवन्ति ॥ तच्छट् । चच्छट् । रम्पट् ।

रम्फट् । तक्षट् ॥ १९४ ॥

विकसेः कोआस-वोसट्टा ॥ ८ । ४ । १९५ ॥

विकसेरेतावादेशो वा भवतः ॥ कोआसट् । वोसट्टट् । विअसट् ॥ १९५ ॥

हमेगुञ्जः ॥ ८ । ४ । १९६ ॥

हमेगुञ्ज इत्यादेशो वा भवति ॥ गुञ्जट् । हसट् ॥ १९६ ॥

संसेल्हस-डिम्मा ॥ ८ । ४ । १९७ ॥

संसेरेतावादेशो वा भवतः ॥ ल्हसट् । परिल्हसट् । सल्लि-वसणं ।

हेम्भट् । संसट् ॥ १९७ ॥

त्रसेडर-वोज्ज-वज्जाः ॥ ८ । ४ । १९८ ॥

त्रसेरेते त्रय आदेशा वा भवन्ति ॥ डरट् । वोज्जट् । वज्जट् ।

वमट् ॥ १९८ ॥

न्यसो णिम-णुमो ॥ ८ । ४ । १९९ ॥

न्यस्यतेरेतावादेशी भवतः ॥ णिमइ । णुमइ ॥ १९९ ॥

पर्यसः पलोइ-पल्लइ-पल्हत्याः ॥ ८।४।२०० ॥

पर्यस्यतेरेते त्रय आदेशा भवन्ति ॥ पलोइइ । पल्लइइ । पल्हइइ ॥ २०० ॥

निःधसेर्शह् ॥ ८ । ४ । २०१ ॥

निःधसेर्शह् इत्यादेशो वा भवति ॥ शह्इइ । नीससइ ॥ २०१ ॥
उल्लमेरुसलोमुम्भ-णिल्लस-पुलआअ-गुञ्जोल्लारोआः ॥ ८।४।२०२ ॥
उल्लसेरेने षडादेशा वा भवन्ति ॥ ऊसलइइ । ऊमुम्भइइ । णिल्लमइइ ।
आअइइ । गुञ्जोल्लइइ । ह्रस्वत्वे तु । गुञ्जुल्लइइ । आरोअइइ । उल्लमइइ ॥ २०२ ॥

मामेर्भिसः ॥ ८ । ४ । २०३ ॥

मामेर्भिस इत्यादेशो वा भवति ॥ भिसइइ । मासइइ ॥ २०३ ॥

ग्रमेर्धिमः ॥ ८ । ४ । २०४ ॥

ग्रमेर्धिम इत्यादेशो वा भवति ॥ धिसइइ । मसइइ ॥ २०४ ॥

अवाद्वाहैर्वाह ॥ ८ । ४ । २०५ ॥

अवाङ्गम्य गादेशाह् इत्यादेशो वा भवति ॥ ओसाइइ । ३
हइइ ॥ २०५ ॥

आम्हेशड-वल्गो ॥ ८ । ४ । २०६ ॥

आम्हेशावादेशी वा भवति ॥ चडइइ । वल्गाइइ । आम्हइइ ॥ २०६ ॥

मुद्देर्गुम्म-गुम्मडो ॥ ८।४।२०७ ॥

मुद्देर्गावादेशी वा भवति ॥ गुम्मइइ । गुम्मडइइ । मुद्दाइइ ॥ २०७ ॥

दद्देर्गिउल्लालुर्जा ॥ ८।४।२०८ ॥

दद्देर्गावादेशी वा भवति ॥ अदिउल्लइइ । आलुर्जाइइ । इइइ ॥ २०८ ॥

ग्रशो वल्-गेह-ह-पह-निश्यागदिपञ्चुप्राः ॥ ८।४।२०९ ॥

ग्रशोने षडादेशा भवन्ति ॥ वडइइ । गेहइइ । हइइ । पहइइ । ५
इइ । अदिपञ्चुप्राइइ ॥ २०९ ॥

क्त्वा-तुम्-तय्येषु-घेन् ॥ ८।४।२१० ॥

प्रहः क्त्वातुम्तय्येषु घेन् इत्यादेशो भवति ॥ क्त्वा । घेतूण । घेतुजाण ॥
 क्त्विन् भवति । गच्छिञ् ॥ तुम् । घेतुं ॥ तय्य । घेत्यञ् ॥ २१० ॥

वचो वोन् ॥ ८।४।२११ ॥

वक्त्वोन् इत्यादेशो भवति क्त्वातुम्तय्येषु ॥ वोत्तूण । वोत्तुं । वोत्तय्यञ् ॥ २११ ॥

रुद्-भुज-भुर्चां तोन्त्यस्य ॥ ८।४।२१२ ॥

गुणान्त्यस्य क्त्वातुम्तय्येषु तो भवति ॥ रोत्तूण । रोत्तुं । रोत्तय्यञ् ॥
 मोत्तूण । मोत्तुं । मोत्तय्यञ् ॥ मोत्तूण । मोत्तुं । मोत्तय्यञ् ॥ २१२ ॥

दृशस्तेन दृः ॥ ८।४।२१३ ॥

दृशोन्त्यस्य तकारेण सह द्विरुक्तकारो भवति ॥ दृशूण । दृशुं ।
 दृशय्यञ् ॥ २१३ ॥

आः कृता भून-भविज्यतोश्च ॥ ८।४।२१४ ॥

कृतोन्त्यस्य आ इत्यादेशो भवति भूतभविज्यत्काराद्योश्चकारान् क्त्वातुम्-
 तय्येषु च ॥ काहीञ् । अकार्पीन् । अकरोन् । चकार वा ॥ काहिञ् । कृ-
 ष्यति । कर्त्ता वा ॥ क्त्वा । काङ्य ॥ तुम् । काटं ॥ तय्य । काय्यञ् ॥ २१४ ॥

गामिष्यमासां छः ॥ ८।४।२१५ ॥

गुणान्त्यस्य छो भवति ॥ गच्छद् । इच्छद् । जच्छद् । अच्छद् ॥ २१५ ॥

छिदि-मिदो न्दः ॥ ८।४।२१६ ॥

अनयोन्त्यस्य नकारात्तान्तो द्कारो भवति ॥ छिन्दद् । मिन्दद् ॥ २१६ ॥

युव-युष-गृष-कुव-सिष-मुहां ज्ञः ॥ ८।४।२१७ ॥

गुणान्त्यस्य द्विरुक्तो षो भवति ॥ जुञ्जद् । वुञ्जद् । गिञ्जद् ।
 कुञ्जद् । सिञ्जद् । मुञ्जद् ॥ २१७ ॥

रुषो न्व-र्म्मा च ॥ ८।४।२१८ ॥

रुषोन्त्यस्य न्व स्म इत्येतां चकारान् ज्ञश्च भवति ॥ रुञ्जद् । रुम्जद् ।
 रुञ्जद् ॥ २१८ ॥

सृजो रः ॥ ८ । ४ । २२९ ॥

सृजो धातोरन्त्यस्य रो भवति ॥ निसिरइ । वोसिरइ । वोसि-
रामि ॥ २२९ ॥

शकादीनां द्वित्वम् ॥ ८ । ४ । २३० ॥

शकादीनामन्त्यस्य द्वित्वं भवति ॥ शक् । सकइ ॥ जिन् । जिम्मइ ॥
लग् । लगाइ ॥ मग् । मगाइ ॥ कुप् । कुप्पइ ॥ नद् । नस्तइ ॥
अद् । परिअट्टइ । कुट् । पकोट्टइ ॥ तुट् । तुट्टइ ॥ नट् । नट्टइ ॥
सिव् । सिच्चइ इत्यादि ॥ २३० ॥

स्फुटि-चलेः ॥ ८ । ४ । २३१ ॥

अनयोरन्त्यस्य द्वित्वं वा भवति ॥ फुट्टइ । फुडइ । चलइ । चलइ ॥ २३१ ॥

प्रादेर्मीलेः ॥ ८ । ४ । २३२ ॥

प्रादेः परस्य मीलेरन्त्यस्य द्वित्वं वा भवति ॥ पमिलइ । पमीलइ ।
निमिलइ । निमीलइ । संमिलइ । संमीलइ । उम्मिलइ । उम्मीलइ ॥ प्रादेरिति
श्रिकम् । मीलइ ॥ २३२ ॥

उवर्णस्यावः ॥ ८ । ४ । २३३ ॥

धातोरन्त्यस्योवर्णस्य अवादेशो भवति ॥ हुइ । निण्हवइ ॥ हु । निह-
वइ ॥ च्युइ । चवइ ॥ रु । रवइ ॥ कु । कवइ ॥ म् । सवइ ।
सिवइ ॥ २३३ ॥

ऋवर्णस्यारः ॥ ८ । ४ । २३४ ॥

धातोरन्त्यस्य ऋवर्णस्य अरोदेशो भवति ॥ करइ ॥ धरइ । मरइ
रइ । सरइ । हरइ । तरइ । जरइ ॥ २३४ ॥

वृपादीनामरिः ॥ ८ । ४ । २३५ ॥

वृष इत्येवंप्रकाराणां धातूनाम् ऋवर्णस्य अरिः इत्यादेशो भवति ॥
वरिसइ ॥ कृप् । करिसइ ॥ मृप् । मरिमइ ॥ हृप् । हरिसइ ॥
॥ मरिरादेशो दृश्यते ते वृपादयः ॥ २३५ ॥

रुगादीनां दीर्घः ॥ ८ । ४ । २३६ ॥

एष इत्येवंकाराणां धातूनां स्वरस्य दीर्घो भवति ॥ रु
सूसइ । दूसइ । पूसइ । सीसइ । इत्यादि ॥ २३६ ॥

सुवर्णस्य गुणः ॥ ८ । ४ । २३७ ॥

धातोर्विबर्णस्योवर्णस्य च द्वित्वपि गुणो भवति ॥ जेऊण
नेइ । नेन्ति । उऊँइ । उऊँन्ति । मोसूण । सोऊण ॥ कचित्त
नीओ । उऊँणी ॥ २३७ ॥

स्वराणां स्वराः ॥ ८ । ४ । २३८ ॥

धातुषु स्वराणां स्थाने स्वरा बहुलं भवन्ति ॥ हवइ । द्विवइ ।
पुणइ ॥ सदहणं । सदहाणं ॥ धावइ । धुवइ ॥ खवइ । रोवइ ।
नित्स्वम् । देइ । लेइ । विहेइ । नासइ ॥ जापे । वेमि ॥ २३८ ॥

व्यञ्जनान्ताद्दातोस्ते ॥ ८ । ४ । २३९ ॥

व्यञ्जनान्ताद्दातोस्ते अकारो भवति ॥ भमइ । हसइ ।
पुम्भइ । मणइ । उवसमइ । पावइ । सिद्यइ । रुन्धइ । मुमइ ।
कम् ॥ शवादीनां च प्रायः प्रयोगो नास्ति ॥ २३९ ॥

स्वरादनतो वा ॥ ८ । ४ । २४० ॥

अकारान्तवर्जितान्ध्वरान्ताद्दातोस्ते अकारागमो वा भवति
गभइ । धाइ धाअइ । जाइ जाअइ । शाइ शाअइ । जम्भाइ इ
यइ उव्वाअइ । मिलाइ मिलाअइ । विहेइ विहेअइ । होउ
ण ॥ अनन इति किम् । विदच्छइ । दुमुच्छइ ॥ २४० ॥

रुगादीनां धातूनामन्ते षकारागमो भवति एषा स्वाम्य च
नि ॥ वि । विणइ ॥ त्रि । त्रिणइ ॥ श्रु । मुणइ ॥ हु । हु
। मुणइ ॥ न् । न्णइ ॥ पू । पुणइ ॥ धृग् । धुणइ ॥ रुग्
। रुणइ ॥ उच्चिणइ । उच्चिणइ ॥ जेऊण । जिणिऊण ॥
इ ॥ मोऊण । मुणिऊण ॥ २४१ ॥

न वा कर्म-भावे व्यः क्यस्य च लुक् ॥ ८ । ४ । २४२ ॥

अर्दीनां कर्मणि भावे च यन्मानानामन्ते द्विरुक्तो वकारागमो वा भवति तन्मन्त्रियोगे च क्यस्य लुक् ॥ विञ्जट् विणिञ्जट् । जिञ्जट् जिणिञ्जट् । मुञ्जट् मुणिञ्जट् । हुञ्जट् हुणिञ्जट् । धुञ्जट् धुणिञ्जट् । लुञ्जट् लुणिञ्जट् । पुञ्जट् पुणिञ्जट् । धुञ्जट् धुणिञ्जट् ॥ एवं भविष्यति । विञ्जिहि । इत्यादि ॥ २४२ ॥

मन्थेः ॥ ८ । ४ । २४३ ॥

चिगः कर्मणि भावे च जन्ते संसृक्तो मो वा भवति तन्मन्त्रियोगे क्यस्य च लुक् ॥ विभ्रट् । विञ्जट् । विष्णिञ्जट् ॥ भविष्यति । चिग्निहि । चिञ्जिहि । चिणिहि ॥ २४३ ॥

हन्तृनाम्न्यस्य ॥ ८ । ४ । २४४ ॥

अनयोः कर्मभावन्त्यस्य द्विरुक्तो मो वा भवति तन्मन्त्रियोगे क्यस्य च लुक् ॥ हम्नट् हणिञ्जट् । खम्नट् खणिञ्जट् ॥ भविष्यति । हम्निहि । खम्निहि । खणिहि ॥ बहुलाधिकारादन्तेः कर्तव्ये ॥ हम्नट् । खम्नट् ॥ क्विञ्जट् भवति ॥ हन्तृन् । हन्तृन् । हन्तो ॥ २४४ ॥

ध्मो दुह-लिह-वह-रुयामुञ्चानः ॥ ८ । ४ । २४५ ॥

दुहार्दीनाम्न्यस्य कर्मभावे द्विरुक्तो मो वा भवति तन्मन्त्रियोगे क्यस्य च लुक् ॥ दुह्मट् दुहिञ्जट् । लिह्मट् । लिहिञ्जट् । वुह्मट् वहिञ्जट् । रुह्मट् रुन्धिञ्जट् । भविष्यति । दुह्मिहि । लिहिहि । इत्यादि ॥ २४५ ॥

दहो ज्ञः ॥ ८ । ४ । २४६ ॥

दशेनाम्न्यस्य कर्मभावे द्विरुक्तो झो वा भवति तन्मन्त्रियोगे क्यस्य च लुक् ॥ दह्मट् । दहिञ्जट् । भविष्यति । दह्मिहि । दहिहि ॥ २४६ ॥

चन्वा न्यः ॥ ८ । ४ । २४७ ॥

चन्वार्दीनाम्न्यस्य न्य इत्यवयवस्य कर्मभावे झो वा भवति तन्मन्त्रियोगे क्यस्य च लुक् ॥ चन्मट् । चन्धिञ्जट् ॥ भविष्यति । चन्मिहि । चन्धिहि ॥ २४७ ॥

आग्नेयः ॥ ८।४।२५४ ॥

आग्नेयः कर्मभावे आग्नेय इत्यादेशो वा भवति यद्यप्य च लुक् ॥
दण्ड ॥ पञ्च । आग्नेयः ॥ २५४ ॥

मिच्छन्तिः ॥ ८।४।२५५ ॥

मिच्छन्तिः कर्मभावे मिच्छ इत्यादेशो भवति यद्यप्य च लुक् ॥ मिच्छ ॥
दण्डे । मिच्छन्ति ॥ २५५ ॥

प्रोक्ष्यः ॥ ८।४।२५६ ॥

प्रोक्ष्यः कर्मभावे प्रोक्ष्य इत्यादेशो वा भवति यद्यप्य च लुक् ॥ प्रोक्ष्य ॥
दण्डे ॥ २५६ ॥

शुष्कः ॥ ८।४।२५७ ॥

शुष्कः कर्मभावे शुष्क इत्यादेशो वा भवति यद्यप्य च लुक् ॥ शुष्क ॥
दण्डे ॥ २५७ ॥

क्षेत्राण्युणादयः ॥ ८।४।२५८ ॥

क्षेत्राण्युणादयः शब्दा आक्रमिष्मृतीनां धातूनां स्थाने क्षेत्र सह वा निपा-
ने ॥ अष्मृती । आक्रमन्तः ॥ उष्मृत् । उष्मृष्टम् ॥ पुष्टं । स्पष्टम् ॥
शुष्कः । अतिक्रान्तः ॥ योसष्टः । विकसितः ॥ निमुष्टो । निपातितः ॥
गो । मृगः ॥ लिङ्गः । नष्टः । पशुष्टो । प्रमृष्टः प्रमुपितो वा ॥ विद्वत्
जितम् ॥ शिष्टं । शृष्टम् ॥ निमित्तं । स्थापितम् ॥ चक्षिष्वत् । आस्वा-
त् । लुङ् । वृत्तम् ॥ जटं । त्यक्तम् ॥ उष्मृत् । क्षिप्तम् ॥ निच्छूढं ।
वृत्तम् ॥ पशुष्टं पशुष्टं च । पर्यस्तम् ॥ हीसमणं । हेपितम् ।
गादि ॥ २५८ ॥

धानवोर्थान्तेरपि ॥ ८।४।२५९ ॥

उक्तादर्थान्तेरपि धातवो वर्तन्ते ॥ वलिः प्राणनेपठितः खादनेपि वर्तते ।
इ । म्नादति प्राणने करोति वा ॥ एवं कलिः संम्याने संज्ञानेपि ।
इ । जानाति संम्याने करोति वा ॥ रिगिर्गतां प्रवेशेपि ॥ रिगइ ।
गति गच्छति वा ॥ कांक्षतेर्वम्फ आदेश प्राकृतं । वम्फइ ।

भवद्भगवतोः ॥ ८ । ४ । २६५ ॥

आमन्व्य इति निवृत्तम् । शौरसेन्यामनयोः सौ परे नम्य मो भवति ॥
 प्प्यमवं हिदण्ण चिन्तेदि । ण्टु भवं । समणे भगवं महावीरे ।
 जल्लिदो मयवं हुदासणो ॥ क्वचिदन्यत्रापि । नववं पाग-
 मणे । संपाइअवं सीसो । कयवं । केरमि काहं च ॥ २६५ ॥

न वा र्यो व्यः ॥ ८ । ४ । २६६ ॥

शौरसेन्यां यस्य स्थाने व्यो वा भवति ॥ अव्यउत्त पय्याकुलीकद्रग्धि ।
 व्यो । पझे । अञ्जो । पञ्जाउलो । कञ्ज-परवतो ॥ २६६ ॥

यो घः ॥ ८ । ४ । २६७ ॥

शौरसेन्यां थस्य घो वा भवति ॥ कघेदि कहेदि । पायो पाहो ।
 थं कहे । राज-पघो राज-पहो ॥ अपदादाविन्थेव । थामं ।
 ओ ॥ २६७ ॥

इह-हर्चोर्हस्य ॥ ८ । ४ । २६८ ॥

इहगजसम्बन्धिनो 'मध्यमस्येन्या-हर्चा' (८-३-१४३) इति विहितस्य
 त्रथ हकारस्य शौरसेन्यां घो वा भवति ॥ इघ । होघ । परितायघ ॥
 डे । इह । होह । परितायह ॥ २६८ ॥

भुवो भः ॥ ८ । ४ । २६९ ॥

भवेतेर्हकारस्य शौरसेन्यां भो वा भवति ॥ भोदि । होदि । भुवदि ।
 भुविदि । भवदि । हवदि ॥ २६९ ॥

पूर्वस्य पुरवः ॥ ८ । ४ । २७० ॥

शौरसेन्यां पूर्वगजस्य पुरव इत्योद्देशो वा भवति ॥ अपुरवं नाडवं ।
 धपुरवागदं । पडे । अपुचवं पदं । अयुव्यागदं ॥ २७० ॥

क्व इय-दृणा ॥ ८ । ४ । २७१ ॥

शौरसेन्यां क्त्वाप्रत्ययस्य इय दृण इत्योद्देशो वा भवति ॥ भविय
 मोदृण । हविय होदृण । पदिय पदिदृण । रमिय रन्दृण । पडे भोटा ।
 होटा । पदिता । रन्ता ॥ २७१ ॥

एवार्थे न्येव ॥ ८ । ४ । २८० ॥

एवार्थे न्येव इति निपातः शौरसेन्यां प्रयोक्तव्यः ॥ मम न्येव दम्भणम् ।
शो न्येव एवो ॥ २८० ॥

हञ्जे चेट्यादाने ॥ ८ । ४ । २८१ ॥

शौरसेन्यां चेट्यादाने हञ्जे इति निपातः प्रयोक्तव्यः ॥ हञ्जे चटु-
क्ति ॥ २८१ ॥

हीमाणहे विस्मय-निर्वेदे ॥ ८ । ४ । २८२ ॥

शौरसेन्यां हीमाणहे इत्ययं निपातो विस्मये निर्वेदे च प्रयोक्तव्यः ॥
वेस्मये ॥ हीमाणहे जीवन्त-वच्छा मे जणणी ॥ निर्वेदे । हीमाणहे
लिस्सन्ता ह्यो एदेण निय-विधिणो दुच्चवसिदेण ॥ २८२ ॥

णं नन्वर्थे ॥ ८ । ४ । २८३ ॥

शौरसेन्यां नन्वर्थे णमिति निपातः प्रयोक्तव्यः ॥ णं अफलोदया । णं
न्यनिस्सेदि पुदमं न्येव आणत्तं । णं भवं मे अग्गदो चलादि । आपे
क्क्यात्तद्वारेपि दृश्यते नमात्यु णं । जया णं । तथा णं ॥ २८३ ॥

अम्महे हंपे ॥ ८ । ४ । २८४ ॥

शौरसेन्यां अम्महे इति निपातो हंपे प्रयोक्तव्यः ॥ अम्महे एआण
भिन्नाण मुपलिगदिदो भवं ॥ २८४ ॥

हीही विदुपकस्य ॥ ८ । ४ । २८५ ॥

शौरसेन्यां हीही इति निपातो विदुपकाणां हंपे द्योत्ये प्रयोक्तव्यः ॥
ही ही भो संपन्ना मणोरथा पिय-वयस्सस्स ॥ २८५ ॥

शेषं प्राकृतवत् ॥ ८ । ४ । २८६ ॥

शौरसेन्यामिह प्रकरणे यत्कार्यमुक्तं ततोऽन्यच्छौरसेन्यां प्राकृतवदेव
वति ॥ 'दीर्घ-हर्षो मिथो वृत्तो' (८-१-४) इत्यारभ्य 'तो दोनादा शौर-
न्यामपुक्तस्य' (८-४-२६०) एतस्मात्सूत्रात्प्राग् यानि सूत्राणि ण्णु यान्यु-
हरणानि तेषु मध्ये अमूनि तदवस्थान्येव शौरसेन्यां भवन्ति अनूनि पुन-
रविधानि भवन्तीति विभागः प्रतिपूर्वं स्वयमभ्युञ्ज दर्शनीयः ॥ यथा ।

अन्दावेदी । जुवदि-जणो । मणसिला । इत्यादि ॥ २८६ ॥

अत एत्सौ पुंसि मागध्याम् ॥ ८।४।२८७ ॥

मागध्या भाषायां सौ परे अकारस्य एकारो भवति पुंसि पुल्लिङ्गे ॥ ए
मेप । एशे मेशे ॥ एशे पुल्लिङ्गे ॥ करोमि मदन्त । करेमि मन्ते ॥ अ
इति किम् । गिही । कही । गिही ॥ पुंसीति किम् । जहं ॥ यदी
“ पोरणमद्-मागह-मासा-निययं हवइ सुचं ” इत्यादिनार्षस्य अर्द्ध-
मागधभाषानियतन्वमाज्ञावि वृद्धैस्तदपि प्रायोस्तैव विधानान्न वक्ष्यमाणलक्षणम् ।
क्यरे आगच्छइ ॥ से तारिमे दुफलसहे जिइन्दिए । इत्यादि ॥ २८७ ॥

र-सोले-शौ ॥ ८।४।२८८ ॥

मागध्या रेफस्य दन्त्यसकारस्य च स्थाने यथासंख्यं लकारस्तालत्र्यशकारश्च
भवति ॥ र ॥ नले । कले ॥ स । हंशे । शुदं । शोभणं ॥ उभयोः ।
शाडशे । पुल्लिङ्गे ॥

लहश-वश-नमिल-शुल-शिल-विअलिद्-मन्दाल-लायिदंदिपुगे ।

वील-यिणे पम्वालदु मम शपलमवय्य-यम्वालं ॥ २८८ ॥

स-योः संयोगे सोर्ग्राम्ने ॥ ८ । ४ । २८९ ॥

मागध्यां सकारषकारयोः संयोगे बर्तमानयोः सो भवति श्रीप्यशब्दे ।
भवति । ऊर्ध्वलोपाद्यपवाद ॥ स । पम्बलदि हस्ती । बुद्धम्पदी । मम्
विम्भे ॥ प । शुम्क-दालुं । कम् । विम्नुं । शम्प-कवले । उम
निम्फलं । धनुम्पण्ट ॥ अश्रीप्य इति किम् । गिम्ह-याशले ॥ २८९ ॥

इ-ष्टयोम् ॥ ८।४।२९० ॥

द्विभक्तस्य षस्य पकागकान्तस्य च ठकारस्य मागध्यां सकारस्य
ठकागे भवति ॥ इ । पष्टे । मष्टालिका । मष्टिणी ॥ ष । शुम्पु कर्त्त
कोष्टागाडं ॥ २९० ॥

स्य-थयोम्नः ॥ ८।४।२९१ ॥

स्य व इ-थेनयोः स्थाने मागध्या सकारकान्तः सो भवति ॥ स
उवस्तिदं । शुम्भिदं ॥ थं । अम्न-वदी । गम्नवाहे ॥ २९१ ॥

ज-य-यां-यः ॥ ८।४।२९२ ॥

नागध्यां जययां स्थाने यो भवति ॥ ज । याणदि । यणवदे । अय्युणे ।
योन । गय्यदि । गुण-वय्यिदे ॥ य । मय्यं । वय्य किल विव्याइडे
गदे ॥ य । यादि । ययाश्लुं । याण-यत् । यदि ॥ यम्य यच्चविधा-
व । आदेशो जः ' (८-१-२४५) इति वाचनार्थम् ॥ २९२ ॥

न्य-प्य-त्र-ञ्जां ञ्जः ॥ ८।४।२९३ ॥

नागध्यां न्य प्य ञ् ञ् इत्यनेसां द्विरुक्तो यो भवति ॥ न्य ॥ अहिमञ्जु
नाडे । अय्य-दिशं । शमय्य-गुणे । कय्यका-वर्णं ॥ प्य । पुय्यवन्ने ।
दय्यञ्जे । पुय्याई । पुय्यं ॥ ञ् । पञ्जादिशले । शय्यञ्जे । अय्यञ्जा ॥
ञ् । अय्यञ्जे । यमय्यण । पय्यले ॥ २९३ ॥

त्रजां जः ॥ ८।४।२९४ ॥

नागध्यां त्रजेर्जकारस्य ज्ञो भवति । यापवादः ॥ वय्यदि ॥ २९४ ॥

उस्य श्वानादी ॥ ८।४।२९५ ॥

नागध्यामनादी वर्तमानस्य उस्य शालय्यशकारान्तश्चो भवति ॥ गथ
थ । उथलदि । पिथिले । पुथदि ॥ उअगिकस्यापि । आपनवल्लः ।
शवय-वथडे ॥ निथेक् प्रज्ञेने । निगिच्छि पच्छट् । निगिथि पेन्कादि ॥
अनादादिति किम् ॥ छले ॥ २९५ ॥

स्य ङ्कः ॥ ८।४।२९६ ॥

नागध्यामनादी वर्तमानस्य स्य ङ्को जिहान्तीयो भवति ॥ यःके ॥
उःके ॥ अनादादित्थेव । न्य-यल्लडा । अय्यल्लपरा इत्यर्थः ॥ २९६ ॥

स्तः प्रेक्षगचयोः ॥ ८ । ४ । २९७ ॥

नागध्यां प्रेक्षगचयश्च स्य सकारान्तः को भवति ॥ जिहान्ती-
तत्वादः ॥ पेन्कादि । आपन्कादि ॥ २९७ ॥

निष्ठशिशुः ॥ ८ । ४ । २९८ ॥

नागध्यां स्थायतोर्षश्चिष्ठ इत्यादेशान्तस्य चिष्ठ इत्यादेशो भवति ॥
चिष्ठदि ॥ २९८ ॥

अवर्गादा ह्रमो दाहः ॥ ८ । ४ । २९१ ॥

मागध्यामवर्गान्परम्य ह्रमो टिन् आह इत्यादेशो वा मवनि ॥ ह्रमे
एलिशाह् कम्माह् काली । मगदध-शोभिशाह् कुम्भे । पशे । मन्नेकम्
पधादो दिण्डीअदि । शिडिम्भाण् षडुषय-शोके ष उवगमदि ॥ २९१ ॥

आमो डाहै वा ॥ ८ । ४ । ३०० ॥

मागध्यामवर्गान्परम्य आमोनुनासिकान्तो टिन् आहदेशो वा मवनि ॥
राय्यणाहै 'सुहं । पशे । नलिन्द्राणं ॥ व्यन्ययाःप्राह्वेभि । ताहै । कुह्रै ।
अम्हाहै । सरिआहै । कम्माहै ॥ ३०० ॥

अहं वयमोर्हमे ॥ ८ । ४ । ३०१ ॥

मागध्यामहं वयमो. म्याने हगे इत्यादेशो मवनि ॥ हगे शकावःक्री-
स्त-णिवाशी धीवले । हगे शपत्ता ॥ ३०१ ॥

शेषं शौरसेनवित् ॥ ८ । ४ । ३०२ ॥

मागध्यां यदुक्तं तनोन्यच्छौरसेनीयद् द्रष्टव्यम् ॥ तत्र ' तो दोनेव
शौरसेन्यामयुक्तस्य ' (८-४-२६०) ॥ पविशदु आयुते शानि-मशास्य ॥
'अघः ऋचित्' (८-४-२६१) अले किं पशे महन्दे कलयले ॥ 'शोद-
वति' (८-४-२६२) ॥ मालेध वा धलेध वा ॥ अयं दाव शे आने ॥
'आ आमन्त्र्ये सौ वेनो नः ' (८-४-२६३) भो कञ्जुइआ ॥ ' मो क'
(८-४-२६४) ॥ मो रायं ॥ 'भयद्भगवतोः' (८-४-२६५) ॥ एदु मवं हने
भययं महावीले । भययं कदन्ते ये अप्पणो प=क उज्जिय पडसस प=क
पमाणीकलेशि ॥ ' न वा यो य्यः ' (८-४-२६६) ॥ अय्य एणे सु कुन्ने
मलयकेट् ॥ ' यो घः ' (८-४-२६७) ॥ अले कुम्भिला कधेहि ॥ 'ह-
हचोर्हस्य ' (८-४-२६८) ॥ ओशलध अय्या ओशलध ॥ ' भुवो म'
(८-४-२६९) ॥ मोदि ॥ ' पूर्वस्य पुरवः ' (८-४-२७०) ॥ अजुये ॥
'क्त्व इयर्णा' (८-४-२७१) ॥ किं सु शोभणे बम्हणे शि ति कलिध ह्य
पलिगोहे दिण्यं ॥ 'कृ-गमो इडुअ ' (८-४-२७२) ॥ कडुअ । गडुअ ॥
'दिरिचेचो ' (८-४-२७३) ॥ अमच्च लःकश पिक्खिस्तु इदो म्येव अ-

श्रदि ॥ 'अतो देध' (८-४-२७४) अले किं एदो महन्दे कलयले शुर्णाअदे॥
 'भविज्यति स्मिः' (८-४-२७५) ता कर्हि नु गदे लुहिलप्पिण भविस्सदि ॥
 'अतो हसेर्डादो-डाडू' (८-४-२७६) ॥ अहं पि भागुलायणादो मुहं
 पावेमि ॥ 'इदानीमो दाणिं' (८-४-२७७) ॥ शुणध दाणिं हगे शकाव-
 याल-तिस्त-णिवाशी धीवले ॥ 'तस्मात्ताः' (८-४-२७८) ॥ ता याव पवि-
 शामि ॥ 'मान्याणो वेदेतोः' (८-४-२७९) ॥ युत्तं णिमं । शलिशं णिमं ॥
 'एवायं ग्येव' (८-४-२८०) ॥ मम ग्येव ॥ हञ्जे चेट्थाहाने (८-४-२८१) ॥
 हञ्जे चट्ठलिके ॥ हिणामहे विस्मय-निर्वेदे (८-४-२८२) ॥ विस्मये ।
 यथा उदात्तराघवे । राक्षसः । हीमाणहे जीवन्त-यश्चा मे जणणी ॥ निर्वेदे ।
 यथा विक्रान्तमीमे राक्षसः । हीमाणहे पलिस्सन्ता हगे एद्रेण निय-विधिणो
 दुव्ववशिदेण ॥ 'णं नन्वर्ये' (८-४-२८३) ॥ णं अवशलोपशप्पर्णाया
 लायाणो ॥ 'अम्महे हयं' (८-४-२८४) अम्हहे एआण शुम्मिल्लण शुपल्लिग-
 दिदे मयं ॥ 'हीही विट्ठुपकस्य' (८-४-२८५) ॥ हीही संपन्ना मे मणोलधा
 पियवयस्सस्स ॥ 'शेषं प्राकृतवत्' (८-४-२८६) । मागध्यामपि 'दीर्घन्हस्वो
 मिथो वृत्तौ' (८-१-४) इत्यारभ्य ' तो दोनार्दा शौरसेन्यामयुक्तस्य '
 (८-४-२६०) इत्यस्मात् प्राग् यानि सूत्राणि तेषु यान्युदाहरणानि
 सन्ति तेषु मध्ये अमूनि तदवस्थान्येव मागध्याममूनि पुनरेवंविधानि
 भवन्तीति विभागः स्वयमभ्युद्य दर्शनीयः ॥ ३०२ ॥

ज्ञो ज्ञः पेशाच्याम् ॥ ८ । ४ । ३०३ ॥

पेशाच्यां मापायां ज्ञस्य स्थाने ज्ञो भवति ॥ पञ्चा ॥ सञ्चा ।
 सञ्चञ्चो । ज्ञानं । विञ्चानं ॥ ३०३ ॥

राज्ञो वा चिञ् ॥ ८ । ४ । ३०४ ॥

पेशाच्यां राज्ञ इति शब्दे यो ज्ञकारस्तस्य चिञ् आदेशो वा भवति ॥
 राचिञ्चा लपितं । रञ्चा लपितं । राचिञ्चो धनं । रञ्चो धनं । ज्ञ इत्येव ।
 राजा ॥ ३०४ ॥

न्य-ष्योर्ज्ञः ॥ ८ । ४ । ३०५ ॥

पैशाच्यां न्यष्योः स्थाने ङ्यो भवति । कञ्जका । अभिमञ्जू । पू-
कम्भो । पुञ्जाहं ॥ ३०५ ॥

णो नः ॥ ८ । ४ । ३०६ ॥

पैशाच्यां णकारस्य नो भवति । गुन-गन-युतो । गुनेन ॥ ३०६ ॥

तदोस्तः ॥ ८ । ४ । ३०७ ॥

पैशाच्यां तकारदकारयोस्तौ भवति । तस्य । भगवती । पर्वती । त-
दस्य । मतन-परवसो । सतनं । तामोतरो । पतैमो । वतनकं । हो-
रमतु ॥ तकारस्यापि तकारविधानमादेशान्तरबाधनार्थम् । तेन प-
वेतिसो इत्याद्यपि सिद्धं भवति ॥ ३०७ ॥

लो ङः ॥ ८ । ४ । ३०८ ॥

पैशाच्या लकारस्य ङकारो भवति ॥ सीङ्गं । कुङ्गं । जङ्गं । सङ्गि-
कमङ्गं ॥ ३०८ ॥

श-षोः सः ॥ ८ । ४ । ३०९ ॥

पैशाच्यां शषोः सो भवति । श । सोभति । सोभनं । मसी । स-
सङ्गो ॥ ५ । विसमो । किसानो । 'न कगचजादिपदशम्भन्तश्रुतौ
(८-४-३१४) इत्यस्य बाधकस्य बाधनार्थोऽयं योगः ॥ ३०९ ॥

हृदये यस्य षः ॥ ८ । ४ । ३१० ॥

पैशाच्या हृदयशब्दे यस्य षो भवति । हितपकं । किपि किपि हि-
अत्थं विन्तयमानो ॥ ३१० ॥

टोस्तुर्वा ॥ ८ । ४ । ३११ ॥

पैशाच्यां टोः स्थाने तुर्वा भवति । कुटुम्बकं । कुटुम्बकं ॥ ३११ ॥

क्त्वस्तूनः ॥ ८ । ४ । ३१२ ॥

पैशाच्यां क्त्वाप्रत्ययस्य स्थाने तून इत्यादेशो भवति ॥ मन्तून । ल-
हसिन्तून । पठिन्तून । कथिन्तून ॥ ३१२ ॥

धून-त्यूनो ध्वः ॥ ८ । ४ । ३१३ ॥

ध्याच्यां ध्वा इत्यस्य स्थाने धून त्थून इत्यादेशो भवति । पूर्व्याप-
ः । नधून । नथून । तधून । तथून ॥ ३१३ ॥

य-स्य-ष्टां रिय-सिन-सटाः क्वचिन् ॥ ८ । ४ । ३१४ ॥

ध्याच्यां यैकृष्टां स्थाने यथासंख्यं रिय सिन सट इत्यादेशाः क्वचिन्
ने । मार्या । मारिया । स्नातन् । सिनातं । कष्टम् । कसटं । क्वचि-
। किम् । सुजो । सुनुता । तिष्टो ॥ ३१४ ॥

क्यस्यैव्यः ॥ ८ । ४ । ३१५ ॥

ध्याच्यां क्यप्रत्ययस्य इव्य इत्यादेशो भवति । गिष्यते । दिष्यते ।
ये । पठिष्यते ॥ ३१५ ॥

कृगो हारः ॥ ८ । ४ । ३१६ ॥

ध्याच्यां कृगः परम्य वदग्य स्थाने हार इत्यादेशो भवति । पुषुमनं-
मदमन व्येव सम्मानं कीरते ॥ ३१६ ॥

यादशादेदस्तिः ॥ ८।४।३१७ ॥

ध्याच्यां यादश इत्येवमादीनां द इत्यस्य स्थाने तिः इत्यादेशो भवति ।
मो । तानिमो । केतिमो । एतिमो । भयानिमो । अज्जानिमो ।
निमो । अशानिमो ॥ ३१७ ॥

इचेचः ॥ ८।४।३१८ ॥

ध्याच्यामिचेचोः स्थाने निरादेशो भवति ॥ चमुकाति । केति । नेति ।
॥ ३१८ ॥

आनेध ॥ ८।४।३१९ ॥

ध्याच्यामनेधोः स्थाने नेधकारक विधादेशो भवति ॥
। मन्ति । अच्यते । अच्यति । मन्ते । मन्ति । मन्ति ।
नि किम् । होति । नेति ॥ ३१९ ॥

मदिष्यन्त्येव एव ॥ ८।४।३२० ॥

ध्याच्यामदिष्यन्त्येव एव एव मन्ति न तु किम् ।
न विनिने इत्यादि एव इत्यादि ॥ ३२० ॥

अतो ङसेर्डातो-डातू ॥ ८।४।३२१ ॥

पैशाच्यामकारात्परस्य ङसेर्डातो आतो आतुं इत्यादेशो भवति ॥ अ
च तीए तूरातो ध्येव तिट्टो । तूरातु । तुमातो । तुमानु । मन्वे ।
ममातु ॥ ३२१ ॥

तदिदमोष्टा नेन स्त्रियां तु नाए ॥ ८।४।३२२ ॥

पैशाच्यां तदिदमोः स्थावे टाप्रत्ययेन सह नेन इत्यादेशो भवति । अ
लिङ्गे तु नाए इत्यादेशो भवति ॥ तत्थ च नेन कत-सिमानेन ॥ विना
पूजितो च नाए पातग-कुसुम-प्पतानेन ॥ टेति किम् । एवं विनन्
गतो सो ताए समीपे ॥ ३२२ ॥

शेषं शौरसेनीवत् ॥ ८।४।३२३ ॥

पैशाच्यां यदुक्तं ततोऽन्यच्छेषं पैशाच्यां शौरसेनीवत् भवति ॥
ससररीरो भगवं मकर-धजो । एत्थ परिभ्रमन्तो हुवेध्व । एवंविधाए म-
वतीए कथे तापस-वेस-गहनं कतं ॥ एतिसं अतिट्ट-पुरवं महाभनं तद्वत् ।
मगवं यदि मं वरं पयच्छसि राजं च दाव लोक । ताव च तीए तूरातो वे
तिट्टो सो आगच्छमानो राजा ॥ ३२३ ॥

न क-ग-च-जादि-पट्-शम्पन्त-सूयोक्तम् ॥ ८।४।३२४ ॥

पैशाच्यां 'क-ग-च-ज-त-द-प-य-यां प्रायो लक्' (८-१-१७७) ए
रभ्य 'पट्-शमी-शाव-मुधा-सप्तपर्णेऽवदुःखः' (८-१-२६५) इति पात्र
सूत्राणि तैर्यदुक्तं कार्यं तत्र भवति ॥ मकरकेतू । सगर-पुत्र-वचने । वि
नेन लपिनं । मतनं । पापं । आयुधं । तेवरी ॥ एवमन्यसूत्राणामप्युदाहर
द्रष्टव्यानि ॥ ३२४ ॥

शूलिका-पैशाचिके तृतीय-तुर्यपारोच-द्वितीया ॥ ८।४।३२५ ॥

शूलिकापैशाचिके वर्गाणां तृतीयतुर्ययोः स्थाने आर्षि

यथामर्थ्यो भवतः ॥ नगरम् । आद्यद्वितीयौ नकरं ॥ मार्गण्यः । मकरे

गिरि-तटम् । किरि-तटं ॥ मेघः । मेसो ॥ व्याघ्रः ॥ वक्त्रे

धर्मः । स्वभो ॥ राजा । राचा ॥ जंत्रम् चयं ॥ जीनू

लेह ॥ गउरि । गोरि ॥ प्रायोमहंणाद्यस्यापभ्रंशे विगोपो वक्ष्यते । तस्य
कचिन्प्राकृतवत् शौरसेनीवच्च कार्यं भवति ॥ ३२९ ॥

स्पादौ दीर्घ—ह्रस्वौ ॥ ८।४।३३० ॥

अपभ्रंशे नाम्नोन्पस्वरास्य दीर्घह्रस्वौ स्पादौ प्रायो भवतः ॥ सौ ॥

ढोहा सामला घण चम्पा—वष्णी ।

णाइ सुवष्ण—रेह कस—वहर दिष्णी ॥

आमन्थे ।

ढोहा मइ तुहुं वारिया मा कुरु दीहा माणु ।

निहए गमिही रचडी दइवड होइ विहाणु ॥

स्त्रियाम् ॥

बिहोए मइ मणिय तुहुं मा करु वड्डी दिट्ठि ।

पुत्ति सकष्णी मलि जिव मारइ हिअइ पइट्ठि ॥

जसि ॥

एइ ति धोडा एइ थलि एइ ति निसिआ खम् ।

एत्थु मुणीसिम जाणीअइ जो नवि वाळइ वमा ॥

एवं विभक्त्यन्तरेष्वप्युदाहार्यम् ॥ ३३० ॥

स्यमोरस्योत् ॥ ८ । ४ । ३३१ ॥

अपभ्रंशे अकारस्य स्यमोः पर्योः उकारो भवति ।

दहमुहु मुवण—भयंकरु तोसिअ—सकरु णिग्गउ रह—धरि चडिअउ ।

चउमुहु छंमुहु शाइवि एकहिं लाइवि णावइ दइवें घडिअउ ॥ ३३१ ॥

सौ पुंस्योद्वा ॥ ८ । ४ । ३३२ ॥

अपभ्रंशे पुल्लिङ्गे वर्तमानस्य नाम्नोकारस्य सौ परे ओकारो वा मर्क

अगळिअ—नेह—निवहाई ओअण—लक्खुवि जाउ ।

वरिम—सण्ण वि जो मिलइ सडि सोक्खहं सो ठाउ ।

पुंमीनि किम् ।

अत्रहिं अइणु न मिठ्ठिउ हलि अहरे अहरु न पणु ।

पिअ जोअन्तिहे सुह-कमलु एम्बह सुरठ सन्तु ॥ ३३२ ॥

एट्टि ॥ ८ । ३ । ३३३ ॥

अपभ्रंशे अकारस्य टामाकारो भवति ।

जे महु टिण्णा दिअहटा दइपं पवसन्तेप ।

ताण गणन्तिण अट्टगुळिठ अञ्जुरिआउ नहेण ॥ ३३३ ॥

टिनेच्च ॥ ८ । ४ । ३३४ ॥

अपभ्रंशे अकारस्य टिना सह इकार एकारश्च भवतः ।

सायणु टप्परि तणु धरइ तलि घहइ रयणाइं ।

सामि सुभिच्चु वि परिहइ सम्भाणेइ स्वळाइं ॥

तले घहइ ॥ ३३४ ॥

मिस्येद्वा ॥ ८ । ४ । ३३५ ॥

अपभ्रंशे अकारस्य मिति परे एकारो वा भवति ।

गुणहिं न संपइ किति पर फल लिहिआ मुञ्जन्ति ।

केसरि न लहइ बोड्डिम वि गय लक्तेहिं घेप्पन्ति ॥ ३३५ ॥

हसेहे-ह ॥ ८ । ४ । ३३६ ॥

अस्येति पञ्चम्यन्तं विपरिणम्यते । अपभ्रंशे अकारात्परस्य ट्सेहे हु इत्यादेशो भवतः ।

वच्छहे गृह्णइ फलइं जगु कट्ट-पल्लव वज्जेइ ।

तोवि महहुमु सुअगु जिवे ते उच्छक्कि धरेइं ।

वच्छहु गृह्णइ ॥ ३३६ ॥

म्यसो हुं ॥ ८।४।३३७ ॥

अपभ्रंशे अकारात्परस्य म्यसः पञ्चमीबहुवचनस्य हुं इत्यादेशो भवति ।

दूरुद्धाने पडिउ खलु अप्पगु जगु नारेइ ।

जिह गिरि-सिहहं पडिम सिळ अनु वि चूरु करेइ ॥३३७॥

हसः सु-हो-स्त्रवः ॥ ८ । ४ । ३३८ ॥

अपभ्रंशे अकारात्परस्य हसः स्थाने सु हो स्तु इति त्रय आदेशा भवन्ति ।

जो गुण गोवइ अप्पणा पयडा करइ परस्सु ।
तसु हउं कलि-जुगि दुसहहो बलि किञ्चउं मुअणम्मु ॥ ३३८ ।

आमो हं ॥ ८ । ४ । ३३९ ॥

अपभ्रंशे अकारात्परस्यामो हमित्यादेशो भवति ।
तणहं तइज्जी मङ्गि नवि ते अवड-यडि वसन्ति ।

अह जणु लमि वि उत्तरइ अह सह सइ मज्जन्ति ॥ ३३९ ॥

हुं चेदुद्रयाम् ॥ ८ । ४ । ३४० ॥

अपभ्रंशे इकारोकाराभ्यां परस्यामो हुं हं चादेशौ भवतः ।

दइवु षडावइ वणि तरहुं सउणिहं पक्क फडाइं ।

सो वरि मुस्सु पइइ णवि कण्णहिं सळ-वयणाइं ।

प्रायोधिकारात् कचित्सुपोपि हुं ।

षवलु विमूरइ सामिअहो गरुआ मरु पिक्खेवि ।

हउं कि न जुचउ दुहुं दिसिहिं सण्डइं दोष्णि करेवि ॥ ३४१ ॥

हसि-भ्यम्-हीनां हे-हुं-हयः ॥ ८ । ४ । ३४१ ॥

अपभ्रंशे इदुद्रधा परेषा हसि भ्यस् ङि इत्येतेषां यथासंख्ये हे इ
इत्येते श्रय आदेशा भवन्ति । हसेहे ।

गिरिहे मिलायलु तरहे फळ पेप्पइ नीसावेंसु ।

षरु मेहेप्पिणु माणुसइं तो वि न र्खइ रल्लु ॥

भ्यमो हुं ।

तम्हुं वि वक्कलु फळ मुणिवि परिहणु अमणु ल्हन्ति ।

माभिटु ण्वितउ अमालउं आयरु भिच्चु गृहन्ति ॥

हेहिं । अट विरळ-पदाउ जि कलिहि धम्म ॥ ३४१ ॥

आहो णानुस्वारी ॥ ८।४।३४२ ॥

अपभ्रंशे अकारान्परस्य टावचनस्य णानुस्वारावादेशौ भवतः ॥ १
परमन्त्रेण ॥ ३४२ ॥

एं चेदुतः ॥ ८।४।३४३ ॥

अपभ्रंशे इकारोकाराभ्यां परस्य टावचनस्य एं चकारान् णानुस्वारी
भवन्ति ॥ एं ।

अग्निं उष्टु होइ जगु वाणं सीअनु तेवें ।

जो पुणु अग्नि सीअला तनु उष्टुत्तणु केवें ॥

णानुस्वारो ।

विष्मिअ-आरउ जइ वि पिउ तो वि तं आणहि अज्जु ।

अग्निण दइ जइवि घरु तो तं अग्नि कज्जु ॥

पवनुकारादप्युदाहार्याः ॥ ३४३ ॥

स्यम्-जस्-शसां लुक् ॥ ८।४।३४४ ॥

अपभ्रंशे सि अन् जस् शस् इत्येतेषां लोपो भवति ॥ एइ ति घोडा एह
यादि । इत्यादि । अत्र स्यम् जसां लोपः ॥

जिवें जिवें वंकिम लोअणहं णिरु सामळि सिक्खेइ ।

तिवें तिवें वम्महु निअय-सरु खर-पत्थरि तिक्खेइ ॥

अत्र स्यम्शसां लोपः ॥ ३४४ ॥

पष्टथाः ॥ ८।४।३४५ ॥

अपभ्रंशे पष्टथा विभक्त्याः प्रायो लुक् भवति ॥

संगर-सण्हि जु वण्णिअइ देक्खु अम्हाग कन्तु ।

अइमत्तहं चत्तइकुम्महं गय कुम्भहं दारन्तु ॥

पृथग्योगो लब्धानुमागत्यः ॥ ३४५ ॥

आमन्त्र्ये जसो होः ॥ ८।४।३४६ ॥

अपभ्रंशे आमन्त्र्येर्धे वनेमानात्तान्. परम्य जसो हो इत्यादेशो भवति ।
लोपापवादः ॥

तरुणहो तरुणहो सुण्णित्त मडं कग्हु न अप्पडो घाउ ॥ ३४६ ॥

भिम्सुपाहिं ॥ ८।४।३४७ ॥

अपभ्रंशे भिम्सुपो. स्थाने हि इत्यादेशो भवति ॥ गुणहिं न भपड
कित्ति पर ॥ सुप । भाइगहिं जिवें भाइग मग्गोहिं तिहिं वि पयहूइ ॥ ३४७ ॥

स्त्रियां जम्-शमोन्त्यां ॥ ८।४।३४८ ॥

अपभ्रंशे स्त्रिया वनेमानात्तान्. परम्य जम शमश्च प्रत्येकमुदात्तावादेशौ

मरुतः । छोपापवादी ॥ जसः । भंगुलिउ जग्गुसिपाओ न्हेन ॥ इम ।
 सुन्दर-सञ्चज्ञाउ विडासिणीओ वेच्छन्ताण ॥ वचनभेदात्त वचनञ्च
 ॥ ३४८ ॥

ट ए ॥ ८ । ४ । ३४९ ॥

अपभ्रंशे भियां वर्तमानाश्चात्मनः परस्थाद्यायाः स्थाने च (अने)
 वरति ॥

निम-गुह-कगहि वि मुद्ध कर अन्धारइ पडिभेणइ ।
 मगि-मण्डल-चन्दिमण, पुणु काई न हूरे देणइ ॥
 जई मगय-कनिण, मवलिअं ॥ ३४९ ॥

हम-उस्पोहे ॥ ८ । ४ । ३५० ॥

आभंशे भियां वर्तमानाश्चात्मनः पर्योर्दम् हगि ह्येवयोर्द (अने)
 मरुति ॥ उमः ।

गुच्छ-मइशदे गुच्छ-त्रभियहे ।
 गुच्छ-गोमावलिदे गुच्छ-गय गुच्छपर-हामदे ।
 गिय-वणु अउदनिभेदे गुच्छकाय-वमह-निराणे ३
 अयु नु गुच्छडे मदे धगदे ते अवरणह न जाई ।
 क.दि धगनद मुद्धडे के मणु विभि ज माइ ॥

वने ।

हेदिनि ते दिवइडे मण्णडे माहं पगई वचन वन ।
 मण्णडे होपडे अण्णवा बाउदे जाया निमम वन ॥ ३५१ ॥
 मण्णामोहे ॥ ८ । ४ । ३५२ ॥

अपभ्रंशे भियां वर्तमानाश्चात्मनः पर्योर्दम् हगि ह्येवयोर्द (अने)
 मरुति ॥

मण्ण गुच्छ नु मणीवा कणिज मण्णवा वन्नु ।
 क.दि के म् कणिज म् म् म् मण्णवा वन वन्नु ।
 मण्णामोहे मण्णामोहे मण्णामोहे ॥ ३५३ ॥

होहि ॥ ८ । ४ । ३५२ ॥

अपभ्रंशे निघां वर्तमानानाम्नः परम्य डेः सप्तम्येकवचनस्य हि इत्यादेशो भवति ॥

वायसु उष्ट्रावन्निश्रप् पिड दिष्टु मत्सवि ।

अदा वड्या महिहि गय अदा फुट्ट तडति ॥ ३५२ ॥

ह्रीवे जस-शसोहि ॥ ८ । ४ । ३५३ ॥

अपभ्रंशे ह्रीवे वर्तमानानाम्नः परयोर्जसु-शसोः इ इत्यादेशो भवति ॥

कमउर्दं मेद्वि अडि-उउर्दं करि-गप्टाई महन्नि ।

अमुउर्दमेच्छन जाहं नडि ते पावि दूर गजन्नि ॥ ३५३ ॥

कान्तस्यात उं स्यमोः ॥ ८ । ४ । ३५४ ॥

अपभ्रंशे ह्रीवे वर्तमानस्य ककारान्तस्य नान्नो योकारान्तस्य स्यमोः

परयोः उं इत्यादेशो भवति ॥ अत्रु जु तुच्छउं तहे षणहे ॥

ममाउं देक्निव वि निअय वडु वडु पमरिअउं परसु ।

उम्निहइ ससि-नेह जिवं करि करवाहु विवस्तु ॥ ३५४ ॥

सवादिहसैहां ॥ ८।४।३५५ ॥

अपभ्रंशे सवादिहकारान्तात्परस्य इसैहां इत्यादेशो भवति ॥

वहां होन्तउ आगदो । तहां होन्तउ आगदो । कहां होन्तउ आगदो ॥३५५॥

किमो दिहे वा ॥ ८।४।३५६ ॥

अपभ्रंशे किमोकारान्तात्परस्य इमोदिहे इत्यादेशो वा भवति ॥

जइ तहो तुट्टउ नेहडा नई सहं नवि निउ-तार ।

तं क्रिहे वडोहि लोअपोहि जोह्अउं सय-वार ॥३५६ ॥

होहि ॥ ८।४।३५७ ॥

अपभ्रंशे सवादिहकारान्तात्परस्य डेः सप्तम्येकवचनस्य हि इत्यादेशो भवति ॥

जहि करिअइ सरिण सरु छिअइ सग्गिण स्वग्गु ।

ताहि तेहइ मड-थइ-निवाहि कन्नु पयासइ मग्गु ॥

मऊहि अक्खिहि सावणु अन्नहि भइवउ ।

माहउ महिअळ-सत्थरि गण्ड-रथडे सरउं ॥

अंत्तिहिं गिम्ह मुहच्छी-तिळ-वणि ममासिरु ।

तहे मुद्धे मुह-मइइ आवासिउ सिसिरु ॥

हिअडा फुट्टि तडवि करि काळक्खेवें काइं ।

देक्खउं हय-विहिं कहिं ठवइ पइं विगु दुक्ख-सपाइं ॥ ३५३ ॥

यत्तत्किंम्यो हसो डामुर्न वा ॥ ८।४।३५८ ॥

अपभ्रंशे यत्तत्किन् इत्येतेभ्योकारेन्तेभ्यः परस्य हसो डामु इत्येते

वा भवति ॥

कन्तु महारउ हलि सहिए निच्छइं रूसइ जासु ।

अत्थिहिं सत्थिहिं हत्थिहिं वि ठाउवि फेडइ तासु ॥

जीविउ कासु न बहहउं घणु पुणु कासु न इट्टु ।

दोण्णि वि अवसर-निवडिआइं तिण-सम गणइ विसिट्टु ॥ ३५८ ॥

स्त्रियां ङहे ॥ ८ । ४ । ३५९ ॥

अपभ्रंशे स्त्रीलिङ्गे वर्तमानेभ्यो यत्तत्किंम्यः परस्य हसो ङहे इत्येते

वा भवति ॥ ङहे केरउ । तहे केरउ । । ङहे केरउ ॥ ३५९ ॥

यत्तदः स्यमोऽंशुं श्रं ॥ ८ । ४ । ३६० ॥

अपभ्रंशे यत्तदोऽस्थाने स्यमोः परयोर्बधासंख्यं श्रुं श्रं इत्येते

भवतः ॥

यत्तन्नि विट्टदि नाहु भु श्रं रणि करदि न अन्त्रि ॥

पत्ते । न बोत्तिअद जु निव्वहइ ॥ ३६० ॥

इदम इमुः ङीवे ॥ ८।४।३६१ ॥

अपभ्रंशे नपुंसकलिङ्गे वर्तमानेभ्येदमः स्यमोः परयोः इमु इत्येते

भवति ॥ इमु कुळु नुद तगउ । इमु कुळु देकरु ॥ ३६१ ॥

एतदः स्त्री-पुं-ङीवे एह एत्तो एह ॥ ८।४।३६२ ॥

अपभ्रंशे स्त्रियां पुंसि नपुंसकं वर्तमानेभ्येएतदः स्थाने स्यमोः एह इत्येते

भवन्ति ॥

एह कुमारी एहो नर एह मपोरह—शगु ।

एहं वद विन्नन्नाहं पच्छट होद विद्वानु ॥ ३६२ ॥

एहजम्-शयोः ॥ ८ । ४ । ३६३ ॥

अपमंशे एतरो जम्-शयोः परयोः एह इत्यादेशो भवति ॥ एह ति
घोडा एह थति ॥ एह पच्छ ॥ ३६३ ॥

अदम ओह ॥ ८ । ४ । ३६४ ॥

अपमंशे अदमः स्थाने जम्-शयोः परयोः ओह इत्यादेशो भवति ॥

जह पुच्छह घर वट्टाहं लो वट्टा घर ओह ।

विहृत्तिअ-जग-अवमुदरणु कन्नु कुडोरह जोह ॥

अनूनि वर्तन्ते पृच्छ वा ॥ ३६४ ॥

इहम आयः ॥ ८ । ४ । ३६५ ॥

अपमंशे इहमशब्दस्य स्यादां अय इत्यादेशो भवति ॥

आयहं लोअहो लोअगहं जाई सरहं न मन्ति ।

अप्पिण दिट्टइ मउत्तिअहिं पिण दिट्टइ विहसन्ति ॥

सोसउ न सोसउ अिअ उअहो वडवानउत्त किं तेग ।

जं जउह जउ जउगो आपण वि किं न पज्जतं ॥

आयहो दहु-कउवरहो जे वाहिउ तं सारु ।

जइ उट्टम्मइ तो कुहइ अह डज्जइ तो छारु ॥ ३६५ ॥

सर्वस्य साहो वा ॥ ८।४।३६६ ॥

अपमंशे सर्वशब्दस्य साह इत्यादेशो वा भवति ॥

साहु वि लोअ तउप्फइइ वट्टत्तणहो तणेण ।

वट्टप्पणु परिपाविअइ हत्थि माकउत्तेण ॥

पझे । सञ्जु.वि ॥ ३६६ ॥

किमः काहं-कवणी वा ॥ ८ । ४ । ३६७ ॥

अपमंशे किमः स्थाने काहं-कवण-इत्यादेशो वा भवतः ॥

जइ न मु आवइ दूइ घर काहं अहो-मुहु तुज्जु ।

वयणु जु खण्डइ तउ सहि एसो पिउ होइ न मञ्जु ॥
काई न दूरे देवसइ ॥

फोडिन्ति जे हिअडउं अप्पणउं ताहं पराई कवण षण ।
रक्खेज्जहु लोअहो अप्पणा बालहे जाना विसम षण ॥
सुपुरिस कइमुहे अणुहरहिं मण कज्जे कवणेण ।
जिवे जिवे वडुत्तणु लहदिं तिवे तिवे नवदिं सिरेण ॥
पणे ।

जइ सम्मणेही तो मुइअ अह जीवइ निजेह ।

पिदिं वि पयारेदिं गइअ षण किं गज्जहि सळ मेह ॥ ३६७ ॥

सुम्मदः सा तुहुं ॥ ८ । ४ । ३६८ ॥

अपभ्रंशे सुम्मदः सा परे तुहुं इत्यादेशो भवति ॥

ममर म रणशुणि रणणइ सा दिमि जोइ म रोइ ।

सा मालइ देमन्नरिअ जसु तुहुं मरदि विओइ ॥ ३६८ ॥

जम्-शमोस्तुम्हे तुम्हई ॥ ८ । ४ । ३६९ ॥

अपभ्रंशे सुम्मदो जमि शमि च अन्येकं तुम्हे तुम्हई
भवतः ॥ तुम्हे तुम्हई जाणह । तुम्हे तुम्हई पेळइ ॥
वयामप्यनिवृत्त्यवे ॥ ३६९ ॥

टा-इयमा पई तई ॥ ८ । ४ । ३७० ॥

अपभ्रंशे सुम्मद. टा टि अम् इत्येतेः मट पई तई
भवतः ॥ टा ।

पई सुम्हई वि वा-जक किट्ट वणणगे न पणाने ।

दुइ तुगु छाया जइ होउत्र कहि ता तेदिं पनेदिं ॥

मणु दिअउ तई नाण. तुट्टु मवि अंते इतिटिअइ ।

विअ काई कण्ठे इउ काई तुट्टु मण्ठे मण्ठु निडिअइ ॥
विना ।

पइ मई वेदि वि म्भ-मण्ठि कां अयमिदि महेइ ।

केसहिं टेष्विगु जम-शरिणि मण मुहु फो थपेद ॥

एवं तदं ॥ अमा ।

पदं मेहन्तिहे महु मरणु मर्दं मेहन्तहो तुञ्जु ।

सारम जमु जो वेगला सोधि कृदन्तशो सञ्जु ॥

एवं तदं ॥ ३७० ॥

मिसा तुम्हेहिं ॥ ८ । ४ । ३७१ ॥

अपत्रंशे युष्मदो मिसा सह तुम्हेहिं इत्यादेशो भवति ॥

तुम्हेहिं अम्हेहिं जं किअउं दिट्टुं बहुअ-जणेण ।

तं तेवट्टुं समर-महु निज्जिउ एणः-खणेण ॥ ३७१ ॥

हसि-हस्म्यां तउ तुञ्ज तुप्र ॥ ८ । ४ । ३७२ ॥

अपत्रंशे युष्मदो हसिहस्म्यां सह तउ तुञ्ज तुप्र इत्येते त्रय

आदेशा भवन्ति ॥ तउ होन्तउ आगदो । तुञ्ज होन्तउ आगदो ।

प्र होन्तउ आगदो ॥ हसा ।

तउ गुण-संपइ तुञ्ज मदि तुप्र अणुत्तर खन्ति ।

जइ उप्पति अन्न जण महि-मंडलि सिक्खन्ति ॥ ३७२ ॥

भ्यसाम्भ्यां तुम्हहं ॥ ८।४।३७३ ॥

अपत्रंशे युष्मदो भ्यस् आम् इत्येताभ्यां सह तुम्हहं इत्यादेशो

भवति ॥ तुम्हहं होन्तउ आगदो । तुम्हहं केरउं षणु ॥ ३७३ ॥

तुम्हासु मुपा ॥ ८।४।३७४ ॥

अपत्रंशे युष्मदः मुपा सह तुम्हासु इत्यादेशो भवति ॥ तुम्हासु

टेत्रं ॥ ३७४ ॥

सावस्मदो हउं ॥ ८।४।३७५ ॥

अपत्रंशे अस्मदः सां परे हउं इत्यादेशो भवति ॥ तसु हउं कलि-

गि दुल्लहहो ॥ ३७५ ॥

जस्-शसोरम्हे अम्हहं ॥ ८।४।३७६ ॥

अपत्रंशे अस्मदो जसि शसि च परे प्रत्येकम् अम्हे अम्हहं

त्यादेशो भवतः ॥

अम्हे घोवा रिउ बहुअ कायर एम्ब मणन्ति ।

मुद्धि निहालहि गयण—यलु कइ जण जोण्ड करन्ति ॥

अम्बणु छाइवि जे गया पहिअ पराया केवि ।

अवस न गुअहिं मुहच्छिअहिं जिये अम्हई निवे तेवि ॥

अम्हे देण्णइ । अम्हई देण्णइ । वचनभेदो यथासंख्यनिवृत्त्यर्थः ॥३५॥

टा—इयमा मई ॥ ८।४।३।७७ ॥

अपभ्रंशे अस्मदः टा डि अम् इत्येतेः सट् मई क्तं
भवति ॥ टा ।

मई जाणिते विअ विरहिअहं कवि घर होइ भिआनि ।

णवर मिअइकुनि निह तवइ जिह रिणयरु मय—गात्रिइ

दिना। पई मई बेहिं रि रण—गयहिं ॥ अमा । मई मेलन्तहो तुअणु ॥

अम्हेहिं भिगा ॥ ८।४।३।७८ ॥

अपभ्रंशे अस्मदो भिगा सट् अम्हेहिं इत्यादेशो भवति ॥
अम्हेहिं के किअउ ॥ ३७८ ॥

मट्टु मज्जु इगि—इम्म्याम् ॥ ८।४।३।७९ ॥

आभ्रंशे अस्मदो इगिना दमा च सट् प्रथेकं मट्टु मज्जु
भवतः ॥ मट्टु होन्तउ गदो । मज्जु होन्तउ गदो ॥ दमा ।

मट्टु कज्जहो वे दामडा देहि म झहहि आउ ।

दन्तहो हउ वर उअरिअ जुअन्तहो कग्वाउ ॥

उइ मया वरकडा नो मदि मज्जु विण्ण ।

अह मया अम्हई नया नो दे मारिअउण ॥ ३७९ ॥

अम्हई भ्यगामय्याम् ॥ ८।४।३।८० ॥

आभ्रंशे अस्मदो भ्यगामय्याम् च सट् अम्हई इत्यादेशो
भवति ॥ अम्हई होन्तउ गदो ॥ अमा ॥ अह मया अम्हई मया ॥ ३८० ॥

मूया अम्हानु ॥ ८।४।३।८१ ॥

आभ्रंशे अस्मदो मूया अम्हानु इत्यादेशो भवति । अम्हानु इत्यादेशो

त्यादेराद्य-त्रयस्य बहुत्वे हि न वा ॥ ८।४।३८२ ॥

।।नाद्यत्रयस्य सम्बन्धिनो बहुष्वर्थेषु वर्तमानस्य वचनस्यापभ्रंशो हि
शो वा भवति ॥

ःकवरि-वन्य तद्दे सोह धरहिं नं मह-जञ्जु ससि-राहु करहिं ।

ः सहहिं कुरळ भनर-उल-नुलिज नं तिमिर-डिन्म खेहन्ति मिळिज

॥ ३८२ ॥

मध्य-त्रयस्याद्यस्य हिः ॥ ८।४।३८३ ॥

।।दीनां मध्यत्रयस्य यदाद्यं वचनं तस्यापभ्रंशो हि इत्यादेशो वा भवति ॥

वर्षाहा पिउ पिउ मगवि कितिउ रुअहि हयास ।

तुह जलि महु पुणु बहहइ विहुं वि न पूरिज आस ॥

।।

वर्षाहा कदं बोहिजेण निग्धिण वार इ वार ।

सायरि भरिजइ विमळ-जलि उहहि न एळइ धार ॥

।।

आयहिं जम्महिं अळहिं वि गोरि सु दिज्जहिं कन्तु ।

गय मचहं चचंहुसहं जो अम्मिइइ हसन्तु ॥

।। रुअसि । इत्यादि ॥ ३८३ ॥

बहुत्वे हुः ॥ ८।४।३८४ ॥

।।दीनां मध्यत्रयस्य संबन्धि बहुष्वर्थेषु वर्तमानं यद्वचनं तस्यापभ्रंशो हु
शो वा भवति ॥

वलि अळ्मत्यणि महु-मएणु लहुइहआ मोइ ।

वद इच्छहु बहुवनउं देहु न ममहु बोइ ॥

।। इच्छह । इत्यादि ॥ ३८४ ॥

अन्य-त्रयस्याद्यस्य उं ॥ ८।४।३८५ ॥

।।दीनानन्यत्रयस्य यदाद्यं वचनं तस्यापभ्रंशो उं इत्यादेशो वा भवति ॥

विहि विनडउ फंउन्तु गह नं धनि करहि विमाउ ।

संपद् कट्टुं वेस जिर्वे छुडु अण्णइ ववसाउ ॥

वडि किग्जउं सुअणस्सु ॥ पथे । कट्टामि । इत्यादि ॥ ३८१ ॥

यहुत्वे हुं ॥ ८ । ४ । ३८६ ॥

त्यादीनामन्त्यत्रपस्य संबन्धि यहुव्यर्थेषु वर्तमानं यद्वचनं तस्य हुं
देशो वा भवति ॥

सामा-विगादिउ जदि छहहुं पिय तदि देसदि जाहुं ।

एण-दुब्भित्थे ममाइ विणु जुम्से न वडाहुं ॥

पथे । छदिमु । इत्यादि ॥ ३८६ ॥

दि-स्वपोम्हिदेत् ॥ ८ । ४ । ३८७ ॥

पद्यभ्या द्विभ्योएणभ्रंशे इ उ ए इत्येने श्रय आदेशा वा भवति ॥

कुत्तर गुमदि म सलइउ सरळा साम म मेति ।

कयळ जि पाविय विदि-यगिण ते चरि मणु म मेति ॥

उप ।

ममग गलु विळिम्बइइ केवि दिवहडा विळवु ।

पण-एणउ छाया-बहुलु कुलइ जाम कयवु ॥

प. १ ।

विय गम्भदि के मेणु करि छहदि गुहुं करवाउ ।

ते कःवाडिय वणुडा छेदि अभागु कवाउ ॥

पथे । सुमादि । इत्यादि ॥ ३८७ ॥

क-व्यति-व्यस्य मः ॥ ८ । ४ । ३८८ ॥

अपत्रंते अ-व्यस्यं-वियवस्य त्यादि. व्यस्य मो वा भवति ॥

दिग्गः व-न्व अद्वयददि वददि मजोअह वरिळ ।

ते म-वदः ने म-नि वद होगइ कानु म अरिळ ॥

पथे । होदिउ ॥ ३८८ ॥

द्विभ्यः वीणु ॥ ८ । ४ । ३८९ ॥

द्विभ्य इत्येभ्य द्विभ्योएणभ्रंशे वीणु इत्यादेशो वा भवति ॥

सन्ता भोग जु परिहरइ तनु कन्तहो बलि कीसु ।

तनु दइवेण वि मुण्डियउं जसु तह्हिहडउं सीसु ॥

पञ्जे । साञ्चमानावस्थात् क्रिये इति संस्कृतशब्दादेप प्रयोगः । बलि
केज्जउं मुअणस्सु ॥ ३८९ ॥

भुवः पर्याप्तौ हुच्चः ॥ ८ । ४ । ३९० ॥

अपभ्रंशे भुवो घातोः पर्याप्तावर्थे वर्तमानस्य हुच्च इत्यादेशो भवति ॥

अइत्तुंगत्तणु जं थणहं सो च्छेयउ न हु लाहु ।

सहि जइ केवँद तुडि-वत्तेण अहरि पहुच्चइ नाहु ॥ ३९० ॥

ब्रूगो ब्रुवो वा ॥ ८ । ४ । ३९१ ॥

अपभ्रंशे ब्रूगो घातोर्ब्रुव इत्यादेशो वा भवति ॥ ब्रुवह सुहासिउ किं पि ॥ पञ्जे ।

इत्तउं ब्रोप्पिणु सउणि ट्टिउ पुणु दूसासणु ब्रोप्पि ।

तो हउं जाणउं एहो हरि जइ नहु अगाइ ब्रोप्पि ॥ ३९१ ॥

ब्रजेर्बुजः ॥ ८ । ४ । ३९२ ॥

अपभ्रंशे ब्रजतेर्घातोर्बुज इत्यादेशो भवति ॥ बुजइ । बुजेप्पि ।
ब्रोप्पिणु ॥ ३९२ ॥

दृशेः प्रस्तः ॥ ८ । ४ । ३९३ ॥

अपभ्रंशे दृशेर्घातोः प्रस्त इत्यादेशो भवति ॥ प्रस्तदि ॥ ३९३ ॥

ग्रहेर्गृष्टः ॥ ८ । ४ । ३९४ ॥

अपभ्रंशे ग्रहेर्घातोर्गृष्ट इत्यादेशो भवति ॥ पट गृष्टेप्पिणु अतु ॥ ३९४ ॥

तस्यादीनां छोह्लादयः ॥ ८ । ४ । ३९५ ॥

अपभ्रंशे तक्षिमभूर्तानां धानूनां छोह्ला इत्यादय आदेशा भवन्ति ॥

जिवे जिवे तिस्र्वा लेवि कर जइ नासि छोह्लिअन्तु ।

तो जइ गोरिहे सुह-कन्दि नरिन्नि कावि लहन्तु ॥

आदिमदपाद् देशीषु ये क्रियावचना उपलब्धन्ते ते उदाहरणः ॥

बुडहउं बुर्णाहोइसइ बुदि क्वोदि निरिसउ ।

सासानउ-जाल-हउकिअउ बार-मलिउ-मंसिउउ ॥

अब्मडवंचिउ वे पयइं पेम्मु निअत्तइ जावें ।

सब्बामण-रिउ-संभवहो कर परिअत्ता तावें ॥

हिअइ खुडुकइ गोरडी गयणि घुडुकइ मेहु ।

वासा-रवि-मवासुअइ विसमा संकडु एहु ॥

अग्नि पओहर वज्जमा निच्चु जे संमुह थन्ति ।

महु कन्तहो समरङ्गणइ गय-थड भज्जिउ जन्ति ॥

पुत्ते जाएं कवणु गुणु अवगुणु कवणु मुएण ।

आ थप्पीकी भुंहडी चम्पिज्जइ अवरेण ॥

तं तेचिउ जल्ल सायरहो सो तेवडु वित्थारु ।

तिसहे निवारणु पलुवि नवि पर धुटुअइ अत्तारु ॥ ३१५ ॥

अनादौ स्वरादसंयुक्तानां क-ख-त्त-थ-प-कां ग-घ-द-ध-व-माः ॥ ३१६ ॥

अपभ्रंशेऽपदादौ वर्तमानानां स्वरात्परोक्षमसंयुक्तानां कसत्तयथा
यथासंख्य गघदधवनाः प्रायो भवन्ति ॥ कस्य गः ।

जं दिट्ठउं सोम-ग्गहणु असइहिं हसिउ निसइकु ।

विअ-माणुस-विच्छोह-गरु गिलिगिलि राहु मयइकु ॥

सस्य पः ।

अग्गीण सत्थाक्थेहिं सुधिं विन्तिज्जइ माणु ।

पिण दिट्ठे हलोहलेण को चेअइ अप्पाणु ॥

नयपत्तानां दधवमाः ।

सवधु करेप्पिणु कधिदु मइं तमु पर समळउं जम्मु ।

जामु न चाउ न चारहडि न य पट्टहुउ धम्मु ॥

अनादाविनि किम् । सवधु करेप्पिणु । अत्र कस्य गत्वं न
स्वगादिनि किम् । गिलिगिलि राहु मयइ ॥ अयंयुक्तानानिनि
एकहिं अकिमहिं मावणु ॥ प्रायोपिकारात्कचित्त भवति ।

जइ केवेंद पार्यामु पिउ अकिआ कुडु करीमु ।

पार्याउ नवद मयादि जिवं मज्जं पइसीमु ॥

उत्र कृपिवाह पुरुद्विजड कञ्ज-कन्ति-मयानु ।

गोरी-वयण-विणिञ्जिजड नं सेवइ वण-वानु ॥ ३९६ ॥

मानुनासिको वो वा ॥ ८ । ४ । ३९७ ॥

अनञ्जोनादी वर्तमानस्यासंसुक्तस्य मकारस्य अनुनासिको वकारो वा भवति ॥ कर्वेडु कमडु । मवेरु मनरु ॥ लाङ्गणिकस्यापि । त्रिवे । त्रिवे । खे । तेवे ॥ अनादावित्येव । मयगु ॥ असंसुक्तस्येत्येव ॥ तनु पर समलड वस्तु ॥ ३९७ ॥

वाधो रो लुक् ॥ ८ । ४ । ३९८ ॥

अनञ्जो संयोगादधो वर्तमानो रेफो लुक् वा भवति ॥

उड् केवेइ पावीनु पिड ॥ पडे ।

उड् मगा पारकडा तो सहि मज्जु मियेग ॥ ३९८ ॥

अमृतोपि क्वचिन् ॥ ८ । ४ । ३९९ ॥

अनञ्जो क्वचिद्विद्यमानोपि रेफो भवति ॥

वानु महागिसि एउ मगइ उड् सुइ-सत्यु पनागु ।

नायइ चउग नवन्ताइ दिवि दिवि गहा-प्यागु ॥

चिद्विति किन् । वासेग वि मारइ-स्तग्नि वद ॥ ३९९ ॥

आपट्टिपत्तंपदां द इः ॥ ८ । ४ । ४०० ॥

अनञ्जो जापद् विपद् संपद् इत्येतेषां दकारस्य इकारो भवति ॥

अनड करन्तहो पुरिसहो जावइ जावइ ।

विइ । संइ ॥ प्रायोधिकारान् । गुणहि न संनय क्विचि पर ॥ ४०० ॥

कथं-यथा-तथां थादेरेमेमेहेधा द्वितः ॥ ८ । ४ । ४०१ ॥

अनञ्जो कथं यथा तथा इत्येतेषां थादेरवयवस्य प्रत्येकम् एम इन इह

। इत्येते द्वितश्चत्वार जादेशा भवन्ति ॥

केम समपड तुट्टु दिणु किय रयनी लुट्ट होइ ।

नद-वहु-इंसण-लाउसड वइइ मगारह सोइ ॥

ओ गोरी-मुइ-निञ्जिजड वइडि लुक्कु मियहु ।

अनु वि जो परिहविय—तणु सो किंवे मवेइ निसडु ॥

भिम्बाहरि तणु रयण—वणु किह ठिउ सिरिजाणन्द ।

निरुयम—रमु पिणं पिअवि-जणु सेसहो दिण्णी मुइ ॥

मग सहि निहुअउ तेवे मइ जइ पिउ त्रिट्टु सरोणु ।

जेवे न जाणइ मग्गु मणु पक्खावडिभंतामु ॥

जिंवे जिंवे कडिम छोअणहं ॥ निवे निवे वम्महु निअर-मा

मइ जाणितु प्रिय विरहिअहं कवि धर होइ विआडि ।

नरर मिअडु वि निह तवइ जिह दिणयरु सय—गाडि ॥

णी निप—त्रिभाजुदाहार्यो ॥ ४०१ ॥

यादत्तादकीदगीदशो दादेर्देहः ॥ ८ । ४ । ४०२ ॥

आभंशे वाहगादीनां दादेश्यवम्य डिर् ण्ह इत्येदेशो मानी ॥

मइ मणिअउ बडिराय तुहु केहउ मगण णहु ॥

त्रेणु नेणु तनि होइ वर मइ नारायणु णहु ॥ ४०२ ॥

अनां इशमः ॥ ८ ॥ ४ । ४०३ ॥

आभंशे वाहगादीनामदन्तानां वाहगनाहगकित्तेशेदशानां एते

दिश मडय इत्येदेशो मानी ॥ अइमो । तइमो । कइमो । अइमो ॥

यव-नवपोषम्य डिदेल्यनु ॥ ८ । ४ । ४०४ ॥

आभंशे यव-नवपोषम्य णणु अनु इत्येती डिने मानी

वड मा वडइ प्रयावदी केणु वि छेण्णु मिणु ।

अणु वि णणु वि णणु वणि मग मो तदि मणिणु ॥

अणु डिने । अणु डिने ॥ ४०४ ॥

णणु इयात्रे ॥ ८ । ४ । ४०५ ॥

आभंशे इव अत्र इत्येदेश्यवम्य दिश णणु इत्येदेशो मानी

केणु वि अइण्णु मिणु ॥ अणु वि णणु वि णणु वणि

यावत्तावतोर्वादेर्म उं मदि ॥ ८ । ४ । ४०६ ॥

अपभ्रंशे यावत्तावदिन्द्र्यव्ययवोर्विकारादेरव्ययस्य म उं मदि इत्येते प्रय
मादेशा भवन्ति ॥

जाम न निवट्ट कुम्भ-ग्रहि मीह-घवेह-घटफ ।

ताम समरुहं मयगट्टं पद-पद वज्जट्ट दक ॥

तिलट्टं तिलट्टणु ताई पर जाई न नेह गळन्ति ।

नेहि पणट्टू नेज्जि तिल तिल किट्टुवि खल होन्ति ॥

जामहि विसर्मा कज्ज-मार्ह जीव्हं मज्जे णइ ।

तामहि अच्छट्ट इपरु जणु सु-अणुपि अन्तरु देइ ॥ ४०६ ॥

वा यत्तदोतोर्देवटः ॥ ८।४।४०७ ॥

अपभ्रंशे यद् तद् इत्येतयोरन्तयोर्वावतावतोर्विकारादेरव्ययस्य डित् एवढ
इत्यादेशो वा भवति ॥

जवट्ट अन्तरु रावण-रामहं तेवट्ट अन्तरु पट्टण-गामहं ॥ पञ्च । जेतुट्टो ।
तुट्टो ॥ ४०७ ॥

वेदं-विमोर्वादेः ॥ ८।४।४०८ ॥

अपभ्रंशे इदम् किम् इत्येतयोरन्तयोरियत्क्रियतोर्विकारादेरव्ययस्य
इत् एवढ इत्यादेशो वा भवति ॥ एवट्ट अन्तरु । केवट्ट अन्तरु ॥ पञ्चे ।

तुट्टो । केतुट्टो ॥ ४०८ ॥

परस्परस्यादिरः ॥ ८ । ४ । ४०९ ॥

अपभ्रंशे परस्परस्वादिरकारो भवति ॥

ते मुग्गटा हराविआ जे परिविट्टा ताहं ।

अवरोप्परु जोअन्ताहं सामिड गज्जिउ जाहं ॥ ४०९ ॥

कादि-स्थदोतोरुच्चार-लाघवम् ॥ ८।४।४१० ॥

अपभ्रंशे कादिषु व्यञ्जनेषु स्थितयोरे आ इत्येतयोरुच्चारणस्य लाघवं
प्रो भवति ॥

मुषे चिन्तिज्जइ माणु ॥ तमु हउं कलि-जुगि दुइहहो ॥ ४१० ॥

पदान्ते उं-हुं-हिं-ईकारणाम् ॥ ८।४।४११ ॥

अपभ्रंशे पदान्ते यनेमानानां उं हुं हिं ई

लापत्रं प्रायो भवति ॥

अन्नु जु तुच्छउं तद्रे षगहे ॥ वडि किउउं मुअननु ॥

दइउ षदावद बणि तरुहुं ॥

तरुहुं वि बरुउ ॥ सम्म-विसादिउ जहिं उदहुं ॥

तणहं तइउजी मरि नवि ॥ ४११ ॥

म्हो म्मो वा ॥ ८।४।४१२ ॥

अपभ्रंशे म्ह इत्यस्य स्थाने म्म इति मकाराद्यन्तो म्म भवति ॥ म्ह इति " पस्म-म्म-म्म-स्म-ष्मां म्हः" (८-२-७१) प्राकृतलक्षणविहितोत्र गृह्यते । संस्कृते तदसंभवान् । गिम्मो । तिम्

बभ्र से विरडा के वि नर जे सन्वत्र-उइल ।

जे वझा ते वझयर जे उज्जुअ ते बइल ॥ ४१२ ॥

अन्यादशोभाइसावराइसो ॥ ८।४।४१३ ॥

अपभ्रंशे अन्यादशशब्दस्य अभाइस अवराइस इत्यादेशोः अभाइसो । अवराइसो ॥ ४१३ ॥

प्रायसः प्राउ-प्राइव-प्राइम्व-पग्गिम्वाः ॥ ८।४।४१४ ॥

अपभ्रंशे प्रायन् इत्येतस्य प्राउ प्राइव प्राइम्व पग्गिम्व इत्ये आदेशा भवन्ति ॥

अजे ते दीहर लोअण अज्जु ते मुअ-जुअउ ।

अज्जु सु षण षण-हारु ते अज्जु जि मुह-कमउ ॥

अज्जु जि केस कडावु सु अज्जु जि प्राउ विहि ।

जेण गिअम्भिणि पडिअ स गुण लायण्ण-गिहि ॥

प्राइव मुणिहं वि मन्तही ते मणिअडा गणन्ति ।

अखइ निरामइ परम पइ अज्ज वि उउ न उहन्ति ॥

अनु-जडे प्रादम्भ गोरिअडे मदि उव्वत्ता नयप सर ।
 ते मम्भुद मपिमिआ देन्ति निरिच्छी पच पर ॥
 एत्ती पिठ मग्गेनु हटे रुट्टी मदे अणुणेइ ।
 पग्गिम्भ एद मणोरहं रुक्खरु द्दण्ड करेइ ॥ ४१४ ॥

वान्यघोनुः ॥ ८।४।४१५ ॥

अपभ्रंशे अन्यथाशब्दस्य अनु इत्यादेशो वा भवति ॥
 विरदानल-जाळ-कराळिअठ पट्टिउ कोवि बुद्धिवि ठिअओ ।
 अनु सिसिर-कालि सअळ-जळहु मु कहन्तिहु उट्टिअओ ॥
 पडे । अळह ॥ ४१५ ॥

कुतमः कउ कहन्तिहु ॥ ८।४।४१६ ॥

अपभ्रंशे कुतमशब्दस्य कउ कहन्तिहु इत्यादेशो भवतः ॥
 महु कन्तेहो गुट्ट-ट्टिअहो कउ शुम्पटा वलन्ति ।
 अह रिउ-रुहिरं उव्ववइ अह अप्पणे न मन्ति ॥
 धुमु कहन्तिहु उट्टिअओ ॥ ४१६ ॥

ततस्तदोस्तोः ॥ ८।४।४१७ ॥

अपभ्रंशे ततम् तदा इत्येतयोस्तो इत्यादेशो भवति ॥
 लइ भग्गा पारवडा तो सहि मज्जु पियेण ।
 अह भग्गा अम्भहं तणा तो ते मारिअडेण ॥ ४१७ ॥

एवं-परं-समं-ध्रुवं-मा-मनाक एम्भ पर समाणु श्रुवु

मं मणाउं ॥ ८।४।४१८ ॥

अपभ्रंशे एवमादीनां एम्वादय आदेशा भवन्ति ॥ एवम एम्भ ।
 पिय-संगमि कउ निद्धी पिअहो परोक्खहो केम्भ ।
 मदे विन्नि वि विन्नासिआ निद्द न एम्भ न तेम्भ ॥
 परमः परः । गुणाहि न संपय किति पर ॥ सममः समाणुः ।
 कन्नु जु सीहहो उव्वमिअइ तं म्हु खण्डिउ माणु ।

सीदुः निरस्तय गय हणइ विउ पय-रक्क-समाणु ॥

भुवनो भुः ।

चघडु जीभिउ भुः मणु विम ऋभिज्जइ काइ ।

होसइ रिअइ रूसणा रिज्जइ वरिस-सायाइ ॥

मो मं । मं घणि करइ रिसाउ ॥ प्रायोपइणार ।

माणि पणट्टइ जइ न-तयु तो देसइ चइज्ज ।

मा दुज्जण-कर-पत्तवेहिं देसिज्जन्तु मभिज्ज ॥

डोगु विठिज्जइ पाणिण अरि सल मेइ मं गुज्जु ॥

भाउउ गलइ सुमुम्पडा गोरी तिम्मइ अज्जु ॥

भनाको मणाइ ॥

विहवि पणट्टइ वट्टइउ रिद्धिहिं जण-सामणु ।

किं पि मणाउं महु विअहो ससि अणुअइ ज अणु ॥ ४५

किलापया-दिवा-सह-नेहेः किराहवइ दिवे सहुं नाहिं ॥ ४६ ॥

अपधने किलादीनां किराहव आदेशा भवन्ति ॥ किलस्य किः ।

किर स्वाइ न पिअइ न-विहवइ धम्मि न वेवइ रूसइउ ।

इह किवणुं न जाणइ जइ जमहो सणेण पडुअइ अइउ ॥

अयवेहवइ । अहवइ न सुवंसहं एह सोडि ॥ प्रायोधिकारं ।

जाइअइ तहिं देसइइ लब्भइ पियहो पमाणु ।

जइ आवइ तो आणिअइ अइवा ते जि निवाणु ॥

दिवो दिवे । दिविदिवि गणा-ण्डाणु ॥ सहस्य सहुं ।

जउ-पवसन्ते सहुं न-गयअ न मुअ विओए तसु ।

लज्जिअइ संदेसइ दिन्तेहिं सुहय-जणसु ॥

नहेनाही ।

। एत्तहे मेह पिअन्ति जलु एत्तहे वडवानल आवइइ ।

वेकलु गहीरिम सायंरहो, एकवि कणिअ नाहिं ओहइइ ॥

आदेशमववेदानां—अत्युत्तमः पच्छइ एम्बइ जि एम्बहि पञ्चलिउ
एत्तह ॥ ८ । ४ । ४२० ॥

अनम्रंशे पञ्चादादीनां पच्छइ इत्यादय आदेशा भवन्ति ॥ पञ्चातः
इ । पच्छइ होइ विहाणु ॥ पञ्चनेवस्य एम्बइ । एम्बइ सुरउ सनपु ॥
य जिः ।

जाउ न जन्तउ पञ्चवह देवस्तउ कइ पय देइ ।

हिलइ तिरिच्छी हउं जि पर पिउ दम्बरइं करइ ॥

नीम एम्बहि ।

हरि नञ्चाविउ पङ्कजइ विन्दइ पाडिउ लोउ ।

एम्बहिं राह-मञ्जोहरइं जं भावइ तं होउ ॥

तस्य पञ्चलिउ ।

साव-सलोणां गोरडी नवखी कवि विम-गण्डि ।

नहु पञ्चलिउ सो नरइ जासु न लमाइ कन्डि ॥

न एत्तेह । एत्तेह मेह पिबन्ति जनु ॥ ४२० ॥

विपण्णोक्त-वर्त्मनो वुन्न-वुत्त-विचं ॥ ८ । ४ । ४२१ ॥

अनम्रंशे विपण्णादीनां वुन्नादय आदेशा भवन्ति ॥ विपण्णस्य वुन्नः ।

नइं वुत्तउं तुहं धुरु धरहि कसोरहि विगुणइं ।

पइं विगु धवल न चइइ भरु एम्बइ वुन्नउ काइं ॥

उत्तस्य वुत्तः । नइं वुत्तउं ॥ वर्त्मनो विचः । जं नगु विधि न नाइ ॥ ४२१ ॥

शीमादीनां बहिष्ठादयः ॥ ८ । ४ । ४२२ ॥

अनम्रंशे शीमादीनां बहिष्ठादय आदेशा भवन्ति ॥

एक्क कदव ह वि न आवही अरु बहिष्ठा जाहि ।

नइं निठवा प्रमात्तिअउ पइं जेहउ त्तउ नाहि ॥

तस्य पङ्कजः ।

जिवे मुगुरिअ तिवे पङ्कजइं जिवे नइ तिवे बठणाइं ।

जिवे दोअर तिवे कोट्टइं हिजा विन्नुरहि काइं ॥

अष्टस्यसर्गास्य विहाउः ।

जे छेविगु रयणनिहि अप्पउं तडि पत्तन्ति ।

तई सहाई विहाउ परु कुकिञ्चन्न ममन्ति ॥

मयस्य द्रवकः ।

दिवेहिं विट्ठउं स्ताहि वड सवि म एक्कु वि द्रप्पु ।

कोवि द्रवकउ सो पडइ जेण समप्पइ जम्पु ॥

आत्मीयस्य अप्पणः । कोटेन्ति जे हिअडउं अप्पणउं ॥ ह्येहिं ।

एकमेकउं जइ वि जोएदिह रि सुट्टु सञ्जायरेण । तो वि

जहिं कडिवि राही । को सकइ संवरेवि दडु-नयणा नेहं छु ।

गाढस्य निचट्टः ।

विहवे कम्पु थिरत्तणउं जोञ्चणि कम्पु मरट्टु ।

सो टेसडउ पगविअइ जो लम्पइ निचट्टु ॥

असाधारणस्य सट्टलः ।

कहिं ससहरु कहिं मयरहरु कहिं बरिहिणु कहिं मेडु ।

दूर-ठिआहं वि सञ्जणहं होइ असट्टल नेडु ॥

कौस्तुभस्य कोडुः ।

कुञ्जरु अन्नहं तरु-अरहं कुञ्जेण पत्तइ हत्यु ।

मणु पुणु एकहिं सत्तइहिं जइ पुच्छह परमत्यु ॥

कीडायाः सेडुः ।

सेडुयं कयमन्हेहिं निच्छयं किं पयम्पइ ।

अणुरत्ताउ मत्ताउ अन्हे मा चय सामिअ ॥

रम्यस्य रवणः ।

सरिहिं न सरेहिं न सरवरेहिं नवि उज्जाण-वणेहिं ।

देस रवणा होन्ति वड निवसन्तेहिं सु-अणेहिं ॥

अद्भुतस्य दकरिः ।

हिजडा पइ एहु बोहियओ महु जगद सय-वार ।

कुट्टिसु पिण पवसन्ति हउं मण्डय दफरि-सार ॥

हेससोत्यस्य हेदिः । हेदि म सहदि आन् ॥ पृथक्पृथगित्यस्य
अंजुअः ॥

एषः कुट्टी पच्चहिं रुदी तहं पच्चहं वि जुअंजुअ बुदी ।

वहिणुणं तं परु कहि किं नन्दउ जेत्यु कुट्टुम्बउ अप्पण-उन्दउ ॥

स्य नाडिअ-वदी ॥

जो पुणु मणि जि स्वसकासिहूअउ चिन्तइ देहं न दम्मु न रअउ ।

रइवस-भनिरु करग्गुत्ताडिउ परहि जि कोन्नु गुणइ सो नाडिउ ॥

दिबेहिं विट्ठउं खादि वट ॥ नवस्य नवस्यः । नवखी कवि विस-

न्ते ॥ अवस्कन्दस्य ददवटः ।

चटेहिं चलन्तेहिं लोअणेहिं जे तइं दिट्टा वाटि ।

तहिं मयरदय-दइवडउ पटइ अमूरइ काटि ॥

सुट्टः । सुट्ट अणपइ ववसाउ ॥ सम्बन्धिनः केर-तर्णी ॥

गयउ नु केररि पिअणु जनु निचिन्तइ-हरिणाइं ।

जसु केरगं तुंकारइणं मुहणं पडन्ति तृणाइं ॥

अइ भग्ना अमहं तथा ॥ मा भेरीरित्यस्य मन्नीमिनि कोटिअम् ।

सन्धावयहं आठयणु साहु वि लोउ बगेइ ।

जादणहं मन्नीसदी जे मज्जनु सो देइ ॥

दइं तण्डित्यस्य आदृष्टिअ ।

अइ रचनि आदृष्टिअ हिजडा मुट्ठ-अणपइ ।

टोहं पुट्टणपइ विसें पणा सोणइ ताइ ॥४२३॥

कुट्टु-कुण्णपइ अण-अण्णपइ ॥ ८-४-४२३ ॥

अण्णपइ कुट्टु-अण्णपइ अण्णपइ कुट्टु-अण्णपइ अण्णपइ अण्णपइ

अण्णपइ ॥

मई जातिः वृत्तिः इति वेणु इति इत्युक्तं ।
 मयि मयिजिग संदिग्ध विजिग मान मयि ॥

आदिमहणात् ।

मयि नउ कमाकेदि विजिग मउ पुणे दे ।

मयि होइ गुणउही जिने विट्टे नयणेदि ॥

इत्यादि ॥

मयि नउ मयिजिग मयि मिद्वथा कवेइ ।

ताउमि विणु मयिजिग मयि मयिजिग वेइ ॥

आदिमहणात् ।

मिदि जइ-अग्नी छोअही गति मयिजिग न वीम ।

तोवि मोट्टा कमादिमा मुदण उट्ट-अइग ।

इत्यादि ॥ ४२३ ॥

परमादयो नपेयः ॥ ८।४।४२४ ॥

अपभ्रंशे परमिन्वाद्यो निपाता अनपेयः प्रयुज्यन्ते ॥

अम्मादि पच्छायायदा पिउ कळहिअउ विआलि ।

परं विवरीही बुद्धही होई विणासहो काळि ॥

आदिमहणात् स्वाई इत्यादयः ॥ ४२४ ॥

तादर्थ्ये केहि-तेहि-रेमि-रेमि-तणेणाः ॥ ८।४।४२५ ॥

अपभ्रंशे तादर्थ्ये चोत्ये केहि तेहि रेसि रेसि तणेण इत्येते पर-
 प्रयोक्तव्याः ॥

दोसा एह परिहासही अइम न कवणहि देसि ।

हउं शिञ्जउं तउ केहि पिअ तुहुं पुणु अजहि रेसि ॥

एवं तेहिरेसिमाबुदाहार्यौ ॥ वहुत्तणहो तणेण ॥ ४२५ ॥

पुनर्विनः स्वार्थे हुः ॥ ८।४।४२६ ॥

अपभ्रंशे पुनर्विना इत्येतान्यां परः स्वार्थे हुः प्रत्ययो भवति ॥

सुमारिजइ ते वलहउं जं वीसरइ मणाउं ॥

जहिं पुणु सुमरुणु जातं गड तहो नेहहो कइं नाउं ॥
 गृ जुञ्जे न बलाहुं ॥ ४२६ ॥

अवम्यमो हें-डी ॥ ८।४।४२७ ॥

अपभ्रंशवद्वयनः स्वार्थे हें ङ इत्येतां प्रत्ययो भवतः ॥
 जिन्मिन्दिउ नायगु वसि करहु जमु अपिअइं अमइं ।
 मूडि विणट्टइं तुंभिणिहे अवमे सुअइं पण्णइं ॥
 अवस न सुअहिं सुअछिअहिं ॥ ४२७ ॥

एकशसो डिः ॥ ८।४।४२८ ॥

अभ्रंशे एकशसब्दास्वार्थे डिर्भवति ॥

एवसि सोल-कलंकिअइं देज्जहिं पच्छिताइं ।

जो पुणु सण्टइं अणुदिअहु तमु पच्छिउं काइं ॥ ४२८ ॥

अ-टट-इच्छाः स्वार्थिक-क-नुक-च ॥ ८।४।४२९ ॥

अभ्रंशे नातः परतः स्वार्थे अ टट इह इत्येते त्रयः प्रत्यया
 वन्ति तन्मल्लियोगे स्वार्थे कप्रत्ययस्य लोपश्च ॥

विगहानउ-जाउ-करालिअउ पट्टि पन्धि उं दिट्टु ॥

ते मेउपि सण्णहिं पन्धिअहिं सोडि किअउ अणित्टु ॥

ट । नहुं अणुहो वे दोलता ॥ इह । एव एवुहा पण्णहिं सण्णहिं ॥ ४२९ ॥

योगशार्थनाम् ॥ ८।४।४३० ॥

अभ्रंशे अटटहाशानां योगशार्थेभ्यो ये आसन्ते टटअ इत्यादयः प्रत्यया-
 ऽपि स्वार्थे प्राप्ते भवन्ति ॥ टटअ । पोट्टिअ उं दिअहउं अणुअउं ॥
 अ "कित्तलय" ०. (८-१-२५९.) इत्यादिना पट्टइं ॥ इहअ ।
 इणउ सुण्णहिंअणु ॥ इहअट्ट ।

कामिअणउ मउअहु विउ मीना-अणुअउं वसु ।

एवमिअि काहु-अउअउा अणु मेअउ मीअउ ॥

अभ्रंशे "स्वार्थो दापि-दस्ता" (८-४-३३०) अहिं दापिः । एवं काहु-
 णाउउ । अणु अणुअउं वेतः ॥ ४३० ॥

पित्र-यन्मृदु व गोरदो निबुड कर्हि वि न टाइ ॥ ४३६ ॥

त्व-तलोः प्यगः ॥ ८।४।४३७ ॥

अन्रंशे त्वतलोः प्रत्यययोः प्यग इत्यादेशो भवति ॥ बहुष्यु परि-
नइ ॥ प्रायोधिकारान् । बहुषणहो तनेग ॥ ४३७ ॥

तव्यस्य इएव्वउं एव्वउं एवा ॥ ८।४।४३८ ॥

अन्रंशे तव्यप्रत्ययस्य इएव्वउं एव्वउं एवा इत्येते त्रय आदेशा भवन्ति ॥

एउ गृष्हेप्पिनु भुं मइं जइ पिउ उव्वारिउइ ।

महु करिण्वउं किं पि पावि मरिण्वउं पर देउइ ॥

देनुच्चाडणु सिद्धि-कटणु घण-कट्टणु लं टोइ ।

मंजिट्टणु अइरत्तिणु सच्चु सहेव्वउं होइ ॥

सोएवा पर वारिजा पुप्फवइहिं सनानु ।

अणेवा पुणु को धरइ जइ सो वेउ पनाणु ॥ ४३८ ॥

क्त्व इ-इउ-इवि-अवयः ॥ ८।४।४३९ ॥

अन्रंशे क्त्वाप्रत्ययस्य इ इउ इवि अवि इत्येते चत्वार आदेशा भवन्ति ॥ इ ।

इविडा जइ वेरिअ घणा तो किं अच्चि चडाहुं ।

अन्हाहिं वे हत्यडा जइ पुनु नारि मराहुं ॥

। गय-अड मज्जिउ जन्ति ॥ इवि ।

रक्त्तइ सा विस-हारिणी वे कर चुन्निवि लीउ ।

पडिदिन्विअ-सुंजाउ उउ जेहिं अहोडिउ पीउ ॥

।

चाह विछोडवि जाहि तुहुं हउं तवेई को दोनु ।

इविअ-ट्टिउ जइ नीसरहि जाणउं सुउ स रोसु ॥ ४३९ ॥

एण्योप्पिमेव्येविणवः ॥ ८।४।४४० ॥

अन्रंशे क्त्वाप्रत्ययस्य एप्पि एप्पिनु एवि एविनु इत्येते चत्वार
शा भवन्ति ॥

जेप्पि असेनु क्त्वाय-अउ देप्पिनु अउउ अयत्तु ।

लेवि मन्त्रव गिनु छद्दि शाण्डिनु तत्तम् ॥

श्रुपम्योग उत्तरार्धः ॥ ४४० ॥

सुम परमणाणदमगदि न् ॥ ८।४।४४१ ॥

अपभ्रंशे सुमः मन्त्रवस्य प्वम् अण अणदम् अणदि इत्ये नक्तं
चकारान् एष्वि एष्विणु ष्वि ष्विणु इत्येने । एष्व नाद्यासदेना वनिः
देने दुक्क निअय-भणु करण न तउ पडिइइ ।

एष्वद् सुदु मुज्जगद् मणु पर मुज्जगदि न जाइ ॥

जेष्णि चणष्णिणु सयठ धर लेष्णिणु तनु पाडेवि ।

विणु सन्ने विण्येसरेण सो सण्ड मुण्ये वि ॥ ४४१ ॥

गमेरेष्णिण्येष्ण्योरेर्हुण् वा ॥ ८।४।४४२ ॥

अपभ्रंशे गमेर्धातोः परयोरेष्णिणु ष्वि इत्यादेशयोरेकारस्य जुम् भवति ॥

गष्णिणु वाणारसिदि नर अह उज्जेणिदि गष्णि ।

मुआ पणवदि परम-पउ दिव्वन्तरइ म जप्पि ॥

१३ ।

गङ्ग गमेरिणु जो मुअइ जो सिव-तिथ्य गमेष्णि ।

कीलदि तिदसावास-गउ सो जम-छेउ त्रिणेष्णि ॥४४२॥

तूनोणअः ॥ ८।४।४४३ ॥

अपभ्रंशे तूनः प्रत्ययस्य अणअ इत्यादेशो भवति ॥ हृषि न्
छेउ बोहणउ पडहु वज्जणउ मुणउ मसणउ ॥ ४४३ ॥

इवार्ये नं-नउ-नाइ-नावइ-जणि-जणवः ॥ ८।४।४४४ ॥

अपभ्रंशे इवशब्दस्यार्थे नं नउ नाइ नावइ जणि जणु इत्ये
भवन्ति ॥ नं । ने मल्ल-जुज्जु ससि-राहु करहि ॥ नउ ।

रवि-अत्थमणि समाउलेण कण्ठि विइणु न छिणु ।

चक्के खण्डु मुणाळिअहे नउ जीवगलु दिणु ॥

नाइ ।

वळयावळि-निवडण-भएण धण उद्धम्भुअ जाइ ।

वेल्ह-विरह-महादहहो थाह गवेसइ नाइ ॥

इ ।
पेक्सेविणु मुहु जिण-वरहो दीहर-नयण सलोणु ॥

नावइ गुरु-मच्छर-भरिउ जलणि पवीसइ लोणु ॥

।
चम्पय-कुसुमहो मज्झि सहि मसलु पइट्टु ।

सोहइ इन्दनीलु जणि कणइ वइट्टु ॥

। निरुवम-रसु पिएं पिएवि जणु ॥ ४४४ ॥

लिङ्गमतन्त्रम् ॥ ८।४।४४५ ॥

अपभ्रंशे लिङ्गमतन्त्रं व्यभिचारि प्रायो भवति । गय-कुम्भइं दारन्तु ॥

पुंलिङ्गस्य नपुंसकत्वम् ।

अब्भा लग्गा डुङ्गरिहिं पाहिउ रडन्तउ जाइ ।

जोःएहा गिरि-गिलण-मणु सो किं घणहे घणाइ ॥

अब्भा इति नपुंसकस्य पुंस्त्वम् ॥

पाइ विलगी अन्नडी सिरु ल्हसिउं खन्धसु ।

तो वि कटारइ हत्थडउ वलि किज्जउं कन्तसु ॥

अन्नडी इति नपुंसकस्य स्त्रीत्वम् ॥

सिरि चडिआ खन्ति फ्फलइं पुणु डालइं मोडन्ति ।

तोवि महद्दुम-सउणाहं अवरहिउ न करन्ति ॥

डालइं इत्यत्र स्त्रीलिङ्गस्य नपुंसकत्वम् ॥ ४४५ ॥

शौरसेनीवत् ॥ ८।४।४४६ ॥

अपभ्रंशे प्रायः शौरसेनीवत् कार्यं भवति ॥ सीसि सेहर खणु विणि-

वेदु खणु कण्ठि पालंनु किदु रदिए विहिदु खणु मुण्डमालिए जं

एण तं नमहु कुसुन-दाम-कौदण्डु कामहो ॥ ४४६ ॥

व्यत्ययश्च ॥ ८।४।४४७ ॥

प्राकृतादिभाषापरिभाषणानां व्याख्याश्च भवति ॥ गद्य-साहित्यं "विष्णुसिंहः"

(८-४-२९८) इत्युक्तं तथा प्राकृतपैशाचीशौरसेनीयपि भवति । त्रिंशो
 अपभ्रंशे रेफस्याधो वा लुगुक्तो मागध्यामपि भवति । अह-नहु-
 मालके कुम्भ-शहस्र-वशाहे शंचिदे इत्याद्यन्यदपि द्रष्टव्यम् ॥ न
 मापालक्षणानां त्याघादेशानामपि व्यत्ययो भवति । ये वर्तमाने
 प्रसिद्धास्ते भूतेषु भवन्ति । अह पेच्छइ रह-तणओ ॥ अथ
 इत्यर्थः ॥ आभासइ रयणीअरे । आवमापे खनीचरानित्यर्थः ॥
 प्रसिद्धा वर्तमानेषु । सोहीअ एस वण्ठो । शृणोत्येप वण्ठ इत्यर्थः ॥ ११

शेषं संस्कृतवत्सिद्धम् ॥ ८।४।४४८ ॥ -

शेषं यदत्र प्राकृतादिमाषासु अष्टमे नोक्तं तत्सहा
 वदेव सिद्धम् ॥

हेङ्-ट्रिय-सूर-निवारणाय छत्तं अहो इव वहन्ती ।

जयइ ससेसा बराह-सास-दूरुक्कयुया पुहवी ॥

अत्र चतुर्थ्यां आदेशो नोक्तः स च संस्कृतवदेव सिद्धः । -
 कचित्संस्कृतवदेव भवति । यथा प्राकृते उरसशब्दस्य
 उरे उरग्नि इति प्रयोगौ भवतस्तथा कविदुरसीत्यपि भवति ॥ हा
 सिरग्नि । सिरसि ॥ सरे । सरग्नि । सरसि ॥ सिद्धमहं
 तनो षाण्णच्छ्रोतृकताम्युदयश्चेति ॥ ४४८ ॥

इत्याचार्यश्रद्धेमचन्द्रविरचितायां सिद्धहेमचन्द्रामिषान-

स्योपत्रशब्दानुशासनवृत्तावष्टमस्याध्यायस्य

चतुर्थः पादः समाप्तः ॥

॥ अष्टमोऽध्यायः ॥

समाप्ता चेत् सिद्धहेमचन्द्रशब्दानुशासनवृत्तिः प्रकाशिका नाम्नेः ।

आनीद्विशां पनिरमुद्रचनु.समुद्र-

मुद्राहिनसिनिभरशमबाहुदण्डः ।

श्रीनूडगात्र इति दुर्भरैरित्तिग्नि-

कर्णारवः शुभितुल्यतुलावर्तम् ॥ १ ॥

सू. ८-४ ४४८] स्वोपन्नवृत्तिसहितम्

तस्यान्वये समजनि प्रवृत्तप्रताप-

तिम्भद्युतिः क्षितिपतिर्जयसिंहदेवः ।

येन स्ववंशसवितर्यपरं सुधांशौ

श्रीशिवराज इति नाम निजं ब्रह्मेनि ॥ २ ॥

सम्यग् निषेज्य चतुरश्वतुरोष्णुपायान्

जित्तोपमुज्य च भुवं चतुराश्विकाञ्चान् ।

विद्याचतुष्टयाविनीतमतिर्जेताःमा

काष्ठानवाप पुरुयार्थचतुष्टये यः ॥ ३ ॥

तेनातिविस्तृतदुरागमविप्रकीर्ण-

शब्दानुशासनसमूहकदर्थितेन ।

अभ्यर्थितो निरवनं विधिवन्वयत्त

शब्दानुशासननिर्दं मुनिहेमचन्द्रः ॥ ४ ॥

मंत्रायं २१८५ श्लोकाः ॥

श्रीः ॥ शुभं भवतु ॥

ऐसकवाचक्योः शुभं कल्याणं भूयान् भवतु ॥

Index of Words

N. B.—The Roman figure indicates the Pāda and Arabic figure the number of the Sūtra.

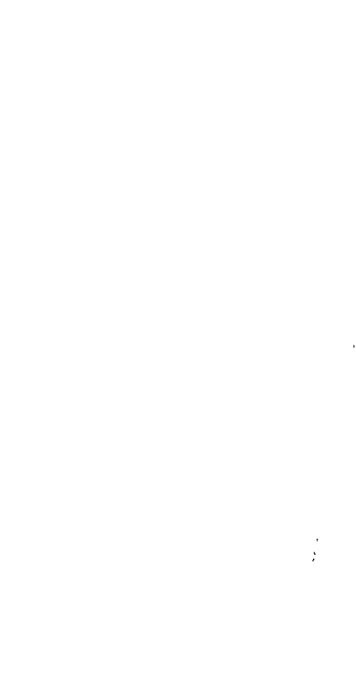
- (३)-I. 177; II. 174, 188, 193; III. 70.
 ३-I. 169, 171; II. 179, 205; III. 177; IV. 425.
 कन्धि-II. 204.
 कर्त्तृ-IV. 162.
 कर्त्तृ-IV. 390.
 कर्त्तृ-IV. 345.
 कर्त्तृ-I. 26, 178, 208.
 कर्त्तृ-I. 26, 178.
 कर्त्तृ-IV. 438.
 कर्त्तृ-I. 151.
 कर्त्तृ-IV. 403.
 कर्त्तृ-I. 162.
 कर्त्तृ-IV. 431. कर्त्तृ-I. 26.
 कर्त्तृ-IV. 288.
 कर्त्तृ-IV. 131.
 कर्त्तृ-IV. 160.
 कर्त्तृ-IV. 162.
 कर्त्तृ-I. 177; II. 79, 89.
 कर्त्तृ-I. 187.
 कर्त्तृ-IV. 350.
 कर्त्तृ-III. 134.
 कर्त्तृ-II. 195.
 कर्त्तृ-IV. 145.
 कर्त्तृ-IV. 357, 396.
 कर्त्तृ-IV. 188.
 कर्त्तृ-IV. 414.
 कर्त्तृ-II. 174.
 कर्त्तृ-II. 102.
 कर्त्तृ-I. 107.
 कर्त्तृ-I. 177.
 कर्त्तृ-IV. 326. कर्त्तृ-I. 37.
 कर्त्तृ-IV. 283. कर्त्तृ-IV. 391, 422.
 कर्त्तृ-etc; cfr. कर्त्तृ.
 कर्त्तृ-IV. 341.
 कर्त्तृ-IV. 444.
 कर्त्तृ-IV. 429.
 कर्त्तृ-II. 102; III. 125; (declined) I. 27; III. 19, 20, 125-129; IV. 343.
 कर्त्तृ-IV. 385, 422, 19.
 कर्त्तृ-I. 187; IV. 100.
 कर्त्तृ-IV. 169.
 कर्त्तृ-[आ with आ] IV. 13.
 कर्त्तृ-IV. 169.
 कर्त्तृ-IV. 345, 383.
 कर्त्तृ-I. 209; II. 155.
 कर्त्तृ-IV. 332. कर्त्तृ-III. 1; कर्त्तृ-IV. 332, 357. कर्त्तृ-I. 7; IV. 63. कर्त्तृ-I. 93.
 कर्त्तृ-II. 179.
 कर्त्तृ-I. 30.
 कर्त्तृ-I. 47.
 कर्त्तृ-I. 89.

- अगुमद्-IV. 169.
 अंगुलिउ-IV. 333; अगुलिओ-IV.
 348.
 अनितिअ-IV. 423.
 अओ-1. 177.
 अच्छ् अच्छद्-IV. 215, 388. अ-
 च्छते अच्छति-IV. 319. अच्छदे
 अच्छदि-IV. 274. अच्छउ-IV.
 406. अच्छीअ-III. 163. अ-
 च्छेअ, अच्छेअेअ, अच्छीअद्-III.
 160.
 अच्छ-IV 350.
 अच्छअर-1. 58; II. 67.
 अच्छइ-II 174.
 अच्छरसा-1 20.
 अच्छरा-1 20; II 21.
 अच्छरीअ-1. 7, 58, II. 66, 67.
 अच्छरीअ-1 58, II 67.
 अच्छरीअ-1, 58, II 67.
 अच्छि-IV. 388. (1), अच्छी-1.
 33, 35; II 90 अच्छि-1. 35;
 II. 17. अच्छीद्-1. 33, II.
 217. अच्छी-1. 33.
 अच्छिदद् [छिद् with आ]-IV.
 125.
 अच्छिअ-II. 198.
 अच्छेर-1. 58, II. 21, 66, 67
 अत्रिअ-1. 24.
 अत्रोहिउ-IV. 439.
 अअ-[अय]-1. 33; II 204,
 III. 105; IV. 414, 423
 अअ [अय]-1. 6. अओ-IV 266.
 अआ-1. 77. अअ अओ-III. 38.
 अआ [आआ]-II. 83.
 अअिण-III. 41.
 अअ [अय]-IV. 343, 418.
 अअ-1. 77.
 अअ-IV. 167.
 अअनी (m. f.)-1. 35.
 अअिअं अअिअं-1. 30
 अअरिअ-IV. 293.
 अअली-IV. 293.
 अअानिसो-IV. 293.
 अअ् अअ-1. 195.
 —with अति, अतिअ-IV
 अअ-IV. 119.
 अअम-II. 174.
 अअद्-III. 123.
 अअरसाद्-III. 123.
 अअी-II. 33.
 अअो-II. 33.
 अअो-1. 271.
 अअकसद्-IV. 143.
 अअ-II. 41.
 अअ-II. 190.
 अअंग-II. 174.
 अअच्छद्-IV. 167.
 अअणअ-II. 15
 अअतर-IV. 277.
 अअ-1. 141.
 अअल-IV. 395, 415, 420
 अअाइअद्-IV. 252
 अअाइण-III. 134.
 अअिउतय-1. 26, 178, 208
 अअिद्-II. 34.
 अअुअ-II. 217.
 अअुअ-IV. 372.
 अअुअिअद्-IV. 428.
 अअुरसाउ-IV. 423, 10
 अअुअअ-IV. 107.
 अअुअअ-IV. 162
 अअुअरिणी-1. 6.
 अअुअरेण-II. 174.
 अअद्-IV. 110.
 अअिद्-IV. 323.
 अअमानी-1. 271.
 अअ-II. 51; IV. 123.

- ५- [अर्ध] I. 7. अर्धो-II 53.
 अर्ध-IV. 310.
 अर्ध-IV. 414.
 अर्ध- [अर्ध] IV. 358.
 अर्धो-II. 159.
 अर्ध-I. 187.
 अर्ध-II. 97.
 अर्ध-II. 97.
 -I. 82.
 -II. 79.
 - [अर्ध] अर्ध II. 41. अर्धा-
 IV. 352.
 अर्धा-IV. 287.
 - [अर्ध] अर्धाणो-III 56.
 -IV. 323.
 अ-IV. 367.
 अ-IV. 427.
 अ-IV. 400.
 अ-I. 228.
 अ-I. 228.
 अ-IV. 415.
 अ-I. 60.
 अ-II. 77.
 अ-I. 14.
 अ- I. 30. अ-IV. 350,
 406, 407, 408. अ-सु-II.
 74.
 अ-I. 4.
 अ-IV. 261. अ- I. 60.
 अ-I. 60. अ-III. 136.
 अ-I. 14.
 अ- I. 60.
 अ-IV. 445.
 अ-IV. 286.
 अ-IV. 261.
 अ-II. 173.
 अ-IV. 349.
 अ-II. 173.
 अ- (declined) III. 58-
 61. अ-IV. 372. अ-IV.
 337, 359, 351, 401, 411,
 414, 418, 422. अ-IV. 277.
 अ-IV. 370. अ-IV. 423.
 अ-IV. 357, 383, 422, 9.
 अ-IV. 414. अ-IV. 427.
 अ- II. 160.
 अ- II. 161; III. 59.
 अ- II. 160.
 अ- I. 156.
 अ- II. 161, IV. 415.
 अ- II. 161.
 अ-IV. 413.
 अ- I. 142.
 अ- I. 156.
 अ-IV. 270. अ-IV. 270.
 अ-IV. 302.
 अ-IV. 270. अ-IV. 270.
 अ-IV. 422.
 अ- II. 83.
 अ- II. 153. अ-IV.
 350, 367, 422, 430.
 अ- II. 83.
 अ- I. 231.
 अ- (declined) III. 56. अ-
 II. 51. अ- III. 49. अ-
 IV. 422, 3. अ- III. 14,
 57. अ- III. 14, 57. अ-
 III. 14; IV. 338, 350,
 367. अ-IV. 416. अ-
 IV. 422, 14. अ-IV. 337.
 अ- II. 197, 209; IV.
 302. अ-IV. 346.
 अ- (declined) III. 56. अ-
 II. 51. अ-IV. 396. अ- III. 57.
 अ-IV. 180.
 अ- cfr. अर्ध.
 अ-IV. 365.

- अणु-**II** 163.
 अप्पेइ-*cfr.* अर्प.
 अप्पुण्णो-**IV**. 258.
 अकलोदया-**IV**. 283.
 अवम्हन्व-**IV**. 293.
 अव्ववी-*See* व.
 अव्वड-**IV**. 395.
 अव्वत्तणि-**IV**. 384.
 अव्वमा-**IV**. 445.
 अव्विम-**IV**. 439.
 अव्विमिइ-**IV**. 164, 383.
 अव्वुत्तद-**IV**. 14, 152.
 अव्वुत्तणु-**IV**. 364.
 अव्वत्त-**IV**. 440.
 अव्वत्तणु-**IV**. 387.
 अव्विमन्व-**IV**. 305.
 अव्वच्च-**IV**. 302.
 अव्वारेत्तो-**II**. 105.
 अव्वुणो-**I** 177.
 अव्वुण्णी-**II** 190.
 अव्वु- (declined) **III** 88. अव्वु-
III 87. अव्वु-**III**. 87; **IV**.
 439. अव्वुम्मि-**III** 59, 89.
 अव्वत्त-**IV**. 376.
 अव्व-**I**. 84, **II**. 56.
 अव्विर-**II**. 56.
 अव्विल-**II** 106.
 अव्वमि-**IV**. 424.
 अव्वमि-**IV**. 284, 302.
 अव्विमि-**IV**. 395. अव्वमिण-**IV** 396.
 अव्विमि-**III**. 105, 107.
 अव्विमो-**II** 208; **III**. 41
 अव्व (व्व)-**I** 33; **II** 99, 147,
 204; **III**. 106, 107, 108,
 110, 113, 114. अव्व*-**I**
 246. अव्व-**III**. 113, 114.
 अव्व-**IV**. 376. अव्वणो-**III**.
 112. अव्वम्मि-**III** 112. अव्वद-
IV. 379, 380, 417, 422,
 439. अव्वु-**III** 1
 -**III** 114. अव्वद-**I**
 अव्वत्त-**III** 117; **IV**.
 अव्वत्तणो-**III** 112
IV. 300. अव्वदि-**I**
 अव्वदिणो-**III** 112
III 105. अव्वे-**I** 4,
 26, 106, 108, 110,
 147, 148; **IV**. 376.
 अव्वेदि-**III** 110. अव्व
 371, 378, 432. अव्व
 117. अव्वेत्तो-**III** 112
III. 106, 108, 114.
 अव्वत्तित्तो-**IV**. 317.
 अव्वत्ता-**IV**. 345, 434
 अव्वत्तित्तो-**I** 142; **II** 74
 अव्वेत्त-**II** 149.
 अव्वेत्त-**I** 40.
 अव्व-**III** 73, **IV**. 302
III. 84, 89.
 अव्वद-**IV**. 187.
 अव्व-**III** 32.
 अव्वि-**II** 217.
 अव्व- [अव्व]-**IV**. 292
 अव्व- [अव्व]-**IV**. 302
IV. 277. अव्व-**IV**.
 अव्वत्त-**IV**. 266.
 260.
 अव्वमिस्सेदि-**IV**. 283.
 अव्वुणो-**IV**. 292
 अव्व (व्व) अव्वेद-**I** 63, 1
 अव्विम-**I** 63 3.
 ओपेइ ओपेव-**I** 63
 सम्-सम्पेत्त-**II** 164
 अव्व-**I** 60.
 अव्वत्तो-**II** 111.
 अव्वो-**II** 111.
 अव्वि-**II** 217.
 अव्वित्तो-**II** 111.

- विद्या-II. 104.
 विद्या-II. 111.
 विद्या-III. 6.
 विद्या-III. 111.
 विद्या-III. 111.
 विद्या-III. 201; IV. 418.
 विद्या-IV. 108. कवि-IV.
 विद्या-IV. 252.
 विद्या-III. 104.
 विद्या-III. 118.
 विद्या-IV. 278.
 विद्या-I. 211.
 विद्या-IV. 350. (from दम्)
 विद्या-I. 66.
 विद्या-I. 66.
 विद्या-I. 237.
 विद्या-II. 189.
 विद्या-I. 101.
 विद्या-IV. 353.
 विद्या-I. 101.
 विद्या-IV. 302.
 विद्या-IV. 144.
 विद्या-I. 82; II. 174.
 विद्या-IV. 139.
 विद्या-IV. 39.
 विद्या-IV. 54.
 विद्या-IV. 54.
 विद्या-IV. 181.
 विद्या-IV. 122.
 विद्या-IV. 181.
 विद्या-I. 6.
 विद्या-IV. 181.
 विद्या-II. 4.
 विद्या-IV. 395.
 विद्या-II. 168.
 विद्या-I. 245.
 विद्या-II. 24.
 विद्या-IV. 162.
 विद्या-IV. 203.
 कविवर्य [कविवर्ये]-IV. 339.
 कवितो-I. 271.
 कवित्वं-IV. 422, 22. कवित्वे-IV.
 396.
 कवित्वं-I. 254.
 कवित्वं-IV. 181.
 कवित्वं-IV. 181.
 कवित्वो-I. 245.
 कवित्वो-III. 174; IV. 190.
 कवित्वो-I. 6, 172.
 कवित्वं-IV. 298.
 कवित्वो-II. 75.
 कवित्वो-IV. 413.
 कवित्वं-III. 61.
 कवित्वो-IV. 445.
 कवित्वो-II. 166; IV. 331.
 कवित्वो-I. 26, 108.
 कवित्वो-II. 166.
 कवित्वो-IV. 395.
 कवित्वो-III. 61.
 कवित्वो-IV. 409.
 कवित्वं-IV. 302.
 कवित्वो-IV. 376, 427.
 कवित्वो-I. 172.
 कवित्वो-IV. 358.
 कवित्वो-IV. 427.
 कवित्वो-IV. 162, 178.
 कवित्वो-IV. 94.
 कवित्वो-I. 206.
 कवित्वो-II. 138.
 कवित्वो-IV. 162, 178.
 कवित्वो-IV. 151.
 कवित्वो-IV. 91.
 कवित्वो-III. 138.
 कवि-I. 41.
 कवि-III. 213.
 कवि-IV. 32.
 कवि-II. 204.
 कवि-III. 105, 14

INDEX OF WORDS.

ब-II. 182.
 बृ-IV. 215. बृ-IV. 384. बृ-IV. 384. बृ-IV. 353. बृ-II. 34. बृ-IV. 358.
 बृ with सं संवेदिता-IV. 414.
 बी-I. 128, 141.
 बी-I. 9; II. 164; III. 75, 76; IV. 268, 419.
 बी-I. 24.
 बी-I. 24; II. 164.
 बी-II. 212.

इ

इ-III. 84.
 with इ, इत् इत् with इत्, इत्-IV. 193.
 इ-IV. 299.
 इ-I. 84; II. 92.
 इ-II. 159.
 इ-I. 46; II. 129.

उ

उ-I. 172; II. 193.
 उ-I-II. 211; IV. 295.
 उ-IV. 295.
 उ-I. 6.
 उ-I. 270.
 उ-II. 151, 141, 299.
 उ-I. 171.
 उ-I. 270, 299.
 उ-II. 151.
 उ-I. 58.

उ-III. 79, 89.
 उ-IV. 128.
 उ-IV. 17.
 उ-IV. 162.
 उ-I. 58.
 उ-IV. 258.
 उ-I. 67.
 उ-II. 90.
 उ-I. 67.
 उ-II. 127.
 उ-IV. 144.
 उ-IV. 116.
 उ-IV. 33.
 उ-I. 171.
 उ-IV. 94.
 उ-See इत् with इत्.
 उ-IV. 105.
 उ-IV. 12.
 उ-I. 154.
 उ-II. 193.
 उ-See इत् with इत्.
 उ-IV. 279.
 उ-See इत् with इत्.
 उ-II. 22.
 उ-IV. 336.
 उ-I. 114.
 उ-IV. 329.
 उ-II. 17; III. 56.
 उ-III. 56.
 उ-I. 114; II. 21, 48, III. 81.
 उ-I. 217. उ-I. 195, II. 17.
 उ-II. 22.
 उ-II. 127.
 उ-II. 174.
 उ-II. 174.
 उ-III.

INDEX OF WORDS.

- IV. 312. क्यद-I 187; IV. 249. कदिवद-IV. 249.
 क्य-II 161; III. 65, 71.
 क्यद-II 174 (See क्यव्).
 क्य-IV. 267, 323.
 क्यो-IV. 325.
 क्ये-IV. 396. क्ये-IV. 349.
 क्यु-IV. 345, 351, 357, 358,
 364, 383, 418, 434. क्यु-
 IV. 445. क्यहा-IV. 379,
 389, 395, 416, 429.
 क्य-I 187.
 क्यु-II 174.
 क्यो-II 5.
 क्यद-II 89.
 क्यिवद-IV. 357.
 क्यल-II 77.
 क्यो-I 199.
 क्यो-I 239.
 क्ये-II 182; IV. 308. क्यु-
 IV. 332, 397, 414. क्यु-
 IV. 353. क्यला. क्यलाद-I 33.
 क्यलाभा-III 23 क्यल-III.
 23. क्यलेन III. 24.
 क्यु-III. 87.
 क्यन-II 183
 क्यन-II. 209.
 क्यद-IV. 146.
 क्य-II. 166.
 क्य, क्यद-I. 30, 231. क्यद-I.
 30. क्ये-IV. 46. क्यि-IV.
 326. with क्यु, क्यु-
 IV. 260.
 क्य-II 60.
 क्य-IV. 72.
 क्य-IV. 111.
 क्य-II. 79.
 क्य-IV. 209. क्य-IV.
 500. क्ये-IV. 110.
 क्य-See क्य.
 क्यहा-I. 100; II. 60, 74
 क्य-See (क्य).
 क्यक्यो-III. 73.
 क्यगहा-I. 177, 180.
 क्यन-I. 217.
 क्यनू-I 56.
 क्यने-IV. 302
 क्ययो-I. 239.
 क्यनगानो-III. 105.
 क्ययो-I. 222. क्यु-IV. 387.
 क्यरो-I 209. क्यर-III. 58; IV.
 287.
 क्यल-I. 167.
 क्यली-I 167, 220.
 क्य-क्ये-नि-I 29; II. 190; III.
 105; IV. 265. क्ये-नि IV.
 287. क्ये-IV. 337, 414, 420,
 422, 22. क्यद-IV. 65, 234,
 239, 338 क्यदि-IV. 360.
 क्ये-नि-IV. 376, 445 क्यदि-
 IV. 382, 414. क्य-IV. 330.
 क्यदि-IV. 385, 418. क्ये-IV.
 387. क्ये-नि-II. 201. क्यु-IV.
 346, 427. क्ये-IV. 260.
 क्ये, क्य-III. 145. क्ये-नि-दि-
 IV. 275. क्ये-नि-IV. 396.
 क्ये-नि-IV. 389. क्ये-IV. 385.
 क्य-III. 170; IV. 265.
 क्ये-नि-III. 170. क्ये-दि-I. 5;
 III. 166; IV. 214. क्ये-I.
 5. क्यो, क्यो, क्यो-III.
 162; II. 191; IV. 214.
 क्ये-दि-I. 97. क्ये-दि-
 IV. 274. क्ये-दि-IV. 279.
 क्ये-दि-IV. 279. क्ये-IV. 316.
 क्ये-दि-IV. 338, 387, 389,
 411, 445. क्ये-III. 119,

153. करावेइ-III. 149. करावेइ-III. 149. कारावेइ-III. 153.
 कारावीअइ, काराविज्जइ-III. 152, 153. कारीअइ, कारिज्जइ-III. 152, 153. काउ-IV. 214.
 कउ-IV. 370. करण-IV. 441. करि-IV. 357. करिअ-I. 27; IV. 272. कइअ-IV. 272, 302 करिण-IV. 272. काऊण-I. 27; II. 146, III. 157; IV. 214. काऊण-I. 27. काउआण, काउआण-I. 27. कालेअ-IV. 302 करेवि-IV. 340. करेविणु-IV. 396. कयव-IV. 265. कय-III. 73, 105 कयउ-IV. 129. कय-I. 126, 209; II. 114, III. 16, 23, 24, 27, 29, 30, 51, 55, 56, 70, 77, 109, 110, 118, 119, 124, 129, IV. 422, 10 कया-II. 204, III. 7. कत-IV. 323. कइ-IV. 290. किइ-IV. 446. किअउ-IV. 371, 378. अकिआ-IV. 396. कणिअ-I. 21, II. 209. कणीअ-I. 218, IV. 277. कायव-IV. 214. करिअउ-IV. 138 करत-IV. 131. कएतो-IV. 100 करिअ III. 152, 153. कएविअ-III. 152, 153. कएविआ-IV. 123. cfr. कइइ
- क- with अल अलकिआ-III. 135.
 - with अवि. अविअइ-I. 206
 क (karā)-IV. 118, 120, (कएवि अइइ). करि-IV. 271, 277, IV. 395. कइ-IV. 377.
 कए-IV. 122, 17.
 कइ-IV. 125.
- कयव-III. 70.
 करइ, हो-I. 44.
 करली-I. 220.
 करवाल-IV. 354, 379, 387.
 करही-II. 174.
 करालेअउ-IV. 415, 419.
 करि-IV. 353.
 करिणी-III. 32.
 करिसइ-IV. 187, 235.
 करिसो-I. 101.
 करीसो-I. 101.
 करेण-II. 116.
 कलइ-IV. 59.
 कलओ-I. 67.
 कलकिअइ-IV. 428.
 कलमणोवी-II. 217.
 कलवा-I. 0. कलमो-I. 30.
 कलवल्लो-IV. 220. कलमो-303.
 कलदिअउ-IV. 424.
 कललो-I. 231.
 कलियुनि-IV. 338, 375, 41.
 कलिहि-IV. 311.
 कली-IV. 287.
 कलुणो-I. 254.
 कल-IV. 288.
 कल II. 186.
 कइइ-II. 76.
 कयइ-IV. 233. (क).
 कएविओ-I. 221, II. 29.
 कएतो-II. 36.
 कयण-IV. 370, 367, 40, 395. कएण-IV. 207.
 IV. 125.
 कएरि-IV. 302.
 कएल-IV. 387. कएव-IV. 397. कएवि-IV. 2.
 कएव-I. 231. कएव-IV. 2.
 कएव-I. 231.

INDEX OF WORDS.

- बोलि-III. 395.
 ब्य-III 142. ब्रुव-II. 79.
 ब्रुवदत्तो-II. 159.
 ब्रु with वि, विअसद-IV. 195.
 विअसति-II 209. विहसति-IV.
 365. विअसिअ-I. 91. विअसिअ-
 II. 15.
 ब्रु-IV. 314.
 ब्रु-I. 236; II. 75; ब्रुवो-II.
 110.
 ब्रुवि-(!) IV. 422. 15.
 ब्रुवोहि IV. 423.
 ब्रुव-IV. 330.
 ब्रुव-IV. 440. ब्रुवो-I. 260.
 ब्रुव-II. 75. ब्रुवो-II. 89,
 104, 110.
 ब्रु-IV. 289.
 ब्रु-I. 29; II. 161, 199, 204,
 208; III. 56. ब्रुवि-IV. 370,
 436.
 ब्रु-I. 29, 41; IV. 267. ब्रुव-I
 41.
 ब्रु-IV. 415, 416.
 ब्रु-IV. 355.
 ब्रुवो-II. 71, 93.
 ब्रु-II. 161.
 ब्रु-III. 60, 65; IV. 302,
 357, 422, 8. ब्रुवि-IV.
 422, 6.
 ब्रु-IV. 349, 357, 367, 370,
 383, 418, 421, 422, 428,
 434.
 ब्रु-I. 178.
 ब्रु-IV. 329.
 ब्रु-IV. 325.
 ब्रु-IV. 446.
 ब्रुव-II. 184.
 ब्रु-IV. 44.
 ब्रु-IV. 350.
 ब्रुवनी-I. 180.
 ब्रुव-IV. 376.
 ब्रुवो-I. 67.
 ब्रुववेव-IV. 357.
 ब्रुव-III. 65.
 ब्रुव-III. 32.
 ब्रुववसं-I. 269.
 ब्रुवसं-I. 269.
 ब्रुवो-III. 32.
 ब्रुवो-IV. 299.
 ब्रुवो-I. 177. ब्रुवो-III. 13
 ब्रुवो-IV. 415, 422, 1
 424.
 ब्रुवो-IV. 387.
 ब्रुव-I. 43.
 ब्रुवो-I. 43.
 ब्रुव-I. 29.
 ब्रुवो-I. 43. ब्रुवो, ब्रुव-III.
 38.
 ब्रुव-I. 127.
 ब्रुव-See ब्रु.
 ब्रुवो-I. 214, 254.
 ब्रुवो-II. 71.
 ब्रुवि } See ब्रु.
 ब्रुवि }
 ब्रुव-III. 65.
 ब्रुव-See ब्रु.
 ब्रुव-II. 104.
 ब्रुव-I. 128.
 ब्रुव-I. 29, 80.
 ब्रुव-I. 128.
 ब्रुवो-II. 12, 89.
 ब्रुव-I. 128.
 ब्रुव, ब्रुव, See ब्रु.
 ब्रुव-I. 251.
 ब्रुव-IV. 52.
 ब्रुव-III. 69 See ब्रु, ब्रुवो, ब्रु.
 ब्रुवो-II. 216.

- कि-तस्म { III. 169 (कौत्)
 कित्तादिभि {
 कित्ते-IV. 335, 347, 400, 418.
 कित्ती-II. 30.
 किय-IV. 401.
 किप्रउ-IV. 329.
 कि-See क
 किर-L 88; II. 186; IV. 349,
 419.
 किराय-I. 183.
 किरिआ-II. 104.
 किरितट-IV 325.
 किल-II. 186, IV. 292.
 किलत-II 106.
 किलम्मद-II 106.
 किलिक्किचद्-IV. 168
 किलिङ्ग-II. 106
 किलित्त-I. 145.
 किलिन्न-I. 145 किलिन्नउ-IV. 329.
 किलिन्न-II. 105, 106
 किलेमो-II 106.
 किं-IV. 401, 422.
 कियणु-IV. 419
 किवा-I. 128
 किवाय-I. 128
 किविणो-I. 16, 128
 किणर-I. 116.
 किणरा-I. 128
 किणर-I. 269.
 किणर-IV. 269.
 किणा-I. 127.
 किणाणु-I. 128.
 किण्णिओ-I. 128.
 किणो-I. 128.
 किण्णा-(क)
 किण-IV. 401.
 किण-IV. 376.
 कौ, कौआ, कौह, कौ, See (क)
 कौह See कौह
- कौलद्-I. 202 कौलदि-IV.
 (कौह)
 कौस-(क)
 कौमु-क
 कुऊहल-I. 117.
 कुकद्-IV. 76.
 कुम्म-II. 164.
 कुण्डी-I. 35, II. 17. कुण्डी
 46.
 कुण्ठेअय-I. 161, II. 17.
 कुण्ठय-I. 181.
 कुण्णद्-IV. 135, 217.
 कुणर-IV. 387. कुणो-I
 कुणह-IV. 422, 9.
 कुट्टक-IV. 311.
 कुट्टु-IV. 438.
 कुट्टीर-IV. 364.
 कुट्टवडे-IV. 422, 14.
 कुट्टी-IV. 422, 14, 42.
 1) कु-IV. 396. 37-II. 1
 2) कु-II. 78.
 कुवाणे-I. 199.
 कुणद्-IV. 65. कुवाणे-I. 7
 130.
 कुणव-I. 231.
 कुण्वरु-IV. 311.
 कुदो-I. 37.
 कुणद्-IV. 230.
 कुण्णामो-I. 72
 कुण्णिओ-I. 72
 कुण्णो-I. 67.
 कुणा(I)-III 32, IV. 3
 कुणा(I)-I 67.
 कुणा(I)-IV. 293, 302
 कुण-IV. 182
 कुण-I. 26, II. 52
 कुण-IV. 117. 347
 कुण-IV. 345, II-
 IV. 106.

INDEX OF WORDS.

- नरो-I. 8.
 रो-I. 8.
 ल-IV. 302.
 लो-II. 74.
 -IV. 382.
 ल-°वरी-III. 31.
 I. 33; III. 80; IV. 308.
 लो-I. 33. लु-IV. 361.
 -II. 79.
 7-III. 105.
 -I. 91, 145, 322, 444.
 लन-IV. 446.
 लरो-लुनननरो-II. 97.
 लर-IV. 264.
 I. 260.
 IV. 365.
 I. 129.
 -IV. 370.
 -I. 148, 196, 240.
 -II. 157. लरुत-IV. 383.
 -II. 157.
 -IV. 408, 435.
 -IV. 404, 405.
 I. 157.
 V. 418.
 246; II. 147, 148. लरुत
 359. लरु-II. 99. लरुत-
 373. लरु-IV. 422, 20.
 152.
 I. 105, 142.
 167.
 -IV. 95.
 I. 148, 152.
 157.
 167, 220.
 343, 401. लरु-IV.
 396, 398.
 I. 30.
 V. 408.
- कनकलाड-IV. 414.
 केननरो-III. 134.
 केनरं-I. 146.
 केवरि-IV. 335, 420, 20.
 केनहि-IV. 370.
 केसि-See क.
 केनुजं-I. 29, 86.
 केइत-IV. 402.
 केहि-IV. 425.
 कोनातद-IV. 195.
 कोउहलं-II. 99.
 कोउहलं-I. 117, 171; II. 99.
 कोउहलं-I. 117.
 कोइद-IV. 76.
 कोरुटअवं-I. 161.
 कोयो-I. 159.
 कोहरद-IV. 422, 2.
 कोहिनि-I. 116.
 कोहनद-IV. 168.
 कोहिनि-IV. 422, 9.
 कोयो-I. 116.
 कोदं-I. 202.
 कोमुदो-I. 159.
 कोरु-IV. 446.
 कोनो-I. 116. कोरु-IV. 422, 15.
 कोनर-I. 124.
 कोमुदं-I. 159.
 कोवित्रो-I. 159.
 कोनरो-I. 159.
 कोस्यानल-IV. 290.
 कोरु-IV. I. 124; II. 73.
 कोदलं-I. 171.
 कोदलि-IV. I. 171.
 कोदली-I. 124; II. 73.
 *केर-II. 99.
 *कनरं-II. 97.

ओ-1. 53.
 इ-IV. 395.
 ऐ-II. 174.
 ए-IV. 101.
 ई-IV. 154.
 [L 187; III. 142.
 ओ [स्केटक and स्केटक] II. 6.
 ओ-II. 6.
 -IV. 168.
 -II. 174.
 -IV. 422, 10.
 ऐ-IV. 381.
 ओ [स्केटक and स्केटक] II. 6.
 -IV. 419.

ग
 IV. 367, 406; गं-II. 195;
 II. 85. गं-II. 184.
 -I. 54, 158; III. 35.
 -I. 54, 158; II. 174.
 -I. 162, 202.
 -I. 163.
 -I. 163.
 -I. 177. (cfr. गव)
 -I. 219.
 IV. 442. गवा-IV. 399, 419.
 -IV. 98. गवति-IV. 187.
 गवे-III. 142. गवहि-IV.
 67. गजु-IV. 418. cfr.
 गदि (गवे)
 -IV. 409.
 -II. 37.
 -35; II. 35.
 -35; II. 35.
 V. 112.
 V. 353. गजि-IV. 414.
 -IV. 353. गजि-IV.
 120

गं-1. 35; IV. 120.
 गंत्पालि-IV. 357.
 गंदाई-IV. 353.
 गती-IV. 327.
 गदुअ- See (गम्)
 गदो-II. 37.
 गन-IV. 306.
 गंधउडी-1. 8.
 गंधो-1. 177.
 गन्निगो-1. 208.
 गम् गच्छ-1. 187; IV. 162, 215.
 गच्छति, गच्छते-IV. 319. ग-
 च्छादि. गच्छे-IV. 274. गच्छ-
 IV. 295. गच्छिस्ति-IV.
 275. गनिही-IV. 330. गच्छ-
 III. 171. cfr. III. 172
 गन्तु, गनिवइ-IV. 249. गन्नि-
 दिइ. गनिदिइ-IV. 249. गच्छिअ,
 गच्छिअ-IV. 272. गदुअ-IV.
 312. गदुअ-IV. 272, 302
 गंनि, गन्निउ, गंनिनि, गंनिनिउ-
 IV. 442. गभो-1. 209. गउ-
 IV. 442. गउ-IV. 426. गव-
 III. 147; IV. 352. गउउ-
 IV. 422, 20. गवा-IV. 376.
 गव-1. 97; III. 156. गवहि-
 IV. 370, 377. गवो-IV. 522
 गवे-IV. 302. गरो-IV. 379,
 380.
 -with अर, अरगन-1. 172.
 -with आ, आगच्छ-IV. 163.
 287. आगच्छि-IV. 302. आग-
 च्छानो-IV. 323. आगो-1.
 272. आगो-1. 209, 262,
 III. 16, 23, 29, 30, 59, 54,
 55, 97, III. 118, 119, 124,
 126, 126. आगो-IV. 355,
 72. आगो-IV. 292
 आगो-IV. 292. -with अर,

- अन्नागच्छद्-IV. 165. - with
 प्रत्या, पच्चागच्छद्-IV. 166. -
 with उद्, उग्गय-I. 12. -with
 उप, उवगयम्मि-III. 57. -with
 निस्, निग्गउ-IV. 331. -with
 मस्, संगच्छद्-IV. 164. सगच्छ-
 III 171 सगामेद्-III. 153.
 गभिर-II 145.
 गमेगद्-IV. 189.
 गभीरिअ-II. 107.
 गय [गज]-IV. 335, 345, 383,
 395, 418, 439, 445.
 गय [गत] See गम्
 गयण-II. 164. गयणे-I. 8 गयणि-
 IV. 395. गयणयम्मि-II. 164.
 गयणयकु-IV. 376.
 गया-L 177, 180.
 गय्यदि-IV. 292. (गर्ज्, Seeगज्जदि)
 गरिमा-L 35
 गरिहा-II 104.
 गदआअद्, गदआद्-III. 138.
 गदओ I. 109. गदआ-IV. 340.
 गदई-L 107.
 गदडी-II. 113.
 गदओ-I 202.
 गद-गलद्-IV 118 गजति-IV.
 106. अगतिअ-IV. 332 -with
 वि, विगलद्-IV 175.
 गदवद्-IV 113.
 गदि-IV. 123.
 गदई-L 107, 121.
 गदआदि-IV 123.
 गदआ-IV. 189, 114.
 गद-गद-II. 179.
 गद-गद-गद.
 गद-IV 204. (गम्)
 गद-IV. 205. गद-II. 79.
 गद-IV. 221.
 गदद्-II 114.
 गदिअ See प्रम्
 गदिर-L 101.
 गदीरिअ-II 107.
 गदीरिअ-IV. 419
 गा, गाद्, गाअद्-IV. 6. 315.
 गाई-L 158.
 गाओ-L 158.
 गाण-IV. 6.
 गाम-III. 142. ग. 2-III
 गामद्-IV. 407.
 गामणि-III. 42, 43
 124. गामणिमा-III. 3
 गामणियो-III. 13
 गामिणिआ-II 163.
 गारब-L 163.
 गावा-III. 58.
 गावाणो-III. 56.
 गावी, गावीओ-II 174.
 गिअद्-IV. 217. (गी)
 गिही-L 26.
 गिही-L 26, 128.
 गिही-L 128.
 गिम्मो-IV. 412.
 गिद्-IV. 289. गि
 गिद्-IV. 357.
 गिप्यते See गा.
 गिर-I 16.
 गिरि-IV. 337, 415.
 गिरि-IV. 311. I
 III. 16, 18, 19, 20,
 124.
 गिलगमण-IV. 115.
 गिलाद्-II 106.
 गिलाण-II 106.
 गिलिणिदि-IV. 376.
 गिलिअद्-IV. 370. I
 गिनी-IV. 287.
 गज-II. 26, 124

ङ-1 26.
 ङ-IV. 196.
 ङ-IV. 202.
 ङ-IV. 202.
 ङ-IV. 416.
 ङ-1 202.
 ङ-III. 87; IV. 292, 338, 372,
 414. ङ-IV. 395. युन-1.
 11, 34; III. 65, 81. युनाइ-
 1 34. युनई-IV. 335, 347,
 400, 418.
 ङ-IV. 422, 15.
 ङ-IV. 29.
 ङ-1 (उर)
 ङ-IV. 306. युन-IV. 306.
 ङ, गोवद-1 231; IV. 338.
 युन-IV. 150. युनो-1 77.
 युन-1 21; IV. 4. युन-
 युन-IV. 4. - with वि, वि-
 युन-IV. 421.
 यु-1 90.
 यु-1 236. (उर)
 यु-IV. 161.
 यु-1 236.
 यु-IV. 207.
 यु-IV. 207.
 यु-1 121.
 यु-IV. 444. यु-1 109. dec-
 lination III. 38, 124.
 यु-1 84.
 यु-IV. 36, 144.
 यु-IV. 73.
 यु-1 202.
 यु-1 236. (उर)
 यु-1 42.
 यु-1 6.
 यु c. See यु.
 यु c. See यु.
 यु c. See यु.

नेदुअं-1 57, 182.
 नेअन- ना-III 38.
 नेआवरो-1 174.
 नेदुआ-IV. 423.
 नेनो-1 174.
 नेवी-1 77.
 नेटी-IV. 395, 420, 431, 436.
 नेरी-IV. 329, 383. नेरी-III
 32; IV. 396, 401, 418.
 नेरी-IV. 395. नेरीअ, नेरीओ
 -III 28. नेरीअ-IV. 414.
 नेरीहर or नेरीहर-1 4.
 नेरी-1 147. नेरी-1 194.
 नेरी-IV. 326.
 नेरी-1 15.
 नेरी-1 217, IV. 209.
 नेरी-IV. 336. नेरी-IV.
 341. नेरी-1 197; III 26.
 नेरीअ-III 163. नेरी-IV.
 256, 341. नेरी-1 261;
 III 65; IV. 335. नेरीअ-
 IV. 256. नेरीअ-IV. 210.
 नेरी-1 146; IV. 210.
 नेरीअ-IV. 394, 438. युन-
 युन, युन-IV. 210. नेरीअ-
 1 101. नेरी-1 78.
 with न, युनईअ-1 198.

घ.

घ-IV. 424.
 घ-IV. 422, 2.
 घ-1 195; IV. 112. घ-
 -IV. 401. घ-IV. 50. घ-
 घ-IV. 340, 411. घ-IV.
 114. घ-IV. 331. with
 32, 33. घ-IV. 112.
 घ-IV. 112.
 घ-1 174.
 घ-1 126.

- घट-IV. 395, 439. घटो-I. 195.
 घट्टणि-IV. 357.
 घण-[घृणा] IV. 350, 367.
 घण [घन]-IV. 387, 414, 438.
 घणा-IV. 422, 23; IV. 439.
 घणो-I. 172, 187.
 घटा-I. 195.
 घत्त-IV. 414.
 घत्तह-IV. 143, 189.
 घम्मो-IV. 328.
 घय-I. 126.
 घर-IV. 364. घर-IV. 341, 343,
 351, 367, 422, 14. परो-II.
 144. घरे-IV. 423, 436.
 घरहि-IV. 422, 15.
 घरसामी-II. 144.
 घरेणि-IV. 370.
 घल्लह-IV. 334, 422, 9. घल्लति-
 IV. 423, 3.
 घाउ-IV. 346.
 घायणो-II. 174.
 घिणा-I. 128.
 घिसह-IV. 204.
 घुम्पित-IV. 423.
 घुम्पह-IV. 395.
 घुम्पय-IV. 299.
 घुटेहि-IV. 423.
 घुम्पह-IV. 117.
 घुलह-IV. 117.
 घुमलह-IV. 121.
 घुसिण-I. 128.
 घेण etc See घम्.
 घेयह etc See घम्.
 घोय-IV. 10.
 घोहा-IV. 330, 344, 363.
 घोलह-IV. 117.
 घोसह-I. 260.
- च.
 च-I. 24; III. 70, 142, 1
 265, 321, 322, 323
 च [एव]-IV. 386, 426. (!)
 चहत्त-I. 151; II. 13.
 चहत्तो-I. 152.
 चउ-I. 171; IV. 331.
 चउओ, चउदि, चउदे,
 चउतु-III. 17. चउव-
 123
 चउतुणो-I. 171.
 चउहो-II. 33.
 चउत्थो-I. 171; II. 33. --
 I. 171.
 चउरुही-I. 171.
 चउरुह-I. 171, 219.
 चउसुहु-IV. 331.
 चउरो-III. 123.
 चउवसि-III. 137.
 चउव्वारो-I. 171.
 चएत्त { I. See चत्त.
 चएत्थेणु {
 चह-II. 79. चहे-IV. 44.
 चहम्मह IV. 161.
 चहाओ-I. 8.
 चकियम-IV. 258.
 चक्ख, चक्खह-I. 33.
 चक्खे-IV. 325.
 चक्ख-I. 12.
 चक्खिह-II. 174.
 चक्खुप्पह-IV. 39.
 चच्छह-IV. 194.
 चक्खु-IV. 418.
 I चहह-IV. 206. चहिस
 331. चहिसा-IV. 445.
 II चहह-IV. 421.
 चहह-IV. 406.
 चहाह-IV. 439.
 चह-I. 57.

- चद-IV. 110.
 चद-IV. 126.
 चद-IV. 185.
 See चद.
 चो, चत्तारि-III 122
 चिह्न-IV. 281.
 चिह्न-IV. 302.
 चो-II 164.
 च-II 182.
 चा-I 185; -नए-IV. 349.
 चो-I 30. चंदो-I 30; II. 80,
 165.
 -II 80.
 चना-III 38.
 च-IV 110.
 च-I 67.
 -IV. 444.
 चो-IV. 330.
 च-IV. 395.
 -I 32.
 च-IV. 86. च-IV. 422.
 चो. चर-IV. 418. चरुणि-
 च-IV. 441. चर-IV. 315,
 83.
 चद-IV. 86.
 -I 254
 IV. 387.
 -IV. 231.
 -IV. 399. चरु-IV. 254.
 चो-II 180.
 -IV. 283.
 -IV. 326.
 -IV. 422, 18.
 IV. 231.
 च-IV. 2
 च-IV. 233.
 -I 146, 198.
 -I 108.
 IV. 406. चरु-IV. 146.
- चाउ-IV. 396.
 चोउडा-I 178.
 चाउल-I 44.
 चाइ-I 67.
 चानरो-I 67.
 चारहजो-IV. 396.
 चि-चिन्द-IV. 238, 241. चुन्द-
 IV. 238. चिचिन्द-IV. 242,
 243. चिन्द-IV. 243. चिनि-
 दिड, चिनिहिद-IV. 243. चिन्द
 चिचिहिद IV. 242, 243. with
 उड, उचिचिन्द, उचिचिन्द-IV. 241.
 चिच-III 99, 184, 187.
 चिच-IV. 240.
 चिच-III 142
 चिच-II 129.
 चिच-IV. 115.
 चिच-IV. 115.
 चिचिच-IV. 115.
 चिच-II 50.
 चिच चिच-IV. 422, 15. चिचिदि
 -IV. 265. चिचिचो-IV. 322.
 चिचिचो-IV. 310. चिचिच-
 IV. 362. चिचिच-IV. 396,
 410. चिचिच-II. 190. चिचिच-
 IV. 320.
 चिच-I 85.
 चिच-II 59.
 चिच } -See चि.
 चिचिच }
 चिचिच-III 134
 चिचिचो-I 183, 254.
 चिच }
 चिचिच } -See चि.
 चिचो-I 156.
 चिचो-IV. 325.
 चिच-IV. 151.
 चिच-II 77.
 चिच-IV. 177

चुच्छ-I. 204.
 चुगद-IV. 238.
 चुष्ण-II. 34.
 चुष्णी-IV. 395, 430.
 चुष्णो-I. 84.
 चुषद-IV. 239. चुषिषि-IV. 439.
 चुल्लुल्ल-IV. 127.
 चुल्लुल्ल-IV. 395, 430.
 चू-IV. 337.
 चेअ-I. 7, II. 99, 184, 209.
 चेअद-IV. 396.
 चेअ-I. 151, II. 107.
 चेतो-I. 152.
 चोगुणो-I. 171.
 चोत्थो-I. 171. चोत्थी I. 171.
 चोदसी-I. 171.
 चोदह-I. 171.
 चोप्पद-IV. 191.
 चोरिअ-I. 35, II. 107.
 चोरिआ-I. 35
 चोरो-I. 177. चोरेण-III. 136.
 चोरस्म-III. 134.
 चोप्पारो-I. 171.
 च-II. 184.
 चिअ-I. 8; II. 99, 184, 195,
 197, III. 85, 180, IV. 63,
 365.
 चेअ-II. 99, 184.

उ.

उअं-II. 17.
 उअ-IV. 412.
 उअन-II. 112.
 उअठो-IV. 325.
 उअद-IV. 100.
 उअो I. 265; II. 77. उअी-1.
 265.
 उअ-II. 36; IV. 91. उअदि-IV.
 387. उअिण-IV. 422, 3.

उअो-II. 20.
 उअद-III. 123.
 उअवण्णो-I. 49.
 उअिवण्णो-I. 49, 265.
 उअी-II. 36.
 उअद-IV. 422, 14.
 उअ-I. 33.
 उअो-I. 33.
 उअओ-I. 265; II. 77.
 उअा-II. 18, 101.
 उअी-I. 265.
 उअ्म-II. 112.
 उअुदु-IV. 331. उअुणे-1
 उअ-II. 17.
 उअओ-II. 159.
 उअवद-IV. 21.
 उअा-I. 249; III. 34
 387.
 उअादसिअद-II. 203.
 उअ-IV. 365. उअो-II
 उअली-I. 191.
 उअने-IV. 295.
 उअओ-I. 191.
 उअो-I. 265.
 उअी I. 249; III. 7,
 उअो-II. 138.
 उअि उअ-II. 174.
 उअिद-IV. 174.
 उअि-IV. 204.
 उअि-IV. 238.
 उअि, उअिद-IV. 124;
 -IV. 357, 434
 444. उअि-III. 15
 with अ, अअिद-
 अअिद-III. 193.
 उअिद-IV. 257
 उअि-I. 266.
 उअिद-IV. 182. उअिअ
 उअिद-IV. 182.

INDEX OF WORDS.

दिहा-L 128; II. 23.
 दीर्घ-L 112; II. 17.
 दीर्घ-II 3.
 दीर्घ-II 17.
 दुष्ट-L 204.
 दुष्ट-IV. 385, 401, 422, 19.
 दुष्ट-II 17.
 दुष्ट-II 138.
 दुष्ट-IV. 160.
 दुष्ट-IV. 259.
 दुष्ट-II 17.
 दुष्ट-IV. 249.
 दुष्ट-IV. 143.
 दुष्ट-I 17, 265; II. 17.
 दुष्ट-II 92. दुष्ट-II 19, 127.
 दुष्ट-IV. 390.
 दुष्ट-See दिष्ट.
 दुष्ट-II 17.
 दुष्ट-IV. 395.

उ.

उ-IV. 170.
 उ-L 40; II. 204; III. 170,
 180, IV. 343, 351, 356,
 364, 365, 367, 370, 371,
 379, 384, 390, 391, 395,
 396, 398, 399, 401, 417,
 418, 419, 422, 6, 9, 438,
 439.
 उ-III. 65.
 उ-L 40.
 उ-IV. 403, 404.
 उ-L 40.
 उ-L 177.
 उ-L 178. - उ-L 4.
 उ-L 203. IV. 419.
 उ-II. 80, 90.
 उ-IV. 343. उ-IV. 404.

405.
 उ-IV. 80. उ-IV. 438.
 उ-IV. 333, 348.
 उ-II. 24.
 उ-II 30.
 उ-III. 159.
 उ-I. 194.
 उ-IV. 258.
 उ-I. 254.
 उ-I. 254.
 उ-IV. 364, 376. उ-IV.
 336, 337, 339, 406, 418.
 उ-III 153. उ-II 114;
 IV. 372. उ-IV. 371.
 उ-IV. 419.
 उ-IV. 282, 302.
 उ-III 204.
 उ-IV. 444.
 उ-IV. 401, 444.
 उ-II. 75.
 उ-IV. 404.
 उ-II 160.
 उ-II 161.
 उ-II 160.
 उ-IV. 260.
 उ-IV. 420.
 उ See उ.
 उ-IV. 370, 442. उ-L 245.
 उ-IV. 419.
 उ-II. 173.
 उ-IV. 2. उ-IV. 442.
 उ-III 94.
 उ-III 145. उ-IV. 359.
 उ-IV. 157, 249.
 उ-IV. 157, 249.
 उ-IV. 156.
 उ-II 174.
 उ-I 11, 2. II 61.
 IV 200, 27, 310.

- जम्हा-III 66. See जो
 जय-IV. 370.
 जयसु-IV. 440.
 जया-IV. 383.
 जर-I 103; IV. 423
 जरइ-IV. 234. जरिजइ, जीरइ-
 IV. 250. (जर)
 जल-III. 16. जल-I. 23; IV.
 287. जल-IV. 308. जलु-IV.
 395, 419, 420, 423, 20.
 जलि-IV. 383, 414. जले-IV.
 365. जलेण-I. 155. जलहु-IV.
 415.
 जलइ-IV. 365.
 जलचरो-I. 177.
 जलणो-IV. 365. जलणि-IV. 444.
 जलचरो-I. 177.
 जलहरो-II 198.
 जवइ-IV. 40. जवणिउठ, जवणीअ-
 I. 218.
 जवु See जो.
 जवा-I. 11, 32, 245.
 जस्य See जो.
 जर-I. 67; II 204; IV. 419.
 जर-II. 161.
 जइण-I. 187.
 जइ-I. 67.
 जइ-IV. 355.
 जइ-II. 161.
 जरिडिओ-I. 96, 107.
 जरि-IV. 349, 357, 383,
 422, 6.
 जरुडिये-I. 96, 107, 254
 जइ See जो.
 ज See जो.
 जअइ-IV. 126. जअनि-III 65.
 जअ [जनि]-III 38.
 जअ [जनि of ज]-I. 245; IV.
 350, 411, 444
 जाई See जो.
 जाइडिअए-IV. 422, 23.
 जाईसरइ-IV 365.
 जाउ-IV. 332, 420, 426.
 जो.
 जाउ-IV. 406.
 जाए-(See जो).
 जाए-IV. 395.
 जाओ-See जो
 जागरइ-IV. 80.
 जाग See जो.
 जाणण-IV. 7.
 जाण-II. 83.
 जाणमि जाणामि See जा.
 जाणिअइ-IV. 330.
 जाम-IV. 387, 406.
 जानइओ-II 159.
 जानहि-IV 406.
 जानाउओ-I. 131.
 जानाउणो-III 44.
 जानावा-III 48. Decln.-III 41
 47, 48.
 जाया-IV. 350, 367.
 जारिओ-I. 142.
 जारो-I. 177.
 जाल-IV. 395, 415, 420. वाउ-
 IV. 439.
 जाल-I. 209, III 65.
 जाव-I. 11, 271, IV. 278.
 जाव-IV. 395.
 जावेइ-IV. 40. (वा)
 जास, जासु-See जो.
 जाइ See जो.
 जाहि-III. 60.
 जाई-III. 65.
 जि-IV. 341, 387, 406, 414,
 419, 420, 424, 15, 42,
 429.
 जि, जवइ-III. 153; IV. 241.

- दिव्-IV. 241. विणिव्-IV. 242. विव्-IV. 440, 441. विणेपि-IV. 442. विञ-III. 38. जेऊण-IV. 237, 241. जणिकण-IV. 241. - with निम्, निविञ-II. 164. निविञउ-IV. 401. - with विनिम्, विणिविञउ-IV. 396. विञउ, विञउ See जीव्. विरुदिए-IV. 287. विण-IV. 444. विणयन्तो-I. 187. विणवरा-III. 137. विणा-See जो. विण्-I. 102. विण्-II. 75. विणित्तं-II. 156. विण्णा-II. 57. विण्णित्तु-IV. 427. विण, विण्ण, जेण-IV. 110. जेण-III. 26. जिम्मद-IV. 230. जिं-IV. 330, 336, 347, 354, 376, 385, 395, 396, 397, 422, 2, 23. जिंवि जिंवि-IV. 344, 367, 401. जिण्द-See जि. जिन्ना-See जो. जिह-IV. 377, 401. जिहं-IV. 337. जीञ, जीञा, जीह, जीउ, जीए-See जो. जीञ-I. 271; II. 204. जीञा-II. 115. जीउ-IV. 439. जीणो-V. 327. जीण-See जण. जीव्, जीव-IV. 367. जीव-IV. 101. जीव-IV. 282, 302. जीव-IV. 444. जीवो-IV. 9. जीवहं-IV. 406. जीविञ-I. 271. जीविउ-IV. 358, 418. जीसे-See जो. जीह-IV. 103. जीहा-I. 92; II. 57. जु-See जो. जुञ्जुञ-IV. 422, 14. जुञ्जु-IV. 414. जुइं-II. 24. जुउच्छ-IV. 4. जुगुच्छ-II. 21; IV. 4. जुगं-II. 62, 78. जुज्ज-IV. 109. जुज्ज-IV. 217. जुज्जो-IV. 386, 426. जुज-IV. 109. जुण-I. 102. जुतो IV. 306. जुत्त-IV. 340. जुत्त-I. 42; IV. 279. जुण-IV. 109. जुम्मं II. 62. जुन्द°-I. 246. जुवदअणो-I. 4. जुवदियणो-IV. 286. जुवा-III. 56. जुवाणदणो-III. 56. जुवाणो-III. 56. जुव-IV. 132, 135. जुवदिह-III. 204. जुवदिह-III. 193. जुव-IV. 93. जुवे-II. 193. जे See जो. जे-II. 117. जेहणो-II. 172. जेण-See जो. जेणिय-III. 157. जेणिय-III. 157.

- जेसुलो-IV 407, 435
 जेथु-IV. 422, 14 जेथु वि-IV.
 104, 405.
 जेद-II. 157.
 जे See जो
 जेथ-IV. 397, 101
 जेवड-IV 407.
 जेसि-See जा
 जेहउ-IV 422, 1
 जेहि-See जो.
 जेहु-IV 402.
 जो-IV. 330, 332, 338, 343,
 370, 383, 101, 422, 7, 15,
 22, 428, 442, 445 जु-IV.
 315, 350, 351, 354, 360,
 367, 389, 411, 418 जा I
 271; III. 33; IV 395. ज-
 I. 21, 12, II. 184, 206;
 III. 33, 116, IV. 365, 371,
 378, 388, 390, 396, 420,
 426, 429, 434, 438, 446.
 44-III. 113. जेण-I. 36,
 II. 183; III. 69, IV. 411,
 422, 1 विणा-III 69 जे-IV
 370, 421. जम्प-III. 63.
 जाम-III 63. जगु IV. 368,
 370, 389, 422, 20, 127
 जगु-IV. 358, 396, 420.
 जिम्मा-III. 64. जीमि-III. 64.
 जीज, जीजा, जीद, जीण-III. 64.
 44-IV. 359. जीजा, गद्दा-
 III. 66. जिदि-III. 60, IV.
 370, 111, 126. जिदि-IV.
 159. जीदि, जीण, जीण-III. 60.
 4-II. 217; III. 503, 117;
 IV. 323, 370, 367, 376,
 287, 295, 309, 412, 422,
 3, 5, 14, 130. जीड बाउ-III.
 23. जीड-III. 20. जीड-III.
- 33, 61, 134, 141. जेसि-III.
 61 जाह-IV. 353, 409. Cfr.
 जआ, जनु, जतो, जदो, जहा, जटे
 जहि जाहि जाहे
 जोअण-IV 352
 जोणदि-IV 422, 6 जोइ-IV. 364,
 368 जाइजउ-IV. 356 जोआण
 -IV 432 जोअताह, IV 409.
 जोआ-II 24
 जोणहा-II 75 जोणह-IV 376.
 जोण्डालो-II 179
 जोव्वण-I 179, II 98 जोव्वि-
 IV 422, 7
 जि-IV 423
 शा, जाणामि, जाणदि -III.
 154 जाणइ-IV 7, 401,
 419 याणदि-IV. 292 जाणइ-
 IV 469 जव्वइ, जव्वइ, जाणिवा
 जाइजउ-IV 252 अजाइजउ
 IV 252 जाणउ-IV 391,
 439 जाणित्त-IV 377, 401,
 423. गथा-II 15 जाणित्त
 जाउण-IV 7 जाणित्त गथा-IV.
 7. जाणावेइ-III. 119-with
 गमणु, गमणुजाणामि गमणुजाणेवा-
 III. 177-withजा, जाणवेदु-IV.
 277 जाणल-IV 283-with
 वि, विण्णाय-II. 199. विण्णर-
 IV. 38
-
- ४.
- सओ-II. 27.
 सधइ-IV. 110, 118, 156, 201.
 259, 379, 422, 13.
 सधवे-IV. 327.
 सउ-IV. 121.
 सवइ-IV. 130.
 सववइ-IV. 388.
 सव्वी-1. 191.

INDEX OF WORDS.

-IV. 161.

-I 42

-IV. 161.

-IV. 74, 173.

-IV. 395.

-IV. 6, 249. इव-IV 6,

इव-IV. 331 इव-III.

153. (वा)

-IV. 49.

-II 26, IV. 6.

इव-II 3; IV. 20. इव-IV.

इव-IV. 435.

इव-II 3.

इव-IV. 379.

इव-IV. 4.

इव-IV. 432, 433. इव-L 52

इव-IV. 416, 418.

इव-IV. 74

इव-IV. 255.

म

म-IV. 333.

द

द-IV. 195.

द-IV. 395.

द-IV. 325.

द-IV. 165.

द-IV. 161.

द-IV. 115.

द-IV. 295.

ड

ड-IV. 325.

ड-II 39.

ड-II 9.

ड-IV. 377. (वा)

ड-IV. 377. (वा)

ड-IV. 332

ड-IV. 16. ड-IV. 362.

ड-L 74; II 33.

ड

ड-IV. 2 89.

ड-L 217.

ड-IV. 217.

ड-IV. 217.

ड-IV. 217.

ड-IV. 327.

ड-IV. 420.

ड-IV. 217.

ड-IV. 198.

ड-IV. 217.

ड-IV. 10.

ड-L 218.

ड-L 217.

ड-L 218, IV. 298. ड-IV.

IV. 246. ड-IV. 246,

365. ड-IV. 246. ड.

ड.

ड-IV. 445.

ड-L 217.

ड-IV. 382. ड-L 217.

ड-IV. 197.

ड-IV. 442, 2 ड-IV.

445.

ड-L 217.

ड-L 217.

ड

ड-IV. 118.

ड-IV. 199, ड-IV. 118.

ड-IV. 21.

ड-IV. 442, 118

ड-IV. 161.

ड-IV. 118.

ड-IV. 118.

ड-IV. 118.

नि-IV. 158.
 नि-IV. 162.
 नि-IV. 376.
 नि-IV. 414.
 नि-IV. 257.
 नि-IV. 44.
 नि-IV. 22.
 नि-IV. 162.
 नि-IV. 162.
 नि-IV. 5, 145.
 नि-IV. 162.
 नि-IV. 71.
 नि-IV. 168.
 नि-IV. 179.
 नि-IV. 162.
 नि-IV. 79, 131.
 नि-IV. 21, 199.
 नि-I. 94, IV. 123.
 नि-I. 94, 174.
 नि-IV. 143.
 नि-IV. 45.
 नि-IV. 21.
 नि-III. 77, 87, 107, 108, 109,
 110, 114.
 नि-II. 193.
 नि-II. 99.
 नि-III. 70, 77.
 नि-IV. 279.
 नि-II. 174.
 नि-III. 70, 77.
 नि-III. 114.
 नि-IV. 143.
 नि-IV. 14 (ला)
 नि-IV. 399, 419.
 नि-I. 230.

-II. 198; III. 33; IV. 320.
 (Neu & adv.) I. 24, 41;
 II. 99. (176), 184, 198;
 III. 86; IV. 350, 356, 360,
 365, 371, 388, 395, 414,
 418, 419, 420, 422, 14,
 429, 446. ने-IV. 33; II.
 183, 186, 204; III. 69,
 105, 160; IV. 365. ते-III
 137. ति-III. 69. ते-IV.
 339, 343, 379, 414, 417.
 त-IV. 283. ता-IV. 370.
 ता-IV. 193. IV. 321, 323.
 त-III 186; III. 63, 81;
 IV. 260. त-IV. 419. त-
 -IV. 338, 343, 375, 389,
 396, 397, 410, 428. त-
 III. 63. त-IV. 358, 401.
 त-IV. 356, 426, 482. ता-
 -III. 63; IV. 322. ति-III-
 III. 64, 134. त-III. 63.
 ती, ती, ती, ती, ती-III.
 64. त-IV. 350, 354, 359,
 382, 404, 411. त-III.
 66, 67. त-III. 66. तो-
 III. 67. ती, ती-III. 33.
 तं, त-III. 11. त-III.
 60; IV. 357, 386, 419.
 ती-III. 60. ता-III. 60.
 ती-III. 60. ते-I. 269; II.
 184; III. 58, 65, 86, 147,
 148; IV. 353, 371, 376,
 406, 409, 412, 414. ति-
 IV. : 30, 344, : 363. त-III-
 III. 86. ते IV. 336, 357.
 ते-IV. 370. त-IV. 422,
 18. त-III. 61, 81; IV.
 333. ते-III. 61, 81, 134.
 त-IV. 350, 367, 409. त-

त
 त-IV. 36. तं (mas.)-I. 7;
 IV. 326, 343, 426 (Fem.)

- IV. 300. तद्-IV. 422, 3.
 14. ताम्-III. 33. तेसि-III.
 61, 62. ताम्-III. 62. तेषु-
 III. 135. तेषु-III. 118.
 तद् Sec तु.
 तद् Sec तु.
 तद्भ-I. 101.
 तद्भा-III. 65.
 तद्भी-IV. 339, 411.
 तद्भो-Sec तु.
 तद्भो IV. 103.
 तत् Sec तु.
 तत् Sec तु.
 ततो-I. 209.
 तन्ने-IV. 316.
 तन्-I. 26, II. 92.
 तन्तो-II. 1.
 तन्ने-IV. 370.
 तन्ने-IV. 191.
 तन्ने-III. 56.
 तन्ने-III. 56.
 तन्ने-I. 11.
 तन्ने-II. 21.
 तन्ने-II. 191.
 तन्ने-IV. 325.
 तन्ने-II. 136.
 तन्ने-IV. 137.
 तन्ने-IV. 352, 357.
 तन्ने-IV. 366.
 तन्ने-IV. 422, 3.
 तन्ने-I. 272.
 तन्ने-IV. 137.
 तन्ने-IV. 137.
 तन्ने-III. 37, तन्ने-IV. 329, 331.
 तन्ने-I. 129, III. 25. तन्ने-IV.
 359, 411 [तुम्].
 तन्ने-IV. 137.
 तन्ने-IV. 117 [तुम्].
 तन्ने-IV. 201. तन्ने-IV. 379,
 380, 417, 422, 21.
 तन्ने-I. 28, 92.
 तन्ने-तन्नेतो-Sec तिष्ठि.
 तु-III. 99, 100. Sec
 90-103. तुम्-IV. 330, 3
 370, 387, 402, 421,
 439. तुम्-III. 146,
 164. तद्-IV. 370,
 18. तुम् (1)-IV. 330.
 I. 33; III. 80, 143,
 439. तुम्-II. 180,
 80, IV. 361. 370, 387,
 II. 193. तुम्-IV. 3
 370, 372, 377. 37
 367, 373, 425 III.
 IV. 372. तुम्तो, तुम्तो-
 307, 321. तुम्-II. 204.
 III. 118; IV. 369. तुम्-
 369. तुम्ने-IV. 371.
 तुम्-I. 216, II. 117.
 IV. 373. तुम्ने-IV. 3
 तुम्ने-IV. 371.
 तुम्ने-IV. 350. तुम्ने-I. 2
 तुम्ने-IV. 350, 351. 4
 तुम्ने-IV. 350.
 तुम्ने-etc. Sec तु.
 तुम्ने-IV. 116, 230. तुम्ने-
 355 (तुम्ने.)
 तुम्ने-IV. 116. तुम्ने-IV. 201.
 तुम्नेतो-II. 99.
 तुम्नेतो-II. 99.
 तुम्ने-I. 200.
 तुम्ने-etc. Sec तु.
 तुम्ने-etc. Sec तु.
 तुम्नेने-IV. 127.
 तुम्ने-etc. Sec तु.
 तुम्नेनेतो-I. 112, 216.
 तुम्नेने-II. 119.
 तुम्नेने, तुम्नेने-etc. Sec तु

त्व-IV. 25.
 त्वे-IV. 382.
 त्वे-IV. 434.
 त्वे-L 125.
 त्वे-रंतो See त्वर.
 त्वे-II 63.
 त्वे, त्वे-IV. 321, 323.
 त्वे-IV. 236.
 त्वे-L 104; II 72.
 त्वे-IV. 329. त्वे-IV. 422, 20.
 त्वे-See त and उ.
 त्वे-IV. 104.
 त्वे-IV. 152.
 त्वेभावा-IV. 174.
 त्वे-L 32.
 त्वे-IV. 436.
 त्वे-IV. 395. त्वे-IV. 157.
 त्वे-IV. 157.
 त्वे-IV. 165.
 त्वे-IV. 407, 435.
 त्वे-IV. 404, 405.
 त्वे-II 157.
 त्वे-IV. 418.
 त्वे-L 165, 262.
 त्वे-L 148; II 97.
 त्वे-L 200 त्वे-II 98, 155.
 त्वे-II 97.
 त्वे-IV. 343, 397, 401. त्वे-IV. 439.
 त्वे-IV. 395, 407.
 त्वे-II 174.
 त्वे-IV. 324.
 त्वे-L 165.
 त्वे-IV. 357.
 त्वे-IV. 425.
 त्वे-IV. 402.
 त्वे-See त.
 त्वे-III 70, 180; IV. 336, 341.
 343, 365, 367, 379, 391,

395, 398, 404, 417, 418,
 419, 422, 6, 423, 439,
 445.
 त्वे-IV. 116.
 त्वे-L 125.
 त्वे-IV. 124.
 त्वे-L 166.
 त्वे-IV. 150.
 त्वे-IV. 331. त्वे-IV. 150.
 त्वे-I. 42, 91; II. 193; IV. 302, 352, 357, 423.
 त्वे-See त्वे.
 त्वे-IV. 360.
 त्वे, त्वे-IV. 170. त्वे-IV. 171. त्वे-IV. 144. त्वे-IV. 145. त्वे-IV. 176. त्वे-IV. 176. त्वे-IV. 170. त्वे-IV. 176. त्वे-IV. 171. त्वे-IV. 172. त्वे-IV. 172. त्वे-IV. 178.

य.

य-IV. 16, 87, 259. य-IV. 370.
 य-L 84; IV. 350, 367. य-III 130 य-IV. 390.
 य-IV. 187.
 य-IV. 414.
 य-II 8, 9.
 य-IV. 326.
 य-IV. 330, 344, 363.
 य-II 46.
 य-IV. 358.
 य-IV 16.
 य-II 7.
 य-IV. 267.
 य-IV. 444.

- विष्णु-I. 74; II. 99.
 विष्णु-IV 138, 175.
 विरतवउ-IV. 122, 7.
 वी-II. 130.
 वीण-I. 71, II. 33, 99.
 वृ-III. 15.
 वृष-II. 99.
 वृषभ-I. 75.
 वृषभ-IV. 242. (वृ).
 वृ-II. 200.
 वृषो-I. 117. वृषा-I. 125.
 वृषभो-I. 255.
 वृषा-IV. 325.
 वृषो-IV. 207.
 वृषो-I. 117.
 वृष-IV. 101, 2, 128.
 वृष-IV. 101, 3. वृषी-II. 113.
 वृषण-IV 366, 125 437.
 वृषण-IV 410.
 वृषि-II. 203.
 वृष-IV 104
 वृषा-See वृ
 वृषा-II. 160
 वृषा-See वृष.
 वृष-II. 161, IV 322.
 वृष-II. 126.
 वृष-II. 160.
 वृष-IV 200.
 वृषवृ-III. 171.
 वृष-IV 200.
 वृष-IV 126.
 वृष-I. 228.
 वृषवृ-I. 231, IV 377, 101
 वृषवृ-II. 105. with वृ.
 वृषवृ-IV 110.
 वृषवृ-IV. 525.
 वृषवृ-II. 176.
 वृषवृ-IV. 20.
 तमो-I. 11, 32.
 तम्य-I. 84; II. 56.
 तम्बिर-II. 56.
 तंबो-II. 45.
 तबोल-I. 124.
 तबाणि-I. 101.
 तत् तद-IV. 86; IV. 231. तत्
 -II. 198. तीर, तिर-
 250. -with अ, अत्त-
 172. -with उ उत्त-
 339.
 तस्वी-I. 31.
 तस्व-I. 7.
 तद-IV. 370. Declined III. 1
 18, 19, 22, 23, 21. तद-
 177. तद-IV. 311. तद-
 IV. 111. तद-IV. 311
 341, 111. तदवृ (वृष-
 IV 122, 9.
 तदवृ-IV. 316, 350, 360.
 तदवृ-IV. 316.
 तलभद-IV. 161.
 तलवेष्ट-I. 67.
 तलवाष्ट-I. 67.
 तलाय-I. 203.
 तलि, तल-IV. 331.
 तलवि-IV. 263.
 तलवि-See तल.
 तल-IV 411. तलो-II. 16.
 तल-IV. 198.
 तल-IV 326.
 तल-II. 161.
 तल-I. 67.
 तल-IV 355.
 तल-II. 161.
 तलि-See तल.
 तलि-IV 357.
 तल-I. 271, IV. 273, 224
 तल-IV 161, 121.

- दक्ष-*I.* 153; *II.* 99. दक्षेण-*IV.*
 389. दक्षे-*IV.* 331.
 दक्षय-*I.* 151.
 दक्ष-*I.* 153; *II.* 99.
 दक्ष-*See* दक्ष.
 दंसण-*IV.* 401. *ण-*I.* 26; *II.*
 105
 दक्षवह-*See* दक्ष.
 दक्षिणो-*I.* 45, *II.* 72.
 दक्ष-*See* दक्ष.
 दक्षो-*II.* 17.
 दक्ष-*IV.* 422, 6
 दक्ष-*etc* *See* दक्ष.
 दक्षो-*I.* 217, *II.* 40.
 दक्ष-*IV.* 330; *IV.* 422, 18.
 दक्षो-*I.* 217, *II.* 40.
 दक्षवहो-*I.* 267.
 दक्ष-*I.* 6.
 दक्षो-*I.* 267.
 दक्ष-*I.* 7 दक्षो-*I.* 217.
 दक्षो-*II.* 159.
 दक्षो-*I.* 217.
 दक्षवह-*See* *वह-*III.* 138.
 दक्ष-*I.* 217.
 दक्ष-*IV.* 422, 15.
 दक्ष-*I.* 177, 180; *II.* 159.
 दक्ष-*I.* 217; *II.* 215 दक्षे-*I.* 217
 दक्षिण-*II.* 96. दक्षिणो-*I.* 111
 दक्षिण-*II.* 105.
 दक्ष-*दक्ष-III.* 171. दक्ष-*III.*
 161. दक्ष-*I.* 84; *IV.* 432,
 113. दक्ष-*IV.* 353, 396,
 129. दक्ष-*IV.* 401. दक्ष-*III.*
 90. दक्ष-*III.* 105. दक्ष-*IV.*
 131. दक्ष-*I.* 12, 118. दक्ष-*IV.*
 371. दक्ष-*IV.* 123 दक्ष-*IV.*
 365. दक्ष-*IV.* 396.
 दक्ष-*IV.* 422, 18. दक्ष-*I.*
 314, 321, 323. दक्ष-*I.*
 323. दक्ष-*II.* 146; *IV.* 21
 दक्ष-*IV.* 213. दक्ष-*IV.* 31
 320. दक्ष-*IV.* 313, 32
 दक्ष-*IV.* 213. *caus.* दक्ष-*III.*
 149; *IV.* 32 दक्ष-*IV.* 32 दक्ष-*IV.*
 418. दक्ष-*IV.* 32
 दक्ष-*IV.* 176. दक्ष-*II.* 204
 दक्ष-*I.* 217.
 दक्षिण-*I.* 254.
 दक्षिणो-*I.* 254.
 दक्षिणी-*I.* 67.
 दक्षो-*I.* 177.
 दक्ष-*I.* 219, 260, 262
 दक्ष-*I.* 146. *ण-*I.* 217.
 दक्ष-*III.* 123.
 दक्षलो-*I.* 262.
 दक्षमुहो-*I.* 262
 दक्षो-*I.* 262
 दक्षो-*II.* 85;
 दक्ष-दक्षिण-*IV.* 216. दक्ष-*IV.* 26
 दक्षो-*II.* 10. दक्ष-*IV.* 34
See दक्ष with *वि*, *वि*
 40.
 दक्ष-*I.* 262.
 दक्षलो-*I.* 262.
 दक्षमुहो-*I.* 262; *IV.* 331.
 दक्षो-*I.* 262
 दक्ष-*declined-III.* 16, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 857, 858, 859, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 880, 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 890, 891, 892, 893, 894, 895, 896, 897, 898, 899, 900, 901, 902, 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916, 917, 918, 919, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 927, 928, 929, 930, 931, 932, 933, 934, 935, 936, 937, 938, 939, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 950, 951, 952, 953, 954, 955, 956, 957, 958, 959, 960, 961, 962, 963, 964, 965, 966, 967, 968, 969, 970, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 977, 978, 979, 980, 981, 982, 983, 984, 985, 986, 987, 988, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997, 998, 999, 1000.

- देवद्वं-II. 97.
 देवलो-L. 46.
 देव-III. 11; IV. 441.
 देवग्न-III. 11.
 देवदं, देवा-I. 34.
 देवनाग-I. 26.
 देवो-L. 146.
 देवतो-III. 162.
 देवं-I. 153.
 देव-IV. 422, 11. देवहि-IV. 386.
 देवदा-IV. 419. देवदा-IV. 418.
 देवगिज-IV. 368.
 देविका-L. 88.
 देविकादु-IV. 438.
 दे-III. 119, 120. देगिज-III. 38, 120, 130, 142; IV. 340, 358. देदं-III. 119, 123.
 देद-III. 123. देदुतो-III. 130. देनु-III. 119, 130, 130. देदितो-III. 119, 130. देहि-III. 119. देहि-III. 130.
 देजा-L. 217.
 देलेद-IV. 48.
 देकपनं-L. 94.
 देनदा-IV. 379, 429. देनु-IV. 439.
 देनु, देनुतो-See देगिज.
 देदला-I. 217, 221.
 देदा-L. 97.
 देदादवं-I. 97.
 देदि, देदि, देदितो. See देगिज.
 देनु-IV. 422, 4.
 देवद-IV. 422, 4.
 दे-III. 80.
 देगिज-II. 80. देहि-IV. 423.
 देहि-IV. 422, 6.
- घ.
- घञो-II. 27.
 घसाद-IV. 91.
 घटजुनो-II. 94.
 घटो-L. 130.
 घग [घन्या]-IV. 330, 430, 444,
 घलि-IV. 385, 418.
 घगहे-IV. 350, 354, 411,
 445.
 घगदञो-L. 177; II. 185.
 घगज्ज-IV. 293.
 घगं-III. 50, 53, 55, 56, 63,
 79, 86, 99, 100, 113, 114,
 118, 119, 124. घजु-IV. 358,
 373, घगस-III. 134.
 घगननो-II. 159.
 घगवतो-II. 159.
 घगाद-IV. 445.
 घना-II. 159.
 घजुसदं-IV. 289.
 घजुहे-L. 22.
 घजु-L. 22.
 घतो-II. 81.
 घयो-II. 79.
 घनं-IV. 304.
 घना-II. 184; III. 86.
 घग्नि-I. 85.
 घग्नु-IV. 341, 396.
 घग्नि-IV. 419.
 घग्नेद-I. 85.
 घर, घरद-IV. 234, 334, 438,
 वेद-IV. 336.
 घरहि-IV. 382. घरिञो-I. 36.
 घालेन-IV. 302.
 घर-IV. 377, 401.
 घर-IV. 441.
 घरगोहर-II. 164.
 घवद-IV. 421. घ-IV. 340.
 घवद-IV. 24.

वा. वा. वाच-IV 110.
 with वा. वाच, वाच, II
 99 वाच-IV 110.
 with वा. वाच IV 110.
 with वा. वाच, वाच IV
 9 वाच I 12.

वाच-See also वाच.

वाच-II 91

वाच IV 79

वाच-IV 121, वाच I 145.

वाच II 91

वाच. वाच-IV 229, 130, वाच

IV 229, 230, वाच IV 229

वाच IV 229, वाच, वाच-

IV, 224.

वाच-II, 192.

वाच-I, 129, II, 131

वाच-II, 61.

वाच-I, 130

वाच-See वाच.

वाच-II, 174.

वाच-I, 155, II, 61.

वाच-II, 107

वाच-IV 301, 302.

वाच, See वा.

वाच-I, 35.

वाच-I, 177, II, 30 वाच II,

201.

वाच-IV 395

वाच-I, 16.

वाच-IV, 421.

वाच-See वाच or वा.

वाच-See वा.

वा. वाच-IV, 59, 211. वाच-

II, 216. वाच-IV, 59. वाच-

वाच, वाच-IV, 212.

वाच-II, 126, III, 73.

वाच-II, 198.

वाच IV, 115, 116.

वाच IV, 121, 122.

वाच, वाच, III, 91, 11, 12

10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17

18 IV, 30, 130.

वाच-IV, 113.

वा.

N. B. See also under वा.

* वा. 1, 13, 14, 15, 16, 17, 18

19, 20, 21, 22, 23, 24,

25, 26, 27, 28, 29, 30, 31,

32, 33, 34, 35, 36, 37,

38, 39, 40, 41, 42, 43,

44, 45, 46, 47, 48, 49,

50, 51, 52, 53, 54, 55,

56, 57, 58, 59, 60,

61, 62, 63, 64, 65, 66,

67, 68, 69, 70, 71,

72, 73, 74, 75, 76, 77,

78, 79, 80, 81, 82,

83, 84, 85, 86, 87, 88,

89, 90, 91, 92, 93,

94, 95, 96, 97, 98,

99, 100, 101, 102, 103,

104, 105, 106, 107, 108,

109, 110, 111, 112, 113,

114, 115, 116, 117, 118,

119, 120, 121, 122, 123,

124, 125, 126, 127, 128,

129, 130, 131, 132, 133,

134, 135, 136, 137, 138,

139, 140, 141, 142, 143,

144, 145, 146, 147, 148,

149, 150, 151, 152, 153,

154, 155, 156, 157, 158,

159, 160, 161, 162, 163,

164, 165, 166, 167, 168,

169, 170, 171, 172, 173,

174, 175, 176, 177, 178,

179, 180, 181, 182, 183,

184, 185, 186, 187, 188,

189, 190, 191, 192, 193,

194, 195, 196, 197, 198,

199, 200, 201, 202, 203,

204, 205, 206, 207, 208,

209, 210, 211, 212, 213,

214, 215, 216, 217, 218,

219, 220, 221, 222, 223,

224, 225, 226, 227, 228,

229, 230, 231, 232, 233,

234, 235, 236, 237, 238,

239, 240, 241, 242, 243,

244, 245, 246, 247, 248,

249, 250, 251, 252, 253,

254, 255, 256, 257, 258,

259, 260, 261, 262, 263,

264, 265, 266, 267, 268,

269, 270, 271, 272, 273,

274, 275, 276, 277, 278,

279, 280, 281, 282, 283,

284, 285, 286, 287, 288,

289, 290, 291, 292, 293,

294, 295, 296, 297, 298,

299, 300, 301, 302, 303,

304, 305, 306, 307, 308,

309, 310, 311, 312, 313,

314, 315, 316, 317, 318,

319, 320, 321, 322, 323,

324, 325, 326, 327, 328,

329, 330, 331, 332, 333,

334, 335, 336, 337, 338,

339, 340, 341, 342, 343,

344, 345, 346, 347, 348,

349, 350, 351, 352, 353,

354, 355, 356, 357, 358,

359, 360, 361, 362, 363,

364, 365, 366, 367, 368,

369, 370, 371, 372, 373,

374, 375, 376, 377, 378,

379, 380, 381, 382, 383,

384, 385, 386, 387, 388,

389, 390, 391, 392, 393,

394, 395, 396, 397, 398,

399, 400, 401, 402, 403,

404, 405, 406, 407, 408,

409, 410, 411, 412, 413,

414, 415, 416, 417, 418,

419, 420, 421, 422, 423,

424, 425, 426, 427, 428,

429, 430, 431, 432, 433,

434, 435, 436, 437, 438,

439, 440, 441, 442, 443,

444, 445, 446, 447, 448,

449, 450, 451, 452, 453,

454, 455, 456, 457, 458,

459, 460, 461, 462, 463,

464, 465, 466, 467, 468,

469, 470, 471, 472, 473,

474, 475, 476, 477, 478,

479, 480, 481, 482, 483,

484, 485, 486, 487, 488,

489, 490, 491, 492, 493,

494, 495, 496, 497, 498,

499, 500, 501, 502, 503,

504, 505, 506, 507, 508,

509, 510, 511, 512, 513,

514, 515, 516, 517, 518,

519, 520, 521, 522, 523,

524, 525, 526, 527, 528,

529, 530, 531, 532, 533,

534, 535, 536, 537, 538,

539, 540, 541, 542, 543,

544, 545, 546, 547, 548,

549, 550, 551, 552, 553,

554, 555, 556, 557, 558,

559, 560, 561, 562, 563,

564, 565, 566, 567, 568,

569, 570, 571, 572, 573,

574, 575, 576, 577, 578,

579, 580, 581, 582, 583,

584, 585, 586, 587, 588,

589, 590, 591, 592, 593,

594, 595, 596, 597, 598,

599, 600, 601, 602, 603,

604, 605, 606, 607, 608,

609, 610, 611, 612, 613,

614, 615, 616, 617, 618,

619, 620, 621, 622, 623,

624, 625, 626, 627, 628,

629, 630, 631, 632, 633,

634, 635, 636, 637, 638,

639, 640, 641, 642, 643,

644, 645, 646, 647, 648,

649, 650, 651, 652, 653,

654, 655, 656, 657, 658,

659, 660, 661, 662, 663,

664, 665, 666, 667, 668,

669, 670, 671, 672, 673,

674, 675, 676, 677, 678,

679, 680, 681, 682, 683,

684, 685, 686, 687, 688,

689, 690, 691, 692, 693,

694, 695, 696, 697, 698,

699, 700, 701, 702, 703,

704, 705, 706, 707, 708,

709, 710, 711, 712, 713,

714, 715, 716, 717, 718,

719, 720, 721, 722, 723,

724, 725, 726, 727, 728,

729, 730, 731, 732, 733,

734, 735, 736, 737, 738,

739, 740, 741, 742, 743,

744, 745, 746, 747, 748,

749, 750, 751, 752, 753,

754, 755, 756, 757, 758,

759, 760, 761, 762, 763,

764, 765, 766, 767, 768,

769, 770, 771, 772, 773,

774, 775, 776, 777, 778,

779, 780, 781, 782, 783,

784, 785, 786, 787, 788,

789, 790, 791, 792, 793,

794, 795, 796, 797, 798,

799, 800, 801, 802, 803,

804, 805, 806, 807, 808,

809, 810, 811, 812, 813,

814, 815, 816, 817, 818,

819, 820, 821, 822, 823,

824, 825, 826, 827, 828,

829, 830, 831, 832, 833,

834, 835, 836, 837, 838,

839, 840, 841, 842, 843,

844, 845, 846, 847, 848,

849, 850, 851, 852, 853,

854, 855, 856, 857, 858,

859, 860, 861, 862, 863,

- निअ-IV. 282, 302, 349.
 निअइ-IV. 181; निएइ-III. 56.
 निअत-IV. 431.
 निअच्छइ-IV. 181.
 निअविणि-IV. 414
 निअय-IV. 344, 354, 401, 411.
 निउअ-I. 131. See वर with नि.
 निउर-I. 123.
 निइओ-II. 4.
 निइप-II. 4.
 निइख-II. 4.
 निगउ-IV. 331. See गम् with
 निम्.
 निविण-IV. 383. निविणया-III.
 38.
 निब-IV. 395.
 निबइ-IV. 422, 7.
 निबल-II. 211, IV. 436. लो-
 II. 21. 77.
 निबितइ-IV. 422, 20.
 निबिन्दो-IV. 261.
 निच्छइ-IV. 357.
 निच्छय-IV. 422, 10.
 निच्छरो-IV. 325.
 निच्छूड-IV. 258.
 निज्जिउ-IV. 371.
 निज्जरो-I. 98; II. 90.
 निज्जाअइ-IV. 181.
 निहुरो-I. 254; II. 77; III. 146.
 निहुलो-I. 254.
 निण्यओ-I. 93.
 निण्य-II. 42.
 निण्इ-IV. 233.
 निइ-IV. 418. निए-IV. 330.
 निइडी-IV. 418.
 निराइ-IV. 12.
 निइणो-II. 90.
 निइ-II. 109.
 निनओ-I. 180.
 निनेइ-IV. 367.
 निण्यहो-II. 53.
 निण्यहो-II. 23.
 निण्युमण-II. 53.
 निण्फरा-II. 211.
 निण्फाओ-II. 53.
 निण्फेतो-II. 53.
 निन्नरो-II. 90.
 निमिअ-IV. 258.
 निरो-I. 230.
 निम्मल-I. 38.
 निम्मवइ-IV. 19.
 निम्नाणइ-IV. 19.
 निम्मोओ-II. 182.
 नियोचित-IV. 325.
 नियोजित-IV. 327.
 निरखइ-IV. 418.
 निरतर-I. 14.
 निरण्यइ-IV. 16.
 निरवसेस-I. 14.
 निरामइ-IV. 414.
 निरुवम-IV. 401, 444.
 निरुवारइ-IV. 209.
 निरुविअ-II. 40.
 *नितयाए-I. 42.
 निरुज्ज-II. 197. *ओ-II. 200.
 निरुज्जिमा-I. 35.
 निरुदाइ-IV. 332. (वर with नि)
 निरुउण-IV. 444.
 निरुत्तओ-II. 30.
 निरुत्तण-II. 30.
 निरुवाण-IV. 419.
 निरुवारण-IV. 395. *णाय-IV. 444.
 निरुवाशी-IV. 302.
 निरुवासहे-IV. 350.
 निरुविहं-I. 202.
 निरुवो-I. 128.
 निरुवत्तओ-II. 30.

- पइद्विभ-See स्या with प्रति.
 पइष्णा-I. 206.
 पइसमय-I. 206.
 पइहर-I. 4.
 पइ-I. 5
 पईक-I. 206.
 पईवो-I. 231.
 पईहर-I. 4.
 पउ-IV. 442.
 पउहो-I. 156. See वृ with प्र.
 पउणो-I. 180.
 पउती-I. 131.
 पउम-I. 61; II. 112.
 पउरजणो-I. 162.
 पउर-I. 180
 पउरिसं-I. 111, 162.
 पउरो-I. 162.
 पउलइ-IV. 90.
 पओ-I. 32
 पओओ-I. 245.
 पओहर-IV. 395. पओहरइ-IV.
 420.
 पंसणो-I. 70.
 पमुलि-II. 179.
 पसु-I. 26, 29, 70
 पकुलित-IV 326.
 पक-IV. 340. पक-I. 47; II.
 79. पका-II. 129.
 पकलो-II. 174.
 पक-IV. 302.
 पकख-II. 164. पकखो-II. 106,
 147.
 पकखालइ-IV. 288.
 पकखारडिउ-IV. 401.
 पकखोइ-IV. 42, 130.
 पकइ-IV. 357. पकयाइ, पकयाभि-
 III 26.
 पकहो, पको-I. 30.
 पकिइ-IV. 414.
 पगइ-IV. 209.
 पगुरण-I 175.
 पचओ-II. 13.
 पचउइ-IV. 173.
 पचइ-IV. 162.
 पचइआ-II. 174.
 पचडिउ-IV. 420.
 पचारइ IV. 156.
 पचुसो-II. 14.
 पचुहो II. 14.
 पच्छइ-IV. 362, 420.
 पच्छइइ-IV. 162.
 पच्छं-II. 21.
 पच्छा [पच्चा]-II. 21.
 पच्छा [पच्चात्]-II. 21.
 पच्छायावडा-IV. 424.
 पच्छि-IV. 388.
 पच्छित्ताइ-IV. 428. पच्छित्तं-IV.
 428.
 पच्छिम-II. 21.
 पच्छेकम्म-I. 79.
 पच्चत्त-See आप with परि.
 पच्चतो-I. 58; II. 65.
 पच्चरइ-IV. 2.
 पच्चलिदो-IV. 265.
 पच्चा-II. 83.
 पच्चाउलो-IV. 266.
 पच्चाओ-II. 24.
 पच्चिए-III. 41.
 पच्चुण्णो-II. 42.
 पच्चरइ-IV. 173
 पचइ-IV. 422, 14. पचरि-IV.
 422, 14, 429, 431.
 पचावणा-II 174.
 पच्चांले-IV. 293.
 पच्चा-IV. 303.
 पच्चाविशाले-IV. 293.
 पचिमा-IV. 325.
 पचइ-IV. 10.

- with भा, भास्त्र-IV. 295.
 - with उद्, उपजो-III 112.
 - with निम्, निष्पन्न-IV. 129.
 - with वन्, वपन्न-IV. 231.
 वसाह-IV. 265. वसन्त-IV.
 285, 302.
 वसन्त-IV 162.
 वस-IV. 270.
 वसन्त-IV. 226.
 वसी-I. 6, 25.
 वसो. वसो-I. 30. वस-I 88.
 वसी-IV. 429.
 वसो-IV. 325.
 वसिष्ठ-IV. 129.
 वसाह-IV. 126.
 वसुभिर्भूत-IV. 396.
 वसाल-IV. 21, 41.
 वसन्त-IV 399, 419, 138. वस-
 न्नाहो-IV 302.
 वसुध { -II 97 See वसु with
 वसुध { प्र.
 वसुध-IV. 396.
 वसुधा-II. 74.
 वसुधा-II. 74.
 वसुध-III. 105. वसुधो-IV. 258.
 वसुध-IV. 75, 184.
 वसुध-IV. 74.
 वस-IV. 420. वस-IV. 395.
 वस-IV. 90. (वसु)
 वस-IV. 30. See वसु with प्र.
 वसो-II. 29.
 वस-I. 44, *डा-IV. 338.
 वस-IV. 422 10.
 वस-IV. 67.
 वस-IV. 74.
 वस-IV. 418.
 वस-I. 246.
 वस-I. 68.
 वस-IV. 70, 77.
 वसाह-II 128.
 वसन्त-I. 177.
 वसन्त-I. 68. वसन्त-IV. 367.
 वसन्त-I. 177, 180.
 वसन्त-IV. 357. वसन्त-IV. 15
 वसन्त-IV. 394.
 वसन्त-IV. 266.
 1 वस. वस-IV. 169. वस-IV.
 382 वस-IV. 260 वस-
 IV. 122, 18.
 2 वस. वस-IV. 86. वस-IV.
 208.
 3 वस. with वस, वस-IV. 51.
 वस-II. 72, 87; IV. 335, 347,
 379, 395, 396, 397, 400,
 406, 411, 418, 420, 422
 1, 138, 141. वस-IV. 328
 354.
 वस-IV. 161.
 वस-IV. 179.
 वस-IV 411, 412.
 वस-IV 122, 9.
 वस-IV. 25.
 वस-IV 266, 307.
 वस-IV. 131.
 वस-IV. 350, 367. cfr. वस-
 वस-IV. 105.
 वस-IV. 131.
 वस-IV. 376. cfr. वस-
 वस-IV 412.
 वस-IV 366, 437, 438.
 वस-IV. 220. (वसु with
 वस-IV 395.
 वस-IV 190.
 वस-IV. 162.
 वस-IV 162.
 वस-IV 51.
 वस-II 174.
 वस-I. 38.

- पितृ-See स्त्रा with प्रति.
 पीतलो-IV. 296.
 पीतवय, *वह-IV. 268.
 पीतवृ-IV. 197.
 पीतवृ-IV. 50.
 पीतवृ-IV. 167.
 पीतवृ-IV. 126.
 पीतवृ-IV. 341.
 पीतवृ-III. 180.
 पीतवृ-IV. 425.
 पीतवृ-IV. 60.
 पीतवृ-IV. 143, 161.
 पीतवृ-IV. 418.
 पीतवृ-I. 62; II. 53.
 पीतवृ-I. 44.
 पीतवृ-II. 103.
 पीतवृ-I. 187.
 पीतवृ-IV. 302.
 पीतवृ-II. 174.
 पीतवृ-IV. 31.
 पीतवृ-II. 68.
 पीतवृ-I. 212.
 पीतवृ-IV. 302.
 पीतवृ-See दीप् with प्र.
 पीतवृ-I. 212.
 पीतवृ
 पीतवृ, पीतवृ } -See दीप् with प्र.
 पीतवृ-IV. 395.
 पीतवृ-IV. 422, 6.
 पीतवृ-II. 181.
 पीतवृ-IV. 166, 200, 230.
 पीतवृ-IV. 258.
 पीतवृ-II. 68.
 पीतवृ-IV. 200.
 पीतवृ-II. 47. *वृ-II. 68.
 पीतवृ-II. 47. *वृ-II. 68.
 पीतवृ-IV. 336. *वृ-IV. 420.
 *विहि-IV. 418.
 पीतवृ-IV. 164.
 पीतवृ-I. 252; II. 68.
 पीतवृ-IV. 26, 200.
 पीतवृ-IV. 258.
 पीतवृ-II. 76.
 पीतवृ-I. 156.
 पीतवृ-II. 30.
 पीतवृ-II. 30.
 पीतवृ-IV. 220.
 पीतवृ-I. 68.
 पीतवृ-IV. 395.
 पीतवृ-I. 44.
 पीतवृ-I. 68. पीतवृ-I. 82.
 पीतवृ-IV. 106.
 पीतवृ-II. 106.
 पीतवृ-IV. 307.
 पीतवृ-IV. 18.
 पीतवृ-IV. 302.
 पीतवृ-IV. 299.
 पीतवृ-I. 89.
 पीतवृ-II. 45.
 पीतवृ-IV. 157.
 पीतवृ-IV. 430.
 पीतवृ-See सद् with प्र.
 पीतवृ-I. 89.
 पीतवृ-I. 44.
 पीतवृ-IV. 290.
 पीतवृ-IV. 422, 10.
 पीतवृ-IV. 162.
 पीतवृ-I. 68.
 पीतवृ-IV. 117.
 पीतवृ-I. 6.
 पीतवृ-IV. 341.
 पीतवृ-I. 68.
 पीतवृ-II. 152. पीतवृ-IV. 415,
 429, 445. पीतवृ-IV. 376,
 431.
 पीतवृ-III. 38.
 पीतवृ-IV. 390, 419.
 पीतवृ-I. 131, 206.

- पदुपद-IV. 63. पदुपिरे-III. 112.
 पदु-III. 38.
 पदो-I. 88.
 1 पा, विभइ-IV. 10, 419. विभइ-
 I. 180. विभति IV. 419, 420.
 विभदु-IV. 422. 20. विभइ-
 IV. 10, 123. विभति-IV.
 401, 111. वाउ-IV. 139. विपे
 IV. 431.
 3 पा, पाद, पाभइ-IV. 210.
 पाइ-IV. 115.
 पाइओ-II. 138.
 पाउ-I. 5.
 पाउओ-I. 131. (वृ with प्र.)
 पाउएण-I. 175.
 पाउओ-I. 19, 31, 131; III. 57.
 पागमासणे-IV. 265.
 पाडलिउत्ते-II. 150.
 पाडिएरु II. 210.
 पाडिह-II. 210.
 पाडिप्फदा-I. 41, 206.
 पाडिवभा, पाडिवया-I. 15, 41.
 पाडिसिदी-I. 44; II. 171.
 पाणिअ-I. 101; II. 194. पाणिउ-
 IV. 396. पाणिएण-IV. 431.
 पाणिए-IV. 418.
 पाणिणीआ-II. 147.
 पाणीअ-I. 101.
 पातम-IV. 322.
 पातुक्खेवेन-IV. 326.
 पाप-IV. 324.
 पायइ-I. 44.
 पायति-III. 134. (पादान्ते.)
 पायव-I. 67.
 पायवडण-I. 270.
 पायवीड-I. 270.
 पाया-III. 130.
 पायारो-I. 268.
 पायाल-I. 180.
 पायइ-IV. 86.
 पायभा-I. 271.
 पायकेरे-I. 41; II. 118.
 पाययग-IV. 379, 398, 417.
 पायइ-I. 11; II. 118.
 पायदी-I. 235.
 पायवओ-I. 80.
 पायवओ-I. 80.
 पायो-I. 268.
 पायोओ-I. 41.
 पाउओ-IV. 325.
 पावपु-IV. 116.
 पावेति-IV. 411.
 पावइ-See अण् with प्र.
 पावडण-I. 270.
 पाव-I. 177, 231.
 पावयण-I. 41.
 पावरण-I. 175.
 पावाओ-I. 271.
 पावाधुओ-I. 95.
 पावासु-I. 41.
 पावीड-I. 270.
 पावीणु-See अण् with प्र.
 पावेइ-IV. 41. (from वृ.)
 पासइ-I. 43; IV. 181.
 पास-II. 92.
 पासानो-I. 262.
 पाणावा-II. 150.
 पासिदी-I. 41.
 पासु-I. 29, 70.
 पाहाणो-I. 262.
 पाहुइ-I. 131, 206.
 पि-I. 41, II. 193, 204, 2
 III. 137, IV. 303.
 पिअ-See पिआ.
 पिअ-II. 158, IV. 332, 3
 386, 387, 396, 418, 4
 434, 436 पिओ-I. 43, 1
 III. 86. पिउ-IV. 343, 3

- पुण्ड-See प.
 पुण्डित-IL. 179.
 पुण्ड-IL. 65.
 पुण्डमनो-IL. 159.
 पुति-IV. 330.
 पुते-IV. 395.
 पुपं-I. 188.
 पुपुम-IV. 316.
 पुप्रमाइ-I. 190.
 पुष्कसग-IL. 151.
 पुष्कत-II. 154.
 पुष्क-I. 236; II. 53, 90.
 पुष्कवर्द्धि-IV. 438.
 पुष्किना-IL. 154.
 पुरओ-I. 37; IV. 228.
 पुरदतो-I. 177.
 पुरव-IV. 323.
 पुरा-I. 16.
 पुरिम-II. 135.
 पुरिष-II. 163. पुरिषा-II. 164.
 पुरिसो-I. 42, 91, 111; II. 185;
 III. 86, 87, 88. पुरिसहो-IV.
 400. पुरिसा-II. 202.
 पुरेम्म-I. 57.
 पुलआअइ-IV. 202.
 पुलएइ-IV. 181. पुलअ-II. 211.
 पुलिधो-IV. 287, 288.
 पुलोएइ-IV. 181.
 पुलोमी-I. 160.
 पुव्वइ-See प.
 पुव्वण्डो-I. 67; II. 75.
 पुव्व-II. 135.
 पुव्वण्हो-I. 67.
 पुव्वदि-IV. 295.
 पुव्वइ-IV. 105.
 पुव्वई-I. 88, 131; III. 135.
 पुव्व-I. 137, 188.
 पुव्वी-I. 216.
 पुव्वीसो-I. 6.
 पुव्वी-I. 131; II. 113.
 पू, पुण्ड-IV. 211. पुनिव्व,
 IV. 242.
 पुनिनो-IV. 322.
 पूण्ड-IV. 236.
 पूणा-III. 56.
 पूणाणो-III. 56.
 पूणो-I. 43.
 पूआ-I. 248.
 पूरुस-I. 105.
 पूम्हु, पूम्हुदि-IV. 295,
 पूम्हुदु-IV. 302. पूम्हु
 419. पूम्हुदि-IV. 340.
 पूम्हु-IV. 444. पूम्हुती
 430.
 - with प्रति, पूम्हुत्तइ-IV.
 पूम्हु, पूम्हुत्ति-II. 205. पूम्हु
 143; III. 20; IV. 181,
 447. पूम्हु-I. 23; III
 14, 16, 18, 21, 22, 23,
 36, 50, 52, 53, 55, 58,
 79, 93, 107, 108,
 121, 122, 124, 125,
 363. पूम्हुम्हु, पूम्हुत्त, पूम्हुत्त
 173. पूम्हुत्तण-IV. 348.
 पूम्हु-I. 248.
 पूम्हु-I. 85.
 पूम्हु-I. 106.
 पूम्हु-I. 85.
 पूम्हुव्व-IV. 37.
 पूम्हु-IV. 423. पूम्हु-II. 98;
 25. पूम्हु-IV. 395. पूम्हु
 III. 10.
 पूम्हुतो-I. 58, II. 65. *त-II
 पूम्हुवाण-I. 2, 8.
 पूम्हुइ-IV. 143.
 पूम्हु-II. 92.
 पूम्हुइ-IV. 76.
 पूम्हुत्त-I. 116, II. 4.

- बण्डा-IV. 387.
 बण्को-II. 70.
 बम-IV. 412.
 बंभगत्स-IV. 280.
 बंभचेर-II. 74.
 बम्हचरिअ-II. 63, 107.
 बम्हचेर-I. 59, II. 63, 74, 93.
 बम्हणो-I. 67, II. 74. °वे-IV. 302.
 बम्हा-II. 74; III. 56.
 बम्हाणो-III. 56.
 बरिदिणु-IV. 422, 8.
 बरिहो-II. 104.
 बलइ-IV. 47, 259.
 बलया }
 बलाया } -I. 67.
 बलि-IV. 384, 403.
 बलि-IV. 338, 385, 389, 411. 445.
 बलिस-I. 202.
 बल-IV. 354, 440.
 बलडडड-IV. 430. °डा-IV. 430.
 बले-II. 185.
 बहप्फई-II. 137.
 बहप्फई-I. 138, II. 69, 137.
 बहला-II. 177.
 बहत्सई-II. 137.
 बहि-(?) IV. 357.
 बहिदा-II. 174.
 बहिणि-IV. 351, 434.-°नी. II. 126.
 बहिणुए-IV. 422, 14.
 बहिरो-I. 187.
 बहु-II. 164, III. 141.
 बहुअ-IV. 371, 376. °अ-II. 164.
 बहुअय-II. 164.
 बहुअरो-I. 177.
 बहुउ-IV. 387.
 बहुवत्त-II. 202.
 बहुवी-II. 113.
 बहुउओ-I. 88, 105, 206.
 बाम्हणो-I. 67.
 बारं-I. 79; II. 79, 112. बरं-IV. 436.
 बारइ I. 219, 262.
 बालडो-IV. 327.
 बाळो-बाळा-III. 25. बाणे-IV. 350, 367, बालि-IV. 422, 18.
 बाइ-I. 82; IV. 395, 439 बाणे-II. 70.
 बाइ (arm)-IV. 329, 430. cf. बाहा.
 बाइइ-I. 187.
 बाहा-IV. 329. बाहाए-I. 36. cf. बाह.
 बाहि-II. 140.
 बाहिर-II. 140.
 बाहु-IV. 329, 430. बाहु-I. 36.
 बिइओ-I. 5, 94.
 बिइओ-I. 248.
 बिउओ-I. 94; II. 79.
 बिम्हिओ-I. 128.
 बिडीए-II. 330.
 बिणिण-III. 120. cf. बिनि, बिनि, बिदि, बिणुओ, बिइइ-I. 34 बिनि-IV. 418.
 बिम्बाहरि-IV. 401.
 बिस-I. 7, 238.
 बिसी-I. 128.
 बिहप्फई-II. 137.
 बिहप्फई-I. 138, II. 137.
 बिहत्सई-II. 69, 137.
 बिदि-IV. 367.
 बिहु-IV. 383.
 बिइमि-I. 169. बिइइ-IV. 23. cf. बीहइ.
 बीओ-I. 5, 248; II. 79.
 बीहइ-III. 131, 136; IV. 33.

- ब्रह्म-III. 142.
 ब्रह्म-IV. 53.
 ब्रह्म-IV. 93.
 ब्रह्म-IV. 217.
 ब्रह्म-II. 15.
 ब्रह्म-IV. 101. ब्रह्मि-IV. 423.
 ब्रह्मि-IV. 415.
 ब्रह्म-I. 53.
 ब्रह्म-IV. 424.
 ब्रह्म-III. 19; IV. 422, 14.
 Declined. III. 16, 18, 19,
 20, 23, 24, 27, 29, 58, 124.
 ब्रह्म-I. 26.
 ब्रह्म-III. 53, 137.
 ब्रह्म-I. 138; II. 53, 137.
 ब्रह्म-IV. 289.
 ब्रह्म-II. 137.
 ब्रह्म-IV. 5. (form ब्रु).
 ब्रह्म-III. 120; IV. 379, 395,
 429, 439. ब्रह्मि-III. 120. ब्रह्मि,
 ब्रह्मि, ब्रु-III. 119. ब्रह्मि-IV.
 370, 377. ब्रह्म-III. 119.
 cfr. ब्रह्मि.
 ब्रह्मि (१)-IV. 238.
 ब्रह्म-II. 92.
 ब्रह्म-IV. 198.
 ब्रह्म-IV. 335.
 ब्रह्म-I. 170.
 ब्रह्म-I. 170.
 ब्रह्म-IV. 2. ब्रह्मि-IV. 360.
 ब्रह्मि-IV. 422, 12. ब्रह्मि-IV.
 283.
 ब्रह्म-IV. 443.
 ब्रह्मि-IV. 277.
 ब्रह्म-IV. 391. ब्रह्मि-III.
 162. ब्रह्मि-IV. 391. ब्रह्मि-
 IV. 391.
- म.
- मन्त्र-III. 126.
 मन्त्र-IV. 151.
 मन्त्र-I. 187. मन्त्र-IV. 444.
 मन्त्र-II. 193.
 मन्त्र-IV. 327.
 मन्त्र-IV. 299.
 मन्त्र-IV. 307. * मन्त्र-IV. 323.
 मन्त्र-IV. 323.
 मन्त्र-IV. 399, 411.
 मन्त्र-II. 24.
 मन्त्र, मन्त्र-IV. 106. मन्त्र-
 III. 395, 439. मन्त्र-IV.
 351, 379, 380, 398, 417,
 422, 21. मन्त्र-IV. 354.
 मन्त्र-IV. 386.
 मन्त्र-II. 174.
 मन्त्र-I. 195. मन्त्र-IV. 420. मन्त्र-
 IV. 357.
 मन्त्र, मन्त्र-III. 41. मन्त्र-IV.
 239, 399. मन्त्र-III. 106,
 155. मन्त्र, मन्त्र etc, III. 155,
 मन्त्र-IV. 376. मन्त्र-IV. 397,
 370, 404, 425. मन्त्र-IV. 491.
 मन्त्र-IV. 383. मन्त्र, ~~मन्त्र~~
 मन्त्र-IV. 249. मन्त्र, ~~मन्त्र~~
 मन्त्र-IV. 402. मन्त्र-
 193, 199; III. 70, ~~मन्त्र~~
 III. 41. मन्त्र-II, ~~मन्त्र~~
- मन्त्र-II. 160.
 मन्त्र-IV. 422, 12.
 मन्त्र-IV. 60.
 मन्त्र-declined. III. ~~मन्त्र~~
 मन्त्र-IV. 422, ~~मन्त्र~~
 मन्त्र-II. 157.
 मन्त्र etc. ~~मन्त्र~~
 मन्त्र-II. 157.
 मन्त्र-IV. 277.
 मन्त्र-II. 277.

मति-See भू.
 मते-IV. 287.
 मप्यो-II. 51.
 ममङ्ग-See भ्रम्.
 ममया-II. 167.
 ममर-I. 6; II. 183. ममरो-I. 244,
 245. ममह-IV. 368, 397.
 ममरा-IV. 387.
 ममराल-IV. 362.
 ममाङ्ग-°ङ्, °वेई See भ्रम्.
 ममिरो-II. 145. °ह-IV. 423, 15.
 मम्मङ्ग-See भ्रम्.
 मयकह-IV. 331.
 मयप्यई-II. 69, 137.
 मयव-IV. 264. °व-IV. 264,
 265, 302.
 मयस्मई-II. 69, 137.
 मरह-III. 137; IV. 74. मरिमो-
 III. 134.
 मरहो-I. 214.
 मरिउ-IV. 444. मरिभइ-IV. 383.
 मरु-IV. 340, 371, 431.
 मरुह-IV. 74.
 मलि-IV. 353.
 मला-IV. 351.
 मलि-IV. 330.
 मैवह-See भ्रम्.
 मरओ-I. 37.
 मवण-III. 29.
 मवतो-II. 174.
 मव-IV. 265, 283, 284, 302.
 मवतो-I. 37.
 मैवह-IV. 397.
 मवारिमो-I. 142.
 मविओ-II. 107.
 मवह-IV. 186.
 मगणउ-IV. 443.
 मवली-I. 211, 234. मव-IV. 444.
 मरुगलिहो-IV. 290.

मरिष्णी-IV. 290.
 मस्वो-II. 51.
 माह, माहज-IV. 53.
 माईरहि-IV. 347.
 माउओ-I. 131.
 मागुलायणादो-IV. 302.
 मार्ण-I. 267.
 माभिणी-I. 190.
 मामेह-See भ्रम्.
 मायण-I. 267. °णा, °णाह-I. 33.
 माया-Declined. III. 47, 48.
 माह-IV. 347.
 माह-IV. 399.
 मारिआ-II. 94, 107.
 मारिवा-IV. 314.
 मालके-IV. 447.
 माषह-IV. 420.
 मामह-IV. 203.
 मासा-I. 211, 287.
 मिउडी-I. 110.
 मिऊ-I. 128.
 मिगारो-I. 128.
 मिगो-I. 128.
 मिचु-IV. 341.
 मिडेवालो-II. 38, 89.
 मिह-IV. 216.
 मिहो-II. 54.
 मिभलो-II. 58, 90.
 मिमोरो-II. 174.
 मितह-IV. 203.
 मिसओ-I. 18.
 मिसिणी-I. 238.
 मीओ-IV. 53. मीआए-II. 19.
 मीमरोणदश-IV. 299.
 मुभ-IV. 411.
 मुभयन-मुआ°-I. 4.
 मुई-I. 131.
 मुर-IV. 186.
 मुह, मुवह-IV. 110. मुवडे-I.

IV. 401. भमति-IV. 423, 3.
 भमेज्-IV. 418. भमिञ्- II.
 146. Caus. भावेद्-III. 151;
 IV. 30. भमावद्-III. 151.
 भमावेद्-III. 151; IV. 30. भम-
 उद्-IV. 161 भमाउद्-III. 151;
 IV. 161. भमाडेद्-III. 151;
 IV. 30 भम्मउद्-IV. 161-with
 परि, परिभमतो-IV. 323.

म.

म-IV. 316, 365, 368, 379,
 384, 387, 418, 420, 423,
 4, 7 (?), 412.

म-म्भि-III. 105. मो-III. 106.

म-III. 107, IV. 323. मम, मि,

मिम, मम्द् - III 107. मि, मे,

मम, ममण् ममई, मड, मयाड-

III 109. मण्-II. 199, 201,

203, III. 109, 160. मई-

IV. 330, 346, 356, 370,

377, 396, 401, 402, 1, 114,

418, 420, 421, 123, 123,

438. मदणो, ममणो, मदणो, मज्जणो,

मणो -III. 111. मनालो, *तु-

IV- 307, 321. ममणो, ममा-

दि-1. ममाणो, ममणो-III. 112.

म-III. 113, IV. 282, 283.

302 मः-III 113 मम -III

113, IV 280, 288, 302.

मद्-II. 161, III 113. मद्-

IV 333, 370, 379, 383,

391, 395, 416, 418, 422,

12, 123, 129, 138 मः-III.

113. मज्ज-III 113, IV 23.

मज्जु-IV. 367, 379, 398,

401, 417. मज्ज-III. 113.

मज्ज, मज्जण, *म, ममाज, *ज,

मज्ज, *ज-III. 111. मि-III

115. मद्-III. 1

ममाद्, मअण्, मे-III. 1

महम्भि, मज्जम्भि-III

ममेणु, मदेणु, मज्जेणु,

मज्जणु- III. 117.

मअको-I. 130.

मईलं-II. 138.

मईञ्-II. 147.

मउअत्तयाद्-II. 172.

मउअ-I. 127.

मउड-I. 107.

मउण-I. 162.

मउत्तण-I. 127.

मउर-I. 107.

मउलण-II. 181.

मउल-I. 107.

मउलिअदि-IV. 365.

मउली-I. 162.

मउलो-I. 107.

मउवी-II. 113.

मऊरो-I. 171.

मऊरो-I. 171.

मओ-I. 126.

मेण-IV. 417.

मम-I. 29, 70.

मगल-I. 29.

मगुणो-II. 159.

मगु-I. 26, II. 86.

महरदेणु-IV. 321.

महरदणो-IV. 323.

महद्-IV. 123.

महरो-IV. 325, 328.

ममण्-IV. 191.

ममण्-IV. 230 (मण्).

ममणो-I. 37.

ममणि-I. 31. ममणु-I

(मार्य)

ममणु-IV. 102.

ममणिद-IV. 357.

- ननु-IV. 357, 431. ननुहि-IV. 347.
 ननु-II. 77.
 ननु-IV. 265.
 ननु-IV. 174.
 ननु-IV. 215.
 ननु-I. 130.
 ननु-IV. 444. *रो-II. 21.
 ननु-IV. 21.
 ननु-IV. 17.
 ननु, ननु-IV. 370.
 ननु, ननु-IV. 101. ननु-IV. 339.-with नि, पुननु-I 94;-IV. 123. पुननु-I. 94, 174.
 ननु-IV. 105. (ननु).
 ननु-II. 24.
 ननु-IV. 24.
 ननु-I. 26. II. 132.
 ननु-IV. 84.
 ननु-IV. 84.
 ननु-II. 90. ननु-IV. 350.
 ननु-IV. 406. ननु-IV. 444.
 ननु-I. 48.
 ननु-II. 182.
 ननु-I. 26.
 ननु-IV. 438.
 ननु-II. 29.
 ननु-I. 128.
 ननु-II. 174.
 ननु-IV. 174.
 ननु-I. 206.
 ननु-IV. 201.
 ननु-IV. 126.
 ननु-II. 36.
 ननु-IV. 126.
 ननु-I. 199.
 ननु-IV. 7.
 ननु-I. 26.
 ननु, * निनी-I. 44.
 ननु-II. 169.
 ननु-I. 26; IV. 286.
 ननु-IV. 263.
 ननु-I. 156.
 ननु-II. 169.
 ननु-IV. 418, 426.
 ननु-I. 26, 43.
 ननु-IV. 422, 15.
 ननु-IV. 414, 423.
 ननु-II. 169.
 ननु-IV. 350, 401, 421, 422, 9, 441.
 ननु-I. 8.
 ननु-I. 43.
 ननु-II. 207.
 ननु-II. 83.
 ननु-II. 83.
 ननु-IV. 285, 302.
 ननु-IV. 362, 388, 401.
 *ननु-IV. 414.
 ननु-I. 26.
 ननु-I. 156.
 ननु-IV. 325.
 *ननु-I. 34.
 ननु-II. 98.
 ननु-IV. 307. *ननु-IV. 325.
 *ननु IV. 324.
 ननु-IV. 383, 406.
 ननु-I. 102.
 ननु-IV. 260.
 ननु-IV. 325.
 ननु-IV. 372.
 ननु, ननु-I. 171. ननु-IV. 368. ननु-II. 160.
 with-ननु. ननु-IV. 334.
 ननु-IV. 260.
 ननु-II. 44.
 ननु-IV. 121.
 ननु-II. 174.

- मंदार-IV. 288.
 मन्-II. 23, 41.
 मन्नीमडी-IV. 422, 22.
 म-IV. 385, 418.
 मम-cto.-See म.
 मम्मण-II 61.
 मम्भो-I 32.
 मयगलो-I. 182. मयगल-IV. 406.
 मयलो-I. 177, 180. *कु-IV. 396.
 मयरिउ-II. 193.
 मयणो-I. 177, 180, 228. *गु-
 IV. 397.
 मयरदय-IV. 422, 18.
 मयरद-IV. 422, 8.
 मय-IV. 292.
 मर मर-IV. 231, 420. मरि-IV.
 368. मर-IV. 439 मरिण्व-
 IV. 138 मर-III 153, IV.
 370. मर-IV. 337. मरि-
 IV 139. मरिअण-IV. 379,
 117 मरिअ-IV 351. मरअ-
 IV. 167, 419 मरअ-IV. 112
 मरण-IV 315 मरा-IV. 112.
 मारव-IV 102.
 मारव-IV 119 *व-I 182.
 मर-IV 122, 7
 मर-IV 370, 418, *जा-I. 103.
 मर-III. 111
 मर-IV. 119 *ग-I. 69, II 119.
 मरिण-IV 275
 मर-IV 122.
 मर-II. 97
 मर-IV. 302.
 मर-I. 7.
 मर-III. 135.
 मर-II. 172.
 मर-IV. 202, 111.
 मर-II. 79.
 मरण-I. 130.
 मराण-II. 86.
 मरिण-I. 130.
 मरकली-IV. 289.
 मरसु-II. 86.
 मर-IV. 192. मर-I.
 महति-IV. 353.
 मरणव-I. 269.
 मर-IV. 415. *गु-IV. 33
 महतो-II. 174.
 महयो-IV. 261. *द-IV. 30
 महपुडरिण-II. 120.
 महमर-IV. 78. *दिअ-I. 116.
 महव्य-IV. 410.
 महावहो-IV. 411.
 महाधन-IV. 323.
 महारउ-IV. 358, *रा-IV. 351
 431.
 महारिणि-IV. 399.
 महावीरे-IV. 265.
 महावीले-IV. 303.
 महिअल-IV. 357.
 महिअलि-IV. 372.
 महिमा-I. 35.
 महिला-L 116, III. 86, 87. *2-
 III. 11. *आओ-III. 86.
 महिवर-IV. 129.
 महिगो-I. 231.
 मदी-III. 85. महिदि-IV. 352.
 मर-III. 25, 37. Dechar. III.
 16, 19, 20, 21, 22, 23, 24,
 25, 26, 124, 128.
 मर-I 122.
 मर-IV. 384.
 मर-IV. 150.
 मर-IV. 217.
 मर-I 132.
 मर-I 116.

- with गम्, गभिर, गभोज-
IV. 232.
- भीम-I. 43; II. 170.
- भीमालिङ्ग-II. 170.
- भुङ्गो-I. 46, 137.
- भुङ्ग-See भुङ्ग.
- भुङ्गो-II. 99.
- भुङ्गो-II. 89, 112.
- भुङ्गण-IV. 109.
- भुङ्ग, भुङ्ग-IV. 91. भुङ्ग-III. 26.
भोच-III. 171. भुङ्ग-II. 206.
भोग-II. 116; IV. 212. भोग्
-IV. 212, 237. भुङ्गो-II. 2.
भुङ्ग-III. 134. भुङ्ग-IV.
370. भुङ्गो-II. 2. भोक्तव्य-IV.
212.
- with प्र, प्रभुङ्ग, प्रभुङ्ग-II. 97.
- भुष्टा-II. 90.
- भुष्ट-IV. 207, 217.
- भुष्ट-IV. 439.
- भुष्टायणो-I. 160.
- भुष्टी-II. 31.
- भुष्ट, भुष्टि-II. 209. भुष्ट-IV. 7.
भुष्टि-II. 204. भुष्टि-III. 190.
भुष्टि-IV. 253. भुष्टि-
-IV. 316. भुष्टि-III. 199.
- भुष्टाल-I. 130.
- भुष्टालिङ्ग-IV. 444.
- भुष्टि-IV. 341, 414. भुष्टिस्त्र, भुष्टि-
-III. 131.
- भुष्टिदो-I. 84.
- भुष्टिसिन्ध-IV. 330.
- भुष्ट, भुष्ट-IV. 115. भुष्टि-IV.
389.
- भुष्टिमालिङ्ग-IV. 446.
- भुष्ट-I. 26; II. 41.
- भुष्टाहल-I. 236.
- भुष्टी-II. 30.
- भुष्टो-See भुष्ट.
- भुष्टो-II. 30.
- भुष्ट-IV. 101. भुष्ट-IV. 302.
- भुष्ट-I. 106; IV. 349, 422, 33.
भुष्ट-III. 29, 86. Declared.
III. 29. भुष्ट-IV. 370, 391.
- भुष्ट-IV. 423. भुष्ट-IV. 377.
- भुष्ट, भुष्ट-I. 5. भुष्ट-II. 77.
- भुष्ट-IV. 350.
- भुष्ट-II. 11, III. 56.
- भुष्टालो-III. 56.
- भुष्टाभा, *भा, *भा-III. 29.
- भुष्ट-IV. 114.
- भुष्ट-III. 194.
- भुष्टालो-II. 171.
- भुष्ट-IV. 239.
- भुष्ट-I. 113.
- भुष्ट-I. 136.
- भुष्टालो-I. 136.
- भुष्ट-IV. 106.
- भुष्ट-I. 219; IV. 332, 349,
357, 382, 395, 401, 414.
भुष्ट-IV. 411. भुष्ट-II. 164.
III. 13, IV. 300. भुष्ट-III.
134. भुष्ट-IV. 422, 20.
- भुष्टो-I. 254.
- *भुष्टी-III. 70.
- भुष्टो-II. 30.
- भुष्ट-II. 164.
- भुष्टो-II. 99.
- भुष्ट-IV. 106.
- भुष्टि-IV. 427.
- भुष्टो-I. 88.
- भुष्ट-I. 113.
- भुष्ट-I. 136.
- भुष्टालो-I. 136.
- भे-See भ.
- भेखो-IV. 325.
- भेदी-I. 215.
- भेदी-I. 81.

वृ-IV. 23
 वृ-See वृ
 वृ-III 134
 वृ-IV. 91, 430. वृ-IV.
 357. वृ-IV. 353. वृ-IV.
 IV. 341. वृ-IV. 370.
 वृ-IV. 370, 377.
 वृ-IV. 257.
 वृ-IV. 367, 418, 419, 420.
 वृ-I 187. वृ-IV. 395,
 429, 8. वृ-I 187; III
 142
 वृ-I 157.
 वृ-See वृ
 वृ-IV. 366.
 वृ-II 176.
 वृ-I 116; II. 77.
 वृ-IV. 168.
 वृ-IV. 445.
 वृ-I 116. 292.
 वृ-See See वृ-
 वृ-I 116.
 वृ-II. 214.
 वृ-I 171.
 वृ-I. 124
 वृ-I 193.
 वृ-I 156.
 वृ-I 171; III 87.
 वृ-See वृ
 वृ, वृ, वृ, See वृ-

वृ-वृ-IV. 215. -with वृ
 वृ-IV. 257. -with वृ,
 वृ-IV. 323.
 वृ-IV. 253.
 वृ-IV. 296.
 वृ-IV. 296.
 वृ-वृ-II 204, III 134
 वृ-IV. 292. वृ-IV. 240,
 350, 445. वृ-IV. 240.
 वृ-IV. 358, 395, 439.
 वृ-IV. 422; I 439. वृ-
 IV. 386. वृ-IV. 419.
 वृ-IV. 40.
 वृ-IV. 292
 वृ-IV. 292
 वृ-IV. 317.
 वृ-IV. 302
 वृ-IV. 258.
 वृ-IV. 302.
 वृ-IV. 317.
 वृ-IV. 302
 वृ-IV. 276, 290, 283, 302,
 316, 321, 323.

र.

र-II 184; III 57, 141; IV.
 326, 366.
 र-IV. 292
 र-IV. 323.
 र-IV. 292
 र-IV. 292

र-II 217.
 र-वृ-I 8.
 र-IV. 422, 15.
 र-वृ, र-वृ, र-वृ-III. 29.
 र-वृ-III 142
 र-वृ-IV. 439. र-वृ-IV.
 357, 367.
 र-वृ-IV. 43
 र-वृ-II 19, 39.
 र-वृ-IV. 94. र-वृ-IV. 422
 29.
 -with वृ, वृ-IV. 95.
 -with वृ, वृ-II 203.
 र-IV. 43.

- रञ्जा-IV. 304, 320. रञ्जो-IV.
 304. See राया.
 रंहु (?) - IV. 422, 7.
 रडतड-IV. 445.
 रण-IV. 370, 377, 386; रणि-
 IV. 360.
 रण्णडड-IV. 368.
 रण्णं-I. 66.
 रण्णा-etc. See राया.
 रत्तडी-IV. 330.
 रत्ती-II. 79, 88. रत्ति-III. 157.
 रत्तो-II. 10.
 रदिए-IV. 446.
 रधु-IV. 341.
 रफसो-IV. 325.
 रभ्, with भा, आरभद्-IV. 155.
 आडत्तो, आरद्धो-II. 138.
 रभ्, रभद्-I. 202, IV. 168 रभदि-
 IV. 274, रभति-IV. 319. रभदे
 -IV. 274. रभते-IV. 319.
 रभ्नु-IV. 307. रभित्त-III. 136.
 रभिभ-II. 146, IV. 271.
 रत्तण-IV. 312. रत्तण, रत्ता-IV.
 271. रमित्तये-IV. 315. रनि-
 ज्जति-III. 142.
 रपद्-IV. 194.
 रंफद्-IV. 194.
 रफा-IV. 325.
 रभद्-IV. 162.
 रदण-IV. 401, 422, 3. *ण-II.
 101. *णाद्-III. 142; IV.
 334.
 रयणित्तं-IV. 447.
 रयणा-IV. 401.
 रयद्-I. 209.
 रयव-I. 177, 180, 209.
 रवद्-IV. 233.
 रवण्णा-IV. 422, 11.
 रवि-IV. 444. रवी-I. 172.
 रस-II. 164. रसु-IV. 401,
 रसायल-I. 177, 180.
 रसालो-II. 159.
 रस्ती-I. 35; II. 74, 78.
 रडवरि-IV. 331.
 रडस्स-II. 198, 204.
 रहु-IV. 447.
 रहुवई-III. 70. *वड्णा-II. 1
 राडद्-II. 148.
 राड्णा-etc. See राया.
 राई-II. 88.
 राईव-I. 180.
 राउल-I. 267.
 राओ-I. 68.
 राचा-IV. 325. राचिना, राचि
 IV. 304.
 राजपधो *पद्धो-IV. 267
 राजा-IV. 304. राजं-IV. 323.
 राम-II. 164. *रामद्-IV. 40
 *राय-IV. 350.
 रायद्-IV. 100.
 रायउल-I. 267.
 रायकेर-II. 148.
 रायवड्य-II. 30.
 रायहर-II. 144.
 राया-III. 136. Declinal, III
 49, 55, IV. 304, 320, 32
 325. राय-IV. 402. राय-IV
 264. राड्णो-IV. 260.
 रायणो-III. 56.
 रावण-IV. 407.
 रावेद्-IV. 49.
 राद्-IV. 420.
 राही-IV. 422, 6.
 राहु-III. 180, IV. 382, 396,
 444.
 रि-II. 217, IV. 390. (1)
 रिभद्-IV. 183.

३३ (३३) IV. 376, 416. रिऊ-
 L 177, 231.
 ३३ (३) -IV. 335.
 ३३ (३३) L 141, 209.
 ३३-IL 19. रिऊ-IL 19.
 ३३-IV. 259.
 ३३-L 149, IL 19. रिऊ-
 IL 19.
 ३३ L 141.
 ३३-L 141.
 ३३-L 128, 140, IL 41. रिऊ
 -IV. 418.
 ३३-L 141.
 ३३-L 141.
 ३३-IV. 115.
 ३३-IV. 109.
 ३३-IL 183.
 ३३-IL 19. रिऊ-IL 127.
 ३३, रिऊ-L 31.
 ३३-IV. 341.
 ३३-See ३३
 ३३-IV. 57.
 ३३-IV. 268.
 ३३-IV. 57. (1614)
 ३३ रिऊ IV. 383. रिऊ-IV.
 ३३ रिऊ-IV. 226, 228.
 ३३-IV. 226, 228. रिऊ IV.
 ३३ रिऊ-III. 171. रिऊ.
 ३३ रिऊ-IV. 212 रिऊ-
 ३३-IV. 219. रिऊ-L 219
 रिऊ-IL 89.
 रिऊ-IL 89.
 ३३-IV. 153, 218, 219
 रिऊ, रिऊ-IV. 218 रिऊ-
 ३३-IV. 215 रिऊ IV.
 122, 11, 129, 131 रिऊ
 रिऊ रिऊ रिऊ रिऊ IV.
 रिऊ रिऊ रिऊ रिऊ रिऊ
 रिऊ-IV. 218 रिऊ रिऊ

रिऊ रिऊ, रिऊ रिऊ रिऊ, रिऊ रिऊ रिऊ,
 रिऊ रिऊ रिऊ-IV. 248.
 रिऊ रिऊ-IL 52.
 रिऊ-IL 52, 89.
 रिऊ See रिऊ.
 रिऊ See रिऊ.
 रिऊ-IV. 57. (Form ३) See
 also रिऊ.
 रिऊ-See रिऊ.
 रिऊ, रिऊ-IV. 236, 358. रिऊ-IV.
 414. रिऊ-III. 141. रिऊ रिऊ
 IV-418. रिऊ-IV. 414.
 रिऊ-L 6. रिऊ-IV. 416.
 रिऊ-IV. 422, 15.
 रिऊ रिऊ-IV. 419.
 *रिऊ-L 142. रिऊ-IL 184.
 रिऊ-IV. 418.
 रिऊ-IL 201. रिऊ-III. 38.
 रिऊ-IV. 91.
 रिऊ-L 236.
 रिऊ, रिऊ-IV. 425.
 रिऊ-IV. 109. रिऊ-III. 22,
 124.
 रिऊ-IL 7.
 रिऊ-IV. 121.
 रिऊ-IL 153.
 रिऊ-See रिऊ
 रिऊ-III 143.
 रिऊ See रिऊ
 रिऊ-IV 187.
 रिऊ-IV 11
 रिऊ रिऊ-IV 79
 रिऊ See रिऊ
 रिऊ-IL 147
 रिऊ IL 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 857, 858, 859, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 880, 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 890, 891, 892, 893, 894, 895, 896, 897, 898, 899, 900, 901, 902, 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916, 917, 918, 919, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 927, 928, 929, 930, 931, 932, 933, 934, 935, 936, 937, 938, 939, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 950, 951, 952, 953, 954, 955, 956, 957, 958, 959, 960, 961, 962, 963, 964, 965, 966, 967, 968, 969, 970, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 977, 978, 979, 980, 981, 982, 983, 984, 985, 986, 987, 988, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997, 998, 999, 1000.

लक्ष्मण-II. 174. • ण-II. 3.

लक्ष्मण-IV. 332.

लक्ष्मण-IV. 335.

लग्, लगद्-IV. 230, 420, 422,
7. लग्नि-IV. 339. लग्-IV.
326. लग्गो-II. 78. लग्गा-IV.
115. -with वि, विलग्नी-IV.
115.

लग्ग-I 256.

लग्ग-I 256.

लक्ष्मण, लक्ष्-•-I. 30.

लक्ष्मण-IV. 436. लक्ष्मी-II. 17.

लक्ष्मण-I. 25, 30. लक्ष्मण-•-I. 30.

लक्ष्मण, लक्ष्मण-IV 130. लक्ष्मण-IV.
119 लक्ष्मण-IV. 351.

लक्ष्मण-IV. 159.

लक्ष्मण-IV. 171

लक्ष्मण-II. 115.

लक्ष्मण-IV 302

लक्ष्मी-I 217, II. 31.

लक्ष्मी-IV. 71.

लक्ष्मी-II 77

लक्ष्मी-IV. 319. लक्ष्मी-IV.
304, 324. -with वि, विलक्ष्मी-
IV 118.

लक्ष्मी-IV 383. लक्ष्मी-IV.
335 लक्ष्मी-IV 386, 411.

लक्ष्मी-IV 386. लक्ष्मी-IV.
341, 411. लक्ष्मी-IV. 367,
410 लक्ष्मी-IV. 395. अलक्ष्मी-

लक्ष्मी-IV 350. लक्ष्मी-लक्ष्मी-
III 160 लक्ष्मी-I. 187. IV.
219, 419. लक्ष्मी-IV. 219.

लक्ष्मी-III 131. लक्ष्मी-III. 23.
लक्ष्मी-II. 21

लक्ष्मी-II. 171.

लक्ष्मी-I. 171.

लक्ष्मी-IV 257

लक्ष्मी-III. 131 लक्ष्मी-II 122.

लक्ष्मी-II. 113. लक्ष्मी-IV. 3

लक्ष्मी-III. 87.

लक्ष्मी-IV. 296. लक्ष्मी-IV.

लक्ष्मी-IV. 331, 376.

लक्ष्मी-I. 66.

लक्ष्मी-I. 66.

लक्ष्मी-IV. 411. लक्ष्मी-I
180; IV. 220.

लक्ष्मी, लक्ष्मी-IV. 302

लक्ष्मी-IV. 288.

लक्ष्मी-IV. 401.

लक्ष्मी-II. 92

लक्ष्मी-I. 187.

लक्ष्मी-I. 256.

लक्ष्मी-IV. 390.

लक्ष्मी-IV. 386, 426.

लक्ष्मी-IV. 55.

लक्ष्मी, लक्ष्मी, लक्ष्मी-III. 1

लक्ष्मी-I. 187.

लक्ष्मी-See लक्ष्मी.

लक्ष्मी-I. 6.

लक्ष्मी-IV. 215.

लक्ष्मी-IV. 119.

लक्ष्मी-IV. 387.

लक्ष्मी-I. 230.

लक्ष्मी-IV. 146.

लक्ष्मी-IV. 329.

लक्ष्मी-IV. 335.

लक्ष्मी-IV. 215.

लक्ष्मी-IV. 326.

लक्ष्मी-IV. 329.

लक्ष्मी-III. 156; IV. 258.

लक्ष्मी-IV. 55, 116.

लक्ष्मी-I. 254; II. 254-IV. 258

लक्ष्मी II. 2, IV. 228

लक्ष्मी-IV. 105.

लक्ष्मी-IV 323.

लक्ष्मी-IV. 153.

लक्ष्मी-IV. 105.

- वच्छस्न-I. 249. वच्छाओ-I. 5.
 वच्छेण, वच्छेग वच्छेमु, वच्छेमु-I.
 27. वच्छे-IV. 336. वच्छु-
 IV. 336 Declined. III. 2, 4,
 5, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 13,
 14, 15, 16, 18, 20, 21, 22,
 26, 27, 29; III. 147(२३).
 I वञ्ज-I. 181.
 II वञ्ज-IV 406. (वज्).
 वञ्जणउ-IV. 443.
 वञ्ज-I. 177, II. 105.
 वञ्ज-IV. २. वञ्जारेओ, वञ्जरिऊण
 वञ्जतो, वञ्जरिअण-IV. २.
 वञ्जरण-IV. २.
 वञ्जव-IV. 395.
 वञ्जेइ-IV 336.
 वञ्जए-II. 26. (वध्).
 वचइ-IV. 93
 वचयर-IV. 412.
 वचिउ-IV. 395.
 वञ्जरो-II 132.
 वञ्जदि-IV. 294,
 वडा-II. 30.
 वडी-II. 30.
 वडल-II. 30
 वडी-II. 29.
 * वट्ट-I. 81, 129.
 वडवडइ-IV. 148.
 वाउ-IV 371.
 वाणणु-IV 367. वाणणउ-IV.
 384. वाणणहो-IV. 366, 425,
 437.
 वाणणु-IV 366, 437.
 वाण, वाणइ-IV. 361.
 वा-IV. 362, 402, 422, 4, 11,
 16.
 वटो-I. 254.
 वडलो-I. 254.
 वटो-II. 174.
 वणफई-II. 69.
 वण-I. 172; III. 87, ९९
 वणम्मि, वणमि-I. 23. वणे-I
 340; 411. वणइ, वणणि-I.
 88. वणेइ-IV. 422, 11.
 वणवानु-IV. 396.
 वणस्सई-II. 69.
 वणिआ-II. 123.
 वणु-IV. 401.
 वणे-II. 206.
 वणोली-II. 177.
 वटो-IV. 447.
 वण्णणिओ-III. 179.
 वण्णिअइ-IV. 345.
 वण्णो-I. 142, 177.
 वण्णी-II. 75.
 वतन-III. 164; IV. 307. '१'
 II. 164.
 वत्तडी-IV. 432.
 * वत्त I. 145.
 वत्ता-II. 30.
 वत्तिआ-II. 30.
 वत्तिओ-II. 30.
 वडली-IV. 401.
 वन्द वदानि-I 6; III. 92. री-
 24, III, 16, 134. वणे-
 * ता-II 146. वदेइ-IV. 422.
 वदारवा-I. 132.
 वमालई-IV. 102.
 वम्फई-I. 30 वरइ-I. 30, IV. 170
 192, 259.
 वम्म-IV. 264.
 वम्मइ-IV. 350. हो-I. 24, 11
 61. हु-IV. 314, 401.
 वम्मिओ-I 101.
 वम्मलो-II 174.
 ववणिअहु-IV. 351.
 वयमो-I. 26.

- वन-IV. 396. 'वु IV. 350.
 (वन.)
 वन-I. 228, III. 29. वन-IV.
 367. वन-I. 33. 'वा-IV. 33;
 IV. 340. 'वा-III. 26.
 व-III. 106.
 व-I. 32. [वन.]
 व-IV. 292.
 व, व-IV. 234. वारि-IV.
 330, 438.
 -with प्र. वा-IV. 131.
 -with नि. निवार-IV. 22.
 नि-IV. 131.
 -with नि, निवृ-IV. 131.
 निवृ-IV. 209.
 -with वि, वि-IV. 131.
 -with म, म-IV. 82.
 म-IV. 422, 6. सं-IV.
 131.
 व-IV. 370. व-IV. 323. व-IV.
 444. व-IV. 422,
 11.
 व-IV. 79.
 व-IV. 340.
 व-IV. 107.
 व-IV. 332, 418. 'व-IV.
 105. 'व-IV. 105. व-IV.
 105.
 व, व-IV. 128. व-IV. 29.
 -with नि. नि-IV. 395.
 नि-IV. 196. नि-IV.
 -IV. 132. नि-IV. 332.
 -with प्र, प्र-IV. 206.
 -with प्र. प्र-IV. 30; IV.
 347. प्र-IV. 264. प्र-IV.
 II. 29.
 -with वि, वि-IV. 118.
 with- म, म-IV. 30.
 व, व-IV. 220. वि-IV.
 128; II. 40. व-IV. 131; II.
 40, 90.
 -with प्र, प्र-IV. 220.
 व, व-IV. 235. वि-IV.
 L. 137.
 -with प्र. प्र-IV. 131.
 I व-IV. 176. व-IV.
 422, 18.
 II व-IV. 209.
 व-IV. 206.
 व-IV. 293.
 व-IV. 422, 2.
 व-IV. 416. व-IV. 418.
 व-IV. 444. 'व-IV. 352.
 व-IV. 177.
 व-IV. 202.
 व-IV. 35.
 व-IV. 254.
 व-IV. 444. व-IV. 358,
 425. व-IV. 383.
 व-IV. 58.
 व-IV. 385, 422, 19.
 व-IV. 288.
 व-IV. 447.
 व-IV. 295.
 व-IV. 302.
 व, व-IV. 135. व-IV.
 339.
 -with नि, नि-IV. 422,
 11.
 -with प्र. प्र-IV. 259.
 प्र-IV. 333, 342, 419.
 प्र-IV. 422, 12.
 व-IV. 422, 15. व-IV.
 387, 390. व-IV. 427.
 व-IV. 214.
 व-IV. 190.

- वमही-I 214.
 वमहो-I. 126, 133.
 वसुभाइ-III. 145; IV. 11. वसु-
 व्याप्ति-IV. 318. वसुभादि-IV.
 274. वसुआमि-III. 145.
 वसुधा-IV. 326.
 वह, वहसि-II. 194. वहइ-I. 38;
 IV. 401. वहिअइ-IV. 245.
 वुअइ-IV. 245. वाहिउ IV 365.
 -with उद्, See मुव्वहइ.
 -with निस्, निव्वहइ-IV. 360
 वहस्स, वडाइ, वहाय-III. 133.
 वहि (!)-IV 357.
 वहिलउ IV. 422, 1.
 वहु-I. 6; III. 42, IV. 401.
 Declined. III 27, 29, 36,
 42, 121 बहुभाइ-I. 6
 बहुत्त-See भू with प्र
 बहुमुह, बहु°-I 4.
 वा-I 67; II. 189 (?), IV. 302.
 वाइ-IV 18
 वाउणो } -See वाऊ.
 वाउ }
 वाउओ I. 121, II 99.
 वाउओ-II. 99.
 वाऊ-I 180. Declined III. 19,
 20, 125, 129.
 वाएत्ता-III. 177.
 वाण-IV. 343.
 वाणारसी-II. 116. *विहि-IV.
 442.
 वाणिअ-III 73.
 वामेअसे-I. 36.
 वायउ - *अओ See वाऊ.
 वायरण-I. 268.
 वायय्-IV. 352.
 वायाववा III. 177.
 वार-IV. 383, 422, 12.
 वारणं-I 268.
 वारणे-II. 193.
 वारिमई, वारी°-I 4.
 वालइ-IV. 330.
 वालिउ-IV. 418. See वलति.
 वावडो-I. 206.
 वावइइ-IV. 68.
 वावरेइ-IV. 81.
 वावेइ-IV. 141. See वाद् वा
 वागळे-IV. 289.
 वासइधी, वासेसी-I. 5.
 वामसय-II. 105.
 वामारत्ति-IV. 395.
 वासु-IV. 430.
 वामेण-IV. 399.
 वासो-I. 43. वाम II. 105. व
 I. 43; II. 105.
 वाहरइ-IV. 76.
 वाहिओ-II. 99.
 वाहितो-II. 99. *त्त-I. 128.
 वाहिव्वइ-IV 253.
 वाहो [व्याध]-I. 187.
 वाहो [वाहय]-II. 78.
 वि-I. 6, 33, 41, 97; II. 1
 195, II. 218, III 85, 1
 IV. 332, 334 335, 3
 337, 341, 343, 347, 3
 358, 365, 366, 367, 3
 376, 377, 383, 385, 3
 389, 395, 399, 401, 4
 411, 414, 418, 419, 4
 423, 432, 433, 441, 4
 विअ-II. 182.
 विअइइ-I. 166.
 विअइइ-IV 129.
 विअउ-I. 146.
 विअहि-III. 57. विअही-II. 5
 विअहु°-II. 40.
 विअण-I. 46.

- विम्हयणिञ् } -I. 248.
 विम्हयणीञ् }
 विम्हरद्-See स्मृ with वि.
 विव्याहल-IV 292
 विरह-IV. 106, 150.
 विरमालद्-IV 193
 विरल-IV 341. °ल-II. 72;
 IV. 412.
 विरलद्-IV. 137.
 विरस-I 7.
 विरह-IV 415, 429, 444. °हु-
 IV. 423. °हो-I. 115. °हो-
 IV. 432.
 विरहर्गा-I. 84.
 विरहिभद्-IV. 377, 401.
 विराद्-IV. 56.
 विरेभद्-IV. 26.
 विरोलद्-IV. 121
 विलबु-IV. 387.
 विलया-II. 128.
 विलासिणीउ-IV. 348
 विलिभ-I. 46, 101.
 विलिजद्-IV. 56. 418.
 विलुपद्-IV. 192.
 विलोद्-IV. 129.
 विलं I. 85.
 विव-II 182.
 विवद्-IV 400
 विवद्-IV. 118.
 विवरीरौ-IV 424
 विञ् विमद्-I 260.-with नि, निवे-
 सन्तो-III. 180. निवेभिआण-I.
 60. -with परि, परिविद्वा-IV
 409. -with प्र, पर्विमाभि-IV
 278. पर्विमाभि-IV. 302. पर्वे-
 सद्-IV. 183 पर्विसद्-IV. 302.
 पर्विमद्-IV. 114. पर्वीयु-IV.
 396 पर्वद्-IV. 340, 432, 433
 पर्वद्-IV. 111. पर्वि-IV 330
 विमवद्-IV. 129.
 विसगडि-IV. 420, 422, 17
 विमद्-IV. 176.
 विमडो-I. 241.
 विसदुल-IV. 436. °ल-II. 32.
 विसतवो-I. 177.
 विसम-IV. 350 367. विसमो-
 241, IV. 309, विसनी-IV.
 406 विसमा-IV. 395.
 विसमआयवो-I. 5.
 विममद्ओ-I. 50.
 विसमओ-I. 50.
 विसमायवो-I. 5.
 विसय-II. 209.
 विसहारिणी-IV. 439.
 विसाओ-I 155. °आउ-IV. 385
 418.
 विमानो-IV. 309.
 विसाद्दु-IV. 386, 411.
 विमुद्देण-III. 38.
 विमूर्द्-IV. 132, 340. °रि-IV.
 422, 2.
 विमेषो-I 260.
 विस्तु-IV 289.
 विस्मये-IV 289.
 विम्भोअसिआ-II. 98.
 विद्ओ-III. 29.
 विद्डफ्फड-II 174.
 विद्दवी-I. 214.
 विद्दलिअ-IV. 361.
 विद्दलो-II 58, 93.
 विद्दवो-IV. 60. विद्दवे-IV. 422
 7. विद्दवि-IV 418. विद्दवे-
 34
 विद्दमनि-IV. 365.
 विद्दपु-IV 330, 362, 420.
 विद्दि-II 206; IV. 385, 386
 414. विद्दी-I 35.
 विद्दरद्-IV. 193.

- विङ्-III. 19.
 विङ्गो-See व with वि.
 विहङ्ग-IV. 27.
 विङ्-1. 4.
 विङ्ग-IV. 5.
 विङ्ग-IV. 329.
 विङ्ग-III. 107.
 विङ्गो-IV. 288.
 विङ्ग-IV. 423.
 विङ्गो-1. 43.
 विङ्ग-IV. 75, 126.
 विङ्ग-1. 28, 92.
 विङ्गो-1. 43.
 विङ्गो-1. 43.
 विङ्गो-IV. 28.
 विङ्गो-1. 43.
 विङ्ग-1. 24, 43, 52.
 विङ्ग, विङ्गो, विङ्गो-IV. 392.
 विङ्गो-1. 137.
 विङ्गो-1. 131; II. 40.
 विङ्गो-See वङ्ग.
 विङ्ग-IV. 421.
 विङ्गो-1. 131.
 विङ्ग-1. 131.
 विङ्गो-1. 132.
 विङ्गो-1. 131.
 विङ्गो-IV. 421.
 विङ्गो-IV. 89.
 विङ्गो-1. 146.
 विङ्गो-1. 207.
 विङ्गो-1. 152.
 विङ्ग-1. 166; II. 98.
 विङ्ग-IV. 438.
 विङ्गो-1. 199.
 विङ्गो-IV. 370.
 विङ्ग-IV. 419.
 विङ्ग-III. 171.
 विङ्ग-III. 160.
 वेङ्गो-1. 148, II. 21.
 वेङ्गो-1. 46, 207.
 वेङ्गो-1. 133.
 वेङ्गो-IV. 221. वेङ्गो-IV. 51.
 वेङ्गो-IV. 221.
 वेङ्गो-IV. 329.
 वेङ्गो-1. 247.
 वेङ्गो-1. 203.
 वेङ्गो-1. 139, II. 31.
 वेङ्गो-1. 85.
 वेङ्गो-IV. 367.
 वेङ्ग, वेङ्गो-IV. 147. conj. III.
 139-143, 145, 181, 182.
 वेङ्गो-IV. 106.
 वेङ्गो-IV. 238.
 वेङ्गो-1. 152.
 वेङ्गो-1. 6.
 वेङ्गो-IV. 439.
 वेङ्गो-1. 133.
 वेङ्गो-IV. 93, 156.
 वेङ्गो-1. 4.
 वेङ्गो-1. 203.
 वेङ्गो-1. 4.
 वेङ्गो-IV. 168. वेङ्गो-1. 66.
 वेङ्गो-1. 85.
 वेङ्गो-1. 58.
 वेङ्गो-1. 145. वेङ्गो-III. 135.
 वेङ्गो-1. 194.
 वेङ्गो-1. 193, 194.
 वेङ्गो-IV. 385.
 वेङ्गो-1. 152.
 वेङ्गो-1. 152.
 वेङ्गो-1. 152.
 वेङ्गो-IV. 93.
 वेङ्गो-1. 148.
 वेङ्गो-III. 100.
 वेङ्गो-IV. 38.
 वेङ्गो-1. 116.

बोच्छ- See वच्.
 बोच्छ-IV. 5.
 बोट-I. 139.
 बोधुं- See वच्.
 बोद्ध-II. 80. द्वि-II. 80.
 बोल-IV. 162.
 बोलीगो-IV. 258
 बोसह-IV. 195.
 बोसहो-IV. 258
 बोसिरह, बोसिरामि-IV. 229.
 बोसिरण-II. 174.
 बनु-IV. 394.
 बाबु-IV. 399.
 व्य-I. 6, 66; II. 129. 150,
 182.

श-

शक्, शक-IV. 86, 230, 122, 6,
 441. शिखर-IV. 344
 शिखरति-IV. 373 शिखर-IV.
 404, 405 शिखरतु-II. 80.
 शमावशालतिस्त-IV. 301, 302.
 शचिदे-IV. 447.
 शद-IV. 447.
 शम् शम्-IV. 167. -with उप,
 उवसम-IV. 239. उवसमदि-
 IV. 299. उवसामेह, उवसमावद,
 उवसमावेह-III. 149.
 शमणे-IV. 302.
 शयणाह-IV. 300.
 शयल-IV. 288.
 शलिध-IV. 302.
 शवन्ने-IV. 293.
 शस्तवाहे-IV. 291.
 शस्य-IV. 289.
 शहध-IV. 447
 शामन्त्यगणे-IV. 293.
 शामी-IV. 302.
 शालसे-IV. 288

शि-See अच्.
 शिल-IV. 288.
 शिप्, शिसह-IV. 236.-with नि
 शिमि-IV. 358.
 शुद- See ध.
 शुभलिगदिदे-IV. 302.
 शुभ, मोनति IV. 309. कंहर I
 187, 260, IV. 444.
 शुभिमलाए-IV. 302.
 शुभ-IV. 288
 शुभ-शुभ-IV. 236; शुभरे III. 142.
 सामउ-IV. 365. सोसिभ सामविभ
 - III. 150.
 शुभ-IV. 289,
 शुस्तिदे-IV. 291.
 शुस्तु-IV. 290.
 शे-IV. 302.
 शेके-IV. 299.
 शोनिदाह-IV. 299.
 शोभय-IV. 288. *जे-IV. 302
 धम्-with परि. पडिस्सता IV. 22
 रस-IV. 302. -wit
 वासम- I. 43; IV. 159
 धु-शुभ-IV. 58, 241.
 मुणउ, मुणाउ, III. 158. इ
 IV. 302. मोहीभ-IV. 4
 मुवद. माविज्जद IV. 242.
 अहे-IV. 302. मुणिकण-
 241. सोऊण-IV. 237,
 सोउआण-II. 146. सोबा
 15 शुद-IV. 288.-शुभ
 174, IV. 432. शुभो-I.
 मोच्छ-III. 171. conj.
 172.
 श्लिप्, शिलेसह-IV. 190. नि
 II. 106. -with आ, भादे
 I. 24, II. 164. भादे
 164. आलिदो-II. 49, 90

स- with सृ ३-सृ- I. 114.
 - with सृ, सृ- IV. 201.
 - with सृ, सृ- I. 43.

स.

स- II. 181; III. 3. IV. 370,
 496, 411, 429.

स- IV. 315.

स- [सृ] L 128.

स- [सृ] L 72

स- [सृ] IV. 395, 430.

स- I. 151.

स- IV. 339, 402.

स- I. 151.

स- IV. 326.

स- I. 177.

स- IV. 391. स- IV. 340.

स- I. 180. स- IV. 445.

स- IV. 269.

स- I. 162.

स- I. 162.

स- IV. 332.

स- II. 21.

स- II. 30.

स- II. 30.

स- II. 30.

स- I. 177.

स- IV. 439.

स- I. 177.

स- IV. 222.

स- IV. 197. (From स-)

स- I. 30.

स- I. 70.

स- I. 264.

स- IV. 330.

स- See स-

स- III. 141.

स- I. 28; II. 4.

स- I. 28; II. 4. स- IV.

260

स- I. 254.

स- II. 2. IV. 309.

स- I. 21.

स- II. 174.

स- IV. 324.

स- IV. 395.

स- I. 177. स- IV. 331.

स- I. 189.

स- etc. See स- with स-

स- IV. 168.

स- I. 30; I. 187; IV. 309.

स- I. 30. स- IV. 422, 3.

स- I. 130.

स- I. 177. स- IV. 418.

स- IV. 345.

स- IV. 113.

स- See स- with स-

स- IV. 434.

स- IV. 2.

स- I. 264.

स- I. 187.

स- I. 177.

स- II. 13.

स- IV. 181.

स- I. 249.

स- I. 249.

स- I. 11. स- IV. 422, 22.

स- IV. 422, 8.

स- II. 77.

स- II. 26.

स- II. 26.

स- II. 26.

स- II. 26, 124. स- IV.

370.

स- IV. 422, 4.

स- I. 70.

स- I. 245.

स- II. 83.

- संजोगो-I. 245
 सञ्जा-I. 6, 25, 30; II. 92. मञ्जा-
 I 30.
 सञ्जा-IV. 303.
 सञ्ज-See सद्
 सङ्कु-I II 41.
 सङ्गा-I 196.
 सङ्गिल-I 89.
 सङ्गो-I. 199.
 सङ्गिभ-II 168.
 सङ्गिच्छरो I 149.
 सङ्गिद्ध-II. 109.
 सङ्गो-II 102.
 सङ्गो-IV. 325.
 सङ्गो-I. 260.
 सङ्गो-सङ्गो-I. 30.
 सङ्गणा-II. 42, 83.
 सङ्ग- [शृङ्ग] II. 75, 79
 सङ्ग- [मूङ्ग] I. 118, II. 75.
 सतन-IV 307
 सत-IV. 307
 सतण्ड III 123
 सतरी-I. 210.
 सतार्वीता-I. 4.
 सतो-II 2.
 सत्य [स्वत्य]- IV 396, 422, 22.
 सत्यरि-IV 357.
 सत्यहि [शत्ये] IV. 358
 सत्यि-II 45.
 सत्यो [सार्थ] I. 97
 सद् सद्-IV 219 --with अव,
 ओमिअत-I. 101. -with नि.
 निसण्णो, सुमण्णो I 174.
 -with प्र, पसिअ-I. 101, II 196.
 सदोसु-IV. 101
 सदहइ etc-See धा with अद्.
 सदहण-^०दाण-IV. 238.
 सदालो-II. 159.
 सदा-I. 260, II. 79.
 सदा-I. 12, II. 11.
 सति-IV. 411.
 सतो-See अम्.
 सदहो-II. 34.
 सदागद्-IV. 67.
 सदिगद्-IV 180.
 सद्मद्-IV. 152.
 सद्मद्ग-IV. 419.
 सदेवे-IV. 434.
 सदिदि-IV. 430.
 मद्मद्-IV. 152
 सदावेद्-IV. 83.
 मन्नुमद्-IV 21.
 सपाव-I. 177.
 सपिवामो-II. 97.
 सपिवामो-II. 97.
 सप्फ-II. 53.
 सप्फल-II. 204.
 सवपु-IV 396.
 सम्भाव-II 197.
 सभरी-I 236.
 सभलउ-IV 396; 397. *aI 236.
 सभिरु- I. 11.
 समएण-III 137.
 समण-III 123. समये-IV. :
 समणि-III. 42.
 समणु-See आप् with रुन्.
 समतो-II 45.
 समदिअ-III. 46.
 समण्यद्-See आप् with रुन्.
 समण्येणुन See नर with सद्.
 सम-II 201. समा-I. 269.
 समर-IV 371.
 समरगणद्-IV. 395.
 समरो-I 258.
 समाउलेण-IV 444.
 समाणद्-IV. 110, 142.
 समाणु-IV. 418, 438.
 समारद्-IV 95

- कर्ष-See अण् with सञ्.
 कर्ष-II. 28.
 कर्ष-III. 44, 128; III. 23.
 कर्ष-IV. 322.
 कर्ष-IV. 326.
 कर्ष-III. 80.
 कर्ष-III. 80.
 कर्ष-I. 29.
 कर्ष-See सर् with समर.
 कर्ष-I. 15.
 कर्ष-(कर्षि) I. 206.
 कर्ष-(कर्षि) IV. 372, 385, 400.
 कर्ष-IV. 335, 347, 400, 418,
 'का-I. 15.
 कर्ष-I. 209.
 कर्ष-See षट् with सञ्.
 कर्ष-III. 43.
 कर्ष-IV. 395.
 कर्ष-IV. 153.
 कर्ष-III. 36.
 कर्ष-III. 36.
 कर्ष-(कर्षि)-I. 24.
 कर्ष-(कर्षि) I. 32; III. 56.
 कर्ष-IV. 316.
 कर्ष-IV. 395, 414. *क-I. 29.
 कर्ष-II. 158; IV. 422, 12. कर्ष-
 II. 105. कर्ष-IV. 332. कर्ष-
 -IV. 357, 418. कर्ष-IV.
 345.
 कर्ष-I. 196. *क-I. 177, 180.
 कर्ष-II. 114.
 कर्ष-II. 209.
 कर्ष-IV. 264, 411. *क II. 15.
 कर्ष-IV. 350.
 कर्ष-I. 72.
 कर्ष-II. 124.
 कर्ष-IV. 254.-with सर्, कर्ष-
 -IV. 172. कर्ष-
 IV. 302. कर्ष-IV. 197.
 कर्ष-IV. 172. -with समर, समर-III.
 197. -with उद्, कर्ष-III. 114.
 कर्ष-III. 21. -with निम्-
 न-III. 93. IV. 79. नीस-
 र्ष-IV. 439.-with प्र. कर्ष-
 IV. 77, 78. कर्ष-IV. 354.
 कर्ष-(कर्षि) IV. 422. 11. कर्ष-
 I. 91. कर्षि कर्षि-IV. 448.
 कर्ष (कर्ष)-IV. 344, 401, 414.
 कर्ष-IV. 357. कर्ष. कर्ष-IV.
 357.
 कर्ष-IV. 74. See कर्ष.
 कर्ष-III. 18, 31.
 कर्ष-III. 156.
 कर्ष-IV. 387.
 कर्ष-IV. 396.
 कर्ष-I. 142.
 कर्ष-III. 15.
 कर्ष-IV. 300.
 कर्ष-III. 44, 112; II. 17.
 कर्ष I. 15.
 कर्ष-III. 195. कर्ष-III. 112. कर्ष-
 -IV. 279.
 कर्ष-III. 187.
 कर्ष-IV. 395.
 कर्ष-IV. 422, 11.
 कर्ष-IV. 441.
 कर्ष-IV. 422, 11.
 कर्ष-II. 74, 78.
 कर्ष-I. 156.
 कर्ष with सर्, कर्ष-IV. 159.
 कर्ष-IV. 402.
 कर्ष-IV. 400.
 कर्ष-IV. 88.
 कर्ष-III. 194.
 कर्ष-I. 82, IV. 107. कर्ष-
 IV. 108.
 कर्ष-IV. 197.

- सलोणी-IV. 120. सलोग-IV. 111.
 सल्लड-IV. 387. *सदहि-IV. 422,
 9.
 सँद-IV. 358.
 सवद-I. 33.
 सवलो-I. 237.
 सवहो-I. 179, 231.
 सव्व-IV. 422, 6. Declined III.
 58, 59, 60, 61. सव्वु-IV
 366-438, सव्वं-I. 177, II.
 79. सव्वस्स-III. 85, IV.
 316. मव्वे-III. 147. सव्वान-
 III. 85. मव्वहि-IV. 429.
 सव्वओ-I. 37, II. 160
 सव्वग-IV. 424, 412. सव्वगे-IV
 396 सव्वगाओ-IV. 348.
 सव्वगिओ-II. 151
 सव्वग्घो-I. 56; II. 83.
 सव्वग्घो-IV. 303
 सव्वण्ण-I. 56, II. 83.
 सव्वत्तो-II. 160.
 सव्वत्थ-III. 59, 60.
 सव्वदो-II. 160.
 सव्वानण-(^१) IV. 395.
 ससणेही-IV. 367
 ससरीरो-IV. 323.
 ससहर-IV. 422, 8. *हरस्स-III.
 85.
 ससा-III. 35.
 ससे-IV. 382, 395, 418, 444,
 ससी-IV. 309.
 ससिरोह-IV. 354
 सहसह-I. 6. सहसह-IV. 422,
 23. सहव्वड-IV. 438. सहतो-
 180.
 सह-IV. 339.
 सहह-IV. 100. सहहि-IV. 382.
 सहकारो-I. 177.
 सहयारो-I. 177
 सहरी-I. 236.
 सहल-I. 236
 सहप-II. 158; IV. 352
 सहम्मिरो-II. 198.
 सहा-I. 187.
 सहाओ-III. 85.
 सहाव-IV. 422, 23. *सां-I. 187.
 सदि-II. 195; IV. 332, 379,
 390, 398, 401, 414, 417,
 444. Declined III. 27, 28,
 36, 121. सदिए-IV. 358,
 367.
 सदिआ-I. 269. सदिअण्हि-I. 269.
 III. 65.
 सदु-IV. 356, 419.
 सा-I. 33; II. 204, III. 33,
 86; IV. 439.
 सा-(थन्) I. 52, III. 56.
 साअद्द-IV. 187.
 साउउअय-I. 5.
 साऊअय-I. 5.
 साणो-I. 52, III. 56.
 सादिसि-IV. 368.
 सामओ-I. 71.
 सामगइ-IV. 190.
 सामच्छ-II. 22.
 सामत्थ-II. 22.
 सामन्नु-IV. 418.
 सामयइ-IV. 193.
 सामला-IV. 330.
 सामली-IV. 344. *सांए-III. 153.
 सामा-I. 260; II. 78.
 सामि-IV. 334, 430. सामिउ-IV
 409. सामिअ-IV. 422, 10.
 सामिअहो-IV. 340. सामिहु-IV.
 341.
 सामिही-I. 44.
 सायरो-II. 182. *ह-IV. 334
 *रहो-IV. 395, 419. *रे-III.

142. १-IV. 383.
 व-IV. 122, 12.
 व-IV. 84.
 व-IV. 109.
 व-IV. 95.
 व-IV. 370.
 व-IV. 17. *व-IV. 404.
 व-IV. 41. *व-IV. 17.
 व-IV. 395.
 व-IV. 211.
 व-IV. 8, 211. *व-IV. 211.
 व-IV. 420.
 व-IV. 177.
 व-IV. 357, 396.
 व-IV. 179, 231.
 व-IV. 387, 395.
 व-IV. 43.
 व-IV. 180.
 व-IV. 2. वा-IV. 197.
 व-IV. *व-IV. See वा-IV.
 व-IV. 82.
 व-IV. *व-IV. 31.
 व-IV. 82.
 व-IV. 197. See वा-IV.
 व-IV. 123.
 व-IV. 187.
 व-IV. 366, 422, 22.
 व-IV. 134.
 व-IV. 167. Declined. III. 21.
 व-IV. 204.
 व-IV. 217.
 व-IV. See व-IV.
 व-IV. See व-IV.
 व-IV. 128.
 व-IV. 107.
 व-IV. 92.
 व-IV. 92.
 व-IV. 130. *व-IV. 337.
 व-IV. 128.
 व-IV. 29, 264.
 व-IV. व-IV. 96, 259. मे-IV.
 IV. 96. -with व-IV. व-IV. 111. -with व-IV. व-IV. 43. -with व-IV. व-IV. 395.
 व-IV. 224.
 व-IV. 128.
 व-IV. 128; II. 34.
 व-IV. 215. *व-IV. 89.
 व-IV. 215, 254.
 व-IV. 109.
 व-IV. 75.
 व-IV. 77.
 व-IV. 187.
 व-IV. 423.
 व-IV. 217. -with व-IV. 134.
 व-IV. 314.
 व-IV. 85.
 व-IV. 149.
 व-IV. 150.
 व-IV. 255.
 व-IV. 138.
 व-IV. 236.
 व-IV. 81.
 व-IV. 46, 259.
 व-IV. 96.
 व-IV. 74; IV. 412.
 व-IV. 32; III. 85. व-IV. 445. व-IV. 367. व-IV. व-IV. 448. व-IV. IV. 423, 445.
 व-IV. 156.
 व-IV. 266.

- निरि-IV. 370, 401. विरी-II. 101. निरि, निरी-II. 198.
 निरिस्तो-II 159.
 निरिसो-I. 101.
 निरोविअणा-I. 156.
 निल-I. 4; IV. 337.
 सिलायउ-IV. 311.
 मिलिङ्ग-II. 106 See म्पि
 मिलिङ्गो II. 55, 106.
 निवेरुद-IV. 190.
 निवेणो-II. 106.
 निकोओ-II. 106.
 निरालेय-IV. 142.
 निरालो-I. 16, 259, II 108.
 निरालण-II. 186.
 निरु-IV. 110.
 निरुद-IV. 230.
 निरुद-IV. 115. *र-IV. 357.
 निरुद-IV 31, 192.
 निरुद-II 97.
 निरुदण-IV. 138.
 नीमल-I 184
 नीमल-IV. 115 *र-IV 313.
 *र-IV 313.
 नीमलण-III. 10
 नीमल-I. 184.
 नीमल-IV 130.
 नीमलण-III. 134
 नीमल-II 106.
 नीमल-IV 123 *र-III 81 *र
 IV 205 नीमल-II 184
 नीमल-IV 2.
 नीमल-II. 92. नीमल-IV 309 नीमल
 -IV. 102
 नीमल I. 13, IV 205.
 नीमल-I नीमल नीमल-I 29, 92,
 201, II 102. नीमल-IV. 118.
 नीमल-I. 111, II. 90, नीमल-
 IV 112.
- नीहरो-I. 181.
 नु-IV. 367, 383, 414, 418
 422, 20.
 नुअ-See नु.
 नुअद-IV. 116. नुअदि-IV. 376,
 427 (स्वप्).
 नुअणु-IV. 336, 406. नुअणु-
 IV. 338, 385, 389, 411.
 नुअणुदि-IV 423, 11.
 नुअणुदरि-IV. 431.
 नुदल-II. 106
 नुदसत्यु-IV. 399.
 नुउरिसो-I. 8, 177.
 नुआ-See नु.
 नुओ (नुअ)-III. 35, 43.
 नुएउ-I. 206.
 नुएण-IV. 261.
 नुएणण, *णो-III 56.
 नुदिउ IV 329.
 नुदिउ-IV 129
 नुदिल II. 106
 नुएणालो-I 171
 नुएणुअ-I 177
 नुएउ-IV 129
 नुए- (नुए)-II 106 नुए-II. 11
 नुए-(नुए)-II 5
 नुएदि-IV. 127.
 नुएण-I 5
 नुएण-IV. 310
 नुएओ-I 177
 नुएणण-I 160
 नुए IV 396, 410
 नुए-II 11
 नुएण-II. 64, IV 314
 नुए IV. 122, 6
 नुएओ-I 52.
 नुएणुद-IV 113.
 नुएण I. 160.

- वृ-ल. 118.
 वृष (वृष)-I. 75.
 वृष (वृष)-I. 261.
 वृष-I. 177.
 वृष-IV. 257.
 वृष-II. 138.
 वृष-See वृष.
 वृषो-II. 195.
 वृषो-II. 105.
 वृष-I. 260.
 वृषो-I. 169.
 वृष-IV. 314.
 वृष-IV. 318 वृषि-II. 196.
 वृषि-I. 169; II. 107.
 वृष-I. 57, 169; II. 63, 93.
 वृषि-IV. 284.
 वृष-II. 204.
 वृष-IV. 367, 422, 2. *वृ-
 II. 184.
 वृष-See वृष.
 वृषो-•वृ-III. 32.
 वृष-II. 79.
 वृष-IV. 334.
 वृष-I. 32.
 वृष-See वृष.
 वृष-IV. 426.
 वृष-I. 46.
 वृष-IV. 284.
 वृष-II. 74.
 वृष-IV. 266.
 वृष-IV. 332, 420.
 वृष II. 34.
 वृष-I. 97.
 वृष-II. 155.
 वृष-I. 102.
 वृष-II. 113.
 वृष-IV. 419.
 वृष I. 26.
 वृष-IV. 330.
 वृषो-I. 160.
 वृष-IV. 387.
 वृष (वृष)-II. 114.
 वृष (वृष)-II. 114.
 वृष-See वृष.
 वृष-I. 261.
 वृष-II. 89.
 वृषो-I. 113, 177, 192.
 वृष-IV. 177.
 वृष-IV. 423.
 वृष-IV. 357. *वृष-IV.
 376, 427.
 वृषो-I. 177.
 वृष-I. 187; III. 26, 29, 30.
 वृष-II. 101.
 वृष-IV. 419.
 वृषो-I. 177.
 वृष-IV. 391.
 वृष-IV. 263.
 वृष-IV. 370, 441.
 वृष-I. 118; II. 113.
 वृष-I. 231.
 वृष, वृष-IV. 233.
 - with वृ, वृष-IV. 230.
 वृष-I. 166. *वृ-I. 181.
 वृष-IV. 106.
 वृष-IV. 448. वृष-II. 64, 207.
 वृष-IV. 106.
 वृषो-II. 107.
 वृषो-I. 8.
 वृष-See वृष.
 वृषो-I. 157.
 वृषो-I. 113, 192.
 वृष-II. 183; III. 81; IV. 287.
 वृष-I. 32.
 वृष-I. 57; II. 24.
 वृष-I. 85.
 वृष I. 150.
 वृष-II. 55.

- हरण-II. 120.
 हरस्तंदा-II. 97.
 हरसदा-II. 97.
 हरदई-I 99, 206.
 *हर-I. 134, 135.
 हरि-III. 38; IV. 391, 420,
 422, 6. *री-III. 38.
 हरिअदो-II 87.
 हरिआलो-II. 121.
 हरिणाइIV. 423, 20.
 हरिणाहिव-III 180.
 हरिमइ-IV. 235.
 हरिमो-II 105.
 हरे-II. 202.
 हरो-I. 51
 हलरा-I. 88. III. 34.
 हलरी-I. 88, III. 34.
 हल-IV. 326
 हला-II. 195, IV 260
 हलि-IV. 332, 358.
 हलिआदो II. 121.
 हलिओ I. 67.
 हलिदा-I. 251. हलिदा-I 88.
 हलिरी-I 88, 251.
 हउम-II. 122.
 हउ-II. 195.
 हउएउ-II 174.
 हउहउण-IV 396.
 हउइ-See न.
 हउइ-IV 238
 हए conj. III 28, 32, 36; 139-
 145, 149, 152, 153, 154,
 156, 157, 158, 159, 160,
 164-169, 173, 175-178,
 181, 182 हउइ-II. 198,
 III. 87, IV 196, 239 हउइ-
 IV 243 हउइइ-IV 312.
 हउइइ. हउइइइ-IV. 219 हउइइ-
 IV 316. हउइइइ-III. 105
 -with उप ऊहमिअ, भाइमिअ.
 उवहसिअं-I. 173.
 हसिरो-II. 145.
 हस्ती-IV. 289.
 हादाण-III. 129.
 हा-I. 67; II. 192.
 हा- हीणो-I. 103. हीण-II. 104.
 हुणो-I. 103. -with प्र, परि-
 I. 103. -with वि, विदिणे,
 विदुणो-I. 103.
 हारवइ-IV. 31.
 हानिओ-I. 67.
 हावणे-II. 178.
 *हाउडे-IV. 350.
 हाहा-II. 217.
 हि-IV. 422, 14.
 हिअअ-I. 128. हिअअ-I. 263, II.
 204; IV. 23. हिअअ-II. 21.
 III. 142; IV. 439. हिअअ-
 IV. 370. हिअअण-III. 31.
 हिअअए-II. 164. हिअअ-IV.
 330, 395. 420. हिअअ-I.
 199. *हिअओ-II. 156. *हिअओ-
 I. 269. हिआ-IV. 122, 1.
 हिअउउ-IV. 350, 367, 422, 3.
 430. हिअआ IV. 357, 422,
 12, 23, 439.
 हिअ-See हए.
 हिअअ-See हिअअ.
 हिअिवाण-IV. 299.
 हिअीअइ-IV. 299.
 हिअण, *ह IV. 310.
 हिअ-II 136.
 हिअण-IV. 265.
 हिअ-II. 186.
 हिअिओ II. 104.
 हिअ-II. 104.
 हिअइIV. 228.
 ही-II 217, IV. 2

आरोल-पुञ्ज् 102.
 आलिङ्ग-सृष्ट् 182.
 आलुख-सृष्ट् 182.
 आलुख-दह् 208.
 आह-कास् 192.
 आहोड-तद् 27.
 आसंप-स+भावि 35.

इच्छ-इप् 215.

उहस-गम् 162.
 उह्वुड-तुद् 116.
 उग-उद्+पत् 33
 उगह-रञ् 94
 उगुस-मृञ् 105.
 उघ-नि+द्रा 12.
 उत्थघ-उद्+नम् 36.
 उत्थघ-उद्+क्षिप् 144.
 उत्थघ-रुष् 133.
 उत्थार-आ+कम् 160.
 उत्थल-उद्+शल् 174.
 उद्दाल-आ+छिद् 125.
 उद्दुमा-गृ 169
 उद्दाल-कष् 2
 उद्देल-उद्+नम् 36.
 उद्दाल-रम् 168.
 उद्दुष-उद्+क्षिप् 144.
 उद्दल-वञ् 93.
 उद्दलघ-भनि+आ+गम् 165.
 उद्दाल-उद्+नम् 36.
 उद्दल-तुद् 116.
 उद्दल-वि+रिष् 26.
 उद्दल-तुद् 116.
 उद्दलघ-मृ+आ+रञ् 95.
 उद्दल-उद्+विष् 227.
 उद्दल-उद्+वेष् 223.
 उद्दल-उद्+वेष् 223.

उद्दल-प्र+मृ 77.
 उद्दल-उद्+क्षिप् 144.
 उद्दल-मुष् 91.

उद्दल-उद्+लम् 202.
 उद्दल-उद्+लम् 202.

ओभक्त-इत् 181.
 ओभग-वि+आप् 141.
 ओभद-आ+छिद् 125.
 ओग्गाल-रोमन् 43.
 ओग्गाल-छद् 21.
 ओग्गाल-द्रावि 41.
 ओरस-अव+नृ 85.
 ओरमा-उद्+वा 11.
 ओलुड-वि+गिष् 26.
 ओह-अव+नृ 85.
 ओहाम-नुल् 25.
 ओहाव-आ+कम् 160.
 ओहीर-नि+द्रा 12.
 ओमृद्-तिष् 104.

कृ-कृप् 187.
 कृ-कृष् 220.
 कृष-कृष् 249
 कम्ब-स्वप् 146.
 कम्ब-कृ 72
 कम्ब-भुह् 110.
 कम्ब-उर+भुञ् 111.
 कम्ब-भञ् 106.
 का-कृ 214.
 किल-की 52.
 किलिङ्गिष् 1म् 168.
 कीर-कृ 250.
 कुम्ब-उद्+स्वा 17.
 कुम्ब-मुष् 217.
 कुण-कृ 65.
 कुण-कृ 230.

जुद-आ+कम् 160.

जुप-जुप् 249.

जुद-क्षिप् 143.

जमड-त्वर 170.

जम-जाय 80.

जच्छ-यम् 315.

जम्प-कम् 2.

जम्भा-अव+जम्भ् 157.

जम्म-जन् 136.

जव-वापि 40.

जा-जन 136.

जाण-ज्ञा 7.

जिण-जि 241.

जिम-भुक् 110.

जिम्म-भुक् 230.

जिन्व-दि 242.

जीर-त्र 250.

जीह-जग् 103.

जुव-जुव् 109.

जुस्त-जुष् 317.

जुन्व-जुव् 109.

जुव-रक् 109.

जूर-धिक् 132.

जू-कृष् 135.

जूव-वन् 93.

जेम-भुज 110.

मड-उद 130

मम्प-प्रम् 161.

मर-स्व 71.

मर-धर 173.

मव-वि+व् 148.

मध-य+य 140.

मध-डा+मा+रम्भम् 156.

मध-निम्+यम् 201

मद्-प्रम् 161.

मा-य 6.

मृण-युष् 1.

धुर-स्म 74.

धिरिदिङ्-भ्रम् 161.

धिविदिङ्-भ्रम् 115.

ठ-उद्+स्था 17.

ठा-स्था 16.

डङ्ग-रह 246.

डर-प्रम् 198.

डव-पा 10.

डिम्म-स्व 197.

डङ्-छद् 21.

डण्डोल-गवेप् 189.

डण्ड-भ्रम् 161.

डव-रम् 155.

डण्डु-गवेप् 189.

डस-वि+युष् 118.

डिङ्-गज् 99.

डण्डु-भ्रम् 161.

डुम-भ्रम् 161.

डुम्-भ्रम् 161.

गज-ज्ञा 252

गड-गु 150.

गव-ज्ञा 252

गिआर-कृ 66.

गिउड-मज् 101.

गिधउ-धु 173.

गिधर-कृ 3.

गिच्छ-दिङ् 124.

गिउर-दि 20.

गिउहोउ-उि 121.

गिउम-धु 173.

गिउम-वि+गल 175.

गिउम-कृ 67.

गिम-नि+भ्रम् 199.

INDEX OF DHATVADESAS.

निहन्-न् 162.
 निहन्-न् 178.
 निहन्-न् 185.
 निहन्-न् 55.
 निहन्-न् 185.
 निहन्-न् 162.
 निहन्-न् 202.
 निहन्-न् 55.
 निहन्-न् 55.
 निहन्-न् 116.
 निहन्-न् 91.
 निहन्-न् 124.
 निहन्-न् 178.
 निहन्-न् 162.
 निहन्-न् 185.
 निहन्-न् 92.
 निहन्-न् 62.
 निहन्-न् 124.
 निहन्-न् 159.
 निहन्-न् 69.
 निहन्-न् 44.
 निहन्-न् 22.
 निहन्-न् 22.
 निहन्-न् 158.
 निहन्-न् 162.
 निहन्-न् 162.
 निहन्-न् 145.
 निहन्-न् 5.
 निहन्-न् 162.
 निहन्-न् 71.
 निहन्-न् 131.
 निहन्-न् 79.
 निहन्-न् 168.
 निहन्-न् 199.
 निहन्-न् 21.
 निहन्-न् 45.
 निहन्-न् 143.
 निहन्-न् 194.

नड-न् 137.
 नड-न् 137.
 नड-न् 137.
 नडाड-न् 30.
 नलअग-न् 161.
 नर-न् 86.
 नाडिअग-न् 30.
 नार-न् 250.
 नार-न् 86.
 नुड-न् 116.
 नुड-न् 230.
 नुड-न् 172.
 नुड-न् 170.
 नुड-न् 171.
 नुड-न् 152.
 नुड-न् 116.

यड-न् 16.
 यड-न् 87.
 यिन-न् 175.
 यिन-न् 138.
 यिन-न् 141.
 यिन-न् 242.

दन्ड-न् 32.
 दन्ड-न् 246.
 दन्ड-न् 213.
 दन्ड-न् 9.
 दन्ड-न् 32.
 दन्ड-न् 32.
 दन्ड-न् 1.
 दन्ड-न् 1.
 दन्ड-न् 245.
 दन्ड-न् 24.
 दन्ड-न् 124.
 दन्ड-न् 2.
 दन्ड-न् 1-1.

- धा-धाव् 228
 धाड-निर्+म् 79.
 धुण-ध् 241.
 धुमा-उद्+म् 8.
 धुव-ध् 50.
 धुव्व-ध् 242.

 नघ-नृत् 225.
 नह-नद् 230.
 नव-नम् 226.
 नम्म-नद्य 230.
 नासव-नन् 231.
 निअ-दद् 181.
 निअच्छ-दद् 181.
 निम्मव-निर्+मा 19.
 निम्माण-निर्+मा 19.
 निरप्प-स्था 16.
 निरुवार-प्रद् 209.
 नीरज-भञ्ज् 106.
 नील-निर्+म् 79.
 नून-उद् 21.

 पउल्ल-पच् 90.
 पक्खोड-उद् 130.
 पक्खोड-वि+क्कोश 42.
 पच्चड-सृ 173.
 पच्चइ-गम् 162.
 पचार-उप+आ+लम्भय् 156.
 पच्छन्द-गम् 162.
 पच्च-पत् 224.
 पच्चर-कृ 2.
 पज्जर-सृ 173.
 पट-पा 10.
 पट्टव-प्र+स्थापय् 37.
 पट्ट-पत् 219.
 पडिअग्ग-अनु+वृत् 107.
 पडिसा-नन् 178.
 पडिसा-उम् 167.
 पडिसाम-उम् 167.

 पट्टुइ-धुम् 154.
 पणान-अर् 39.
 पदअ-गम् 162.
 पत्ताड-सृ 126.
 पम्हुस-वि+स्य 75.
 पम्हुइ-स्य 74.
 पण-प्रद् 209.
 पवर-स्य 74.
 पयल्ल-कृ 70.
 पयल्ल-प्र+म् 77.
 पर-अम् 161.
 परिअक्क-गम् 162.
 परिअल्ल-गम् 162.
 परिअन्त-अिप् 190.
 परिआल्ल-वेष् 51.
 परिवाड-धद् 50.
 परिहइ-सृ 126.
 परी-अम् 161.
 परी-अिप् 143.
 पलाव-नम् 31.
 पल्ल-परि+अस् 200.
 पल्लस्य-परि+अस् 200.
 पल्लस्य-वि+रिप् 26.
 पत्तोइ-परि+अस् 200.
 पत्तोइ-प्रति+आ+गम् 166.
 पब्बाय-म्लै 18.
 पब्बाल-झावय् 41.
 पब्बाला-उद् 21.
 पविरच्च-अज्ज् 106.
 पव्ल-घृणं 117.
 पार-अक् 86.
 पास-दद् 181.
 पिच्च-पा 10.
 पिमुण-कृ 2.
 पुच्छ-प्रच्छ 97.
 पुट्ट-सृ 105.
 पुण-प 241.
 पुलअ-दद् 181.

INDEX OF DHATVADESHAS.

बुध-बुध् 202.

बुध-बुध् 181.

बुध् 212.

बुध् 105.

बुध् 105.

बुध्-बुध् 76.

बुध्-बुध् 181.

बुध्-बुध् 37.

बुध्-बुध् 143.

बुध्-बुध् 182.

बुध्-बुध् 182.

बुध्-बुध् 129.

बुध्-बुध् 182.

बुध्-बुध् 177.

बुध्-बुध् 177.

बुध्-बुध् 177.

बुध्-बुध् 231.

बुध्-बुध् 231.

बुध्-बुध् 177.

बुध्-बुध् 161.

बुध्-बुध् 161.

बुध्-बुध् 105.

बुध्-बुध् 247.

बुध्-बुध् 53.

बुध्-बुध् 98.

बुध्-बुध् 217.

बुध्-बुध् 198.

बुध्-बुध् 5.

बुध्-बुध् 2.

बुध्-बुध् 249.

बुध्-बुध् 161.

बुध्-बुध् 161.

बुध्-बुध् 161.

बुध्-बुध् 74.

बुध्-बुध् 74.

बुध्-बुध् 53.

बुध्-बुध् 216.

बुध्-बुध् 203.

बुध्-बुध् 186.

बुध्-बुध् 110.

बुध्-बुध् 212.

बुध्-बुध् 161.

बुध्-बुध् 177.

बुध्-बुध् 230.

बुध्-बुध् 225.

बुध्-बुध् 123.

बुध्-बुध् 126.

बुध्-बुध् 126.

बुध्-बुध् 126.

बुध्-बुध् 192.

बुध्-बुध् 78.

बुध्-बुध् 232.

बुध्-बुध् 217.

बुध्-बुध् 7.

बुध्-बुध् 212.

बुध्-बुध् 214.

बुध्-बुध् 106.

बुध्-बुध् 106.

बुध्-बुध् 168.

बुध्-बुध् 22.

बुध्-बुध् 91.

बुध्-बुध् 184.

बुध्-बुध् 184.

बुध्-बुध् 194.

बुध्-बुध् 194.

बुध्-बुध् 155.

बुध्-बुध् 102.

बुध्-बुध् 22.

बुध्-बुध् 22.

बुध्-बुध् 173.

बुध्-बुध् 115.

बुध्-बुध् 115.

बुध्-बुध् 212.

हन्त-ह 57.
 हण्ट-ह 67.
 ह्य-हृ 218.
 ह्य-हृ 215.
 ह्य-हृ 226.
 होत-हृ 212.
 होञ्च-वि 185.
 होसाण-मृ 105.
 रेभव मुन् 91.
 रेह-राज् 100.

लग्-लग् 230.
 लङ् स्मृ 74.
 लग्-लग् 249.
 लृप्-लृप् 197.
 लिङ्-नी+ली 55.
 लिङ्-नी+ली 55.
 लिप्-लिप् 149.
 लिप्-लिह् 245.
 लिप्-स्व 146.
 लुङ्-ली 55.
 लुङ्-लुङ् 116.
 लुङ्-मृ 105.
 लुण-लृ 241.
 लृप् लृ 242.
 लृह-मृ 105.
 लृ-लृ 124.
 लृह-लृ 230.
 लृह मृ 116.

बगाल रोमन्व 43
 ब-व-काल 192
 बध-यत् 225
 बध-यत् 194
 बध-यत् 191
 बध-यत् 2
 बडह-व+लय 114.
 बडह 220
 बध-वह 245

बगाल-मुन् 102
 बध-काल 192
 बध-काल 176.
 बहाड-नी+मृ 79.
 बल-नी+पृ 129.
 बल-मृ 209.
 बल-भा+सोन् 47.
 बलग-भा+हृ 206.
 बगुभा-उद्+वा 11.
 बा-ये 15.
 बाबध-हृ 68.
 बाध-भव+काल 170.
 बाह-प्रव+गाहृ 205.
 बाहिप-वी+आ+हृ 253.
 विअ-वृ 129.
 विउङ-नृ 31.
 विह-वि+की 52.
 विच्छोल-कम्प 46.
 विउविह-रृ 94.
 विरप-अर् 251.
 विदव-अर् 208.
 विपगाल-नृ 31.
 विमृह-वि+मृ 75.
 विर-मृ 106.
 विर-मृ 150.
 विर-स्वन् 137.
 विमाल-प्रति+इं 193.
 विग-वि+श्री 56.
 विगोल-मन्व 131.
 विउम-कात् 192.
 वलह-वि+मृ+बधृ 129.
 विम दल 170
 विमृ-विहृ 132
 विहा-प्रति+हृ 193.
 विहोह-नृ 37
 वीम-वि+हृ 75
 वामाल-विहृ 28
 वृह-मृ 101
 वृह-वह 245

Notes

VIII. i.

1. The word अथ in this सूत्र has two meanings; it means 'after' or 'now,' i. e. after giving a complete treatment of Sanskrit grammar; it also indicates the opening of a new topic, viz., Prakrit. Hemacandra's system of grammar consists of eight chapters; the first seven deal with Sanskrit grammar and the last chapter with six dialects of Prakrit, viz., माहासूत्रं, शौरसेनी, मगधी, पैशाची, वृद्धिपर्यायी and अत्रप्रच. The word Prakrit is derived from प्रकृति which, according to the author, means Sanskrit. सङ्घटानन्तरं च Hemacandra classifies Prakrit words into तद्भव, तत्जन and देशी. He would not speak of तत्जन as he has already treated of them in the preceding chapters. He does not speak of देशी words here, but discusses only तद्भव words of both types, सिद्ध and साध्य-जन. Prakrit does not use ङ, ञ, ल, लृ, ऐ, औ, इ, य, रा, ए, विभक्तं, ञ, consonant without vowel, dual and Dative plural.

2. बहुलं means 'generally', there being many exceptions to every rule in Prakrit.

3. The Prakrit of the ऋषि is called आर्य which also generally follows these rules. By आर्य Hemacandra understands अर्यमागधी.

4. वृत्ति means समास or compound where a short vowel takes the place of a long vowel and *vice versa*. वारिर्नई, sk. वारिमनि, water-like sense, वारि इति बुद्धिः- निभ्रमसिद्धल्लिअर्वाइनाल्ल्, sk. नितम्बसिद्धल्लिअर्वाचिनाल्ल्.

5. वासेयी, sk. व्यासऋषि; विपनायव, sk. विपनायव.

6. अस्वदन् is dissimilar vowel. न वेरिवग्ने वि अक्वायो, the whole verse from unknown source stands thus:- नोदवारित्ताननई पद्ममधिपो तुशभिरुडस्व । नने संनविहुरे न वेरिवग्ने वि अक्वायो ॥ sk. नोत-

परिप्राणमयीं प्रतिज्ञां अमेः तदापि इत्य । मन्वे वादादिपुत्रे न वेरिर्वागन्ववहातः । इन्द्रदिर, sk. इन्द्रेन्द्रकपिरमितः घोभने उपेन्द्रो नक्षत्रभावन्वयकः । मन्ववर्गानु नक्षत्रादिपर इव विदुःप्रतिभिन्नः. These verses illustrate the rule that *अ* or *उ* followed by a dissimilar vowel do not form a *सधि*, *अ* अर, sk. गृहोदस्तामरगानुसारिणी भ्रमरपक्षिकरिव.

7. *ए* and *ओ* followed by vowels do not form *सधि*. बहुवाह *ए* sk. कृष्वा नद्योत्रेयने आह्रवा कन्वुहमे । मध्यभ्रवशरगोत्रिवाहृत् इत्यन्ते । The next verse is an illustration for *ओ* followed by a vowel, आलक्षितो एहि. उवनागु अ etc., sk. उवनागु च पवतिनदनावन्त मुखुग्म् । तदेव मृदितभिमद्वग्निमनाकडवानह इदानीम्. अचरिभ is आयत्ते. The next verse shows that other vowels may form a *सधि* e. g., अत्य + आलोभ्य = अत्यालाभ्य. The sk. rendering of the verse is अर्थालोचनतरला इतरकरीनां भ्रमन्ति गुह्यः । अर्था एव निरात्म्य यन्नि हरे कवीन्द्राणाम्.

8. उद्भूतस्वर is here defined as a vowel which is left when its consonant is dropped. Such a vowel does not form *सधि* with the preceding one, e. g., गन्धउटि = गन्धकुटीम्. The verse is not quite clear in its meaning. सालाह्व is शतवाहन, चराओ is चरावाक. where the उद्भूत vowel does form *सधि*.

11. समासे तु etc., in a compound word the ending consonant of the first member may or may not be regarded as final. Thus, from सद्भिद्यु we may have सन्निक्यु by dropping *यु* or सन्नयो, by retaining it.

24 आलङ्कृत is आलङ्कृतम् with क termination by स्वार्थे इय ण, VIII u 164.

27. क्वा becomes ऊण as in हाऊण when an अनुस्वार is possible, but when it becomes इअ as in करिअ, there is no place for अनुस्वार as there is no ण. ण as declensional termination is possible in the Instrumental sing, Gen. plu., and 5 in Loc. plu.

30. प्रत्यासत्ति is सान्निध्य or सामोप्य. Thus, e. g. अनुस्वार followed by a letter from क्वर्ग would be changed into ऊ, and so forth.

67-83. These Sutras describe the several changes that in Sanskrit words undergoes.

67. दावगी and दावगी do not come under this rule are to be traced to दावमि and दावमि both of which exist in Sanskrit. दावमि वनाख्यवशी इत्यमरः.

68. वम् is one of the कृन्त terminations which require the वृद्धि of the first अ; this अ after the वृद्धि becomes अ in the present rule अ in Prakrit.

70 The rule should have rather been: A long vowel followed by अ-वृत्त is shortened, which is one of the fundamental rules in Prakrit. If however the अ-वृत्त is dropped by VIII. i. 29, the long vowel will naturally remain intact.

77 अर्षा has several meanings, when it means mother in law it is changed to अरु. Similarly आनी in 83 below.

81. This is one of the fundamental rules in Prakrit: a long vowel followed by a conjunct consonant is shortened (विद्विद्व्यवहार इव वृद्धेऽप्यनवृत्तम्. नवोव इति विम्, if one of the conjuncts is dropped or if there be no conjunct at all the vowel will remain as it is आवाग stand for आवाग where अ cannot be shortened. In इवे and ऊवे which stand for ईवे and औवे the conjunct is dropped and hence the original long vowel remains as इवे while in ऊवे the short vowel is lengthened.

85-98 Changes of इ.

87. In Prakrit इ as well as अ are pronounced like ए and ए as इ and इ thus become ए and ओ, the quantity of the vowel however is not changed when the य are found before (य, य, य). Compare 110 below.

88. According to this rule ईवे is changed into ऐ, but how is it to be explained? He has said that the य is not found in ईवे, but a synonym of ईवे is ऐवे and ऐवे is not found.

91. इ is changed to ए if the word occurs in the present.

93. This rule appears to us superfluous when we remember that *साम्य* and *साम्य* can become *नीम्य* and *नीम्य* by dropping a member of the conjunct.

94. *द्वन्द्वे ऽङ्गानि म्*.

97. *द्वन्द्वे ऽङ्गानि म्* is *द्वन्द्वे ऽङ्गानि म्*.

99-106. These rules describe the changes of *इ*.

101. Compare ii. 72 below.

107-117. These rules describe the changes of *उ*.

111. *अङ्गो ऽङ्गः म्* which is explained as *उत्ताः दुःसाः*.

115. Compare i. 93 above.

116. Compare i. 85 above.

118-125. These rules describe the changes of *ऊ*.

126-141. These rules describe the changes of *ऋ*.

129. *अङ्गवदे*, when not as a second member of a compound. Thus, we can have *विद्वां* and *पद्वां*; *विद्विपरिद्विषं* when *द्व* is the first member of a compound; but *नदिपदे*, *नदीपद्मम्* when *द्व* second member of a compound.

133. *वेन गद्*, i. e. the whole syllable *वृ* becomes *उ*.

134. *नीचान्वस्य* i. e. of the ending *ऋ* of a word which is subordinate (i. e. first member in a *तत्पुरुष*) in a compound; e. g., *नान्वस्य* becomes *नाउवस्य* and so forth. *नाउवित्रा* and *विउवित्रा* stand respectively for *नान्वस्य* and *विन्वस्य*. See below ii. 142.

विउवद is *विन्वस्य*, i. e. god of death.

142. The three *कृदन्त* terminations, *त्रिप्*, *टक्* and *सक्* added to *स्मृ* after a pronoun or *स* respectively form indefinite pronouns ending in *स्मृ*, *स्मृ* and *स्मृ*; e. g., *ईदम्*, *ईदस्म* and *ईदस्म*. The *इ* of *स्मृ* in such forms becomes *रि*.

144. *दरिअर्नाहेण* i. e. *दरिअर्नेन*.

145. This rule describes the change of *लृ*. *दिलित्तुमुनोववारिमु*, i. e. *दुनकुमुनोववारिमु*. *धारादिलित्तवत्तं आनुरादिकतायकसरद्वन्तं । परिणमइ वन्द्यु-विपरिजत्रं वृद्धिआकुमुनं ॥* The sk. of this verse is *धारादिलित्तवत्तं आनुरादिकतायकसरध्वान्तं । परिणमति वन्द्युविपरिजत्रं वृद्धिआकुमुनम् ।*

146-147. These rules speak of the changes of ए. विभक्त
विभोभा is विभक्तचेदाविभोदा. महमहिभ is प्रमृत्; see iv. 78 below.

148-155. These rules describe the changes of ऐ.

155. धीर इत्त विताओ, i.e. धीर इत्त विताः.

156-158. These rules describe the changes of ओ.

156. ओ in words अन्योन्य etc. is optionally changed to अ, क and न occurring in words प्रकोट and आतोद्य are then changed to क. Thus प्रकोट becomes प्रकट and आतोद्य becomes अकट.

159-164. These rules speak of the changes of औ.

165-175. This group of rules describes miscellaneous changes that take place in sk. words when they are turned to Prakrit. Thus in प्रकोदस the first vowel i.e. अ, together with the whole of the following syllable सस्वरन्वजन (consonant + vowel) यो is changed to ए, and it is in this way that वा तेन. In the same manner स्वधिर becomes धेर and so forth.

166. विचदित according to this rule becomes वेद, but the form विचदः is also found, e.g. मुद्रविचदःमृत्पुत्रा (कर्मपुत्री, 11 i.e. मुचदिवर्तितपुत्रा).

170. The word दूर is unknown to sk. language. वि. explains it as अरु जडन्वुवां.

173. कृत्ता, as the अदिग mentioned has क it cannot be shortened even when it is followed by a conjunct.

176-271. These rules describe changes that consonants undergo in Prakrit.

176. This is an अविद्युत्त and each of the three अक्षरान्त, (consonant) after a vowel, अक्षरान्त, of a non-compound and अक्षरान्त non-initial, are to be borrowed in interpreting the subsequent सूत्रा.

177. The eight non-compunct, non-initial consonants क, ग, etc. occurring after a vowel, are generally dropped. This is one of the fundamental rules of Prakrit phonetics which is mentioned in the explanation. अक्षरान्त etc., in a compound the first syllable of the second word may be regarded, at all times,

according to instances found in literature, as initial or non-initial. Thus, क, न etc., may or may not be dropped in the first syllable of the second member of a compound word; कृ-., कुङ्कर or कुङ्कर from sk. कुनकर or कुङ्कर; or मुद्द नुद्भ from sk. मुद्द. क in Jain Prakrit and Ardha-Magadhi is often changed to ग; e. g. एग, सोग, जागार, जागाल etc., Hemacandra, however, tries to explain the change of क to न by iv. 447.

180. When क, ग, च, ज etc. are dropped the remaining कर्ण i.e. अ or आ, if preceded by अ or आ, is pronounced like a lightly articulate (लघुप्रबलतर) व. Thus नगर becomes नवर; काचनगि becomes काचनगि; पाताल becomes पाताल and द्वाड, after first dropping its natural व, becomes द्वाद् with a लघुप्रबलतर-कारण. This वृत्ति is possible only after अवर्ण according to Hemacandra. Thus लोक्त्व according to him would be लोभस्व and not लोदस्व. The Jain manuscripts however have this वृत्ति in instances like लोदस्व and also after द, ड, ण; and in some cases even after उ. The rule as given by नादिकेव seems to be better: अनादो अदितो वर्णा पठित्तो वकारवत् । इति पाठिका, i.e. non initial अ and द should be pronounced like व. He adds further: प्राचोप्रहृतध्यात्र क्वचित्प्राहृतकैर्भिर्दः । अत्र नश्यति नानात्वं तत्र लोपो न नश्ये ॥ प्राहृतवर्षस्व II 2.

181-186. These rules describe changes of क in sk words.

181. कुन्त्र has two meanings; a dwarf and a kind of flower. कुन्त्र becomes कुत्र when it does not mean a flower.

183. क्षिरत when it means a hunter and also a kind of medical herb (Marathi क्षिरार्त or कर्दक्षिरार्त) changes its क to च. If the क्षिरत be a hunter in disguise क is not changed to च. Thus we have ननिने इरक्षिरत, we salute god इर disguised as a hunter (to fight with अर्जुन).

187. This is one of the fundamental rules of Prakrit. The five hard and soft aspirates क, ग, घ, ष and न are regarded as conjuncts of क, ग, घ, ष and न with the aspirate क

These letters retain only the aspirate ह while क portion etc. is dropped. प्राय इत्येव, for explanation see under i. 177 above.

188. The change of य to ष in पृथक् should have been mentioned after i. 208. Here the sutra seems to be out of place.

189. The change of ख to क which is an exception to the general rule i. 187 is instanced in कृखल which becomes ककल. Of course ख in this word could not be changed to ह as it comes after an अनुस्वार.

190-192. These rules describe the changes of ग.

192. ग in दुर्ग and मुर्ग is changed to क only when उ is lengthened by i. 115 in the case of दुर्ग and by false analogy in the case of मुर्ग.

193. This rule describes the change of च.

194. This rule describes the change in ज.

195-198. These rules speak of the changes of ट.

198. व्यन्ते पाठिधातौ (पाठौ) i. e. in the causal form of पठ्, काडेह and काडेह however do not in reality come from पठ् causal, but from स्कट् and स्कल्ट्

204-214. These rules describe changes of त.

207. In वेतम, त is changed to ड when म in त is changed to इ by i. 46.

200. In इदित, त along with the preceding दि is changed to ष. अय इदित etc. Some grammarians here speak of the change of त to द. Hemacandra says he did not give this rule because the change of त to द is peculiar to कौरवेनी and मगधी and not to principal Prakrit, i. e. to माहासर्ग. वृत्ति becomes दिदि by u. 131 according to Hemacandra. In reality the व in वृत्ति is resolved in to द् and इ and after dropping त by i. 177 and changing ञ् to इ we can get the form दिदि.

211. वादाहन, after dropping व and having संधि by i. 8. वादाहो भावा, i. e. Prakrit dialect peculiar to वादाहन, dialect of वादाहनदी.

213. पीन changes its ण to व when a श्चार्थे ङ termination is added.

215-216. These rules speak of the changes of व, which form an exception to the fundamental rule i. 167.

217-225. These rules speak of the changes of द when it is not dropped by i. 177.

217. दर changes its द to ढ when it means 'fear'; but when it means ईश्वर as in दरदलित्त it remains unchanged.

220. ददली meaning a flag on the head of an elephant (दलित्तवाद्य) changes its द to र.

226-227. These rules speak of the changes of व when by i. 167 it is not changed to द.

228-230. These rules speak of the changes of न.

228. Non-initial न is invariably changed to ञ according to this rule, which is one of the fundamental rules in Prakrit. नाज् stands for sk. नन्वति. In the शार्दूल प्रकृत, i. e. Ardhamagadhi even non-initial न is optionally changed to ञ.

229. The initial न in Prakrit is optionally changed to ञ. The practice of the later Jains is to prefer न initial and to put ञ non-initial, is not however, uniform. The Eastern school of grammarians advocates the change of न to ञ indiscriminately, whether न is initial or non-initial.

231-235. These rules describe changes of व in Sanskrit words.

231. व is usually changed to व according to this rule. See also i. 177 and 179. प्राव इत्येव etc. वद् stands for ववि. Here व is not changed to व by this rule, as in that case there would be a confusion of sense in ववि and ववि. एतेन वचारस्य etc. See note on i. 180.

236. By this rule ऋ is changed to ऋ or to इ. See n on i. 187.

237-239. These rules speak of the changes of ऋ.

237. The change of ऋ to ऋ is natural and normal Prakrit.

238. श्रीसिगभिर्देशान् etc., शिथिर्ना (f) changes its ऋ to ऋ. I विम (n) does not.

240. भ in हृभ is changed to ऋ against i. 187.

241-244. These rules describe the changes of ऋ.

245-250. These rules speak of the changes of ऋ.

य, and is to be distinguished from another य.

249. छाया changes its य to इ when it does not mean complexion (भ्रान्तो), thus the shade of the tree would be वृच्छस छाया. But the complexion or the expression on the face would be मुहृच्छाया.

250. डह is a termination in which ड signifies that the preceding vowel is to be dropped. So in other terminations which contain ड

251-254. These rules speak of the changes of ऋ.

252. In the word पदायण, र is substituted by ड, so the word becomes पदायण.

254 चरण meaning foot is changed to चरण, (पादार्थाद्येते) but in other senses it does not change its र to ड. प्रवरे ह्वरे-

- 26-30. Rules about अनुस्वार.
 31-36. Rules about the gender of word .
 37. About विसर्ग.
 38-43. Miscellaneous.
 44-175. Vowel changes.
 177-271. Consonant changes.

VII. II.

This षट् treats of the changes that conjunct consonants undergo in Prakrit. The fundamental rules about the changes of conjuncts are: (a) Conjuncts with dissimilar members, e.g. ल्य, र्य, ञ, कं etc., undergo a process of assimilation, i.e. one of the members assimilates the other. The grammarian however says that one member of the conjunct is dropped and the other is then doubled (ii. 89). (b) If the second or the fourth letter of a वर्ग is doubled, e.g. च, or the conjunct would not be च्च or च्च but च्च or च्च, i.e., the

or by shortening a long vowel in case the conjunct is kept intact.

1-88. These rules give various substitutes for conjuncts. The rules are arranged not according to conjunct but according to the substitute क, च etc. Whenever a conjunct is substituted by a letter, it is doubled according to the fundamental rules, viz., ii. 89 and ii. 90.

1. This is an अक्षरानुसारा and runs up to ii. 115.

1. क and च in a substantive are changed to च, क in adjectives by क.

7. स्यात् meaning a post or pillar is changed to स्यात् but when it means god शिव it is changed to श्यात्.

8-9. स्तम्भ meaning pillar is changed to स्तम्भ (compare Marathi स्तम्भ) but meaning stupification or want of motion (अस्तम्भ) it becomes स्तम्भ or अस्तम्भ.

15. भोषा सवलं etc., sk. भुक्त्वा सद्यसां पृथ्वीं विद्वान् बुद्ध्वा अनन्यकर्मणि । त्वत्त्वा ततः कृत्वा दान्त्या प्रातः शिवं परमन् (कुमारपालचरित) .

24. कौशिकमत्वात्, see ii. 107. मज्जाया stands for मर्वादा.

25. अभिनन्त्यु becomes अदिनञ्ज् and अदिमञ्ज्, but मन्त्यु becomes मन्.

30. रायवच्यं stands for रायवार्तिक, a commentary on the दशवार्तिकनिघण्टु.

43. इत्त changes its conjunct to ण; अ in इ is changed to इ by i. 46.

61. The conjunct न्न becomes न्न. अथोलोभावाद;—see ii. 78.

68. पद्मद् comes from sk. पद्मद् by dropping of य by ii. 78 and doubling of ल.

71. कथं कदावनो, the sk. word is कदावन which changes its conjunct to इ; thus the normal form would be कदावनो and not कदावनो. Hemacandra explains कदावनो as shortening its first vowel by i. 84 and then changing the conjunct into इ; or from कदावन. This word however is unknown in sk.

75. विप्रकथं तु etc., see ii. 110.

77-79. These three rules are fundamental rules in the treatment of conjunct consonants as also ii. 89-93.

77. क, न etc., as first members of conjuncts are dropped विवर्ग followed by क or च and प or फ is respectively called निहान्तुर्वि and उपधानीवि and written as ॠ क as in दुःख and ॠ प as in अन्त्यात्.

78. न, न and व as second members of conjuncts are dropped.

79. Excepting the conjunct in वन्द, ल, व (and व्) and र, whether first or second members of conjuncts are dropped. अत्र इ इत्यादिसंयुक्तानां etc., in conjunct like इ, the dropping of इ by ii. 77 and of व by ii. 79 is allowed; in such cases one or the other, according to instances found, is to be dropped.

80. इन्द्रादस्य etc., for स्थितिपरिवृत्ति (metathesis) see below u. 116-124. बोरह m. and बोरही f. are देशी words meaning a young man and woman. सिम्बन्तु बोरहीओ, sk. सिम्बन्तां तस्य, बोरहद्रहम्मि पतिता, sk. तद्गद्गदे पतिता.

89-93. These are fundamental rules about the treatment of conjunct and their importance has already been emphasised in the introductory note to this part.

92. लाक्षणिक दीर्घ or अनुस्वार is that which comes in on account of a grammatical rule; e.g. नीनाम from निनाम and न from स्वप्न अलाक्षणिक is natural or original.

93. रेच. देवो नास्ति., because of ii. 79.

100-115. This group of rules treats of a philological

or ३ and in one instance by इ.

116-124 This group of rules treats of the philological change called व्यस्य or स्थितिपरिवृत्ति or metathesis. The list of words undergoing this change is not complete as words like आनद, वृत्ति, दीर्घ etc., are not even mentioned. For दीर्घ on the contrary see u. 171.

118. अचर्ये becomes अल-चर्ये, modern Ellichpur.

- 100-115. Instances of स्वरभाषि or विभेद or anaptixia.
 116-124. Instances of व्यत्यय or स्थितिपरिणति or metathesis.
 125-144. Various substitutes for sk words or आदेश.
 145-173. Various terminations in Prakrit.
 174. Unspecified substitutes.
 175-218. Indeclinables or अव्यय.

VIII iii

I वीर्य is a word that is repeated; e. g. एरुनेत्र when the word एरु is repeated; The rule means that whenever a word is so repeated, the Nom. termination of the first word becomes म् or in other words म् is inserted between the two if the word has an initial vowel, e. g. एरुनेत्र अत्रमत्र etc.

2-15. These sutras describe the declension of masculine words ending in अ. To facilitate the understanding of rules I give below the technical names of declensional terminations-

	Sing.	Plural
Nom Voc	णि	अम् (अम्)
Acc.	अम्	अम् (अम्)
Inst.	डा (आ)	भिम्
Dative.	डे (ण)	भ्यम्
Abi	दनि (अम्)	भ्यम्
Genitive	दम् (अम्)	भाम्
Locative	डि (इ)	म्

These terminations undergo changes according to the ending and gender of words, it would not serve any purpose in explaining in these sutras the technicalities of grammar which would be understood only by a specialist. I am the referee giving only the results in an intelligible form to the learner.

Masculine words ending in न. वच्च्, Sk. वृष.

	Sing.	Plural
३०.	वच्चो	वच्छा
३१.	वच्छं	वच्छे-वच्छा
३२.	वच्छेन-वच्छेनं	वच्छेदि, वच्छेदिं, वच्छेदिं
३३.	वच्छा, वच्छतो, वच्छाओ,	वच्छता, वच्छाओ, वच्छाउ,
३४.	वच्छाउ, वच्छादि, वच्छा- दिनो, वच्छामुंतो	वच्छेदि, वच्छादिनो, वच्छेदिनो, वच्छा- मुंतो, वच्छेमुंतो.
३५.	वच्छस्स	वच्छान-नं.
३६.	वच्छे, वच्छन्नि	वच्छेनु, वच्छेमुं.
३७.	वच्छ, वच्छा, वच्चो	वच्छा.

In Sutas 8 and 9 there are two terminations दो and दु which in the principal Prakrit become ओ and उ; in शौरसेनी they retain their दकार.

16-24. These Sutas give the declension of masculine words ending in द and उ.

	गिरि	तक	तक
Nom.	गिरि गिरि, गिरिनो, गिरिउ,	तक तक, तको, त- ओ, तउ, तको.	
Acc.	गिरि गिरिगो	तकं तक, तको.	
Inst.	गिरिना गिरिदि-दि-दिं	तकना तकदि-दि-दिं.	
Abh.	गिरिनो, गिरित्तो, गिरित्तं, गिरिओ, गिरिउ, गिरिओ, गिरिउ, गिरिदि-दि-मुंतो गिरिदिना	तकनो, तकतो, तकनो, तकओ, तकनो, तकउ, तकउ, तकदिनो- तकदिनो मुंतो.	
Gen.	गिरिनो, गिरिस्स गिरिन-न	तकनो, तकस्स तकन-नं.	
Loc.	गिरिस्सि गिरिमु-मुं	तकस्सि तकमु-मुं.	
Voc.	गिरि, गिरि गिरि, गिरि	तक, तक तक, तको, त- ओ, तउ, तको.	

25-26. These Sutas give the declension of neuter

	वच	वचि, वचदि, वचदिं	वदि	वदिनि, वदिनिं-दिं.
Nom. & Acc.	वच		वदि	
Voc.	वच			

The rest like वृच्छ The rest like गिरि
मद्, n. is declined like इदि.

27-30; 36 and 41-42. These Sutras give the declension of feminine nouns ending in मा, इ, ई, उ and ऊ.

(1) माला.

Nom.	माला	माला, मालाभो, मालाउ.
Acc.	माल	" " "
Inst.	मालाभ, मालाइ, मालाए	मालाहि-हि-हिं-
Abl.	मालाभ, मालाइ, मालाए मालतो, मालाभो, मालाउ, मालाहितो	मालतो, मालाभो, मालाउ, मालाहेतो मुंतो.
Gen.	मालाभ, मालाइ, मालाए	मालाण-ण.
Loc.	" " "	मालामु-मु.
Voc.	माले, माला	माला, मालाभो, मालाउ.

(2) बुद्धि.

Nom.	बुद्धी	बुद्धी, बुद्धीभो, बुद्धीउ
Acc.	बुद्धि	" " "
Inst.	बुद्धीभ, बुद्धीभा, बुद्धीइ, बुद्धीए	बुद्धीहि-हि-हिं-
Abl.	बुद्धीभ, बुद्धीभा, बुद्धितो, बुद्धीइ, बुद्धीए, बुद्धीभो-उ-हितो	बुद्धितो, बुद्धीभो-उ-हितो-भुतो
Gen.	बुद्धीभ-भा-इ-ए	बुद्धीण-ण.
Loc.	" " " "	बुद्धीमु-मु.
Voc.	बुद्धि, बुद्धी	बुद्धी, बुद्धीभो, बुद्धीउ.

बुद्धि, बुद्धी and बुद्धु are declined exactly like बुद्धि.

24 Words ending in ई add भा in Nom. and Acc. plural, e g इवन्तीभा, गीतीभा etc.

31-32 ई (इ) which is added to masculine termination of the feminine is optional in Prakrit in case of class names (वन्या) which nouns take ई- in 32

33-34, 44-45. These Sutras give the declension of masculine words ending in इ are of 3rd declension (वचन) and adjectives. Examples are 33

and Acc. sing. both nouns and adjectives change their ending from *in* to *am* or *amā*. Nouns change their ending syllable to *am* and adjectives to *amā*. Nouns have their Voc. sing. in *amā*. Both nouns and adjectives have their Voc. sing. in *amā* or *am*. The bases ending in *am* and *amā* are *विभ्रा* and *विभ्र* and those ending in *am* like *वृ*. Thus:—

[1] वि॒, विभ्र (वि॒)

Nom.	विभ्रा, विभ्रो	विभ्रा, विभ्रो, विभ्रो, विभ्रो, विभ्रो, विभ्र.
Acc.	विभ्र	विभ्र, विभ्रा, विभ्रो, विभ्र.
Inst.	विभ्रेण-व, विभ्रान् etc.	विभ्रे-दि-दि-दि, विभ्र-दि-दि-दि etc.
Voc.	विभ्र, विभ्र	like Nom.

[2] दा॒, दाव॒ (दा॒)

Nom.	दावा, दावो	दावा, दावो, दावो, दावो, दावो, दाव.
Acc.	दाव	दाव, दावा, दावो, दाव.
Inst.	दावेण-व, दावान् etc.	दावे-दि-दि-दि, दाव-दि-दि-दि etc.
Voc.	दाव, दाव	like Nom.

46. The word *मातृ* has, according to this Sutra two bases, *मात्रा* and *मावरा* (*मावरा*). Hamacandra says that these two bases have got different senses, *मात्रा* meaning mother and *मावरा* meaning goddess. We can have two more bases from this word, *मातृ* by III. 44 and *मातृ* by I. 125. Of these *मात्रा* and *मावरा* are declined like *मात्रा*; *मातृ* like *वृ* and *मातृ* like *वृ*.

49-55. These Sutrās give the declension of *सव॒*.

Nom.	सवा	सवा, सवानो, सवो.
Acc.	सव, सव	सव, सवा, सवानो, सवो.
Inst.	सवेण, सवो, सवेण-व	सवे-दि-दि-दि, सव-दि-दि-दि.
Abh.	सवो, सवो, सवो etc.	सवो etc. सवो etc.
Gen.	सवो, सवो, सवस	सव-व, सव-व.
Loc.	सवे, सवनि, सवनि	सवे-व, सवे-व.
Voc.	सवा, सव	like Nom.

56-57. These two Sutras give the declension of *आत्मन्* which in its base as *अत्* is declined like *राजन्* and in its base as *अत्मान्* like *देव* or *वृद्ध*. All words ending in *अन्* in Sk. are similarly declined. *आत्मन्* in the Inst. sing. has got two more forms, *अप्यणिआ* and *अप्यणइआ*.

58-86. These Sutras give the declension of pronouns *सर्वं*, *यद्*, *तद्*, *किम्*, *एतद्* and *इदम्*. I give first the normal declension of *सर्वं* and then give only additional forms for other pronouns.

	<i>सर्वं, m.</i>
Nom.	सर्वो सर्वे.
Acc.	सर्वं सर्वे, सर्वान्.
Inst.	सर्वेण-णं सर्वेहि-हि-हिं.
Abl.	सर्वतो etc.
Gen.	सर्वस सर्वेऽसि, सर्वान-ण.
Loc.	सर्वसि, सर्वस्मि, सर्वेभ्यु-भ्यु.

	<i>तद्, m.</i>
Nom.	स, सो ते, ते.
Acc.	त, त् त्ते, ता, ते, ता.
Inst.	तेन, तेण, तिणा regular.
Abl.	तद्वा regular.
Gen.	तस, ताम तास, तेसि.
Loc.	तदि, ताम, तद्वा तेषु, तेषु etc.

यद् becomes *ज* (*जा* and in some cases *जी* in f.) and *तद्* becomes *क* (*का* and sometimes *की* in f.), *इद्* becomes *इ* and *एतद्* becomes *ए* or *एभ*. They are declined almost alike. *सि* has in Abl. *सिनो* and *सिस*. *इदम्, m.* has *अयं* in Nom. sing. as also *इमो*, in feminine it has *इमिआ* as also *इमा*, in Acc. *इम्*, *इम्* Gen. *अस्य*, *इमस्य*; in Loc. *असि*, *इमसि*, *इद्* etc. This word has the defective forms from the base *व* as in the case of *तद्* in Acc. sing. and plu. Inst. sing. and plu.; e. g. *व*, *वे*, *व*, *वेहि*. *इदम्*, *तद्* and *एतद्* have in their Gen. sing. *से* and *से* plu. *सि*.

87-89. Declension of अद्. The base is अद् for all the three genders. Nom. sing. in all genders has अद् and Loc. sing. masculine has अयस्मि, इयस्मि and अमुस्मि. The rest is a regular declension.

90-116. Declension of दुष्णद् and अस्मद्. The Sutras give all the numerous forms in due order of cases and numbers.

117-123. Declension of numerals. एक alone in its forms एक or एन can as numeral be declined in the singular, while the remaining only in the plural. द्वि becomes दो or वे and we have Nom. and Acc. दुवे, दोस्मि, वेस्मि; Inst. दोहि, वेहि; Abl. दोहितो, वेहितो; Gen. दोन्द, वेन्द; Loc. दोवु, वेवु. त्रि has ती as the base; and we have तिस्मि, तीहि, तीहितो, त्रिन्द and त्रिनु. चतुर् has Nom. and Acc. चत्तारो, चत्तरो and चत्तारि; चत्तहि, चत्तहितो, चत्तन्द and चत्तु. It is to be noted that द्वि, त्रि and चतुर् have got the same forms for all genders. All numerals are to be declined similarly, the Gen. plu. termination being ंद or ंद.

124. The rest of the declension of words is like that of words ending in अ. The commentary gives numerous illustrations how this extension of the rule is to be applied to particular cases.

125-129. These Sutras speak of the miscellaneous exceptions to previous rules on declension.

130. In Prakrit there is no dual number as in Sk. Prakrit uses the plural number where dual is to be used in Sk.

131-137. These Sutras speak about the rules on syntax. The Dative is replaced by the Genitive, though occasionally Dative sing. is used. Genitive is the most general case in Prakrit. Loc. may be used in place of Acc. and Inst. and Inst. in place of Abl.

138-182. This group of rules treats of conjugation of verbs.

138. क्वद् and क्वप् are the two terminations which make denominatives, verbs from nouns. In Sk. य is retained but in Prakrit this य is to be dropped. दमद्ना is a kind of kettle drum from which we have the denominative दमद्नाद् or दमद्नाभद्.

139-145. These Sutas give the scheme of terminations of the Present tense. It is to be noted that the consonant ending roots in Sk. take अ and thus become अ ending in Prakrit. There is no distinction of the परस्मैपद and आत्मनेपद as also of the ten गण as in Sk. The अ ending base changes its अ to ए optionally before the terminations of the Present, Imperative and Optative. There are only three tenses (Present, Past and Future) and three moods: Imperative, Optative and Conditional, called respectively वर्तमाना, भूता and भविष्यन्ती; and पद्यमी, छत्तमी and क्षमातिपत्ति. The Present serves the purpose of all the tenses, optative of all tenses and moods. In literature however the forms of definite verbs are rarely used, the past passive participle with the auxiliary verb serving their purpose.

Present.

1st person	मि	मो, मु, म.
2nd person	सि, से	इत्या, इ.
3rd person	इ, ए	न्ति, न्ते, हरे.

Of these terminations से could be added only to verbs ending in अ. (1) Before मि the ending अ of the root is optionally changed to आ. (2) Before मो, मु, म the ending अ of the root इ. (3) The ending अ of before all terminations person, इवमि, इवामि, इवेति and even इव (see III. 141.) and so on.

146-148. Conjugation of the auxiliary verb अय्, to be, in the Present.

1st.	इद्, अरिष	इदो, इद्, अरिषि.
2nd.	मि, अरिषि	अरिषि.
3rd.	अरिषि	अरिषि.

In fact the root is in a way defective, there being no forms for the 2nd and 3rd person plural. अरिषि serves the purpose irrespective of person or number.

149-153. The Causal forms. The normal terminations to make the causal form from the primitive are अ, ए, आव and आवि; e. g. दरिचद्, कारेद्, कलवद् and कलवेद्, (कारावेद् also, see III. 153 below.) अवि is the termination of the Causal if the first vowel is a long vowel, e. g. सोषविभं from सोषितम्, तोषविभं for तोषितम्. The Causal termination is either dropped or changed to आवि before the termination क् (त्) of the past passive participle and terminations of the passive (see III. 160 below); e. g. करिभं, कराविभं, कारिवद्, कराविवद्.

156. Before क् (त्), the termination of the past passive participle, the ending अ of the root is changed to इ; e. g. दृसिभं, पदिभं etc.

157. Before क्त्वा (of the Absolutive), तुम् (of the Infinitive), त्व्य (of the Potential passive participle) and terminations of the Future, the ending अ of the root is changed to इ as well as ए; e. g. दृषिक्त्वा, दृषेक्त्वा etc.

159. ञ् and ञा are really speaking terminations of the Optative; they are however generalised (see III. 177 below) and used to denote, Present, Future and Imperative. They serve all persons and all numbers. Before them the ending अ of the root is changed to ए.

160-161. These two Sutras speak of the passive forms- अजिप्रभूर्नात् etc., see IV. 241 and the following Sutras. The ending अ of the passive is changed to ईभ and इब्; e. g., दृषीभद्, दृषिब्द्. From हृन् and वच् we get respectively दीभ and वुब् as passive bases.

162-164. The Past tense. Roots ending in vowels like

इ, ङ etc. have ई, ह्री, ह्रीम as terminations of the Past tense, and roots ending in consonants like इन् have ह्रीञ् for the same tense. These terminations seem to be those of the 3rd person sing., though the rule does not specifically mention it. In literature we get for the 3rd person pl. इवु and अनु, e. g., गच्छिन्नु and गच्छन्नु and also भन्ववो etc. from Sk. In the case of अच् we have आवे and भवेत् for all persons and numbers.

165. The Optative. In the Optative the base is formed by adding ञ् after which the terminations of the Present tense are to be added. We can thus have होवद्, होवेद् and होञ्च etc.

166-172. The Future. The terminations are.—

1st.	स्म, स्वामि, हामि, हिमि	स्मानो, हानो, हिमो, स्वाम, हाम, हिम,
		स्वामु, हामु, हिमु, हिस्वा, हित्वा.
2nd.	हिमि, हिसे	हित्वा, हिद्.
3rd.	हिद्, हिए	हिन्ति, हिन्ते, हिरे.

E. g., होस्म, हामेस्म etc.

170. The roots कृ and दा have in addition क्वाद् and दात् in the 1st person sing. of the Future.

171-172. The ten roots च्चु etc. have the corresponding ten substitutes for Future 1st sing. e g., सोच्छ etc. To सोच्छ etc. we can add the terminations of the Future and have सोच्छिमि, सोच्छिदिमि, सोच्छिस्वामि, सोच्छिहामि, सोच्छिस्म and सोच्छ and so forth.

173-176 The Imperative. Prakrit grammarians make hardly any distinction between Imperative, Potential, Optative and Conditional. The proper terminations of the Imperative however are the following.—

1st	म्	मो.
2nd	•, मु, इच्चु, इच्चि, इच्चे, हि	ह.
3rd	उ	नु.

We thus get दणु, दणु, दणु, दणु etc. The 2nd person terminations are dropped after bases ending in अ.

177. अ and ञ for all persons and numbers are, according to this Sutra, the terminations of the Present and the Future. अत्र ह्यसामान्येति, according to some grammarians these terminations serve for all tenses and moods. So होव, होवा stand for भवि, भवेत्, नवत्, भवत्, भवत्, भवत्, भवत्, भवत्, भवत्, भवत् and भवत्.

178. In the case of vowel ending roots अ and वा are prefixed to all terminations of conjugation. e. g. होवद्, होवाद, होवद्, होवाद, होवद्, होवाद etc.

179-180. For the Conditional mood (क्वातिपत्ति) we have the same forms as for optative in अ and वा. The present participle in न्त and नान coupled with the auxiliary भव् also serves the purpose of the conditional; e. g. हरिणहाने etc. Sk. हरिणहाने हरिणाद् यदि हरिणाभिर् नवेद्यैः (निवेसन्तो सि), नवेद्यैः एव तदा राहुपरिनं अत्र जेवुः (lit. जवः.) Had, O moon (होवाद्), you placed lion (हरिणाभिः) in place of the deer, you would not have suffered defeat from the eclipsing planet (राहुः). ये विभक्तेषु presents a difficulty. राहु is called वेदिदेव, the son of वेदिदेव and might have been frightened by the lion on the disc of the moon if the moon had been सिहाद्.

181-182. Present participles. वृ and वान्, terminations of the Present participle in Sk. become न्त and नान in Prakrit. In the feminine form we have ई, न्ती and नानी (also नाना); e. g. दृष्ट्, दृशन्ती, दृशनी.

—x—

Synopsis of the third Pada.

- 1— 57. Declension of nouns and adjectives.
 58—124. Declension of pronouns.
 125—130. Miscellaneous about Declension.
 131—137. Syntax.
 138—182. Conjugation.

—x—

VIII. iv.

The fourth षट् treats from 1 to 259 of the various so-called substitutes for some specific Sanskrit roots. The section of षट् is not arranged in any systematic way but gives roots and their substitutes at random. Some of these substitutes are pure देशी roots while others could be derived from the original Sk. by applying rules in VIII. and ii. I have arranged these substitutes alphabetically and given them in appendix II. Mr George Grierson in his monograph on the Prakrit Dhatvadesas (*Memours of the Asiatic Society of Bengal, Vol. VIII, No. 2, 1924*) says that Prakrit roots may be looked upon as falling into four classes, viz. — “ (1) Those which are identical with the corresponding Sanskrit roots; such a root is च् which is identical in both languages. (2) Those which are regularly derived, according to the ordinary phonetic rules from the corresponding Sanskrit forms. Thus, under the phonetic rule that Sanskrit medial ञ becomes Prakrit ञ, the Sanskrit root ञिञ becomes ञिञ in Prakrit. Such a root cannot be called an-आदेश, substitute, as there is no substitution, but only development. (3) Those which cannot be connected with any corresponding Sanskrit roots by any admitted phonetic rule. Thus, an आदेश for the Sanskrit root च् is चञ् with the ञ doubled, so that the Sanskrit च् can be represented by चञ् as well as by च्. These are all true आदेशs, and a great number of them are borrowed देशवत् and cannot be referred to Sanskrit at all. (4) Those which are regularly derived from Sanskrit roots, but which have changed their meaning, and which are therefore, by Prakrit grammarians equated with and substituted for some other Sanskrit root which has a meaning more nearly akin to the acquired meaning of the Prakrit word. Being substitutes they are also आदेशs. ” In my opinion words change their

meaning pretty often leaving a history behind them and therefore these Prakrit roots which can show even a remote relation in form to Sanskrit roots should not be called *मदृश* but only those that cannot show such similarity I have, however indexed all the roots and their originals as they are given by Hemacandra.

260-286. These Sutras describe the characteristics of *वैशिनो*.

260. The change of *अ* to *द* is the chief characteristic of this dialect. Non-initial, non-conjunct *अ* is changed to *द* according to this rule. There are a few instances in which *अ* as member of a conjunct is changed to *द*; e. g. *अउन्दन* *नन्द*, *निबिन्द* and *अन्देदर*. An initial *अ* in *अवत्* is also optionally changed to *द*.

263-265. These three rules speak of the declensional peculiarities of the dialect. Words ending in *न* in Sanskrit optionally get *आ* in Voc. sing. as also *अनुत्तरा*; e. g. *अनुत्तरा* for *अनुत्तर*, *मुहिआ* for *मुहित्*; *रावं* for *रावन्*, *विभयवन्मं* for *विभयवन्*. Of these instances *अनुत्तरा* and *मुहिआ* may be explained as vocative forms after the addition of a *इ* termination, while in the other instances the final *न* is changed into *अनुत्तर*; the same may be said of *वत्* (present participle) and *नवत्*, but in these cases the *अनुत्तर* is found in Nom. sing. also.

266. *व* is optionally changed to *व*, the other alternative being *व* as in *नदावर्ष*.

267. The change of *व* to *व* forms one of the fundamental rules of the dialect.

271. In the *वैशिनो* dialect *अ* of the Absolute is changed to *द* or *दु*; thus we have *दित* and *दुद* from *द*, *दित*, *ददित्* from *दद*, as also the usual forms *दित*, *ददित* etc.

272. In the case of roots *इ* and *उ* we have *इद* and *उद* as additional forms of the Absolute.

273-275. These three rules speak of the conjugational

peculiarities of the *शौरसेनी*. Of these the first two refer to the 3rd per. sing. termination *ति* and *ते* which are in *शौरसेनी* changed to *दि* and *दे*. The third rule lays down that the Future tense in *शौरसेनी* will show *सि* and not *दि*, *स* or *ह* *महासाक्षी*. Thus we have *भारिसिदि*, *पटिसिदि* etc. in *शौरसेनी*.

276 आदे and आट्टु as Ablative sing. forms from the base ending in *अ*.

277-285. These Sutras give the indeclinables and particles of *शौरसेनी*.

286. This Sutra means that the base of *शौरसेनी* is *मगधी* or the principal Prakrit, and only special characteristics of this dialect are mentioned here from 260 to 285. In brief these special characteristics of *शौरसेनी* are:—

(a) The change of *ठ* in Sanskrit words to *द*, and of *थ* to *च*. See Sutras 260-262; 373-374; 276 and 267-268.

(b) The change of *व* to *व्व* and retention of *भ* in the root *भृ*. See 266, 269.

(c) Some peculiar forms of declension of words ending in consonants. See 263-265.

(d) Forms of the Absolutive in *इव* and *द्व* in addition to *त्ता* and *द्वुभ* and *ग्वुभ* from the roots *कृ* and *गम्*. See 271-272.

(e) The future tense having *सि* in stead of *दि*, *स* or *ह*. See 275.

(f) A few additional particles such as, *दाकि*, *ता*, *येव*, *दीमाणदे*, *इवे*, *अम्भे* and *हीही*. See 277-285.

287-302. These Sutras describe the characteristics of *मगधी*. This dialect retains all the characteristics of *शौरसेनी* which is as it were the base of *मगधी*.

भाषाविषयं इव मुत्त, "the old Sutras of the sacred canon of the Jains are written in the dialect called *अर्वामगधी*. Now

Hemacanda asks, what is that dialect? and replies that that dialect is obtained by the application of this rule and not the next rule. The meaning is that in अर्धनागधी" Nom. sing. ends in ए as in नागधी, but र and च are not changed to ल and ष as is required by the next rule nor any other phonetic change described later. Thus in अर्धनागधी we have क्वरे for क्वरः, वे तारिरे for च तारुः and not क्वले, वे तारिरे etc.

288. र and च are respectively changed to ल and ष in नागधी. This also is one of the fundamental rules of this dialect. शाक्ये stands for शारवः and पुलिरे for पुलः. लक्षवच etc.; the Sanskrit rendering of the verse is:—

रमस-वच-नम्र-सुर-शिरो-विगलित-मन्दार-राजितांध्रियुगः ।

धीरजिनः प्रधालयतु नम सकलभवयजन्वालम् ॥

" May वीर, the Conqueror, wash away all dirt (जन्वाल) of sinful deeds, — the Conqueror, whose pair of feet are licked by मन्दार flowers dropped down (विगलित) from heads of gods bent (before him) in haste. " This verse illustrates the characteristics of the dialect, namely, the change of च, ल, ञ, य to ल, ष, द, ष and Nom. sing. in ए.

289-298. These Sutras describe the changes that conjuncts undergo in नागधी. From these rules it will be seen that the operation of the process of assimilation is suspended in नागधी. Thus we can have in नागधी conjuncts like स्त्र, ल्र, ल्र, ल्र, ल्र, ष, र्द and ष which are not found in other Prakrit dialects. It may be remarked here that the नागधी passages found in dramas do not always observe these rules about conjuncts probably because copyists did not know them.

292. ज, य and व become ष in नागधी. In महाराष्ट्री य is changed to ज, but in this dialect it is not allowed. Initial य also is changed to ष; e. g. वनवदे for वनवदः वषावद्धं is वषावद्धवत् and वानवत्त is वानवत्त, a boat.

295. Non-initial छ is changed to ष; e. g., मध for मच्छ.

296. Non-initial **ह** is substituted by **ऋ** i. e. विद्वाद्वा

299-300. The Gen. sing. termination for words ending in **अ** is **आह** and the plural **आहँ** in मागधी; e. g. एतिगाह for इत्तं शोभिदाह for शोभितस्य; शय्यणाहँ for सव्वनानाम् etc. The usual forms in Prakrit are also found; e. g. भूमिशेषस्य, नदिन्दान for नरेन्द्रात् etc.

301. **अह** and **वय** are substituted by **ह्ये** in मागधी.

302. In other particulars the मागधी dialect follows the rules of शौरसेनी. The शौरसेनी dialect is the base of मागधी which following are the special characteristics:—

(a) **र**, **स** and **ज** are respectively changed to **ल**, **श** and **ष** and **य** is not changed to **ज**.

(b) A conjunct of which **स** or **य** is a member retains **स** (i. e. in conjuncts **स** is not changed to **श**; e. g. भूमिशेषस्य and not भूमिशेषश.)

(c) **इ** and **उ** are changed to **ए**; **ए** and **ई** to **ए**; **व** to **व**, **व्य**, **श** and **अ** to **श**; **छ** to **च** **श** to **ऋ** (to **ऋ** in **श्रे** and **भाव**.)

(d) **लिट्** is changed to **लिय**.

(e) In case of nouns ending in **अ**, the Nom. sing. ends in **ए**; Gen. sing. in **आह** or **एह**, and Gen. plural in **आहँ** or **अहँ**.

(f) **अह** and **वय** are substituted by **ह्ये**.

303-311. These Sutras describe the characteristics of वेदाची.

303. **ल** in वेदाची is changed to **ल**; e. g., वल्ल for वल्ल etc.

304. **ल** in the declensional forms of राजन् is changed optionally to **लिय**, e. g. राजलिय, राजलियो for राजन् and राजन्.

305. **व्य** and **व्य** are changed to **ल**; e. g. वल्ल, वल्ल for वल्ल, वल्ल.

306. In वेदाची, **अ** is changed to **अ**, it means there can not be **अ** in वेदाची, or, in other words, 1. 228 and 229 are not applicable to वेदाची.

307. In वेदाची, **ल** is not dropped nor changed to **ल**

सुवन्ध लीलापाशोन्मोहो जडमिता वसुधा ।

उच्छलन्ति मृदाः प्रीता निपतन्ति २ इत्यमरः ॥

"Salute god इ who assumes the eleventh form—when his figure is reflected in ten mirror-like nails in kneeling before गौरी , angry in love." — While dancing, the earth shakes by the graceful tossing of his (इ 's) feet, oceans rise up and the mountains fall, bow down to such इ , god निव .

329-446. These sutras describe the characteristics of अस्रंश , which is the predecessor of modern Indian vernaculars, such as मगधी , गुजराधी , हिंदी , बंगाली etc.

329. In अस्रंश one vowel may generally be substituted for another vowel. $\text{कञ्$ and काञ् stand for कश्चिच् ; वेञ् and वीञ् for वेचो ; बाद् , बादा , बाहु for बाहुः ; पट्टि , पिट्टि , पुट्टि for पृष्ठः ; प्यु , पियु , प्यु for पृञ् ; मुक्किद् , मुक्किउ , मुक्कुद् for मुक्कुञ् ; चिञ्चउ , चिचिञ्चउ for चिञ्च — लिद् , लीद् , लेद् for लेञ् ; and गडगी , गौरी for गौरी . The word प्रायः indicates that even where a specific rule is given, the Prakrit and गौरीयेनी forms may be used.

330. The ending vowel of words is shortened or lengthened before declensional terminations in अस्रंश . In Nominative we have the following illustration:— इंता etc.

विट्-श्यामलः धन्या वन्यहवर्णा ।

इह सुवर्णगोत्रा वपराहो दत्ता ॥

"Dark is the man and the fair one (धन्या=वर्णा) has the complexion of a वन्यह flower: she seems to be a streak of gold on the (black) touch-stone" Here इंता and श्यामल have their ending vowel lengthened, and धन्या and सुवर्णगोत्र have their long vowel shortened. इंता is rendered by commentators either as विट् or नावह . धन्या is Ss. धन्या ; the com. says:— $\text{विवायः धन्य आदेनः गाद्}$ or गाई in the sense of दह ; see iv. 441. (2) In Vocative we have इंता नरे etc.

विट् नरा त्वं वारितः ना कुठ दौर्ग नात्स्य ।

त्रिदश तदिच्छन्ति रात्रिः संश्रं (दशवत्) नराणि विनात्स्य ॥

"Man (Friend), I warn'd you not to be proud (not to hold out) for a long time; the night would pass away

in sleep, and it will dawn quickly." Here *दोषः* is Voc with the long vowel; *दीर्घः* Acc. For *रत्नी* see iv. 431. *दण्डः* is *देशी* *सन्ध* meaning *शीघ्रम्*. Cf. *सटपट* in Marathi. (3) In the feminine gender we have,

पुत्रि (*विद्ये*) मया भगिता त्व मा कुड वळां दृष्टिम् ।

पुत्रि सङ्घर्षा भविवर्षा मारयति हृदये प्रविष्टा ॥

"O girl, I told you: do not send side-glances (*रत्ना* *दृष्टि*) for these glances entering into the heart (of others) look them as a spear with sharp edge having a bend." for *वि* compare *वेदी*, *वेडा* in Marathi. [4] In Nom. plural we have —

एते ते अश्वाः (*घोडा*) एषा स्वली एते ते निशिताः खट्वाः ।

अत्र मनुष्यत्व (*वीर्य*) ज्ञायते य नापि वल्गां बालयते ॥

"Here are the horses, here is the battle field; here are the sharp swords; manliness or valour is tested here where one does not turn the reins (of horses) back (but still fights on the field)." Here *घोडा* has its final vowel lengthened in Nom. plu.

331. In *अत्रयत्र* the ending *अ* of a word becomes *उ* before Nom and Acc. sing. terminations (*सि* and *अम्*).

दशमुखः भुवनमयश्च लोहितशङ्करः निर्दोषः रश्मिरे (or *रथोपरि*) आसक्तः (*सन्निहितः*)

चतुर्मुखः दशमुखं ध्यात्वा एकस्मिन् (*राजने*) लभित्वा इव देवेन पादितः ॥

"The ten-mouthed demon, terrible to the world, got into his excellent chariot after having propitiated god *वसु*; he was fashioned by deities as if by thinking of god *Brahma* (who has four mouths) and *सन्निहिते* (who has six) and by putting these two deities into one (*राजने*, who thus gets ten mouths)." Here we have *दशमुखः*, *नवदश*, *सदश*, *निगड* etc. in Nom. sing. and *चतुर्मुखः* and *सदशः* in Acc. sing. with the *उ* ending.

332. In *अत्रयत्र* the masculine nouns ending in *अ* change their *अ* to *ओ* optionally;

अग्निसिद्धनिर्गुणां योऽनन्यधर्मिणोऽप्यनाम् ।

सर्वलोकांति यः निरति सति सोऽननां च स्वानम् ॥

"Let there be a distance of a lac of yojanas between

युगेः न सत् कर्तिः पर (जनाः) लिखितानि कृतानि भुञ्जन्ति ।

केसरी कर्तृद्वैक्यमपि (बोद्धिम्) न लभते यत्राः लक्ष्यः पृथग्ने ॥

" By virtues (one can get) only fame but not wealth
people get fruit which is written (on their forehead by di-
vinity); a lion is not worth even a cowrie but elephants or
lacs. " Here we get युगहि and लक्ष्येहि to illustrate the rule.

336. In अवप्रस the Ablative sing. termination after
ending words is हे or हु.

पुत्रान् पुत्रानि फलानि जनः कृदात्तवान् वचंयते ।

तथापि महाद्वयम् पुत्रम् इह तान् उन्मत्तं धरति ॥

" People take fruits from a tree but neglect the
bitter leaves ; and yet the great tree, like a good man,
places them on its lap. " Here we have वचंते or वच्युः.

337. In अवप्रस, the Ablative plural termination after
ending words is हु

दुरोत्तमेन पतितः सतः आप्तः न जन (च) मारयति ।

यथा गिरिदुर्गेषु पतितः शिला अन्येषु गिरिदुर्गेषु पतति ॥

" A wicked man, by taking a long jump, kills himself
and other people, a stone fallen from the mountain-top
poisoners others along with itself. " गिरिदुर्गेषु is Ablative
plural.

338. The Gen. sing. termination of अ ending words
is यु, हे, ए.

य युगान् गोपयति भाव्यान् प्रहृतान् ज्ञोति परस्य ।

तस्य मह इन्द्रिये दुर्जनस्य वसि ज्ञोति यत्रनस्य ॥

" I offer my salutation to the good man, rare in the
Kali-age, who conceals his own virtues and manifests those
of others. " We get here परस्य न इ, दुर्जनस्य च Genitives.

339. The Genitive plural terminations after अ ending
words is ह.

पुत्रान् पुत्रीषु नरेषु कविषु (नरेषु); मानि अक्षरान्ते वर्तन्ति ।

अथ नर कविषु उल्लिख्यते अक्षरान्ते वर्तन्ति ॥

" There is no third possible case for पुत्रान्, it is
either the object of a dative; either men cross (the dative)

तदभ्यः अपि वल्कलं फलं मुनयः अपि परिधानं अग्ने तमन्ते ।
स्वामिन्यः इयत् अधिकं (अगलु) आदरं भूत्याः वृषन्ति ॥

"Even ascetics get from trees barks to wear and fruits to eat; The servants get from their masters only courtesy (or have to show courtesy to their masters) over and above these (clothes and food)." Here we have तदभ्यः and स्वामिद् as Abl. plu. अगलु from अग्र+ल+क. Compare आग्र in Marathi.

अयं विरलप्रभावः एव क्लृप्ते षर्धेः ।

"Indeed piety has very little power left in this Kali-
yuga." Here we have क्लृप्ति as Loc. sing.

342. After words ending in अ, Inst. sing. terminations ए gets ण and अनुस्वार; we have thus दक्ष from दक्षि and पवन from पवनन्त (Pres. parts from प्र+वम्). The illustration is explained under 333.

343. The Instrumental sing. after words ending in ए and उ is ः as well as ण and अनुस्वार,

अग्निना उष्णं भवति जगत् वातेन शतितं तथा ।

यः पुनः अग्निना शतितः तस्य उष्णत्वं कथम् ॥

"The world feels warm by fire and cold by wind; but heat can affect him who feels cold by fire." Here we have अग्निना, वाते ending in ए and अग्नि ending in अनुस्वार.

विप्रियच्छाकं यद्यपि प्रियः तदपि त आनय आर्धे (or अर्धे)

अग्निना दग्धं यद्यपि गृहं तथापि तेन अग्निना चार्धम् ॥

"Friend (आर्ध), bring me (back) my lover though he has given me offence, for, one has to do with fire even though it has burnt one's house." Here we have अग्निना in ः in ए and अग्नि in अनुस्वार.

344. In अन्तः the Nom and Acc. terminations, both sing. and plu. are (generally) dropped. एहं नि घोषा is given under 330.

यथा यथा वदित्वा ज्ञान-वदोः निरर्था इवाम्ना विज्ञे ।

तथा तथा मन्वसः निवृत्तयान् मन्वसन्ते लक्षणवति ॥

"The more the dark (young woman=इवाम्ना) is known

the crookedness (side glances) of the eyes, the more the god of love sharpens his arrows on a sharp (hard) stone." Here we have वधिन in Acc. sing. मानोः in Nom. sing. and निम्नर (निम्नरवद is a misprint) in Acc. plu.

345. The Genitive terminations are generally dropped in अव्यय.

मंगरशनेषु वी कर्मणे पदय अन्नाह कन्मम् ।

अनिमत्तानां न्यक्ताद्गुमाना गजानां कुम्भार दास्यन्मम् ॥

"Behold my lover who is mentioned in hundreds of battles (as) breaking open temples of elephants excessively maddened and ungovernable by goads." Here गय stands for गजानाम्.

346. In Voc. plural हो is added to nouns in अव्यय.

हे तदनाः, तदनाः (च), ज्ञानं नया आत्मनः धानं ना कुत । " Ye, young men and women, I have got the (true) knowledge; do not ruin yourselves."

347. निम् and नु are substituted by हि in अव्यय, गुनहि न चर is explained under 335. भागीरथी यथा भारते त्रिषु नागेषु प्रवर्तते, "as the Ganges in this land of नरत proceeds in three ways." नन्नेहि सिद्धि is Loc. pul.

348. Nom. and Acc. plu. terminations of feminine words (irrespective of the ending vowel) are उ and ओ. This rule is an exception to 344. अंगुलिउ etc. is explained under 333. सुन्दरवर्षाः विभासिनीः प्रेक्षमानानाम्. " of (young men) looking at lovely women having all beautiful limbs."

349. The Inst. sing. of feminine words is ए.

निम्नरुचरः अपि सुम्भा हरं अन्धकारे प्रतिदेयुवे ।

साशेनगडलचन्द्रिका पुनः हि न दूरे परस्मि ॥

"The pretty lady sees her hand in darkness by the help of the rays of her (moon-like) face; why should she not see the object at a distance (when she has) the light of the full-moon? Pischel reads हि in place of हर in the first line which is better. हाइ is हिम् and not ह्यम् as the com. takes it. We get here चन्द्रिका Inst. sing. जहि etc. यत्र नरकतन्त्रा सं"

स्निग्धम्, "where (an object) surrounded by the lustre of emerald." Here we have कन्तिष्ण Inst. sing.

350. The Abl. and Gen. Sing of feminine nouns have रे.

तुच्छम-पयाः तुच्छजल्पननिन्दायाः ।

तुच्छाच्छगेमावल्याः तुच्छागायाः तुञ्जरहामायाः ।

भियश्चनमजभनानायाः तुच्छहायमन्नवनिशासायाः ॥

स-यद् यत्तु उ तस्याः धन्यायाः तदाशान्तु न यानि ।

आथयं स्तनान्तः सुग्धावः येन मनो कर्मणि न मानि ॥

"It is impossible to mention what is small (तुच्छ) or insignificant or low of that fair lady who has slender waist who talks little, who has a small and pretty line of hair (on her belly), who has but little affect on and very faint smile, who has slender form as she did not hear any news of her lover; and O wonder, the space between her breasts is so small that (even) mind or spirit (that occupies very little space) is not contained in the way (i.e., the space between her breasts). The Com. takes तुच्छाय as Vocative meaning the lover who shows but scant courtesy to his sweet-heart. एतरे or एतरे is a particle expressing sense of surprise at the fact that the mind which is atomic in size has no space between her breasts. विचि means कर्मणि, see under 121. Here all words in रे are Gen. sing. forms.

एतरेव वी हृदयं मा-मीर तयो वरुद्धिवा (=वरेवरे) वा पुनः ।

एतरे वीर्याः मा-मान बाहवा, जानी विचिनी स्तनी ॥

"What compassion can those breasts have on others when they burst out (come out by bursting) their own heart, you & people, keep yourself away from the young woman (यस्य); (for) her breasts have now become full (स्वन्न), bursting." As the author takes एतरे as Ablative sing. I am forced to construe the verse as above against the Com. The word एतरे is used in a double sense, heart and breast.

121. The Abl. and Gen. pl. of feminine nouns have रे

३ - अस्मिन्मते

अ of neuter words with क ending is changed to उ; e. g., गुच्छ for गुच्छक, भग्नात् for भग्नाक, पवारिभत्तं for प्रभृत्त, etc.

भग्नक हृत्वा निजक बल बल प्रभृत्त परस्व ।

उन्मीलति शशिलता यथा कौ करवालः प्रियस्व ॥

" On seeing his own army routed and the enemy's army spreading, the sword in the hand of my husband flashes like the crescent moon "

We may here take a resumé of the declension of nouns in अग्रप्रथमा according to Hemacandra:

Masculine nouns ending in अ.

देव, देवा, देवु, देवो	देव, देवा
वंश, वंशा, वंशु	वंश, वंशा
देवे, देवै, देवेभ्य (देविण)	देवदि, देवेदि
देवके, देवकु	देवकु
देव, देवगु, देवस्यु, देवहो	देव, देवह
देवे, देवि	देवदि
देव, देवा, देवु, देवा	देव, देवा, देवहो

Masculine nouns ending in इ.

गिरि, गिरि	गिरे, गिरि
गिरि, गिरि	गिरि, गिरि
गिरिण, गिरिण, गिरि	गिरिदि
गिरिइ	गिरिहु
गिरि	गिरि, गिरिइ, गिरिहु
गिरिइ	गिरिहु
गिरि, गिरि	गिरे, गिरि, गिरिहो

Masculine nouns ending in उ are declined exactly like गिरि.

Neuter nouns.

Nom. Acc.	वसन्, वसन्त	वसन्, वसन्ता, वसन्तइ, वसन्तु
	वारि, वारि	वारि, वारि, वारिइ, वारिहु
	मद्, मद्	मद्, मद्, मद्इ, मद्हु

The rest like masculine words.

Neuter nouns ending in इ as व, व, व, वृच्छक.

Nom. Acc.	व, वृच्छक
-----------	-----------

The rest like वसन्.

“ In one eye of the fair lady the month of भाद्रपद has settled while in another the month of मघशुक्ल. On her couch the spring (as the bed was made of tender leaves); on her cheeks the autumn, on her limbs the summer and मार्गशीर्ष in the field of sesamum of सुखाभिक्रान्त (sitting at ease); the winter (शिशिर) on her lotus-like face. ” The meaning is that the lady is shedding tears profusely like the rain in the months of भाद्रपद and मघशुक्ल; she got a bed of leaves as in the spring; her cheeks are pale as the clouds (or कण्ठ flower) in the autumn; her limbs are warm as in summer; her sitting at ease is all shattered like the field of sesamum in the month of मार्गशीर्ष and her face is withered like the lotus in winter. The commentary on this passage is interesting and runs thus:—अनयोस्यः । तस्याः सुखाया एकास्मिन्निति भावः । अत्रास्मिन्निति भावः । अत्रास्मिन्निति भावः । अत्रास्मिन्निति भावः ।

अहो प्रीत्यः तापवाहुत्वात् । सुखाभिक्रान्तिलवने मार्गशीर्षे । यथा मार्गशीर्षे निवृत्ताना-
मुच्छेदं स्यात्तथा सुखावस्थानस्योच्छेदः । सुखरदने शिशिरः आवासितः । यथा
शिशिरे पशुनां मृगान्तरु तथा सुखरदने इत्यस्यापि स्त्रीणां वियोगावस्थायां एतानि चिह्नानि
सुः । Here in this verse we have एहि and अत्रहि as Loc. sing.
forms.

इदं सुदृढं तदिति (अहं) कृत्वा कालधेरेण किम् ।

पर्यायानि इतिविधिः कः स्यादयानि त्वया विना दुःखानि ॥

“ O heart, burst with noise, why delay? I shall see at what place (other than thyself) would the ill luck keep these hundreds of miseries (that thou art experiencing at present.) ” We get here इहि as Loc. sing.

358. The pronouns यत्, तत् and किम् ending in अ have आसु as Gen. sing. termination.

द्वान्तः अस्मदीयः इत्या सखिहे निधयेन रुष्यति यस्य (= यस्मिन्) ।

अस्मिं चन्द्रः इतिरिति स्वान्तवि स्योदयानि तस्य ॥

“ My husband, when certainly angry with some one, O friend, breaks even the place the enemy occupies by means

but behold my lover who helps people in distress in the hut here."

365. The pronoun इद्म् becomes अय् for declensional purposes.

इमानि लोकस्य लोचनानि जातिं स्मरन्ति न भ्रान्तिः ।

अप्रिये दृष्टे मुकुलन्ति प्रिये दृष्टे विहसन्ति ॥

"There is no doubt that these eyes of the people recollect their previous birth (incidents of the previous birth) (for) they are closed when they see things they do not like (अप्रिय), and they dilate when they see things or persons they like."

शुष्यतु मा शुष्यतु एव (= वा) उदधि. वडवानलस्य किं तेन ।

यद् ज्वलति जले ज्वलनः एतेनापि किं न पर्याप्तम् ॥

"What does it matter to the वडवानल, the sub-marine fire, whether the ocean is dried up or not ? Is it not enough that fire is ablaze in water ?"

अस्य दग्धकलेवरस्य यद् बाहित (= लब्ध) तत्सारम् ।

यदि आच्छाद्यते तत्कुम्भ्यति यदि दह्यते तत्सारः ॥

"Whatever is obtained of this wretched body is its best; if it is covered it stinks, if it burnt it becomes ashes."

366. The pronoun सर्वे is optionally substituted by एव in अपभ्रंश.

सर्वोऽपि लोक प्रसन्दने (तदङ्कटइ) महत्त्वस्य हृते ।

महत्त्व पुन. प्राप्यते हस्तेन मुक्तेन ॥

"The whole world is striving for greatness; but greatness is obtained only by hand that is freely distributing charities." तदङ्कटइ is explained by the com. as चरनापते, प्रवर्तने इत्यर्थः मोडकटणे is rendered as मुक्तेन which word is unknown in Sk I have rendered it as मुक्तेन. We have in vernacular phrases like मुक्कट्ट. दानादिपुनः is the meaning of the Ap. word.

367. The pronoun किम् is optionally substituted by एव in अपभ्रंश.

at the separation of which you are dying is away from you at a distance."

तथा मुक्तानामपि हे वरतरो विन्द्यनि (विहृद्) न पत्रव पत्राकम्
तव पुन. छाया याद भवेत् कथमपि तदा तेः पत्रैः (एव) ॥

"O good tree, the leaves do not lose the state of their being leaves because they are separated from you. However, however you are to have your shade, you can have it only with those leaves."

मम हृदय तस्या, तथा स्व सापि अन्येन विनाप्यते ।
यिष किं कृगोम्यद् किं त्व मन्त्रेण मत्स्यः गित्यते ॥

The commentator says, काचित् नायिका अन्वासक्त पति को
" My heart is captured by you, she has captured you and she is harassed by another, my lover, what shall I do? What will you? for a fish is swallowing another fish. विनाप्यते is rendered by the Com. as विनाप्यते, विमियते and विनश्यते. I think this is a देशी root. Compare नाशने, नशने in Marathi.

स्वमि माये दूरीरपि रणमयोः को जयधिव तर्हयाने ।

(.)
h.
तद् is explained as अनिजयान. The speaker suggests that a combination of the great heroes would be too strong for the enemy.

स्वो मुवन्त्या मम मरण मां मुदयन्त्यव ।

याम् (यथा) वस्व दूरे (वेगव्या) म कृतान्तस्य मायः ॥

Com श्री कवयानि । स्वो मुवन्त्या मम मरण मां मुदयन्त्यव मरणम् । एतन् ।
यथा याम् । यती वस्व दूरे वाने गोडपि कृतान्तस्य मायवो मयति मरणं त्रस्तो-
रतिः. If I have you (if would be) my death, if you leave me
it would be yours, like a flying bird, for whoever (of the past)
seems separated (वेगव्या) becomes a victim of death. वेगव्या
कर्म in Marathi and has the sense of separation.

371. तुमानि क्रमाति वय दूरी एव वदुदयन्ते ।

वय (वदुदय) ताकन व वनमर विदितः एवदुदयने ॥

यदि भद्राः परकीयाः तत्साक्षि मम प्रियेण ।

अथ भद्रा भस्मदीयाः तत्तेन मारितेन ॥

" If the enemies are routed, then, my friend, they must have been so by my lover; if our men are routed then it must have been so by his being killed. "

382-388. Rules about the conjugation of verbs. The system of conjugation in the अवप्रस is almost the same as in the principal Prakrit, with a few additional forms in the Present, in the Imperative second person sing. and the Future. The *additional* terminations in the Present are: —

1st person	उ	इ
2nd person	हि	हु
3rd person	-	हि

The additional terminations for the Imperative are: —

2nd person sing. इ, उ, ए.

In addition to the Future forms; with हि, स्त etc., we have in अवप्रस च as well.

382. मुखद्वरीरन्वो तस्याः शोभां धरतः

ननु मलयुद्ध शशिराद् कुर्वत ।

तस्या. शोभन्ते कुरवाः ध्रुवरङ्गशुभ्रिणाः

ननु ध्रुवरङ्गिणाः क्रीडन्ति मिलिताः ॥

" Her face and the braid of hair (rolling on it) bear (respectively) the beauty of the moon and Rahu engaged in fight as it were, her curly locks of hair, comparable to swarms of bees, look beautiful as if children of darkness having gathered together, are playing. "

383. चान्द, " पिउ पिउ " [पिशामि पिशामि and प्रियः प्रियः]

भक्तिवा द्वियशोदिति एवम् ।

तत्र तले मम पुनर्वन्दने द्वयोर्द्वि न पुरिता भावा ॥

" O चान्द, with your desire unfulfilled, how long will you cry ' I shall drink (water), I shall drink ? ' longings for water and mine for my lover, longings of us both are never fulfilled. " चान्द means चान्द. पिउ पिउ has a double meaning as given in the Sanskrit rendering.

चातकं किं कथनेन निर्गुणं वारंवारम् ।

सागरे भूते विनलजलेन लभते न एधानसि धामम् ॥

"O ruthless चातक, what is the use of repeatedly telling you that you will not get a single drop (lit. धारा=shower) even though the ocean is full of clear water."

अस्मिन् ब्रह्मनि अन्यस्मिन्नपि गोविं न दद्याः कान्तम् ।

गजानां मत्तानां न्यक्तकुमानां यः समच्छेने हसन् ॥

"O Gauri, may you give me in this life and also in another such a husband, who smilingly meets mad elephants unmanageable (even) by means of goads."

381. वक्तेः अन्वयेने मधुमते लघुलोभूतः गोवि ।

वादिं दृच्छ्य नह्यत्र (वृत्तमते) दत्त ना मार्गयन् कर्त्तव्य ॥

"Even that Madhura-khanna, God Vishnu, became a wari while begging (alms) from Bai. if therefore you esire greatness, give (to others) but do not beg of any one."

385. विनिर्विण्टयतु प्रह्लाः पीडयन्तु ना धन्ये विवादे कुल ।

संपदं कर्मणि वेदानि यदि अर्थाणि (स्वार्थं) व्यवसायः ॥

"Let my luck be unfavourable; let the stars trouble me; O fair one, do not be depressed. I shall drag money like my dress if on'y I can get work." Note that कुल means यदि, if; see iv. 422.

386. सूर्याविश्राधितं यत्र लभानहे तत्र देसे वानः ।

रजदुर्निधेन भद्राः विना युद्धेन न वयानहे ॥

"We shall go to that country where we shall get some work for our sword; destitute as we are by the famine of fight, we cannot live in happiness without fight."

387. कुत्र स्त्र ना सद्गोः मरुतान् भावान् ना सुय ।

हवलाः ये प्राताः विधिवदेन तांश्च नानं ना सुय ॥

"O elephant, do not think of the सद्गो plants; do not breathe heavy (long, straight) sighs; eat only those morsels which luck brings you; do not give up your self-respect." Here सुनरि, मेरि and चरि are the Imperative forms.

अनर अर्थाणि दिग्मे क्षति (चिन्) दिवसान् विदम्बन्तः ।

यनस्रवान् आनादुलो सुनरि नाकन्दम्बः ॥

"O bee, please wait for a few days even on this Nand tree until the Kadamba tree, having plenty of foliage and shade, bears blossom." Here विलम्बु is the Imperative form.

त्रिय एवमेव कुरु भद्र करे त्यज त्वं करवालम् ।

येन कापालिका वराहाः लान्ति ऊनप्र काालम् ॥

"My lover, please keep this spear in hand as at present throw away the word, so that the poor कर्मान्तः will have at least their begging bowl (कपाल, an earthen pot) unbroken." Here करे is the Imperative form.

388. दिवसा यान्ति वनेः (= शङ्खवद्वि) पतन्ति मनोरथाः पथार ।

यदास्मिन् तन्मान्द्ये भविष्यात् (इति) कूर्वर वा भ्रातृम् ॥

"The days pass away quickly, the cherished desire lag behind, whatever is (in possession) is to be respected (accepted,) do not sit idle saying 'it will come to me.' For शङ्खवद्वि compare शङ्ख in Marathi.

389. मतो नागान् यः परिहरति तस्य मान्द्यं वधि किम् ।

तस्य वैनेनैव मुञ्चिन्त यस्य यन्वाट शीर्षम् ॥

"I offer my homage to that husband who rejects the payments offered (for) he who has bald head, is shamed by his wife." The meaning is that there is no question of payment if there is no possibility of one's getting the wife. मतो नागान् यः परिहरति तस्य मान्द्यं वधि किम् ।

390. अविन्दुत्तं यस्मान्नरो वपुटेन न गच्छति ।

यस्य वधि कर्मान्ति मुञ्चिन्त अरु यन्वाट शीर्षम् ॥

"The wash-bottle of breasts is indeed not a great thing, as my hand can reach the lip with great difficulty and lengthily." 393 is उदक, 2. इति. यदुपैव शीर्षम् ॥

391. इति शीर्षं यदुपैव शीर्षं यदुपैव शीर्षं ।

यदा नरो वपुटेन न गच्छति तस्य वधि कर्मान्ति मुञ्चिन्त ॥

392. अविन्दुत्तं यस्मान्नरो वपुटेन न गच्छति ।
यस्य वधि कर्मान्ति मुञ्चिन्त अरु यन्वाट शीर्षम् ॥
I cannot reach the lip with great difficulty and lengthily.
यदा नरो वपुटेन न गच्छति तस्य वधि कर्मान्ति मुञ्चिन्त ॥

powered by the presence of *सिद्धि* that he was not at all in his senses during the speech. He however came round when he heard two more speeches. The verse illustrates the various forms of *उत्प्रेषण*.

395. This sutra states that *उत्प्रेषण* and *उत्प्रेषण* root are synonymous with *उत्प्रेष* and others and gives a few illustrations.

यदा नया शिखरं सदा काले चतुःशतं ॥

यदा नया नया शिखरं सदा काले चतुःशतं ॥

"Had the moon been deprived of his sharp rays (dark spots etc.) and been chiselled, he then would have attained some resemblance in the world with the *bluish*-like face of the fair one." Some mss. read *स* in place of *क*, i.e. *सगन्*. The meaning would be, If the moon had been scratched with sharp arrows.

वदुषं कूर्चिनदिवनि मुग्धे कपोले निदिनम् ।

श्यामवद्व्याजानतस्य श्यामवद्व्याजानतस्य ॥

"O fair one, your bangles placed on your cheeks would be reduced to powder when heated by the flames of your hot breaths and sprinkled over with the water of your ears." The glass bangles heated and then dipped in water become brittle; the lady is therefore asked to rest her cheeks on her palm. For *वदुष* and *श्यामवद्व्याजानतस्य* compare *वदुष* and *वदुष*, *श्यामवद्व्याजानतस्य* etc.

अनुगम्य द्वे पदे प्रेन निवर्तते यावत् ।

सर्वाशनस्त्रियुगभस्व कराः परिवृत्ताः तावत् ॥

"As the beloved (प्रेन,) having gone two steps, returns, the rays of the moon (the offspring of the enemy. [water.] of all devouring fire) began to set." *अन्वद्व्यञ्जित* is an Absolute (see 439 below) from *गम्* with *अन्वद्व्यञ्जित* i.e. *सम्* or *अनु* which is a *देसी* form.

हृदये शल्यायते गौरी गगने गर्जति मेघः ।

वर्षाश्रे प्रवासिकानां विषमं संस्टम्भेत् ॥

"The fair one strikes (pains) at heart; the cloud

उ=घ. अन्व स्वत्यावर्ग्यः नृत्तं चिन्त्यते मानः ।

प्रिये ह्ये च्चाकुल्यवेन (ह्योहल) कथेतयानि आत्मानम् ॥

"O mother, people at ease (स्वस्थान्त्वम्) can very well think of becoming haughty: when however, the lover is seen, who, on account of the rising emotion (ह्योहल, रम्य) is conscious of himself " Here नृत्त becomes नृत्त.

त=द; घ=घ; प=व; फ=म.

शरणं कृत्वा कथितं नया तस्य परं मुक्तं जन्म ।

यस्य न त्यागः न च आरम्भो न च प्रभृष्टः धर्मः ॥

"On oath I tell you: His life alone is fruitful who does not lose generosity, nor valour nor piety." Here शरणं कथितं and मुक्तं illustrate the rule.

यदि कथयित्वा प्राप्स्यामि प्रियं अकृतं कर्तुं करिष्यामि ।

पानीयं न्वद्वे शरीरे नया ह्यदिनं प्रवेद्यामि ॥

"If somehow I meet my lover I shall do something wonderful never done before; I shall enter into him with all my body as water pervades the new earthen pot." This verse and the following illustrate the fact that the changes prescribed by this sūtra may not take place as an effect of शरीरविचार.

पश्य कर्षिहारः प्रकुर्वित्तः कायनक्षान्तिप्रदायः ।

गौरीवदन्तनिर्दिष्टः ननु मेवमे वनराजम् ॥

"See the कर्षिहार in full blossom bearing the beauty of gold; indeed, being put into background (lit. defeated) by the face of the fair maid, it has taken to forest residence."

397. In अन्वञ्च non-initial non-conjunct न is changed to nasalised व. Thus we have कर्षुञ्च, नर्वञ्च from कर्षञ्च, अन्वञ्च; विर्वञ्च from विञ्च, निञ्च etc.

398. रेञ्च as second member of a conjunct is optionally dropped in अन्वञ्च.

उद रेर्वञ्च=iv. 396.

उद मन्वा=iv. 379.

399. रेञ्च is substituted for a member of the conjunct in some cases; e. g., नञ्च and नञ्च for नञ्च.

व्यासः महर्षिः एतद् भगवते-गौडे पुनिशास्त्र प्रमाणम् ।

मातृगो चरणौ नमतां दिवसे दिवसे गङ्गास्नानम् ॥

"Vyasa, the great sage says thus : If the Veda and the Satara are to be regarded as authoritative, then those who salute the feet of their mother get the merit of bathing in the Ganges every day."

व्यासोऽपि भारतम्भ्ये वदन् ।

"Vyasa also has said thus in the Bharata books." The other reading gives व्यासोऽपि भारतं भ्यम्भ्ये वदन्. For want of context the meaning of the line is uncertain.

400. The इ of भारद्, सवद् and विवद् is changed to इ in अत्रप्रथम.

अत्र कुर्वन् पुहस्य भारद् आधाति ।

"Calamity befalls a person who does wrong deed."

गुणहिं न सवप=iv. 335.

401. कथ, कथा and तथा have केम् (केवं) किम्, (किं) हिं, क्विप; जेम जिम्, जिह्, जिथ, तेम्, निम्, तिह्, तिथ, in अत्रप्रथम.

कथ समाप्यतां दुष्ट दिन कथ रात्रे यदि (दुष्ट) भवति ।

नववधुदर्शनलालमक. बहति मनोरथान् सोऽपि ॥

"How will this wicked (tedious) day come to end? when will the night come" (so) he who is eag to meet his bride cherishes longings."

ओ गौरामुखनिर्जितक वार्देल निर्जित. नृगदः ।

अन्धोऽपि य परिभूतवु. सस्य भ्रमांत नि शङ्कम् ॥

"I think (ओ सुवनादाम्), the moon hides himself : the mass of clouds (बहल=बादल in Marathi) being defeated by the face of the fair maid, how can he whoever is the defeated, wander fearlessly" । दुह is निर्जित., cf. लपये, दुहये । Marathi.

विम्बाधरे तन्व्या रदनकणः कथ स्थित श्रीआनन्द ।

निष्पमरस त्रियेण पीत्वेव दोषस्य दत्ता मुद्रा ॥

"O Anand, how does the tooth-mark on the bunta like nether lip of the fair one stand" (the reply is), he lover has drunk its excellent juice (रस) and has put as if were a seal to it (so that no other should taste it)."

नम सखिं निमृगकं तथा नयि यदि प्रियः एतः चरोपः (सरोपः) ।

यथा न जानानि नम नमः पञ्चमनेनं नम्य ॥

"O friend, tell me in secret if you saw my lover angry with me; tell me in such a manner that my husband (as distinguished from the lover) would not know that I am now partial to my lover."

त्रिवे त्रिवे वदिन -iv. 344.

नदं जापितं प्रिय -iv. 377

402. दाह्य्, नाह्य्, कीह्य्, and ईह्य् become: डेहु, नेहु, केहु, and एहु in अवसंश्रय.

मया भणितः शक्तिमात्रं न्व कीह्य् नागिनः एवः ।

नाह्य् नाह्य् नागि नवानि नवं स्वय नारायणः ईहक ॥

"O शक्तिमात्र, I told you of what sort this begger is; he is not an ordinary begger but नारायण in person."

403. दाह्य् etc. when ending in अ become डह्य, लह्य, इह्य and अह्य.

404. वत्र becomes वेत्र्यु and वदु, वत्र becomes वेत्यु and वतु in अवसंश्रय.

यदि न पश्यति प्रजापतिः कुत्रापि तारा विभाम् ।

यत्रापि तत्रापि अत्र जगति भवतदा तन्माः सहजोम् ॥

"If the creator fashions persons after having learnt the art from somewhere, then he may fashion in this world a person similar to her."

406. दाह्य् becomes जान, जाटे, जानदि; दाह्य् becomes जान, जाटे, जानदि.

दाह्य् न निपद्यति मुन्ननटे निह्वयेते-पदाकारः ।

त.वत् समस्तानां महत्ताना (गजाना) परं परं दाह्ये ददा ॥

"As long as the slab of the claws of a lion does not strike the temples, so long is beaten the drum at every step of all maddened elephants."

दिलानां दिक्कव दाह्य् परं दाह्य् न जेहाः नदन्ति ।

वेहे प्रयेते एव दिवाः दिवाः वसु शक्ताः महन्ति ॥

"Sesamum can be so called so long as the oil (वेह) is not pressed out; but when it is pressed out, the same

sesamum, loses its quality of being a sesamum and becomes
सल (oil-cake, wicked).”

यावद् विपत्ता कार्यगतिः जीवानां मध्ये आयाति ।

तावद् आस्तामेवतः जनः सुजनोऽन्यन्तर ददाति ॥

“ When evil destiny befalls men, even a good man
would back out, let us not speak of an ordinary man.”

407. यावद् becomes जेवद्, जेगुल; तावद् becomes तेवद्, तेगुल.

यावद् अन्तर रावणरामयोः

तावद् अन्तरं पश्यप्रामयाः ।

“ There is as much difference between a town and a
village as there is between रावण any राम.”

409. ते मुद्राः हारिता ये परिविष्टाः तेषाम् ।

परस्पर युध्यमानानां स्वामी र्पाडितः येषाम् ॥

“ The catables (e. g., मुद्रा's) served to them fighting
with one another, are lost if their master is in distress.”

गण्डि is र्पाडित, cf. गजणे in Marathi.

410-411. In अपभ्रंश, ए, ओ are pronounced as short; and
उं and हुं, दि हु, standing at the end of a metrical foot a
pronounced short. This is an important rule with referen
to the अपभ्रंश dialect.

412. प्रदन् ते विरलाः केऽपि नरा ये सर्वाद्रच्छेदाः ।

ये वक्रा. ते वय (व) तराः ये ऋबवः ते बलीवर्दा. ॥

“ O Brahmin, rare are those persons who are good
or clever in all respects. Those who are crooked great
deceive (others); those the that are straight forward as
bulls (dull).”

414. अन्ये ते दांवे लोचने अन्यन् तद् भुजयुगलम् ।

अन्यः स घनस्तनभारः तदन्यदेव मुखकनलम् ।

अन्य एव केशकलापः सः अन्य एव प्रायो विधिः ।

येन नितम्बिनी पटिता सा युगलावप्यनिधिः ॥

“ Uncommon are her long eyes, uncommon her pair
of arms; uncommon are her firm and heavy breasts
uncommon indeed is her lotus-like face; indescribable are
her profuse hair; the creator also is altogether different”

who fashioned this lady having heavy hips and a store of virtues and beauty."

प्रायो मुनीनामपि भ्रान्तिः ते मर्गांन् गणयन्ति ।

अक्षये निरामये परमरुदे अद्यापि त्वयं न लभन्ते ॥

"Probably even the sages are wrong; they (simply) count the beads; they do not yet become merged in that highest seat which is free from danger and is imperishable."

अधुजलेन प्रायः गौर्याः मन्त्रि उद्वृत्ते नयनमरुती ।

ते संमुचे सप्रेदिने दत्तः निर्बन्धं पान परम् ॥

"O friend, I think, the ponds of the eyes of the fair maid are overflowing; hence when directed towards (others) they give a side-long stroke."

एष्यति प्रियः रोषिष्यामि अहं दृष्टां मान्तुनयति ।

प्रायः एतान् ननोरथान् दुष्करः दयितः कारयति ॥

"My lover will come; I shall get angry with him; he will soothe me when I am angry; so the cruel lover makes (his beloved) cherish such hopes"

415. विरहानलज्वालादग्निः पथिष्ठः कोऽपि मङ्गला स्थितः ।

अन्यथा शिथिलकाले दीनलज्वालात् पूनः पुनः उन्धितः ॥

"A certain traveller, entrained by the fire of separation, must have taken plunge into waters; how otherwise can smoke rise up from cold water in this season of winter?"

416. मन कान्तस्य गोष्ठस्यस्य कुः पुर्तोरथानि उद्वृत्ति ।

अथ विदुषिरेव आर्द्रयति (com.किराययति) अथ आम्नना न भ्रान्तिः ॥

"How are huts on fire when my lover is at home (गोष्ठ) ? he will certainly extinguish them either by the Flood of his enemy or of his own."

417. इह भगवा पारुषा = iv. 379.

418. त्रिदशमने इषं निद्रा त्रिदश परोक्षे कथम् ।

नरा दे भवि किनाशिते निद्रा निद्रं न तथा ॥

"How can I get sleep when in company of my lover ? how can I have it when he is away ? To me both (kinds of sleep) are lost; I shall not have sleep this way or that way."

युगहि न सपय = iv. 335.

कान्तः यत् सिंहेन उपनीयते तन्मम रक्षितः मानः ।

सिंहः भीक्षकान् गजान् हन्ति प्रियः पदरथैः समम् ॥

"It puts down my pride (I am ashamed to see) that my lover is compared to a lion; for a lion kills elephants without watchman, while my lover kills them with watchmen."

चमलं जीवितं भुव मरणं प्रियं दृश्यते कथम् ।

भविष्यति दिवसा रोषयुक्ता (रूपणा) दिव्याने वर्षणानि ॥

म धणि करहि विमाड = iv. 385.

माने प्रनष्टे यदि न तनु तत् देश स्वयमे ।

ed, if u

country when being pointed out by the fingers of wul persons."

लवणं विनायने पानीयेन जरे खल मेर मा गद्रे ।

आग्निं गदति तदप्येव माती निम्बनि अय ॥

"Salt (beauty) is melted by water, O wicked cloud, not thunder, for the hut which is burnt, would trinkle & the lady made may get wet to lay."

विनये प्रनष्टं वरुं कृद्धीं प्रनयामान्यः ।

विभाय मनाह नम विवम्यं धर्मी अनुदरति नान्य ॥

"The moon and none else imitates a little of myself as he (the moon) is crooked (crescent) while in adversity and round (ordinary = अनयामान्य) in prosperity."

11) कस न खादति न विदति न विदति धर्मं न स्वयं वपम् ।

इह धर्मो न जानति क्वा वमन्तं धुवेत् पू प्रनति ॥

"The user neither eats nor drinks nor does he spit & sleep in pursu of it, he does not know that the burning of Damb would overtake him in a moment."

अपरा न कुवमानमेव देव ।

Note that the word *वाडी*, वाड in Marathi, is देशी.

रावने (मन्वने) तस्मिन् देवे कल्पने प्रियम् प्रमानम् ।

रदि अगच्छ मे तथा जानयिते अपरा तत्रैव विवाहम् ॥

"I shall go to that region where I shall get trace (प्रमाण) of my lover; if he comes I shall bring him, or I shall put an end (to my life) in that very place."

दिविदिवि नगान्दनु = 17. 319.

यत्रयत्रा नह न गता न कृता विदोमि नन्व ।

कल्पे नरेणाद् दर्शयिषि (मन्वनि) कुवमानम् ॥

"In as much as I did not accompany him when he went on his journey, nor did I die in his absence, I am ashamed to send messages to my lover."

इहा मेवाः विदन्ति यत्र इतः दूरततः अहर्नि ।

द्रुत्व नरं गितानं जगन्म्य पृथगि क्विद्या न हि अत्रयते ॥

"Here clouds drink water; here the sub-marine fire is agitating, behold the depth of the ocean; not a drop is lessened."

420. एवञ्च हेतु विदुः = 17. 322.

एवञ्च एवञ्च एवञ्च = 17. 322

एव, न एव न एव, एवञ्च इति एव विदुः ।

एवञ्च विदुः एवञ्च एवञ्च विदुः अत्रयते इति ॥

"Let him go; do not call him back; I shall see how many steps he goes; I am crossways at his heart, but my lover is only making a show (of going)."

इतिः अत्रिः एवञ्च विदुः अत्रिः एवञ्च ।

एवञ्च एवञ्च एवञ्च एव (एव) एवञ्च एवञ्च ॥

"Hari was made to dance in the courtyard; the people were struck with amazement; may anything ever befall the breasts of Hari."

इतिः एवञ्च एवञ्च एवञ्च एवञ्च ।

एवञ्च एवञ्च एवञ्च एवञ्च एवञ्च एवञ्च ॥

"The fair world is all beautiful like the fresh flowers in the garden (the world is all beautiful like the fresh flowers in the garden), but the young man (the world) would die if she has ever seen him."

एतदे मेह पिभन्ति ऋतु = iv. 419.

421. मया उक्त, त्वं धुरं धर, गलिहरनः (कृत्त) विनाशिताः ।

त्वया विना यत्नं नारोहति भरः, इदानीं विरग्नः किम् ॥

“ I said ; O white bull, hold the yoke ; we are teased by the wicked bulls ; the load cannot be carried without you ; why are you now depressed ? ”

ज मयु विधिच न माह = iv. 350.

422. There are a number of देशी words for which sk. equivalents are proposed in this sutra.

(1) शीघ्र = बहिः । एक कदापि नागच्छामि अन्वन् शीघ्रं यासि ।

मया मित प्रमाणिनः त्वया यादृशः सुखः न हि ॥

“ Sometimes (एकं) you do not come ; at other times you go away quickly , I know, O friend, that there is a wicked person like you.”

(2) शकट = पयल. यथा सत्पुरुषः तथा कलहाः यथा नद्यः तथा वनानि ।

यथा पर्वता. तथा कोटराणि हृद्य विद्यसे किम् ॥

“ Just as there are many good men so there are many struggles ; there are rivers and there are turnings there are hills and there are hollows ; O heart, why are you depressed ? ” शकट is not a pure sk. word. Compare शकटा in Marathi.

(3) अस्त्रयससर्ग=विह्वल.

ये मुक्त्वा रत्ननिधिं आत्मानं तटे क्षिपन्ति ।

तेषां शङ्खानां संसर्गः केवलं कृत्स्नमायाः भ्रमन्ति ॥

“ They wander blowing off the contact with conchs that cast away themselves on the shore after having abandoned the store of gems—the ocean.” For want of context the exact meaning of the verse cannot be ascertained.

(4) भय=द्रवङ्ग.

दिवसेः आर्जनं साद मूर्खं सन्निभु मा एकमपि द्रवन्म् ।

किमपि भयं तत् पतति देन समाप्यते जन्म ॥

“ O fool, enjoy what you earn per day, do not hoard even a pice ; for there comes a danger from unknown source (किमपि) which puts an end to your life.”

(5) भार्मीय=अप्यन. कोटोन्ति जे हियउते = iv 350.

(6) राष्टि=दंष्टि. एकेकं यद्यपि पश्यति हरिः सृष्टु सर्वांदरेण ।
तथापि राष्टिः यत्र प्रापि राधा ।
कः शक्नोति संवर्तितुं नयने प्रेदंन पदंस्ते ॥

" Although Hari regards each and every object well and with all respect, still his eyes fixed where राधा stands. Who is able to check eyes overflowing with love?"

(7) गाढ=निष्ठा.

विभवे कस्य ह्यिरन्व यौवने कस्य गर्वः ।
स लेखः प्रस्थान्ते यः तगति गाढम् ॥

" Who is firm in prosperity? Who can have pride (नष्ट) in youth? (so) such a letter should be sent as would stick fast (appeal most)."

(8) साधारण=गूढ.

कुत्र नक्षत्रः कुत्र नक्षत्रः कुत्र वहाँ कुत्र नेत्रः ।
दूरस्थितानामपि सञ्जनानां भवति असाधारणः प्रेहः ।

" What a great distance between the moon and the ocean and between the peacock and the cloud? There is uncommon friendship of the good persons however distanced they are. "

(9) कौतुक = कोट्ट or कुट्ट.

कुत्ररः अन्धेषु तस्वरेषु कौतुकेन पर्यति हस्तम् ।
मनः पुनः एव स्वां सदाश्यां यदि पृच्छत पामार्थम् ॥

" The elephant passes his trunk on other trees (only) out of curiosity, but if you ask the truth his heart is fixed on the सदाश्री plant alone."

(10) क्रीडा = खेल.

क्रीडा क्रीडा अस्मानिः निश्चयं किं प्रकल्पत ।
अनुरक्ताः मयाः अस्मान् ना त्यज स्वानिन् ॥

" Sir, we only played; why do you therefore say this? Please do not leave us who are attached and devoted to you."

(11) रन्व = रवन्ना.

सरिद्रिः न सरोनिः न सरोदरीः नापि उपातवनेः ।
देवाः रन्वाः भवन्ति सूर्तं निवसन्तिः सुदनेः ॥

"O dear, the lion is gone; drink water without any fear—the lion at whose roaring grass drops down from your mouths."

(21) संबन्धि=तज. अहं भग्ना अहं ह तजा = iv. 379.

(22) ना भयोः = मन्मोहा.

स्वस्ववन्तानामालम्बनं नहोऽपि लोचः करोति ।

भार्यानां ना भयोः शति यः मुन्नः स ददाति ॥

"Every one talks consoling words to those that are at ease; it is only the good man who promises help by saying: "Do not be afraid" to those in distress."

(23) वयद् दृष्ट वस्तु = वादादिभा.

चदि स्वयमे वयद् दृष्ट तस्मिन् हृदय सुखस्वभाव ।

लोहेन ह्युष्टना यथा पनः (= तापः) नाहिष्यते तावत् ॥

"If o foolish heart, you feel affection to whatever you see, you will have to bear torments as iron beaten bears the hammer (पन)."

423. हुद्दुद् and पुण्य etc. are देशी words imitating the sound and action.

मया मृतं मेत्यानि अहं मेहृदे हुद्दुद्गच्छं कृत्वा ।

केरले अभिन्विता मेरविता विप्रियताः श्रुतिनि ॥

"I thought I would be drowned in the pond of love with a sound; but all of a sudden came to me the boat—the news of separation."

सादने न क्वरत्कण्ठं कृत्वा, पादने न पुटकण्ठं कृत्वा ।

एवमपि भवति सुखाभिदा प्रिये दृष्टे नवताभ्याम् ॥

"When the lover is seen one (the beloved) is not devoured nor is one drunk with a gulp; and yet there is pleasure and happiness." क्वरत्कण्ठेहि in the verse is a puzzle. We do not know what sound is represented by this word. क्वरत्कण्ठं पुटता नक्षत्रनि is the explanation found in one com. त्रिविचन renders the word as कृत्वा, and though it would make good sense it cannot be word to denote क्वरानुकरण. पुट is a sound which one makes in drinking quickly. Compare पुटन विने. पुटपुट, पटपटा प्याला in Marathi.

एव कृद्वी पन्दि कृदी = iv. 192. 11.

432. प्रियः आयातः, युगा वार्ता, आनः कर्ण प्रविष्टः ।

तस्य सिद्धस्य नरगतः धूलिरपि न दृश्या ॥

"The lover has returned; (so) I heard the news, his voice has fallen on my ears; I do not now see even the dust (ashes) of the separation that is disappearing, dying."

434. संदेशेन हि कृतसंशयेन वाचकाय न भिष्यते ।

स्वप्नाभरे धीनेन वानोभेन प्रियः शिवाया हि शिष्ये ॥

"What is the use of your messages when you do not give me your company? Can thirst be quenched by water drunk in a dream?"

विभिन्ना अम्हाग क्तु = iv. 315.

बाह्येति महारा क्तु = iv. 351.

436. अत्र तत्र द्वारे गृहे लक्ष्मीः विगृह्णा भवति ।

प्रियप्रभ्रष्टेय गौरी निश्चयं क्रापे न निष्ठति ॥

"Fortune is fickle and runs here, there, at the door, in the house, and does not stay firm at any place like the fair maid away from her lover."

438. The तस्य termination of the potential passive participle becomes इएव्यत्, ए-वत् and एवा.

एतद् पूर्वत्वा यन्मया यदि प्रियः उदर्यते (स्वप्ने) ।

मम कर्तव्यं किमपि नापि मर्त्यं परं वाच्ये ॥

इत्युक्त्वा विद्यासिद्धये नरिषु

"If I am to give

else left except death."

देशोच्चाटनं शिखिकथनं घनकृत्तनं यद् लोके ।

मज्जितया अतिरक्तया सर्वं सादृश्यं भवति ॥

"The मज्जितया plant which is excessively red (very much in love) must bear all this in the world such as being uprooted from the region, boiling over fire and being crushed by hammer."

स्वपितव्यं परं वारितं पुष्पवर्तीभिः समानम् ।

आगरितव्यं पुनः कं विनर्ति यदि स वेदः प्रमाणम् ॥

The sense is too obscene to be explained.

439. The क्त्वा of the Absolutive is substituted by इ, इउ, इवि, अवि, एषि, एषिउ, एवि and एविउ.

हृदय यदि वरिणो घनाः नृ चिं वने (आकाशे) आरोहानः ।

अस्माकं द्वौ हस्तौ यदि पुनः सारयित्वा त्रियामहे ॥

"O heart, if our enemies are numerous, are we to scale heavens to kill them? We have two arms; if we are to die we shall die after killing them."

गवयड मविउ जन्ति=िं. 395.

रक्षति सा विपहारिणी ती कर्ग चुम्बित्वा जीवम् ।

प्रातिविन्दितमुत्रालं जल वाग्दानवगादिन पीतम् ॥

"That lady bringing water (विप) preserves her life by kissing those hands that have drunk water with the reflection of मूत्र (a person-grass) without plunging into it." टोडिउ comes from टाड् from which we have टुवने, टुवने in Marathi.

दाहृ विच्छेद्य दाहि स्व, भवतु तथा चो शेषः ।

हृदयन्वितः यदि निःसर्गं जानामि मूत्र च शेषः ॥

"O मूत्र, you may go throwing off my arms; let it be so; what harm is there? I shall consider that to be anger if you go out from my heart." The references to मूत्र in the above two verses are regarded by some to the famous king of Malwa; by others to the minister मूत्र of a king of the Calukya dynasty.

441. जित्वा अशेषं कदाचदले दत्त्वा धननं जगतः ।

सात्वा महाधनं शिवं लभन्ते ध्यात्वा तत्त्वम् ॥

"Having conquered the whole army of passions, having offered protection to the world, having taken the great vow and having meditated upon the highest truth, (the sages) attain bliss."

441. The Infinitive क्तुम् in अन्वर्थ has the following eight substitutes: viz; एवं, अन्, अनङ्, अनङि, एषि, एषिउ, एवि, and एविउ.

दातुं दुष्करं निरकथनं, कर्तुं न तदाः प्रतिभाति ।

एवं क्तुं भोक्तुं नन्, परं भोक्तुं न वाति ॥

"It is difficult to give away one's money; it does not occur (to any one) to perform austerities; the mind desires to enjoy happiness but is unable to do so."

जेतुं स्वस्तु यच्छतां धरति सा तु तपः पालयितुम् ।
विना शान्तिना तीर्थेभ्यरेण कः शाक्रीति मुक्तेऽपि ॥

"Who except the तीर्थहर शान्ति is able in this world to conquer and then abandon the whole earth, to take the vow and observe it?"

412. गत्वा वाराणसीं नराः अथ उच्चैर्निर्वा गत्वा ।
मृताः प्रादुर्भवन्ति परम पदं दिव्यान्तराणि मा जल्प ॥

"By going to Benares and then visiting Ujjain men attain the highest place after their death; do not speak of other holy places."

गतां गन्वा यः श्रियते यः शिवतीर्थं गत्वा ।
स्त्रीद्वयं त्रिदशावातगतः न यमलोके ति वा ॥

"He who dies after having visited the Ganges and Benares (शिवतीर्थं) conquers यमलोके and enjoys the sport in heaven.

413. हस्तो मारयिता लोके कथयिता ।
पटहः वादयिता पुनरुक्तः भयिता ॥

"Elephant is in the habit of killing, people in the habit of talking, the drum in the habit of resounding and the dog in the habit of barking."

414. न मद्रजुञ्जु=iv. 382.

रम्यस्तमने ममाकुलेन कण्ठे वितीर्षिः न छिन्नः ।

चक्रेण सख्यं मृणालिकाया ननु त्रीवार्गकः दत्तः ।

"On the setting of the sun the चक्र bird became उच्छिन्न (at the separation from his mate) and did not eat the piece of the lotus fibre though he had put it into his mouth; it was as if put there as a bar (so that his life should not depart)."

बलयावलीनियतनभयेन धन्या ऊर्ध्वभुजा यानि ।

यत्र हविर्हमहद्भूदस्य स्नाथ गवेपतीव ॥

"On account of the fear of dropping down her brace-

"Bow down to the Karn's bow of the wreath of flowers which he makes into a chaplet on his head for a moment which he keeps hanging on the neck of *iti* for a moment and which he places on his head for a moment."

418. अथ. निवारणं निवारणाय उच्यते अथः इह इह गी ।
 वरति गयेवा इह इधमपुमेवेत्या इति ॥

"The earth, thrown off by the breath of the bow incarnation of *विजय* with the heads of the serpent *वेद* downwards, seems to hold on umbrellas (in the form of heads) to prevent the sun shining from downward." Here *निवारण* is a Dative form taken from Sanskrit.

Synopsis of the Fourth Pada.

1-259.	पादार्थः
260-286.	गीर्णेनी.
287-302.	मागधी.
303-321.	पैतावी.
323-328.	सुदिहपितावी.
329-416.	अथप्रथम.
417-418.	General-Conclusion.

